

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele"-

Liviu Ursu

SCORBUL VIEȚII

Director fondator: SEVER URSA

PUBlicație EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XIX Nr. 1 (112) *** IANUARIE 2015 *** 8 PAGINI *** 1 leu

In memoriam

Lazăr Ureche In memoriam...

Să ne închipuim că am putea da timpul înapoi și ne-am putea opri la orice dată am dori. I-am vedea pe mulți dintre cei care au plecat dincolo, i-am vedea devenind din ce în ce mai tineri sau devenind poate chiar niște

copii pentru care firul vieții abia acum ar începe.

Această poveste este despre un copil născut chiar la 14 ianuarie... 14 ianuarie 1948. E al cincilea din cei 7 copii ai familiei Ureche. Palagia l-a născut doar de câteva zile aici, în Maieru, la Curte, adică la Dispensarul din sat. Lazăr, soțul ei, e tare mândru pentru că e primul lui băiat, și potrivit tradiției și obiceiurilor, îi vor pune numele tot Lazăr, Lazăr Ureche. Încă de mic dă dovadă de o istețime ieșită din comun și se diferențiază de ceilalți copii din sat. Învăță foarte bine, chiar dacă nu prea are timp pentru că la multe din treburile din gospodărie trebuia o mână de bărbat, tatăl fiind plecat la lucru la pădure. De cele

mai multe ori își ia cărțile pe câmp, atunci când merge cu mieii sau cu vaca la păscut, și aici le răsfoiește îndeajuns.

Îi place să meargă cu mieii și împreună cu alți prieteni. În Dealu Henți era însoțit de Domnu' Ducu care avea un loc mai la vale. La Gloduri îl ia pe fratele mai mic, Viorel, pe care îl trimite adesea să coboare de acolo ca să aducă niște ouă fierte la alimentarea de pe locul fostei primării. Ouăle erau date vânzătorului care le dădea în schimb țigări... În Valea Urzii își făcea săci la oi și, chiar dacă avea casă acolo în câmp, îi plăcea să doarmă lângă oi, unde își făcea un foc și le păzea, deoarece pe vremea

aceea erau mulți lupi. Vărul lui, Mihai, stătea în Jdeab, și așa se strigau unul pe altul, fie zi, fie noapte.

Ei, dar cât de frumoase sunt și jocurile copilăriei. Și

-continuare în pagina 2 -

Vio-Daniel Partene

De la profesori pentru PROFESOR, cu dragoste

Personalitatea cu adevărat deosebită a regretatului profesor Lazăr Ureche a gravitat permanent în jurul concetățenilor lui din familia Ursa, ea însăși bogată în slujitori ai școlii.

Inevitabil, primul contact școlar l-a avut în clasa în care mama mea, învățătoarea Doina Ursa îi va deveni călăuzitor aproape părintesc în deslușirea scrisului și cititului.

Tenacitatea aproape de încrâncenare, inteligența, spontaneitatea în gândire, toate învelite într-o foiță țărănească de reală modestie, sunt calități care au rămas în memoria învățătoarei care i-a supraviețuit, cu mult ajutor divin, elevului său eminent. Îi plânge și astăzi prematura și nedreapta dispariție, dar se mângâie cu gândul neuitării sale.

Lanțului destinat de soartă i se mai adaugă o verigă care-i leagă traseul școlar de familia noastră, tatăl meu, Sever Ursa, devenindu-i profesor de limba română. Așa cum el însuși declara de nenumărate ori, această norocoasă întâlnire îi va declanșa dragostea pentru scris, cultură, istorie, una dintre bazele transformării sale ulterioare în personalitatea multilaterală cu care astăzi ne mândrim.

Sever Ursa îl consideră și astăzi în umbra suferinței și cam nedreptei uitări a semenilor trăitori, elevul de diamant al școlii măierene.

Insistențele repetate ale învățătoarei și profesorului de atunci îndreptate spre familia Ureche, care

-continuare în pagina 2 -

Liviu Ursu

In memoriam

A MURIT EMULUL MEU...

Despre prof. dr. Lazăr Ureche (omul și profesionistul) s-a vorbit, s-a scris și se va mai vorbi și scrie în continuare, însă niciodată complet sau destul.

Între cei care i-au fost de aproape sau apropiați îmi face plăcere și onoare să mă înscriu și eu, mai ales că începuturile prieteniei (și rudeniei) noastre s-au legat de nunta mea, atunci el fiind-mi cavalier de onoare, iar Monica, viitoarea lui soție, domnișoară de onoare și verișoara soției mele. Peste ani, cu mult umor, va spune, atunci când se fac prezentările într-un cerc de proaspete cunoștințe: "Soțiile noastre sunt verișoare, iar noi..." Iar mult mai târziu, în aceleași condiții de prezentare la necunoscuți, deși eram tusaltru măiereni, spunea: "Noi suntem (eu și el) din Maieru City, iar soțiile din Anieș Gară."

În primul rând Lazăr Ureche a fost un înalt profesionist (ajuns până la primul grad academic, acela de doctor în istorie) și un om de spirit cum rar se mai găsește. Un vestit profesor al său mi-a destăinuit cândva: "Lazăr este singurul elev al meu care are vocația cercetării istorice în sânge." Iar directorul Arhivelor Statului la prezentarea tezei lui de doctorat "Fondurile grănicerești năsăudene" a declarat asistenței: "Domnul Ureche "a lins" cel puțin un milion de acte înainte de a-ți întocmi teza lui de doctorat."

În ce mă privește, Ureche Lazăr a fost un prieten minunat (sfetnic și confesor), un partener ideal de joc și joacă (tenis, fotbal, șah etc.), dar mai ales un emul în toate cele.

Oriunde era vioara întâi, în compania lui se declanșa o adevărată sărbătoare inopinată, nu numai pentru prietenii sau apropiații săi (avea darul de a și-l face prieten pe oricine) dar și pentru proaspetele cunoștințe, era căutat cu predilecție, exercitând asupra tuturor o atracție și simpatie irezistibile. În compania lui spiritul meu scânteia. „Nu știu alții cum sint, dar eu în compania proștilor mă simt și devin mai prost decât prostul de lângă mine” reflecta deseori prietenul meu, făcând aluzie la Creangă.

Despre măiereni spunea, caracterizându-i oarecum fiziologic: „un măierean=om destoinic, doi măiereni= o asociație sau colectivitate, trei sau mai mulți=răzmeriță”. Tot despre măiereni, cu ocară lor de coțobrei, sublinia faptul că sunt născuți sau făcuți mici, mărunți și mulți (pentru că am deținut recordul național la natalitate, la un moment dat spunând că "măiereni sunt cei mai virili bărbați ai județului", dar deveniți harnici și isteți, însă și făloși, și bătăuși (mai mereu vecinii noștri: sângeorzeni, rodneni, șanțeni - fiind noi mulți și lucrând în echipe la pădure, mină, cariere de piatră etc.- cam luau pe coajă de la măiereni). Pentru ca, în încheiere, să adauge că atunci când sângeorzenii (peăștea aveam boală mare pentru că sunt înalți, poate cei mai înalți oameni de pe Valea Someșului), rodnenii sau șanțenii surprindeau unul sau cel mult doi măiereni, aceștea luau în freză și în contul celor care lipseau din echipă.

Atunci când se pregătea de lucrarea și inspecția de gradul I, trimisul de la Inspectorat, apreciindu-l mult ca profesor și stimându-l ca om, a dorit să se facă "servus" cu el și ca să i se adreseze cu numele mic sau de botez. "Cum să mă adresez: Lăzărel, Lăzaruț, Lăzăruc". (Mamă-sa, lelea Palagea, care îl avea cel mai drag dintre cei șapte copii ai săi, îi spunea Ucu.) La care, candidatul la grad îi răspunde: "Spune-mi Urechiuță sau Ureciușcă, nu și Urechilă".

-continuare în pagina 2 -

Macavei Al. Macavei

In memoriam

- urmarea articolelor din pagina 1-

A MURIT EMULUL MEU...

Urechiuță al nostru avea niște replici spontane sau judecăți de valoare la nivel de aforism, sentință, maximă, pe care nu le putea emite muritorul de rând.

Înzestrat cu un umor debordant, irezistibil și molipsitor, el a putut lua în derădere până și apropiata lui moarte. Noi spunem că a trăit puțin și intens.

Suntem în anul 2011, amândoi Urechi, tată și fiu, se sting din viață. Tatăl său, Horațiu, nume cu rezonanță istorică, predestinat fiului ca să ajungă nimerit și mare istoric, se apropia de o sută de ani. Într-un cerc de prieteni a declarat, înainte de a ști că suferă de o boală grea, așa cum și-a caracterizat cancerul care l-a răpus. "Mă, eu dacă trăiesc un pic mai mult decât tata, vă îngrop pe toți."

În timpul în care își pregătea lucrarea de doctorat, timpul drămiindu-și-l cu parcimonie (în treacănt fie spus - omul care stăpânește perfect timpul dăruit de soartă, este un om de talie superioară), atașându-se de noi muncitorii măiereni din zona industrială (Hogea, Vladimir, Boșca, Niculiță) pentru că le dădeam de băut. La un moment dat, uitându-se la ceas, rostește cu glas tare și cu umor: "Uite, mă, cu cine îmi pierd eu vremea în loc să fiu acasă ca să mai citesc o carte de istorie?!" Replica se adresa tuturor, inclusiv mie.

O altă replică premonitorie, de natură istorică, dar cu profunde conotații politice (pentru atunci și acum), adevărate în timp, spusă des fiului său drag era: "Laurean, nu uita, dușmanul de clasă nu doarme niciodată". Sau: "Lupta de clasă te obligă să fii vigilent".

O farsă nostimă (pentru acum, nu și pentru atunci), pe care mi-a administrat-o, este următoarea. Copiii noștri erau mici (Laurean și Lucian, „generația cu cheia la gât”, preșcolari) și stăteau singuri acasă până se întorceau părinții de la serviciu. Lazăr l-a întrebat pe fiul meu prin telefon ce face, iar Săndel i-a răspuns că n-are ce face. Atunci i-a zis: "Aveți ciocan și cuie în casă?" „Da.” „Ia cuiele și ciocanul și bate-le în pereți sau parchet, unde intră. Vezi că între bucățile de parchet intră mai ușor.” Când am intrat în apartament parchetul camerelor era înșesat de cuie, iar pereții decojiți de zugrăveală.

Poate că cel mai mult a ținut și l-a apreciat pe Emil Boșca-Mălin, după membrii familiei sale. Emil Boșca-Mălin (1913-1976) este scriitorul, ziaristul, magistratul și omul politic cel mai de seamă al Maierului. Privind în urma lor, se constată asemănări și afinități interesante și ciudate. Amândoi erau pasionați de istorie, înzestrați cu o memorie formidabilă. Amândoi își iubeau poporul din care s-au născut (primul până la sacrificiul de sine) și țara în care au trait: România dragă! De altfel, un cald patriotism și un naționalism peren erau insuflăte măierenilor din fragedă pruncie de familie, școală și biserică. Maieru a avut dintodeauna preoți cu har bisericesc și dascăli de vocație. Cu mici excepții din ambele tagme. Preoții din amvon și dascăli de la catedră au insuflat pruncilor măiereni frica de păcat și rușinea din greșală, credința în Dumnezeu, cultul muncii, a realizării personale prin activitatea cinstită de zi cu zi. Bunăoară, în perioada greco-catolicismului nu s-au semnalat divorțuri în Maieru decât rarism și doar după 1948 s-a „liberizat” divorțul. Avocații măiereni nu angajau cauze de divorț decât rarism și nu pledau în astfel de cauze nici măcar în perioada comunistă, considerând ambele părți inovate de destrămarea unei căsnicii. Crime oribile nu s-au înregistrat decât după 1989.

Până și originea celor doi măiereni vestiți era asemănătoare: amândoi proveneau din familii de țărani destoinici și amândoi au trăit același număr de ani: 63.

Respectul și dragostea doctorului Ureche față de deținutul politic Emil Boșca-Mălin s-a materializat și prin editarea unei cărți din manuscrisele sale, anume: "Telepatie și hipnoză în închisorile comuniste", Ed. Glasul Bucovinei, Iași, 1995.

Ceea ce trebuie subliniat este faptul că timpul n-a avut răbdare cu ei: primul, pentru că opresiunile comuniste i-au stins și înecat talentele cu care l-a înzestrat Dumnezeu, al doilea pentru că măiereni au fost privați de multele lucrări pe care pana iscusită și vocația cercetării regretatului nostru istoric le-ar fi scos la lumină.

Dragostea lui cea mai mare și regretul cel mai profund se revarsă asupra fiului său mult iubit, Laurean Ureche, pe care îl mărărea, spunându-i mai mereu: „Laur, Cuți!” Niciodată această formulă de adresare nu se va mai rosti!

Putem spune în încheiere că lipsa dintre noi a celui care a fost prof. dr. Lazăr Ureche se amplifică - sub toate aspectele - pe an ce trece de la dispariția SA, ceea ce mărește durerea pierderii prietenului meu.

Macavei Al. Macavei

Lazăr Ureche In memoriam...

cine mai știe acum de Rica din pod? Și cine era Rica? Ea își făcea apariția atunci când doar copiii erau singuri acasă. Prima dată se auzea un zgomot prin pod și copiii se opreau și ascultau oarecum mirați. Apoi se auzeau pași care se tot apropiau din ce în ce mai mult; deodată scârțâiau și fușteii scării și teama era maximă. Cine ar fi stat să vadă ce dihanie se coboară din pod!? Toți copilașii știau că e Rica și fugeau care de care mai tare și se ascundeau pe după clăile de turjeni, sau ajungeau până la podul Purcioaiei. Și ce fericți erau toți că scăpaseră de Rica, Rica fiind un vecin pe nume Ciomic, care își puse o pătură în cap, dar cine știa asta...

Dar poate cea mai tare pățanie a fost cea cu ursul... Era vară și Lazăr se hotărî să plece cu mieii mai repede decât tatăl lui. Zis și făcut, doar că locul unde trebuia să ajungă și să facă și fânul era chiar în Saca. Iute de picioare, după ce merse mai bine de jumătate drumul prin pădure, făcu un popas deasupra Runcului, un popas foarte scurt pentru că fu deranjat de un urs care, venind de la deal, fără veste pentru niciunul, sări peste Lăzăruc, voind să-i fure un berbec și, cu ajutorul unei haine și zbierând, reuși să-și scape toți mieii cu bine.

Odată lipsi de la școală o săptămână întreagă și, pentru că învăța foarte bine, veniră acasă la mama lui toți domni de la școală, doisprezece la număr, în frunte cu unul pe care îl chema Ghingheli, ca să-l lase la școală pentru că băieții așa deștepti ca el nu se mai găseau. Și poate din cauza asta părinții au înțeles și au vrut să-l facă un domn cu care să se mândrească.

După ce a terminat gimnaziul a plecat la liceul din Sîngeorz-Băi. Era încălțat în opinci, dar asta n-a fost o rușine pentru el. A urmat facultatea de istorie, unde a

avut bursă republicană, și mai târziu a devenit doctor în istorie. A fost profesor, director, inspector, muzeograf și a publicat multe articole și lucrări de specialitate. Școala sa împletit cu munca, munca s-a împletit cu buna creștere și cu responsabilitatea. Dar cel mai important este că a fost un adevărat OM și aceasta o poate afirma cu siguranță orice persoană care l-a cunoscut sau l-a întâlnit.

A avut credință în Dumnezeu, a iubit biserica, deoarece părinții au știut să-l crească în acest mod. Și și-a iubit părinții; în fiecare vară venea acasă la Maieru și, atunci când colegii îl întrebau unde merge, le răspundea: "Mă duc acasă la tata să-l ajut la cosit că are aproape 90 de ani". Și venea acasă la casa părintească și cosea împreună cu tatăl lui, cu fratele mai mic, Viorel, și cu nepotul, Daniel. Și ce repede mergea coasa atunci când erau 4 cosași...

Ei, dar timpul trece, oamenii vin și se duc. A plecat întâi tatăl lui, Lazăr, și cine știe, poate din cealaltă lume s-a gândit să-l cheme și pe Lăzăruc la el să-l ajute, așa cum l-a ajutat tot timpul de când s-a născut. Lăzăruc n-a stat pe gânduri și a plecat și el chiar în același an. După câțiva ani s-a dus și fratele lui mai mic, Viorel, sau Luțu - cum îi ziceau cei apropiați.

Din cei 4 cosași a mai rămas doar nepotul lui, Daniel, care, chiar dacă poate are mai mult de lucru pentru că nu mai are așa ajutoare ca înainte, totuși îl poartă în inimă și pe Lazăr Ureche și își aduce aminte că astăzi, 14 ianuarie ar fi fost ziua lui...

Vio-Daniel Partene

De la profesori pentru PROFESOR, cu dragoste

pregătea un cu totul alt drum tânărului Lazăr, au contribuit decisiv la schimbarea destinului unui elev măierean de excepție, care trebuia să-și desăvârșească, cu orice preț, chemarea intelectuală.

Dragostea de familie, de obârșie și de școală care i-a modelat copilăria, a fost motivul principal pentru care tânărul devenit profesor de istorie să se reîntoarcă în Maierul natal, unde amintirea sa ca dascăl devotat profesiei a rămas în memoria a generații și generații de elevi.

Atât eu, cât și fratele meu am avut acest privilegiu.

Amintirile mele școlărești cu profesorul Lazăr Ureche se rezumă la glasul domol, apăsător și ușor graseiat, la ușurința și fluenta discursului său, la permanenta adaptare a predării lecțiilor față de colectivul nostru interesant de elevi, dublat de un neastîmpărat du-te-vino printre băncile noastre.

Mai târziu, soarta ne-a făcut colegi la Liceul cu Program Sportiv din Bistrița, unde ne întreceam fiecare în aprecieri în fața claselor lui de atunci: eu explicându-le norocul să-l aibă ca dascăl, el ajutându-mă în ideea că măiereni sunt cunoscuți și prin sportivii de excepție pe care am avut șansa să-i descopăr și să-i îndrum spre marea performanță.

Pentru fratele meu, Ovidiu Ursa, și el profesor doctor la Facultatea de Medicină din Cluj-Napoca, fascinația cu care-i savura lecțiile din școala generală, l-a determinat să iubească și să dorească o carieră didactică în istorie și arheologie, chiar dacă, până la urmă, destinul a ales altfel.

Cercetătorului de mai târziu Lazăr Ureche i se oferea oportunitatea de a rescrie profesionalist o istorie necunoscută a Maierului încărcat de personalități, de eroi și de evenimente unice, unele „așezate” cuminti în vitrinele muzeului „Cuibul Visurilor”, creația de suflet a tatălui meu.

Astăzi, toți ai mei au rămas cu bucuria unor întâlniri vremelnice cu doamna Monica Ureche, soția lui și prietena noastră deosebită, care-i poartă cu demnitate și decentă amintirea.

Profesorul Lazăr Ureche a oferit cu generozitate membrilor familiei Ursa, de-a lungul întregii sale vieți, privilegiul de a-i fi învățători, profesori, elevi, mentori și prieteni și pentru înfăptuirea aceasta ne închinăm respectuos cu toții memoriei sale.

Livi Ursa

Rebreniana

ROMANELE LUI REBREANU CRĂIȘORUL HORIA

Roman istoric într-o singură variantă, *Crăișorul Horia* va fi scris la Orlat în perioada iulie - august 1929, primele începuturi datează din 18 aprilie 1929. Rebreanu pare preocupat de scrierea acestei cărți, dar fiind angrenat în viața teatrului ca director și neputând termina romanul, în locul lui, va scoate un articol intitulat: *Pe urmele Crăișorului* - publicat în *Adevărul literar și artistic*, IX, nr. 419, 16 dec. 1928, p. 1. Reluarea lucrului la acest roman s-a petrecut și în alte localități (15 august - 6 octombrie la Lugoj, Techirghiol și București). Până la urmă cartea va însuma 98 de file (cf. LR, *Opere*, vol. 7, p. 416, *Addenda*, 1977).

Autorul va publica totuși un fragment din *Crăișorul* cu titlul *Crângul Făgetului* în primul număr al revistei *Tiparnița literară*, la București (oct.1928). De-abia în oct. 1929, Rebreanu reușește să încheie corectarea și ultimele două capitole la *Crăișorul*, intitulate *Prologul* și *Epilogul*. Până la urmă, scriitorul va renunța la acestea, tocmai pentru ca scrierea să aibă formă de roman și, de ce nu, și ca alte explicații să nu pară subiective.

În *Caiete*, p. 104, singurul proiect ce apare poartă numele de *Crăiul*. Chipul mitic al crăișorului

-continuare în pagina 7 -

Iacob Naroș

Crâmpoie din opera unui academician fără titlu

Nestor Șimon, *Schițe monografice*

Adrian Onofreiu, Mircea Prahase, Claudia Septimia Sabău, Editura Eikon, 2014.

Năsăudul, fălindu-se cu atâția academicieni (vezi T. Tanco, *Academia Română 1866-1966. Academicienii năsăudeni și bistrițeni*, ed. Virtus Romana Rediviva, Cluj-Napoca, 1996), uită să-l pună în fruntea listei pe Nestor Șimon, academicianul care, cu dreptate, stă înaintea multora "numiți" deja. Dacă tot facem din academizare "o temă de interes local", și fără îndoială că astfel "dăm expresie" unui tipic "clasic" de a ne cinsti înaintașii, ar trebui să nu-l uităm pe Nestor Șimon. Alături de el ar trebui – după "feeling"-ul meu – să nu-i uităm pe alți trei mari năsăudeni, a căror operă s-a "clădit", de asemenea, tot umblând cu trăistuța la Școlile năsăudene și la Universitatea din Cluj, anume pe *Nicolae Drăganu* din Zagra, pe *Sever Pop* din Poiana Ilvei și pe *Grigore Rusu* din Șieu Măgheruș.

Meritele lui Nestor Șimon sunt de neegalat, iar aceste merite și această stare de fapt este adusă la lumină prin ani de zile de robotă, în folosul "boieriei" culturale năsăudene, de către istoricul *Adrian Onofreiu*, prof. *Mircea Prahase* și colaboratorii domniilor lor.

Spunând aici câteva vorbe despre personalitatea lui Nestor Șimon, mărturisim că mai apăsător pare a se mișca răsplaiul 'creionul' spre a sublinia "huceagul" arhivistic deliberat în care au fost "risipite" de către urmași

manuscrisele lui Nestor Șimon. Mă consolez, însă, cu gândul că editorii manuscriselor lui Nestor Șimon, iată, nu (!) mai băntuie arhivele în căutarea lor; după atât amar de vreme de "descălceli" în arhive, par a fi tras o linie pentru (la) atât cât au găsit.

Dar, mai întâi un scurt elogiu personalității lui Nestor Șimon, văzut de noi – se înțelege – tocmai prin mijlocirea atâtor cărți-document pe care "le-au scos" domni *Adrian Onofreiu* și *Mircea Prahase* și care ne-au fost puse la îndemână cu bunăvoință.

În Ținutul Năsăud nu există practic monografie mai veche sau mai nouă care să nu trimită la documentele istorice și culturale consemnate de către *Nestor Șimon* în ale sale *Schițe monografice* pentru comunele făcând parte din *Al II-lea Regiment Românesc de Infanterie Grăniceresc*, (germ. *Zweites Siebenbürger Romanen-Grenz-Infanterie-Regiment*), cu sediul în Năsăud.

Lui Nestor Șimon îi revine meritul de a fi lămurit titulatura de *regiment românesc* din numirea Regimentelor I și II, cu sediile la Orlat, respectiv la Năsăud, înlocuind astfel (13 sept. 1848, Năsăud) vechea denumire de "regimente valahe", (germ. *Wallachen Regiment*). Referințe în acest sens găsim în lucrarea *Ioan Mureșan*, coord., *Adrian Onofreiu* (Argument și Note), *Mircea Prahase* (Sumare observații de ordin lingvistic), cu titlul: *Arhivele – mărturiile ale trecutului. Direcția Județeană Bistrița-Năsăud a Arhivelor Naționale la 70 de ani*, Ed. Mesagerul, Bistrița, 2007. Trimitem în lucrarea citată la secțiunea Nestor Șimon, *Starea regimentului și evenimentele din anii 1848-1849*, pp. 48-301, în care apare (p. 167) *Adeverința* (germ. *Bestätigung*) de depunere a Jurământului de credință de către grănicerii năsăudeni, emisă de *Iosef Schöttl* – străbunicul pe linie maternă al intelectualilor măiereni de renume din neamul Ilieșiu (notar) – *Nicolae V.*, *Mircea E. Vincențiu V.* (v. *Cuibul visurilor* nr. 110/2014). Publicându-se în lucrarea citată "adevărată" *Istorie a Regimentului Românesc de Graniță*, cu sediul la Năsăud, așa cum s-a putut recupera din manuscrisele nestoriene risipite și oculate de către urmași, constatăm că autorul manuscriselor, prin nota de subsol nr. 2, pag. 156, amendează "scăpările" privind data Jurământului,

inclusiv a numirii "românesc" la doi autori/predecesori ai *Istoriei* ..., care s-au "inspirat" copios din manuscrisele sale *Gustav Amon von Treuenfest* și *George Bariț*.

Orice carte a lui Nestor Șimon ai deschide – vorbim aici de cărțile "restituite" nouă de istoricul *Adrian Onofreiu* și colaboratorii domniei sale – te vei lăsa prins în mreaja faptului istoric, seducător prin actualitatea tematică și prin prospețimea discursului narativ în graiul "cult" al elitelor năsăudene dinainte de *Marca Unire*.

Iată-l pe acest om – singurul din vremea sa, care și-a dat seama de amploarea enciclopedică a materialelor și documentelor năsăudene de studiat – scriind în acest sens preotului greco-catolic din Poiană (Sâniosif), *Ștefan Buzilă*, la 1 decembrie 1892, următoarele:

Frate Buzilă! La noi în ținutul de graniță avem atâta material de exploatat, încât numai o societate științifică ar fi în stare să exploateze totul și nu un om singuratic, cum sunt și eu. Eu însă fac numai cât pot, ce va mai rămânea vor mai lucra și alții, dacă vor avea gust și plăcere.

În fine, îți mai adaug, cum că noi avem o istorie atât de frumoasă, atât de strălucită și atât de avută de bravuri, încât stau bun¹⁶⁷ [Nota ed. sbs.:¹⁶⁷ Pot confirma] cum că nici un popor nu se poate lăuda cu o istorie mai sublima decât acest district – daună numai că generațiunea de astăzi, neinteresându-se de ea, până astăzi încă nu poate zice că istoria e

scrisă complet – ba, se pare cum că ar mai dori că și ce mai este să o nimicească. (s.n.) [subl. ed. loc. cit.] cita din: *N. Șimon, Corespondență*, volum îngrijit de *Adrian Onofreiu*, Ed. Supergraf, Cluj Napoca, 2005, pp. 77-78.

Devotat scoaterii la lumină și afirmării vechimii și autohtonismului românilor prin *graiul* lor – năsăudean, în speță – Nestor Șimon duce la bun sfârșit grandioasa operă de înregistrare a toponimiei năsăudene – prima de acest gen scrisă (manuscris) în cultura română. El a înțeles, asemenea contemporanilor săi – *Vasile Pârvan*, *Nicolae Drăganu* sau *George Giuglea*, că cea mai bună argumentare a statorniciei și dăinuirii măierilor năsăudeni pe aceste plaiuri este aceea prin "cuvinte și lucruri", altfel spus culegând numirile de locuri, așezări, forme de relief, hidronime etc.

Lăsându-l la o parte pe *Nicolae Drăganu*, prea bine cunoscut, dar prea puțin omagiat de noi, l-am amintit aici pe *Vasile Pârvan* pentru a-l readuce în memoria noastră a năsăudenilor pe dascălul/diacul *Toader din Feldru*, care pe la 1639 a lăsat moștenire în cultura română primul și cel mai *vechi monument de limbă literară românească*, după cum a fost prezentat – pe bună dreptate – de către *V. Pârvan*, cf. *Un vechiu monument de limbă literară românească*, în *Extras din „Convorbiri literare”*, anul XXXVIII, Atelierele grafice I. V. SOCECU, București, 1904; vezi și *N. Iorga, Documente românești în Arhivele Bistriței*, Partea I, București, 1899, pp. 53-54, LXX, p. 54, Nr. LXX.

L-am amintit aici și pe *George Giuglea*, care dedică în lucrarea *Cuvinte românești și romanice*, cu subtitlul *Studii de istoria limbii, etimologie, toponimie*, Ediție îngrijită, introducere, bibliografie, note și indice de *Florența Sădeanu* apărută postum, în Ed. Șt. și Encicl., București 1983, un spațiu impresionant numirilor topice din Plasa Năsăud. La pag. 349 a secțiunii "Lista numirilor din Plasa Năsăud" autorul precizează în nota de subsol:

Cele mai multe numiri din listă au fost copiate din Cartea Funduară de către d-l prof. [Nicolae] Mute. pe atunci student, năsăudean de origine. Acestea fuseseră trecute în condicile respective mai înainte de 1918, de cele mai dese ori de către funcționari care nu

cunoșteau bine ortografia românească. Datele de atunci au însă importanță pentru problema noastră, fiindcă nu poate fi vorba în ele de intervenții oficiale românești, de după 1918.

Punând în valoare munca lui Nestor Șimon, descoperim și cinstim, iată, angajarea în același sens profund patriotic a celui care a fost dirigintele, profesorului și, mai apoi, prietenul nostru, dl. prof. *Nicolae Mute*.

Revenind acum la *Schițele monografice* ale lui Nestor Șimon, îl găsim pe neobositul cercetător (pag. 152) "decopiind" *Istoria Comunei Ilva Mare*, din mss. original trimis de părintele *Ieronim Slăvoacă*; îl găsim copiind și *Istoria parohiei Nepos sau Vărarea* (p. 153), care "deși e foarte scurtă, dar cât e, e foarte exactă"; aflăm apoi (p. 214) că "*Dr. Alexi a fost primit în 5 august a.c. (1889) în audiență de către domnitorul Carol la Sinaia. D. Alexi a prezentat domnitorului un exemplar elegant ajustat din Resbelul Oriental, pe care principele l-a primit cu mare afabilitate, zicând că este surprins, căci n-a știut nimic de acest op.*" Este vorba de *Artemiu Publiu Alexi*, născut la data de 8 aprilie 1847, în *Sîngeorz-Băi*, în 1878, cel care publică împreună cu vărul său dinspre mamă, prof. *Maxim Pop* lucrarea *Rezbelul orientale ilustratu*, Graz, 724 pagini.

Ne va surprinde în această carte, atitudinea exemplară, de înaltă ținută morală a lui Nestor Șimon însuși, atunci când descrie (pp. 257-258) *Tiha Bârgăului* și greutatea financiară legată de construcția bisericii din *Prundul Bârgăului*. Aici îl regăsim pe făcătorul de bine al năsăudenilor, episcopul *Zichy Dominic*, cu reședința în *Maieru*, pe care Nestor Șimon nu se sfiește să-l apeleze prin expresia „mumificiența sa”, adică *făcătorul de bine* precum o mamă pentru copiii săi. Cine și când îl mai pomenește azi, cum s-ar cuveni, pe acest episcop? A fost ales membru într-o ASTRĂ neoaș-românească – după cum ne aduce la cunoștință dl. prof. *Sever Ursu* – și a fost „ridicat la mare cinste” de intelectualii vremii, între care, se vede, iată, de însuși Nestor Șimon.

Și am putea continua astfel prezntarea, dar rostul rândurilor de față este să-l sensibilizeze pe eventualul cititor, lăsând deschisă opțiunea altor judecăți de valoare.

Cartea lui Nestor Șimon, în ce mă privește, este una din marile bucurii culturale ale anului 2014.

Căutați această carte, *e de lipsă în oricare casă*, precum blidele de lut și cingeaule în roșu cărămiziu care oblojesc veacuri de privegheri gratuite în casele noastre de părăde.

De ne-a mai rămas ceva din cutuma răbojului sau a creșterii în grindă ar trebui ca întreaga operă - restituită, iată pe "bucăți" - să fie reunită într-o "enciclopedie nestoriană" dedicată anilor de răscruce dintre veacurile 18-19.

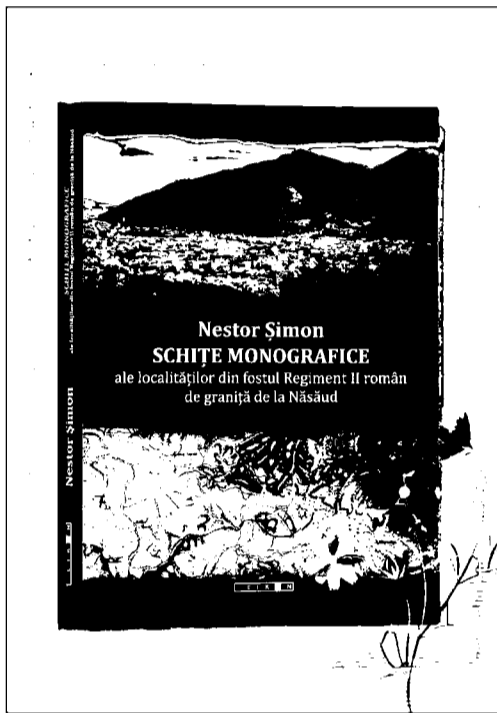
Cine citește cu aplecare studiul introductiv al editorilor pp. 11-46 și sare apoi la *Scrisorile* către ASTRĂ Sibiu (Dr. C. Diaconovich ș.a.) pp. 279-291, poate să înțeleagă și să vadă în altă lumină naționalismul responsabil și patriotismul sănătos al lui Nestor Șimon, în contrast cu "patriotismul local", de față, al multor contemporani ai săi.

Nestor Șimon – academicianul fără titlu, după cum spune adesea istoricul *Adrian Onofreiu* – ne-a lăsat un inestimabil corpus de manuscrise-document, o adevărată enciclopedie năsăudeană tratând Ținutul de la *Noasele Izvoarele' Vadului*, alias *Năsăud*.

Istoria se scrie, credem noi, cu ochii spre trecut, cu sufletul spre viitor, dar stând cu nasul în prezent.

După un veac de uitare se nevoiesc, iată, de-a lungul multor ani de trudă, adevărații urmași pomeniți aici ai lui Nestor Șimon, în rândul cărora amintim din nou pe istoricul dr. *Adrian Onofreiu* și pe filofogul prof. *Mircea Prahase*. Lor le datorăm, în cea mai mare măsură, faptul că finalitatea acestui laborios periplu documentar este pedestalul și perspectiva necesară pentru a ne vedea și a ne înțelege pe noi, *năsăudenii*, recuperând și valorizând roadele – „risipite” până acum – ale cercetărilor lui Nestor Șimon.

Viluț Cărbune

Cartea

Un nou roman Icu Crăciun, „Omul cu inelarul retezat”, Editura Charmides, Bistrița, 2014

Predilecția pentru roman rămâne încă în picioare, indiferent de cititori și epocă, cu condiția însă, ca acesta să aibă în jur de două sute de pagini, iar subiectul să fie cât de cât impresionabil. Așa se întâmplă și cu recentul roman al lui Icu Crăciun, primul romancier consacrat, contemporan cu noi, măiereni, având și un titlu ce stârnește de la început curiozitatea. Despre ce este vorba? Ne mărturisește din primele rânduri chiar autorul care, fascinat dintotdeauna de întâmplări deosebite și incitat de un amic, Cic Mureșan, va căuta să-l cunoască îndeaproape pe cel mai grozav jucător de alba-neagra din Europa, pe nume inspirat ales, Șuteanu. Despre inelarul acestuia de la mâna dreaptă este așadar, vorba în această carte, cât și întâmplările prin care trece acesta, toate, cum s-ar zice povestite cu gura lui.

După cum ne-a familiarizat prin romanele anterioare, nu puține la număr, Icu Crăciun își începe povestea pe-ndelete, cu descrierea amănunțită a locurilor, decis a ne pune-n temă cu oamenii, mentalități și locuri, este vorba, după cum ne dăm seama pe parcursul lecturii, de orașul stațiune Sîngeorz-Băi și zona din jur. Romancierul își face intrarea prin descrierea muzeului condus de Max Dumitraș, sculptorul, fixat ca loc de întâlnire cu Dan Șuteanu, eroul nostru. El va fi de fapt, protagonistul romanului, alături de autorul personaj, alte câteva personaje de mică întindere și, personajul colectiv, respectiv trupa de jucători. Sunt trecute în revistă câteva personalități cunoscute îndeaproape de autor începând cu Iosif Bal sociologul, de la care au rămas dosare întregi cu documente, apoi, doamna Anton, profesorul de liceu Ioan Mihail Popa, avocat de Icu Crăciun prin prisma unui fost elev, dar și cenaclist al acestuia. Se amintește și despre o compoziție mult discutată amplasată la intrarea în localitate, pe care puțini o pricep. Nu toate localitățile apar cu numele real, Maieru apare surprinzător cu denumirea Măgura, probabil de la cele trei măguri de care este înconjurat satul. Descrierea nu pare exhaustivă, autorul se limitează doar la traseul de la muzeu spre stațiune, în ansamblu sunt amintite doar blocuri, ape minerale, benzinării etc. Amintiri dragi sunt legate de anii de liceu și viața de internist ale autorului, profesorii de altădată etc. Unii apar cu numele schimbat, e vorba de familia de intelectuali, Silvia și Sandu Manoliu, evocați cu multă dragoste de autor la persoana întâi, cu meditații profunde despre bine și rău, bunătate și răutate. Alte persoane de pe traseu sunt rememorate: profesorul Bulcu, dar și unele figuri triste, tragice și chiar comice.

După cincizeci de pagini, autorul se oprește brusc din descrierea zonei, asistăm la ceremonialul plăcut al spargerii butucilor pentru foc, ce pare a fi de preferat pentru condiția fizică personală, deși canicula apocaliptică îi este împotriva. Ingenioasă această digresiune ce pregătește pe autor pentru întâlnirea cu personajul cheie al cărții, de-acum și din punct de vedere fizic și cognitiv, cu care se încheie de fapt, primul capitol al romanului.

După tatonările de rigoare, dialogul apare dirijat cu subtilitate de autor înspre o construcție epică anume. Dan Șuteanu își începe istorisirea de la familie, nume și poreclă, o mică apologie a trecutului pe care nu-l putem ascunde. Romancierul comentează cele auzite la momentul oportun, intervine, întrebă, se miră, se-nțelege că unele dintre ele au fost adăugate ulterior. Aflăm că Dan, ca elev de liceu, a fost pasionat de lectură, de sport, dar și mereu îndrăgostit fără speranțe. La un moment dat, acesta se simte atras de bălci, de alba-neagra, de jucătorii înveterați ca Fane Cristea din Țândărei, asta prin anul 1979. Autorul este familiarizat cu limbajul cifrat folosit de grup. Pe măsură ce înaintează în temă, dialogul dintre cei doi se animă, capătă nuanțe, devine palpant, asta și grație măiestriei stilistice de după documentare a autorului. După ucenicia obligatorie, Dan ajunge să confirme și chiar să se descurce ca „trăgător” (mânuitor de gume sau ursuleți), fiind cooptat în trupă după trei ani. De la

Bistrița la Oradea, acesta se perfecționează din ce în ce mai mult, după doi ani la Oradea și încă unul, la Timișoara, Dan se desparte de trupa lui Emil și ajunge să se descurce pe cont propriu. Noua lui echipă era alcătuită numai din bistrițeni: Florin din Cepari, Ion din

Maieru, Marin din Bistrița și Mișu Samoilă, zis Smardoi. Cu aceștia, el cutreieră târgurile-n lung și lat, fără să se certe de la bani, pe care-i împărțeau frățește. Sunt prezentate momente mai vesele, dar și triste, mereu alungați, uneori nemâncați. Deoarece călătoreau mult cu trenul, ei au pretenția de a fi plătiți de CFR pentru că aveau grijă de călătorii ce așteptau trenurile întârziate, „calmatori” prin gări ca Vatra Dornei; când au timp, filozofează despre viață și bani. Prin 1984-1986, o a doua trupă ia naștere tot dintre bistrițeni, ei se mută pe la Timișoara, trec prin tot felul de peripeții fiind amenințați cu privarea de libertate. Dan ne destăinuie tactici de joc, „Martorii” sunt cei ce incită la joc; ei câștigau după un cod anume; „simplă” însemna că va câștiga stânga; „sto” – cea din dreapta și „miez”, cea din mijloc. Jocul se baza pe un ritual al trăgătorului care improviza tot felul de poezioare adaptate după clientelă, pe loc. În perioada anilor 1986-87, trupa acționează în zona Năsăud, Beclean și apoi, Sîngeorz-Băi. Dan se va îndrăgosti de viitoarea nevastă, frumoasa Adelina Jarda, pe-atunci elevă, la Sîngeorz-Băi. Pe alocuri, Dan își dă cu părerea despre apele minerale și decăderea lor, despre femeie în general, ideile lui sunt destul de liberale. Când să se înfățișeze în fața socrilor, fata e gravidă, situația se agravează, părinții fetei nu sunt de acord. Deși este respins, Dan nu se lasă, insistența lui dă roade, socrul moare iar soacra începe să cedeze. Poziția anti soacră este voit speculată cu nuanțe ironice și pline de umor, cum este scena distrugerii straturilor de ceapă pentru a căuta râme de pescuit. Toate acestea se petrec însă, după ce Dan s-a reîntors acasă, el are slujbă și conviețuiește cu soacra. Cei doi copii sunt deja mari, are chiar nepoți.

Povestea peregrinărilor trupei lui Dan prin Europa se reia, după sfada cu socrii, Dan pleacă pe litoral, este arestat și închis câteva luni, limbajul de jargon contribuie la vioiciunea dialogurilor: pânaie, album, regina nopții (duba poliției), „trianca”, adică alba-neagra, sucăreală, țopârlan, țuhaus, a drincui, japiță, șpil, a se cordi, a bate ștăieru', a tromboni, a composta o fată, gaia, tira, ciripitor, ginitor, smardoi, gorobete, cioflingar, fărțăgău.” În pușcărie, Dan este protejat de Echim, lider de opinie, recidivist notoriu, asistăm la scene realiste ale lumii închisorilor. După eliberare, eroul nostru ajunge la Timișoara unde se întreamează, se împrumută pentru a relua jocul, pe tren,

în drum spre casă, era să intre din nou, în alte încercături, dar scapă. După nunta cu Adelina, el își reia ocupația de trăgător, asta prin anii 1987-1988, la Năsăud, dar cu acte în regulă. După 1990, grupul lui Dan se mută în Ungaria, aici le merge bine, apoi în Austria și Germania. Spre a se deplasa mai repede, ei își iau o mașină, una din temele lor de discuție era comparația dintre ce văd și ce-au lăsat în țară. Mai departe, ei ajung în Belgia, aici intră în conflict cu o altă trupă de români, gălățeni de loc. În urma încăierării spontane, unul din banda rivală este ucis, din nou probleme cu autoritățile belgiene. Dan reușește să nu fie implicat, la acel sfârșit tragic ne se aștepta nimeni. Legătura cu cei de-acasă este ușurată odată cu telefonul mobil, doar așa, Dan își mai astâmpără dorul de casă, de familie, de copii. Mișu cel vinovat de cele întâmplare este închis vreo trei ani, apoi ajunge prin America. Ceilalți scapă, dar pentru siguranță se mută în Franța, chiar în Paris. Ca peste tot pe unde trec, trupa compară ce văd deosebit față de ce-au lăsat în urmă, în special, Dan apare ca un observator atent și critic ce surprinde tot ceea ce-i sare în ochi, senzaționalul, nemaivăzutul. Desigur meritul este și al autorului care coordonează toate acele remarci, pe lângă firul întâmplărilor prin care trece Dan.

Alba-neagra devine boală pentru echipa lui Dan, vine la rând, povestea cu autocarele așteptate în locurile de popas. De sosirea lor, Dan era informat de „cercetași”, „Martorii” erau și ei la momentul oportun ca să-i incite pe călătorii cu bani la joc, uneori aveau ciocniri cu șoferii care nu colaborau. Timp de un an, prin Franța, dându-se portughezi din cauza mineriadelor, a sidei și a cerșetorilor bronzăți, românii lui Dan sunt prezentați de acesta, la superlativ. Încă un membru al trupei este arestat, e vorba de Ion, toți îl compătimească, suferă, dar sunt nevoiți să meargă mai departe. În insulele Canare din Spania ei se simt cel mai bine, în ciuda provocărilor de tot felul, Dan rămâne credincios soției sale, pe care o și aduce aici pentru două săptămâni și-o tratează ca pe-o regină.

Spre final, autorul și noi aflăm misterul inelarului retezat, prin proprie voință, Dan, văzându-și familia în stare critică, își taie inelarul să fie astfel silit să rămână acasă și să aibă grijă de ei, un act de mare voință și calcul rece. În ciuda ideii că prin inelar trece vena responsabilă cu iubirea, drept pentru care el poartă inelul sau verigheta dragostei, Dan rămâne fidel soției, duce în continuare un trai modest, când poate, se refugiază în natură, e vorba de Valea Cormăii, meditează despre zădărnicia vieții și se mai întrebă câteodată ce-ar face dacă ar fi din nou pe val. Nostalgia străinătății și a dorului ei nu prea-l apasă, ca atare, pare puțin convins că cele scrise despre el ar putea să intereseze pe cineva.

Finalul apoteotic cu imaginea Inelui, a unor frânturi fugare din copilăria autorului, dar și o trecere rapidă în revistă a câtorva crâmpie de imagini cu oameni și locuri dragi, de care ne aduce aminte Icu Crăciun, ca martor al acestei neașteptate spovedanii de suflet, la care am asistat și noi, trăind cele auzite, ne întăresc convingerea că prin acest portret puternic conturat am luat parte la cunoașterea unei experiențe de o viață determinată de anumite contexte sociale și politice. Cele înfățișate sunt realist și cu măiestrie povestite, dar ca toate poveștile, ea ascunde și o părțică de mister necesară credibilității ei.

După o ucenicie temeinică în publicistică și proza scurtă, portretul de romancier al lui Icu Crăciun se conturează din ce în ce mai clar, zestrea lui literară ajungând la al patrulea roman, după cele cunoscute deja: „În spatele călărețului”, (2005); „Pești și parașute”, (2008); „Gradele de comparație”, (2011). Câteva regionalisme împrăștiate lexicul dându-i vioiciune: „Butin, bobotă, glagore, bujală, ciuciura, sățișcă, a zgrepța.” Ele se îmbină armonios cu neologisme ca „onctuos, preopinent, panegiric, vetust,” dar și cu forme regionale: „a se da în petece, de-a lela, a o pune de mămăligă, a merge țais, a pune cu bumbu' pe traistă, a-și da greața, a descăța.”

Iacob Naroș

Cartea

A te recupera prin alții

În epoca internetului, scriitorul Cornel Cotuțiu îți asumă, prin romanul „de drag” (Editura „Eikon”, Cluj-Napoca, 2014), riscul reînțoarcerii la genul epistolar, convins că prin scrisoare îți „ordonezi gândurile, încerci să fii coerent”, comunicarea epistolară e „mai conștientă, mai cu miez”, așa cum afirmă peronajul principal al narațiunii pomenite, Flaviu, un alter ego al autorului. Ei i se adaugă „o stare-care e încredințată nu numai memoriei și sufletului, ci și semnului grafic”(Flaviu). Cea pe internet „are un decor impersonal, fad” (Flaviu). Telefonul și internetul, utilizate de Flaviu „nu pot suplini starea psihică a celui care stă la masă, starea celui care îți ordonează gândurile încercând să fie coerent însă și dornic, din când în când să debordeze prin spuneri necenzurate”. Dialogul epistolar pare pentru Cornel Cotuțiu mai sincer, mai încărcat de acea intenție reflexivă, de care pomenea Tudor Vianu.

Modelul epistolar la îndemâna romancierului este corespondența dintre George Călinescu și Alexandru Rosetti. În acest roman schimbul de scrisori se îmbină cu paginile de jurnal, cu dialogul prin email. Aceste procedee de comunicare corespund unor epoci pe care protagonistul Flaviu le traversează, în cele trei secvențe ale romanului „de drag”.

Ai fi tentat să afirmi grăbit și simplu, că Flaviu îți descrie în primele două părți ale romanului elucubrațiile lui sentimentale în compania a două „slujitoare pe ogorul pedagogic” (Icu Crăciun), iar în cea de a treia, o prietenie calmă, la distanță, cu o fostă colegă de facultate, și ea tot o persoană didactică.

În realitate, Flaviu „se recuperează” pe sine prin relațiile lui cu cele trei feminine. Ele se agață direct sau indirect de Flaviu, au nevoie de el.

Ozana, eroina primei secvențe romanești trăiește „un sentiment de inutilitate”, a intrat în mecanica unor stereotipii: „navetă-țcoală-lectură-somn-Huedin-naveta”. Ea se află într-o criză de relație: „Să-ți spun că încerc cu disperare să mă atașez de cineva și nu reușesc”. și Viviana (partea a II-a) are nevoie de Flaviu: „să umplu cu prezența ta un spațiu în care apoi, oricând închizând ochii să mă regăsesc aproape ca în mine însămi”. Gruțenka, cea de a treia persoană feminină, originară din zona Făgărașului, fostă colegă de facultate, stabilită de opt ani în SUA, este o neadaptată: „eu cel puțin mă simt ca un copac bătrân mutat dintr-un soi de pământ într-altul și normal că rădăcinile mele nu se mai prind așa, cum s-ar prinde cele ale unuia tânăr”. În noul spațiu ea se simte un robot, ar vrea să-l ceară în prietenie pe Flaviu. Eroinele au nevoie de cineva care să schimbe ceva în viața lor. Ozana recunoaște că Flaviu a ajutat-o „să mai cresc, iar mi-ai întins mâna”.

Galantul, boemul, fantele Flaviu cucerește inimile primelor două feminine: Ozana și Viviana. Gruțenka devine un prieten drag, un asociat, alături de care el pleacă, pe calea amintirilor, în căutarea timpului pierdut.

Ozana, romantică suficientă sieși, este și o fire pragmatică: „sînt și cu picioarele pe pământ”...nu-mi ajunge ficțiunea”, are veleități literare, scrie în special versuri, este complexată de Flaviu, afirmat deja pe plan literar. Ozana, dascălița de 21 de ani, „fătuca”, o găsculiță îndrăgostită, aflată „sub regimul unei seducții”, amestecă sentimentele cu literatura, afișează un comportament de snoabă. Sfârșitul legăturii dintre ei este inevitabil: „Calea cea mai probabilă este aceea de a amplifica eteric relațiilor noastre pînă la o performanță a intangibilului, a idealului, pînă la abstractizare”.

Pentru Viviana iubirea este o cale de salvare: „iubirea pentru el mă va salva de toate noroaiile”. În episodul doi al romanului, Flaviu a urcat pe scara socială, este inspector la Comitetul de Cultură al județului. Viviana, divorțată, asemeni lui Flaviu, este

mai pasională, iubește eminescian, arghezian, nichitstănescian: „Ce bine, ce minune e că exiți!”. Jurnalul ei erotic dezvăluie pasiunea ei arzândă, ea are „crize de dor”: „M-a sărutat...am fost acolo, toată, pe buzele lui”; „am fost nespus de aproape, atît de aproape că nici o umbră n-ar fi putut poposi între noi”. Pentru Flaviu iubirile și prietenii sunt modalități de refulare. El mărturisește prietenelor sale avaturile lui literare, cenzurarea romanului „țarpele albastru”, detronarea lui din funcția de la comitetul de cultura al județului. După o noapte de iubire cu Viviana, cei doi se despart: „Ne-am despărțit într-un fel ciudat ca și când am fi rămas împreună”.

Uneori ai impresia că Flaviu se folosește de aceste personaje pentru a-ți construi o posteritate, aș zice, „de soclu”. Îl încântă laudele, dar este destul de rational să le și stopeze (episodul Gruțenka). Personajul feminin cel mai complex pare a fi Gruțenka. Bunicuța văduvă, pensionară, ar reprezenta, metaforic vorbind, cei 40 de ani de la terminarea facultății, de către Flaviu. Cei doi se descoperă pe internet, fac schimburi de emailuri, dar mai ales de scrisori. Apelând și la CD-uri, Gruțenka devine o „semificțiune”. Pensionarii îți caută amintirile comune, din anii studenției. Sunt evocați colegii de facultate, nume literare sonore: Horia Bădescu, Aurel Sasu, Mircea Muthu, Radu Ulmeanu, colegii lor răspândiți ca profesori prin satele ardeleni, Ioan Țimon și Ioan Sebastian și câțiva universitari.. Gruțenka reface printr-o privire retrospectivă chipul omului Flaviu, iar prin lecturarea cărților sale descoperă pe scriitorul Liviu, este încântată de felul lui de a scrie. Flaviu o complexează prin creațiile sale, prin paginile de publicistică, de aceea „chipul artistului”, este completat cu ceea ce aparține unei persoane obișnuite. Foștii colegi de facultate fac schimb de rețete culinare, îți prezintă copiii și nepoții, compară realitățile din țările lor, îți descriu programul activităților zilnice, îți trec în revistă lecturile preferate și muzica îndrăgită. Gruțenka este pusă la curent cu „mersul” „producțiilor literare”(Mihail Kogălniceanu) ale lui Flaviu, cu truda lui publicistică la ziarele „Răsunetul” și „Mesagerul”. Gruțenkăi i se oferă ca lectură cărțile lui Flaviu, impresiile lui de călătorie în Ungaria, în Bbasarabia, în Canada, în Viena, în Franța.

Ambii se folosesc de binefacerile internetului: „Dacă prin poșta tradițională ne situăm cumva în reverberații (ele venind de peste dealuri și văi), pe sticlă sau la telefon comunicarea e peste gard”. Se emit păreri despre literatura din anii comunismului, despre „complicitatea tacită între scriitor și cititor”, despre setea publicului de azi după nonficțional, după document, după jurnal, cititorul actual, „Nu mai are răbdare pentru broderia conotativă a cuvîntului”, afirmă Flaviu. Cel american, sătul de pragmatismul vieții sale preferă în schimb alunecarea în ficțiune. Prietenii se copilăresc, se ghidușesc, Savuroase sunt formulele lor de adresare sau de încheiere a scrisorilor: „fătucă”, „pramatiuță”, „scumplică”, „revigorato”, „Draga mea ficțiune”, „sex(i)agenară”, „Dragă ocoț de pe Some”, „Vlad țepeț de pe Someț” etc. Zicerile cronicărești se îmbină cu neologismele: „aruncă la debara spre uitare veșnică, voroavele ori scribălrile te plictisesc, te deranjez”. Cunoscându-l pe autorul romanului, impresionează modul cum reușete el a transgresa o secvență de realitate în ficțiune.

Cele trei existențe feminine din viața lui Flaviu ar putea fi trei fețe ale timpului său divizat în secvențele : Ozana-„Acum 40 de ani”, Viviana-„Dintr-un jurnal de la sfîrșitul secolului” și Gruțenka-„După 40 de ani”. Flaviu parcurge astfel traseul împlinirii scriitoricești, iar cele trei feminine sunt tot atâtea oglinzi în care el s-a reflectat, redescoperindu-se de fapt pe sine.

Ion Radu Zăgreanu

Amintiri

Familii de frunte ale Maierului: Familia Boșca

Motto: În tăcerea unui sat de munte de pe apa vorovitorului Someș – în satul Maieru, jud. Năsăud.....își duce sarcina faptelor de învățător, Dumitru Boșca. (Emil Boșca-Mălin, citează dintr-o revistă clujeană nenominalizată)

Dintre „boșcanii” din Maieru eu am cunoscut bine doar 2 familii și anume familia descendenților lui Dumitru Boșca precum și familia vrednicului suci Boșca de pe ulița Gării, tatăl lui Onofrim, al lui Lazor – poștașul al Amaliei, al lui Aurel și a încă 3 copii. Din păcate nu i-am cunoscut pe badea Alexandru și lelea Laura, părinții lui Emil Boșca-Mălin și nici pe Emil, mândria măierenilor de mai târziu. Domnul profesor Icu Crăciun îmi povestește însă de mai multe familii Boșca. Una lângă rampa din jos, a lu’ Ceapă, o alta pe Valea Caselor și încă o familie, în sus pe lângă Falcaș.

Stălpul de începuturi a familiei Boșca care se așezase într-o casă veche, pe care a renovat-o, aflătoare peste drum de „Moara din arini” a fost Demetriu Boșca – seniorul, Demetriu Boșca cel bătrân. El a avut 2 băieți: Dumitru Boșca – dascălul și pe Alexandru, tatăl lui Emil Boșca – Mălin.

Demetriu Boșca avea o statură morală și intelectuală impecabile. Era învățător în satul său natal - Maieru. A scris poezii și proze scurte. A tipărit la Piatra Neamț o carte de nuvele populare dar a încercat să scrie și monografie a Maierului. Din păcate, în lipsa unui ajutor monografia ajunsă la jumătate s-a pierdut. Demetriu Boșca - Senior a insuflat celor doi copii ai săi, Dumitru și Alexandru patriotism și spirit de sacrificiu. Le-a transmis prin exemplu și învățătură sentimente curate și un mod demn de comportament. Sfaturile înțelepte ale Seniorului au ajuns nealterate prin copiii lui la nepoți. Oare nu le regăsim în atitudinile în faptele lui Sandu, lui Luțu, lui Emil?

Dumitru Boșca, fiul lui Demetriu, iubitor înfocat de neam românesc a cunoscut pușcăriile ungurești din Seghedin. Dar ne-am eliberat de asupritori și în 1918, la Alba Iulia ne-am făurit România Mare. Bumitru Boșca s-a întors în satul natal și a început să învețe copiii măierenii. Avea preocupări literare. A scris poezii și nuvele pe care le-a publicat în reviste din Cluj. A început să-i placă de tânăra educatoare Aurelia Ilieș. Dânsa i-a răspuns cu simțăminte asemănătoare și s-au luat. Doamne! ce unire minunată între doi copii ale unor familii de frunte ale Maierului; familii de frunte, familii încheigate, familii cu rădăcini adânci în trecutul Maierului. Mi-o aduc bine aminte pe doamna Aurelia. Era suplă cu ochi verzi, limpezi, avea chipul zămbitor, destins, semăna cu fratele ei Vichente, „notarășul”.

Împreună cu Dumitru Boșca au avut 5 copii: pe mama lui Dorel Măndruțescu, pe Luțu și Sandu și pe Luța cea blondă, mezina și răsfățata familiei. Mi-o aduc bine aminte pe doamna Aurelia.... Era prietenă cu bunica mea, Viorica Coruț. Se așezau pe o laviță din târnațul dinaintea a casei noastre, își depănau și își împărtășeau amarul pe lavița din târnaț...Vorbeau despre război, vorbeau despre fiica cea mare a doamnei Aurelia care era plecată în refugiu, vorbeau despre Luțu, Sandu și despre cei doi copilași pe care îi pierduseră bunicii mei, Loginuc și Grigoraș când erau tineri; noroc cu Vica dar tata era luat de unguri la război. Vorbeau, cele două doamne de suflet se uitau una la alta, pe obraji li se mai scurgea câte o lacrimă, se uitau la paharul gol de limonadă și încercau să vadă o lume mai bună pentru viitor.

Am mai scris în numerele anterioare ale revistei „Cuibul Visurilor” despre doi copii, bine cunoscuți ai dascălului Dumitru Boșca și anume despre Sandu și Luțu, dar acum vreau să mă apropiu cu scrisul de zilele noastre.

Războiul s-a terminat. S-au reîntors și refugiații. Vecinii noștri din sus, de la doamna Paraschiva s-au întors

-continuare în pagina 6 -

Prof. univ. dr. Sorin Login

Cartea

Familii de frunte ale Maierului: **Familia Boșca**

- urmare din pagina 5 -

Într-o dimineață. Domnișoara Ița, vioaie și nepotolită, alerga în lungul târnațului, emoționată găsimd mereu câte ceva de făcut. Doamna profesoară Uța și domnul profesor Mitică Vranău au coborât încet și obosiți din „ștraifurile” (căruțe –platformă de povară) care îi aduseseră acasă. Pușa plângea molcom; avea vreo 3 ani. Reîntâlnirea cu domnișoara Ița și doamna Paraschiva a fost emoționantă.

S-a reîntors și Dorel Mândruțescu, nepotul doamnei Aurelia și a domnului Dumitru Boșca – Dascălu, fiul fetei cele mari a familiei Boșca. Mama lui Dorel nu s-a mai întors fiind răpusă, acolo departe, printre străini de o boală grea. Dorel era prietenul meu. Verile eram nedespărțiți pe prundurile Maierului.

În toamnă, Dorel s-a înscris, la îndemnul tatălui său, la un Liceu de Contabilitate din Bistrița. După 2 luni de funcționare, din păcate liceul din Bistrița s-a desființat, iar elevii au fost îndrumați spre Liceul Horticol sau transferați la o Școală Superioară de Contabilitate din Vatra-Dornei. Dorel nu a renunțat la cifre și socoteli și s-a înscris la Școala de Contabilitate din Dorna. Evenimentele, oamenii, destinele se întâlnesc. La școala din Dorna aveau să se întâlnească 2 măiereni: Dorel Mândruțescu și Costică Negrușer a lu'Păiuș. Costică făcea și el parte din grupul nostru de prieteni. De Costică Negrușer mă leagă amintiri duioase. Păcat că a plecat prea repede dintre noi.

Era iarnă, iar noi, elevii, eram în vacanță. Era Seara de Ajun. Am format un grup de tineri și am zis să mergem la colindat. Colindătorii eram: Dorel Mândruțescu, Ilie a' Crețului, Onofrim Boșca, Anchidim Hogeia, Costică Negrușer și eu. În seara de Ajun, spre supărarea lui Costică, el a trebuit să rămână acasă pentru că răgușise și îl durea gâtul. Onofrim, Dorel și Anchidim m-au luat de acasă și mi-au dat vestea despre Costică. Am luat-o prin omăt, era omăt mare; ne-am hotărât să-l colindăm pe „beteagul” Costică. „Ceata” de colindători a intrat pe ulița Crețului, l-am luat de acasă pe Ilie și apoi am cotit-o la stânga pe „Ulița Mare”. Ne-m oprit în dreptul casei familiei Negrușer unde locuiau părinții lui badea Solovăstru, ai Vârarei și ai lui Costică. Am colindat „O ce veste” și „Trei păstori”, apoi s-a deschis ușa și badea Solovăstru ne-a slobozit în casă. În casă era cald. Pe pereți erau proceută negre cu flori mari roșii, iar deasupra lor erau cingeaui și blide. Casa era în straie de sărbătoare. Deasupra patului într-un loc ferit atârna pușca de vânătoare a lui badea Solovăstru Negrușer fratele mai mare al Vârarei. Lelea Nastasia, nevasta lui Solovăstru îl oblojea pe Costică cu ceai de nintă și miere. Prin casă avea ceva treabă și căuta ceva Vârvara, sora lui Costică. Era îmbrăcată în costum popular, doar era sărbătoare. În picioare avea opinci din piele de vițel, avea obgele albe, poale albe și pânzături, iar talia era strânsă în frâmgii. Era frumoasă Vârvara și zbura prin casă ca un fluture. Badea Solovăstru ne-a rugat să colindăm și în casă. Am început să cântăm „Ziurel de ziuă”. Deodată, colinda noastră a căpătat altă față. Ni s-a alăturat Vârvara. Doamne ce frumos cântam împreună! Vocile noastre amestecate cu a Vârarei parcă erau voci de îngeri coborâte din ceruri pentru noi, oamenii. Vocea Vârarei parcă aducea colindului ceva binecuvântat și sfânt.

După ce am colindat, gazdele ne-au omenit cu pancove și sirop de afine. În fața noastră s-a oprit badea Solovăstru și ne-a mulțumit pentru colinde. Era înalt, bine făcut, chipeș cu trăsături bine croite ale chipului. În picioare avea ciobote din piele de vițel. Cioarecii negri îi băgase în cisme. Cămeșa albă, înflorată pe umeri și gumaz, era strânsă de o cură' lată pe talie. Inspira Solovăstru putere și încredere. La un moment dat, lângă el, a venit Vârvara. Cei doi frați, unul lângă altul parcă era alăturarea forței și a frumuseții. Când s-a oprit în dreptul nostru mi-am adus aminte de ficiorul măierean care a renunțat la cariera de învățător de dragul datinilor măiereane și din dragoste pentru o tânără și frumoasă fătuică. Întâmplarea cu Solovăstru lu'Păiuș o știam de la Bunicul meu, dascălu Silivan Coruțiu. Noi, colindătorii, am plecat mai departe, am trecut ulița să-l colindăm pe badea Traian Rus, spre tristețea lui Costică, rămas la geam cu gâtul înfășurat. Când am ieșit pe ușă eu i-am aruncat Vârarei o privire plină de admirație, deși ea era mai mare ca mine cu 2 ani. Mi-a răspuns cu un zâmbet. În

drum spre casă, călcând prin omătul mare mă gândeam la Vârvara și la badea Solovăstru.

Oare nu mă abat de la tema inițială scriind despre colinde și despre alte familii? Sufletul îmi spune că nu și că fac bine că scriu despre tot ce se întâmplă în Maieru. Datinile și sărbătorile trebuie evocate. Și apoi în fiecare casă în care sălășluiește o familie Ometiță sau Balotă sau Isip sau Cobzalău sau Cîmuca sau Motofelea ori Scridonesi bat inimi de măiereni și se făuresc planuri. Toți laolaltă au făcut ca Maierul să zburde spre înălțimile Prelucilor sau Gagilor, toți laolaltă au făcut ca Maierul să aibă 5 școli mari și toți laolaltă au făcut prin faptele și visele lor să găsești măiereni bine așezați în funcții importante la Iași, Cluj, Timișoara, Constanța, Brașov sau în București. Toți laolaltă prin gândurile lor au făcut ca în Maierul de astăzi să trăim o adevărată efervescență culturală, o adevărată cultivare a frumosului și a gândului curat.

Întâmplarea cu bunicul meu, învățătorul Siviu (Silivan) Coruțiu și tânărul ficior Solovăstru Negrușer, a lu'Păiuș, ne-a povestit-o bunicul meu într-o seară la cină. Noi toți de la masă mâncam în tihnă. Bunicul meu a început să povestească. Dumnealui era învățător la Școala Trivială din Maieru de câțiva ani. Într-o zi a primit de la Liceul Pedagogic de băieți din Gherla o adresă prin care este rugat să trimită la liceul din Gherla pentru continuarea studiilor un absolvent al clasei a VII-a, disciplinat și cu note bune. Liceul Pedagogic din Gherla, fosta Preparandie, era un liceu prestigios și pregătea învățători care erau apreciați. La primirea adresei, Dascălu Silivan a oscilat între doi elevi; s-a frământat mult, dar în final l-a preferat pe Solovăstru a lu'Păiuș. A vorbit cu părinții lui Solovăstru, iar tatăl acestuia, Nicolaie, și-a însoțit ficiorul la Gherla. Bunicul meu nu avea de unde să știe că Solovăstru, eroul nostru este îndrăgostit până peste cap de o frumoasă și tânără măiereancă, Ana. Solovăstru a plecat la Gherla cu sufletul îndoit și cu lacrimi în ochi. Își dorea să ajungă „mai departe”, dar o iubea și pe Ana, iubea pajiștile și șezătorile Maierului și iubea, în general viața în libertate, pădurile satului său natal. La liceul din Gherla erau anumite rigori și reguli stricte care nu coincideau cu alcătuirea fără opreliști a sufletului lui Solovăstru. Și totuși, ficiorul măierean avea o inteligență înăscută, un suflet sensibil și o pricepere ageră a lucrurilor. Spre exemplu, la o lună de la sosirea la liceu, profesorul de română le-a dat elevilor ca temă o compunere cu titlul: „Ce semnifică pentru voi noțiunile de patrie și patriotism?” Solovăstru care știa de la părinți amarul anilor dinainte de 1918 și înjurăturile „cendorilor” a făcut o lucrare exemplară care a fost citată în Consiliul Profesorilor. În urma conținutului lucrării lui Solovăstru și a modului tulburător și relevant în care fusese redactată, elevul a primit o bursă care îl scutea pentru tot anul de cheltuieli. Profesorul de română i-a spus: „Măi ficioraș, tu ai să ajungi tare departe”. Dar sufletul lui Solovăstru a lu'Păiuș ardea pe mai multe planuri. Au trecut 2 luni de la plecarea lui Solovăstru la Gherla și, într-o zi, spre surprinderea bunicului meu, acesta se întâlnește pe drum cu fostul său elev. Solovăstru i-a mărturisit bunicului meu că nu a putut rămâne la Gherla, că era „hâd acolo”, că pe el îl atrage Maieru cu datinile lui, cu șezătorile lui și cu fetele lui frumoase. Bunicul meu nu a putut scoate nici un cuvânt. Bunicul nu avea cum să știe că Solovăstru o iubea pe Ana. S-a dus acasă la Solovăstru. A vorbit cu Vasile, tatăl elevului Negrușer. Tatăl lui Solovăstru i-a spus domnului Silivan că săptămâna trecută a primit o carte de la Solovăstru prin care acesta îl anunță că dacă nu îl ia acasă el să zvără înaintea ghezășului de Cluj ori într-o fântână, că el la Gherla nu rămâne, că el trebuie să se întoarcă în Maieru. Lelea Maria, mama lui Solovăstru, s-a uitat lung și încrunțat la bărbatul ei și cu lacrimile siroind pe obraji i-a spus lu' Vasile cu un ton care nu avea replică:

- No, amu, Vasile, te îmbraci, îți iei bani la tine și îl aduci mintenaș pe băietul nostu acasă. Eu nu vreau să-l aducă străinii pe năsalie. M-ai înțales?

Badea Vasile s-a urcat îndoit în tren și spre stupoarea venerabililor profesori de la „Prepandie” l-a luat pe Solovăstru acasă.

Dascălu Silivan Coruțiu s-a dus la Păiuși acasă.

Solovăstru era în sat. Badea Nicolaie a scos din crederi o foaie de hârtie și i-a arătat domnului Silivan niște versuri scrise de Solovăstru la Gherla. Versurile erau următoarele:

„Decât așa ntr-un loc
Mai bine în netoc, (baltă mare, adâncă murdară cu
broaște și hâzenii, n. m.)
Decât așa ntr-o stare
Mai bine mă arunc în mare”.

Bunicul meu a rămas fără grai. Ce să facă? Badea Nicolaie i-a povestit și de frumoasa Ana. Măcar dacă iubirea lui Solovăstru ar fi fost împărțită și acceptată.....Ana s-a măritat la scurtă vreme cu altcineva.

După întoarcerea de la Gherla, Solovăstru a fost chemat în armată. La oaste s-a străduit să învețe bine trasul cu arma. La venirea din armată a fost angajat pădurar și apoi s-a însurat cu frumoasa Nastasia.

Peste câțiva ani buni de la Seara de Ajun cu colindatul la Păiuș mi-am adus aminte de Solovăstru și de frumoasa lui surioară. Vârvara îi spunea „bade”. Mi-am adus aminte cum stătea voinic și drept în mijlocul casei. Parcă era o stancă de pe Măgura Porcului sau de pe Someș de la Caba pusă acolo, în mijlocul casei Păiușenilor ca să-i păzească pe măiereni. Gândindu-mă, peste ani, mi-am dat seama că Solovăstru lu'Păiuș aparține Maierului. Că intuiția lui l-a îndemnat să plece de la Gherla; el era făcut să trăiască liber, cum vrea el. Mi l-am închipuit apoi pe Solovăstru la vânătoare, auzisem că este un vânător pasionat și priceput. În închipuirea mea îl vedeam hălăduind „Între Anieșe”, sub „Rabla”, pe „Bâzdâga”, prin „Butuci”, sub „Saca”, sub „Gărgălău” sau pe „Cormăița” căutând jderi, râși, mistreți sau cocoși de munte. De altfel, la Budapesta a luat premiul de aur pentru cel mai frumos răs. Cred că Solovăstru a fost făcut de Dumnezeu pentru pădurile Maierului, pentru oamenii și datinile lui.

Vara care a urmat mersului nostru la colindat a adus cu ea o vacanță încărcată de evenimente pentru grupul de adolescenți elevi măiereni. La imboldul președintelui Sfatului Popular Maieru s-a înființat „Ansamblul Artistic al Tinerilor măiereni”. Poate că denumirea „ansamblului” era puțin pretențioasă dar entuziasmul tineretii noastre și chemarea spre ceva nou a depășit lipsa noastră de experiență artistică și ne-a împins înainte. Din grupul de „artiști” făceau parte 2 eleve din Anieș, Cornelia și Ilișca iar din Maieru era pe loc de frunte, ca aptitudini artistice Vârvara Negrușer. Din grupul artiștilor mai făceau parte Dorel Mândruțescu, Costică Negrușer, fratele Vârarei, Petrică Hangea, fratele lui Dorel - Nelu, Ion Croitor, Aurel nevăzătorul, eu și încă niște fete tinere și băieți din Maieru. În Maieru, sătenii o duceau destul de greu pentru că erau cote mari care se strângeau cu forța. Noi, tinerii, poate puțin inconștienți, nu cunoșteam greutățile celor care ne înconjurau.

Președintele Sfatului Popular din Maieru, Iurișnitz, spre deosebire de alți președinți de Sfat de aiurea sau trecuți prin Maieru, părea un om de treabă. Lui îi plăceau tinerii, muzica și distracția; îi plăcea să asiste la repetiții și să ne însoțească în deplasări. Poate că activitatea artistică se cerea la raion. În vara aceea am dat spectacole în Rodna, în Poiană și în Maieru. Domnea un entuziasm general și o vioioșie de nestăpânit; în general, ne plăcea tuturora să facem pe artiștii și mai ales ne plăcea că suntem împreună. De două ori pe săptămână aveam repetiții. În repertoriul nostru erau coruri, dansuri populare, poezii, scurte piese de teatru - mai ales parodii. La repetiții, la dansuri, cânta Aurel cu acordeonul. Duminica, de obicei, era spectacolul. Procurarea costumelor era mai dificilă. Într-un spectacol Vârvara Negrușer recita „Recrutul” în travesti. A împrumutat o cămeșă de bărbat de la căpitanul Anchidim Cioarba. Era adorabilă Vârvara băiat. Recita tulburător de frumos. Recita Vârvara și „Nu te-ai priceput” sau „Dușmancele”. Vârvara cânta în spectacole și dansa. Ea era sufletul ansamblului. De altfel, era un fel de regizor. Petrică Hangea, care scria frumos de tipar, alcătuia afișele și programele scrise. Ne înțelegeam bine între noi, iar moralitatea era respectată.

- va urma -

Prof. univ. dr. Sorin Login

ROMANELE LUI REBREANU - CRĂIȘORUL HORIA

Horia l-a urmărit pe Rebreanu încă din copilărie. Cu zece ani înainte de apariția romanului, autorul scria studiul său istoric, *Răscoala moșilor* - publicat în 1919 dar scris din 1915. Autorul era conștient de fragilitatea cărții la care lucra: „Ce grozav de greu merge *Crăișorul*, gravitatea e că parcă nu știu ce vreau roman istoric sau biografie romanțată? Ce va iesi nu se știe.” (LR, *Opere*, ed. N. Gheran, vol. 7, p. 416.) Romancierul a respectat spiritul și litera documentelor, așa cum se va vedea și din studiul citat.

Articolul - studiu în (LR, *Opere*, vol. 16, *Însemnări de o zi* 1909 - 1943, București, 1995, Ed. Minerva, p.104 - 116) poartă inițial titlul *Horia, Cloșca și Crișan* și este structurat în două părți. Rebreanu a considerat tragedia lui Horia „cea mai grozavă din toată istoria neamului nostru”. Speranțele unirii apropiate îl fac pe autor să amintească de suferințele cumplite ale românilor din Transilvania nevoiți să lupte mereu pentru limba și credința lor, pentru existența națională amenințată. Conștiința românilor nu a fost însă zdruncinată, ei au rămas stăpâni în această provincie, ocrotiți de Carpați. Dar apoi și-au pierdut libertatea ajungând iobagi, clăcași și robi. Ei nu mai sunt recunoscuți ca națiune de către unguri, sași și secui. Românul ajunge să aibă un singur drept în țara lui: să muncească pentru cei ce-l asupresc. Nobilul era Dumnezeu românului. Românul rabdă, dar nu piere. Rebreanu arată că au fost și mișcări de revoltă din cele mari, răscoala de la Bobâlna, din 1437 condusă de Mihai Românul. La 1514, se răscoală din nou sub conducerea lui Gheorghe Doja, apoi la 1599. După aceste revolte, cam la o sută de ani una de alta, urmează o tăcere de aproape două sute de ani, când în 1784 „s-a zămislit revoluția cea mare”. Atunci apare Horia - „bărbat de statură mijlocie, mai mult subțire decât gros, cu părul scurt, castaniu - deschis, cu mustăți aproape roșietice... și umbla întotdeauna drept ca un stejar”. El era deștept, foarte dezghețat, vorbele lui le ascultau toți ca Evanghelia - a făcut jalbe la împăratul dar dreptate nu li s-a făcut. Din Abrud pornește vâlvătaia. Conflictul e provocat de mânia argaților boierești la un bălci în Câmpeni - românii se năpustesc asupra arendașului cârciumarului și-i varsă câteva butoaie cu vin. Ca urmare, mulți români sunt osândiți la 25 - 100 de lovituri cu bețe, câțiva la închisoare, iar cinci la moarte. Din nou, Horia pleacă la Viena pentru a-i scăpa pe cei pedepsiți, dar degeaba. Vine răfuiala...

În partea a doua a studiului, Rebreanu prezintă evenimentele în desfășurare. Cu voia și porunca împăratului, propovăduiește Horia războiul împotriva asupritorilor. Împăratul se pregătea de război împotriva turcilor și dăduse ordin de recrutări. Românii dau năvală să se înscrie, dar nobilii se împotrivesc. Horia le spune românilor că împăratul a poruncit să-i facă militari pe toți, el avea și dovezi de la Viena - o cruciuliță de aur cu chipul împăratului și un hrivov.

Crișan începe răscoala în Zarand, apoi atacă Crișcior și Brad. Armata imperială la început este pasivă, dar până la urmă, intră în acțiune. Ca urmare, căpitanii dizolvă cetele și se retrag în munții Albacului. Prin trădarea a șapte români pentru un premiu de 300 de galbeni, sunt prinși cei trei și duși la Alba Iulia unde sunt anchetați, judecați și condamnați. Crișan s-a spânzurat înainte de osândă. Sentința „să li se frângă cu roata toate membrele corpului începând de jos până sus, întâi lui Cloșca, apoi lui Horia, iar corpurile lor să se despice și să se taie în patru bucăți, capul și părțile corpului să se puna pe roate pe lângă diferite drumuri, iar inimile și intestinele lor să se îngroape la locul supliciului”, a fost executată întocmai. În timpul răscoalei, românii au ucis 133 de persoane, în schimb, ungurii numai la Deva și Aiud au ucis peste 300, plus cei căzuți în lupte sau executați după aceea. Ca urmare, împăratul acordă iobagilor români, în același an, dreptul de a se muta. În încheierea studiului, Rebreanu subliniază că sângele vărsat de răsculați a deșteptat conștiințele românilor spre zorile libertății. Povestirea istorică din care am reluat ideile centrale pentru înțelegerea cărții de față a fost inspirată și de studiul lui Nicolae Densușianu intitulat *Revoluția lui Horia*.

Articolul „*Pe urmele Crăișorului*” încearcă să aducă date despre Horia ca om, altfel decât în istorie, ca martir. Începutul suna astfel: „*Noi, ardelenii, în lunga noastră viață despărțită n-am cunoscut decât doi eroi naționali: pe Horia, Crăișorul și pe Avram Iancu, Craiul munților.*” Evocarea lui Horia ca simbol al dorului de libertate e făcută de Rebreanu din suflet, povestea vieții lui se șterge, dar dăinuiește numai duhul lui. Pentru autor poveștile oamenilor simpli despre Horia au fost cunoscute încă din copilărie. Ca erou din poveste, Horia îi apare astfel autorului: „*În inimă frumos, caciulă albă pe-o ureche, spada dreaptă la brâu, strunind un armăsar roib... cu copite de argint. Numai ochii lui erau blânzi și înțelegători și atât de omenești că privirea lor mi-a rămas în suflet ca o taină*”.

Rebreanu amintește că școala ungurească a încercat să-i strivească idolul - toți oamenii mari care au luptat împotriva lor erau socotiți „*tâlhari*”. Pe urmă din cărți și documente, autorul și-a întregit părerea despre Horia. Îndemnul lui Rebreanu de a-l căuta pe Crăișor în munții și satele lui, în țara lui este și azi, peste ani și ani o pildă emoționantă de patriotism. Autorul ne invită la un traseu pe care se pare că l-a parcurs și el în mare parte pe jos. Acest drum istoric și evocator, o adevărată Golgotă a martirilor, reconstituie în sens invers drumul lui Horia: de la Alba Iulia în sus spre miazănoapte, Galda, Criscior cu castelul Kemenyi, Aiud, Valea Arieșului, Baia de Criș, satele crestate cu slovă de sânge - Lupșa, Musca, Câmpeni, Albac - satul Crăișorului, Abrud, Cârpeniș și iar Alba Iulia, pe drumul cel din urmă făcut de Horia în lanțuri grele cu coroana de nuiele și cu inscripția ironică a biruitorilor: „*Horia Rex Valachorum*”. În cetatea Bălgradului se arată și azi celula în care Horia și-a așteptat sfârșitul. De aici, de sub poarta carolină se poate urmări pas cu pas calea printră clădirile cetății până la vastul platou unde țaranii adunați cu forța au asistat la execuții. În finalul articolului, Rebreanu rememorează pe Horia care-și aștepta martiriul, fără să se clintească un mușchi pe fața lui, dârz, liniștit și enigmatic, cum a fost în tot timpul răscoalei.

Dacă acest roman nu are motto, iată că are un articol introductiv apropiat, doar cu un an înainte de apariția „*Crăișorului*”, ba pe deasupra și studiul amintit, nu întâmplător publicat în preajma unirii. Cu aceste documentări, Rebreanu va respecta spiritul și litera documentelor și în romanul propriu-zis: când Horia ajunge la Viena, împăratul Iosif al II-lea era plecat în Italia să-și petreacă sărbătorile de iarnă, românii sar să se înroleze în armată - ca grăniceri și să scape de iobăgie, episodul de la Câmpeni cu nerespectarea privilegiilor cârciumăritului ș. a. Dar în roman aceste date se integrează unei viziuni epice. Crăișorul e așadar o ATITUDINE a scriitorului față de eveniment, o evocare a unui trecut dureros. Chiar autorul precizează că „*povestirea e istorică, seacă, prea simplă... Înădins am dorit-o așa. Tragedia din paginile ei e cea mai grozavă din istoria neamului nostru.*”

Crăișorul Horia e structurat pe capitole. În primul capitol intitulat „*Înălțate împărate!*” facem cunoștință încă din primele rânduri cu Ursu Uibaru, slujbaş al stăpânirii, „*făcător de rele*” în cei doi ani auți vechime ca gornic, în slujba stăpânului de la Câmpeni, țaran țanțoș cu cizme ungurești. Acesta se întâlnește cu Ionuț, fiul lui Horia în satul Albac. Ursu nu scapă prilejul de a-i transmite lui Horia să se ferească de domnii de la stăpânire și să nu se mai ducă la împăratul cu jalbe tocmai la Viena. Ionuț, fecior de vreo 19 ani, când ajunge acasă, îl găsește pe badea George Nicula, văr al lui Horia care venise să vorbească cu tatăl său ca atunci când va pleca la Viena să-l ia și pe el. Față de acesta, Ionuț simte nevoia să-și laude tatăl „*Unu-i Horia*”. În casă îl așteaptă Horia care este hotărât să plece la împăratul și a venit să-l lase vorbă la Ionuț ce are de făcut. Împreună cu Horia pleacă și Petre Nicula, Toma Pătruș și Vasile Bodoroiu. De remarcat portretul lui Horia mult mai bine conturat decât în celelalte două lucrări: „*...drept ca totdeauna, căciula neagră puțin apăsată pe urechea dreaptă, cu ochii culoarea oțelului călit, cu mustața românească răsucită tinerește, cu suman negru, încălțat cu cizme cu turecii moi... nimeni nu i-ar fi dat cei cincizeci și trei de ani împliniți.*”

Drumul mai mult pe jos spre Viena durează patru săptămâni și patru zile. Aici, Horia se prezintă la notarul Ștefan Frant Enyedi - ungar care vorbea românește, ca să-i întocmească jalba. De la el află că împăratul e plecat la Roma să-și petreacă sărbătorile sfinte și că nici nu vine degrabă. Delegații se hotărăsc să-l aștepte și-și completează jalbele cu nedreptățile la care sunt supuși românii: biruri tot mai mari, tăierea dreptului de pășunat, de lemne de foc, fân, vin, vinars. Orice plângeri făcute la Sibiu n-au avut ecou, românii, ca iobagi ce trăiesc „*din mila domnilor*” n-au voie să-și părăscă vecinii și drept răsplată au fost bătuți cu vergi la spinare. Horia este pentru a treia oară la Viena, prima dată a cerut dreptate Mariei Tereza, a doua și a treia oară la împărat. Acum, el adaugă în jalbă și încălcarea dreptului de cârciumărit (în urma incidentelor de la Câmpeni). Așadar, Crăciunul anului 1784 îi găsește pe delegați la Viena, Horia spera ca împăratul Iosif al II-lea care dorea reforme și îmbunătățiri în imperiu și pentru români să-i ajute „*că doar apa și aerul nu le plătesc*”.

În capitolul al II-lea intitulat *Vine Horia cu porunci*, asistăm la urmările petrecute după întvederea cu împăratul. Însoțitorii lui Horia se întorc mai repede și povestesc cum au fost primiți, și că Horia pe care îl declară „*crăișor al țaranilor și al împăratului*” va aduce personal porunci bune și „*va căpăta dreptate*”. După o jumătate de an se întoarce și Horia. Botezat Vasile, dar în casă îi ziceau Ursu (fiind slab ca să nu moară i se schimba numele) din ce-și amintește el din copilărie, frânturi doar, știm că a rămas orfan de mamă la zece ani, când avea 19 ani i-a murit tatăl „*omorât de pădure*”. Horia făcea ciubărele, donițe, furci de tors - era numit „*văsar*”, pentru că iubea și cânta doine i s-a spus și Horia. Cea mai dragă amintire a lui este întâlnirea cu domnița Rafaela din satul Criscior care-l asculta cântând și-i reține atenția. Pe atunci, Horia era „*cu părul castaniu închis, lung și puțin inelat, cu figura brună arsă de soare, cu trăsături tari și totuși fine, cu nasul drept, subțire și delicat, cu privirea aprinsă și plină de istețime, cu sumanul pe umeri... semăna parcă cu un vechi voievod român.*” Și domnița Rafaela îl vede ca pe un crăișor. A doua întâlnire cu ea are loc în ziua nunții, când Horia venit s-o vadă și-a pus sumanul peste o baltă de noroi, ca să poată trece mireasa. După aceea, s-a închis în sine, s-a însurat dar i-a rămas gândul „*că de ce românul să fie slugă în țara lui*” și de aici i-a încolțit ideea de DREPTATE. Ceea ce-i rămâne clar în minte acum, după întoarcerea de la Viena e că: „*Dreptatea nu se cerșește, se CUCEREȘTE*”. De-abia ajuns acasă, el este încolțit de primarul Macovei Bocu dar mulțimea se revoltă și-l face scăpat. Poruncile de la împăratul, zice Horia: „*sunt pentru toate potăile*”.

Capitolul al III-lea, *De la Ana la Caiafa*, prezintă punerea la cale a unei revolte de către Horia și Cloșca din Cârpeniș întocmai cum a fost cea a lui Gheorghe Doja. Horia ar fi în stare să-și dea viața de-ar găsi oameni care să îndrăznească a lupta pentru dreptate. Cloșca pleacă la Sibiu să afle ce s-a făcut cu porunca împărătească deoarece Horia se temea să nu fie arestat. Se obțin doar promisiuni mincinoase și amănări, trimiteri de la Sibiu la Galda la fișpan, de aici la baronul Kemenyi și o ultimă încercare la Alba Iulia. În urma acestor tergiversări, Cloșca se enervează și izbucnește amenințător: „*Precista și soarele lor de domni*”.

În capitolul al IV-lea intitulat *Cu voia și porunca împăratului* crește mânia românilor, prin cuvintele lui Cloșca: „*Ori pierim ori ne facem singuri dreptate*”; ei se hotărăsc: „*să omoare domnii*” (unguri, sași, secui) iar curțile lor să le facă „*praf și cenușă*”. Crișan - pe nume Gheorghe Marcu, fost cătană de obști, Petre Nicula, Petre Goia, Toma Gligor și Iacob Todea sunt aleși căpetenii. Horia nu mai vrea să plece cu mila la Viena, „*de ce să pierim noi și să nu piară și alții*”. Ca argument forte, Horia arată poruncile primite de la împărat, ca românii să-și facă singuri dreptate dacă „*domnii de la cârmuirea ungurească nu vor respecta cerințele împărătești*”.

- va urma -

Iacob Naroș

Poveștile lui Ylie

Texte de citit și adormit...

Caietul lui Octombrie

Ultime file pleostite, ofilite, dar încă înflorate din Caietul lui Octombrie, apoi paginile se vor zdrențui, scoarțele se vor înnegri, fluturii or muri, noi ne-om mai învechi... mai zi, mai zi, Novembre ce-i veni. Ultima filă din Caiet! Din Poderei, ori vrei, ori ba! Cu aripile zdrențuite, cu mere cocoșate pentru cocoșari, frunze morcovețe pălite de frig, căpșoare închinat de trifoi, fire noi de salvie, toporași praspeți, tufe speranțate de sânzâiană, ochișori obosiți de cicoare, părăluțe veșnice, parapluie încă parfumate mieroș de coada-șoricelului, vulturici închinat, muște pălind sucu din merele tocate de vitrega Coasă, nori pufoși, nu mai țeși, vere Octombrie, nimic nu mai coși!

Buștean și Buturugă

Dorm buștean, cum doarme frunza pe buturugă, habar n-am, câte clipe mai am; nu știu ce zile reci vor veni, câți pași mai rămân de făcut în Cosmosul tăcut, câte brume m-or acoperi, câți nori de tăciune mă vor apăsa, ce aripe m-or gădila, după ce mor, voi afla?!

Măruntul pas...

Noiembrie cu mânecă scurtă, da îmbrăcat mai gros, un copil-bătrân izmănos, un personaj cam dubios, care dimineața vrea "îmbracă-mă", la amiază "dezbracă-mă", seara, iar, ca dimineața, noaptea-i năbădăios, ba noros, ba la babă-i drăgăstos cu lună plină. Ce să mai vezi?! Frunze indigo de crușan sub care semincioarele pufoase de curpen țes inimioare argintate ca-n ilustrate vechi pentru amorezi, preșuri multicolore de frunze felurite, miraculos întrețesute, măști vegetale de ierburi și mușchi verzi ori putregăite, scări de burete albastru pentru veverițe și gângăni, arcuți ghimpoase cu săgețile măceșelor înroșite de singe vitaminizat C. și mai ce?! Pene albastre barate de gaițe, cozi evazate de cloțofene, puf de pițigo, aripi de ciocănitori verdoace și bălțate, scoțari cicălitari prin evantaiele de aramă foșnoare din vârful nuielelor de vișin sălbatec, scrieri cuneiforme pe stâlpii măcinați de vremuri. Unde mergi întreabă toți-toate într-un glas? Pe coastă! Încotro m-a duce gândul și măruntul meu pas...

Mărul bun și bătrânu'

Esperimente cu mere: în farfurie (desert), la borcan (compot și dulceață), coapte la tavă în budinci, plăcinte și prăjiturici, în budeșcă la murat, puse la uscat, înșirate pe ață pentru zeamă de leac la mață, la butoiăș (oțet), la butoi cu doagă (borhot), la păhărelul lui Ylie lichid aromat și subțire, ori alte mere ispititoare furate de la sânul Hesperidelor, ba-i fructul oprit din Paradis ori mărul Discordiei și câte alte mere de la Adam și Eva, căzute în capul lui Newton până la mărul Apple! Cât despre mărul pădureț, un asemenea fruct e bun anestezic la maxilar, strepezește limba și-ți face gura pungă, dar, după ce-l pișcă un pic frigu' și-l pârlește nițel bruma, țucărul din sânge i se desface și devine zemos, dulce acrișor, samănă oleacă cu omu ca mine de bătrânu'!

Frunză slobodă!

Frunză verde slobodă n-gura lumii lobodă! Duminică cu tuș de novembre la umblarea cu cămașă pototalie în spinare printre frunzare multicolore, după fluturele galben Colias, la toporași de toamnă târzie, cu frunze în detențori lovite-găurite de alicele brumei, frunzărițe de crușan și oțetari roșinate de amurgul răcoros al înșerărilor tomnatice, măceșe înmuiate și îndulcite șn congelatorul nopților, tufe de crușan și hemei lovite de paloarea răcelilor matinale, ciocănitori bălțate și gaițe hoțomane la furtișaguri frugivore ziua-n amiaza mare devenită mai scurtă, crengi de nuc cu decolteuri tot mai sumare, speranțe mov de salvie... în dragoste, ca de obicei nici o intenție!

Comersantu' Nove

Pătură de lână și pardesiu de pănură! Așa spuneam și anu' trecut pe vremea asta, da, parcă amu', mai frig mi-i la picioare ș-aș avea nevoie de mai multe plăpumioare la spate, la șale și nici în casă, mai ales de dimineață n-aș umbla cu mâinile goale...

- Covoraașee, plăpumioareee, salteluțee, părătare, țoluri la (pe) picioare, păturiciii, cuverturi, salteluțee, pernuțe, perinițee cu față de doc, cușmeee bruhmării-e, pănură de obgele și căput, gătlareee (adică fulare), mănuuuușii (cu un singur deget), ștrimpci de lânăă (degete ioc!), strigă comersantu No.(a)vem.bre. Hai leliucă, mătușă, băbucăă, ca Vara-verișoara-i plecată, vecina Toamnă-i pe ducă, cumpărați ceva gros și cald pe cap și pe bucă!... (Haoleooo, ce țigan țigărar, ăst brumar!)

- Heiii, Mexico, mexicanu, hai în casă, da, m-auzi, fără blazdic, auzi, mă, fără perdele și nici mătasă!?

...Așa că am tăclăluit, târguit, tocmit cu boldașu

No.v(r)em.bre să-mi aducă ceva de cald, țoluri pe podele și pat cu nuci și mere, părătare de frunze peste perete, o păturică cu modele din frunze de toporași pe spătarul scaunelului, două perne cu față din nori de bumbac, o saltea mișoasă din puf de barba-caprei și păpădie, un căput în spate fără cocoșă, mănuși ieftine cu un deget că la celelalte patru li-i mai cald dacă stau dimpreună și mai știu eu ce?, cam atâta bre! Milos și mămos ca mine, cum îi românu din fire, c-avea șaracu Zădan, buzele vinete, strecor sub nasu-i borcănă împodobit cu mustață răsucită, înșipată cu fire albe, un ceai limpede cu aromă fierbinte de mere distilate, îl mângui unduios pe umărul zbărlit și aspru, îi iau dăsa din spate și-i spun tandru, ca de la șhin la nănașu:

- Hai, Nove să bem aldămașu!

Dex:

Pănură, pănuri, s. f. 1. țesătură (groasă). 2. Fig. (Reg.) Fel, soi. Expr. A fi din aceeași pănură cu cineva = a fi la fel cu cineva, de aceeași categorie;

Obgele = obiele;

Căput = suman, pardesiu din bătrâni;

Gătalar = (reg.) fular;

Ștrimpci = ciorapi;

Blazdic = (aici, glumeț) plastic;

A tăclălui = a povesti, a sta la taclale;

Boldaș = vânzător, gestionar, cărciumar;

Șhin = fin.

Mărunțisuri și îmbrățișări cosmice

Iar mi-am băgat nasu-n lucruri mărunte! Agrafe de brad din părul Dianei, încremenite-n chihlimbar, diamante de rășină, continente glazurate de brumă, ferigi spornice îmbălsămate-n "culori subtile între rozuri parșive și carmin!", galaxii de tămâie, conuri de hamei uscate de sete, inelele lui Saturn pe-un putregai de perete, merele din tăpsăie glazurate cu miere, pafale cu rubine pentru mantia și cărțile academicianului Ylie, lupul turbat sticlindu-și colții de agat dintre litere scrășnite, șira spinării plină de sânge din trunchiul arinului retezat, cum toate se îmbină, se unesc armonice, se îmbrățișează, nu se sfădesc pentru nimic, se cuprind COSMIC!

Dex:

PAFTĂ, pafale, s. f. 1. încheietoare ornamentală la haine sau la cingători, lucrată de obicei din metal (și împodobită cu pietre prețioase). Cingătoare alcătuită din plăci de metal legate între ele cu lănișoare sau fixate între ele cu ținte. Dispozitiv (metalic) de închidere a unui obiect (carte, cutie etc.). 2. Piesă din tablă de oțel folosită pentru fixarea cablurilor pe zidurile clădirilor. - Din tc. pafala.

La masa săracului...

Haidăți, că ș-așa o venit iarna într-o noapte și zăua s-o dus tăt omătu; hai, năpăstuiți în casă, stați la masă; începem (pentru poftă!) cu o guriță din zeamă tare de prună, apoi o zamă de kartofen cu murătură alayv din vreo 50 de condimente, plăcinte cu brânză și verdeață, kăpustă cu cârnaț și ardei dinamitat, care merită stins c-un pahar de vin curat, un dulce din merișor, miere și avocado, ca la urmă să ne rotunjim partea ventrală cu un lichior de mere și căpșune! Pe bune! Țicleanu' din bolu' de desert a furat și el o boboia! Să-i fie de bine ca și lui Ylie!

AGĂT, agate, s. n. 1. Varietate cristalină de silice, cu benzi divers colorate, folosită ca piatră semiprețioasă. 2. (în forma agată) Literă cu corpul de 5,16 puncte tipografice. (Var.: agată s. f.) - Din fr. agate.

Dacă urci...

Ce se mai vede la ora asta din decembrie?! Dacă stai în casă cu ochii închiși, NIMIC! Drăcușorul șade-n întuneric! Dacă ieși însă, te chiorăști la pițigo de vreo patru soiuri, ciocănitori verzi ori bălțate, țicleni acrobați, cojoaice, pe firul rece-al apei vreun pescărel negru, mugurari, botgroși, mătăsarii, dacă ai noroc, neamul Corvineștilor, aproape tot, știți voi, corbi, alunari, cioroi; dacă te ridici o țără, zărești pițigoii moțați, ciocănitorele cu spate alb, ori cele cu trei degete, scatii, aușei, cocoșii cu sprânceană roșie ori gladiatorii cu liră printre jepi, iar deasupra lor brumărițele de stâncă, ori șorecari încălțați coborâți din nordul siberic; dacă te mai înalți, ochești lumea de la picioarele tale, până ajungi sub acoperișul lumii ca să privești locurile unde ierneză lăstunii, dacă sui, mai sui, te uiți cam șui la globurile planetelor agățate-n brăduțul cosmic și steaua luminoasă și caldă din vârful-i, arbore solar răsădit într-un braț lăaturalnic al mamei Andromeda, apoi străvezi străvezii firimiri lăptoase din stele, țesături fantastice, orbitoare, din infinite noduri galactice și roiuri nebulare, apoi, nu mai vezi NIMICUL! În lumina incandescentă stă Divinul!

Nb. Vorba "NIMIC" din acest text vrea să dea valoare întregului înțeles, așa cum, în matematică, zero, care pare "nimic" mărește însutit cifrele după care urmează! Există în esență două feluri de "a nu vedea". Nu vezi din pricina absenței luminii (întuneric!) sau din prea plina ei prezență; o lumină prea puternică devine orbitoare!

C.P.

...hai, că, hai...nă, c n-am azi noroc de lumină pentru o fotografie bună! Așa că mă uit în cutia poștală ca să vezi ce-am primit de la moșii din Țară și dipiste hotară! Da, mi-amintesc cu ce mi-a mai rămas din puțina mea memorie, pe care mă rog s-o mai am, că, niciodată căsuța poștală nu era goală. Primăvara aveam la lontru o familie de pițigoii albaștri, de Paști, coji de ouă, vara, paie, fân, puf, în decembrrr, o traistă de urări, ilustrate și felițări. Țin minte, parc-așa-mi-aduc aminte că prin mărțișor o tot rugam pe poștăriță să nu-mi deranjeze mes mesanges bleus (îngerășii mei albaștri!) și să-mi aducă scrisorile în casă, ca s-o ominesc la masă. Nostalgii de bătrân păsărar, melancolii de veteran; de-atunci am rămas îndrăgostit de...Poșta Română! Iar, porumbița a început să vină (ooo,) vreme (!), în fiecare din cele cinci anotimpuri!

Înv. Ylie Hoza

Noutate
avifaunistică

Peisaje superbe se desfășoară privirilor la începutul sezonului autumnal. Dealurile și măgurile Maierului, pastelate și însoțite rămân în continuare un „cuib al visurilor”, chiar și pentru păsări. Nici un nor, măcar trecător, nu pătează azurul cerului. Îmi pregătesc în grabă rucsacul și purced la cules alune de pădure. De patru ani n-au mai fost recolte bogate, iar anul acesta se arăta promițător. Trec prin locul numit „La ciuroi”, o iau apoi spre stânga, vizitând tufe ce se dovedesc tot mai încărcate, pe măsură ce mă apropii de Dealul Ștef. Într-o mică lizieră, mă întâmpină niște hribi (Boletus edulis) delicioși care își vor găsi sfârșitul în tigaia mea încinsă. Nădușit datorită căldurii puternice emanate de astrul zilei, mă așez pentru câteva minute la umbra unor răchiți „de mejdie”. La câțiva pași, două mierle negre (Turdus merula) trebăluiesc prin frunzele veștede ce acopereau humusul unui mic crâng. Mă ridic și încep să urc fără grabă, făcând slalom printre tufe înalte. Liniștea relativă e întreruptă deodată de țărâitul unor păsări. Instinctiv îmi ridic ochii spre cer și observ câteva siluete de păsări, aproximativ de mărimea unui sfrâncioc, care plonjau în aerul înșorit și proaspăt ce învăluia culmea Dealului Ștef. În timp ce executau niște întoarceri bruște, risipindu-se efectul „contre jour”, am putut vedea coloritul penajului, identificându-le, fără nici un dubiu. Mă aflu în fața unui mic stol de prigorii (Merops apiaster), pasăre la prima semnalare în bazinul superior al Someșului Mare. Am surprins un moment din migrația acestora spre zonele sahariene ale Africii. După lungi contemplări, trezit din reverie scot carnetul de teren și notez: „07.09.2014, Dealul Ștef, Prigorie (Merops apiaster) - aprox. 30 exemplare”. Lista avifaunistică zonală s-a îmbogățit cu o nouă specie, apreciată ca fiind una din cele mai frumoase păsări europene. E viu colorată, cu capul și spatele cafenii, bărbia galbenă, pieptul albastru, coada verde, aripile galbene, cafeniu și verde, cu ciocul lung, subțire, ascuțit și ușor curbat în jos și coada lungă și ascuțită. Populațiile acesteia sunt în continuă scădere, având statut IUCN de specie vulnerabilă (VU). Cauzele principale ale regresului sunt distrugerea habitatului și vânarea excesivă din partea apicultorilor dat fiind regimul insectivor al speciei, având o predilecție deosebită pentru albine și viespi, de unde i s-a tras și denumirea de albinărel sau chiar de lupul-albinelor. Rămâne de văzut dacă specia cuibărește în zonă sau este doar de pasaj. În cel din urmă caz, observarea ei fiind absolut întâmplătoare, în afara faptului că ar putea avea pe aici o rută stabilă de migrație.

prof. BAZGA TOADER-DOREL

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN

Redactori: Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa

Nr. scos sub egida Consiliului local Maieru

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)

Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.

Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSAUD

Machetare: Viluț Cărbune

Tehnoredactare computerizată și tipar: IMPRES srl Bistrita, str. N. Titulescu, nr. 18, tel/fax: 0263 238027, tel: 0263 223201 ISSN 1224 - 643

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele" -

Lavinia Rebreanu

CUIBUL VISURILOR

Director fondator: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XIX Nr. 2 (113) *** MARTIE 2015 *** 8 PAGINI *** 1 leu

Eveniment

In memoriam Alexandru Vlad

Mircea Cărtărescu premiat la Târgul de Carte din Leipzig

La data la care scriu aceste rânduri – 14 martie 2015 - Târgul de Carte de la Leipzig este în plină desfășurare. *Die Leipziger Buchmesse* este a doua ca importanță în Germania, după cea de la Frankfurt am Main. Privind însă în trecutul ceva mai îndepărtat, descoperim că Leipzig-ul a deșinat și locul întâi, prima dată în secolul al XVII-lea, numărul cărșilor expuse în 1632 depășindu-l pentru prima oară pe cel al expoziției concurente din Frankfurt. Perioada de înflorire maximă a fost cea a secolului al XVIII-lea, pe vremea marelui librar și editor Philipp Erasmus Reich, un mare luptător pe terenul cărșii, librăriei și al tiparului. Întâietatea față de Frankfurt s-a întins peste următorii 150 de ani. Abia după 1945, odată cu reluarea vieții normale, orașul de pe Mainse instalează și rămâne constant în postura de „deșinător de titlu” în „campionatul” târgurilor de carte.

Die Leipziger Buchmesse este caracterizată drept o expoziție a publicului, ce pune față în față autorul cu cititorul, în vreme ce Târgul de carte din Frankfurt, cu o respectabilă tradiție de 500 de ani!, aduce, în primul rând, servicii editurilor, cărșilor de specialitate, distribuitorilor de carte, librăriilor și anticariatelor, precum și tipografiilor, traducătorilor ori producătorilor de film.

Perioada de desfășurare a acestei ediții este între 11 și 15 martie. Sunt așteptați circa 235.000 de vizitatori, numărul standurilor celor care expun situându-se la 2000. În centrul atenției stă anul acesta literatura din Israel. Două elemente de ordin administrativ-organizatoric sunt noi, și anume, faptul că editurilor „independente” li se oferă o platformă aparte de prezentare precum și posibilitatea de expoziție și dezbateri a așa-numitelor teme-focar (*Brennpunkte*), cum ar fi bunăoară actualul conflict din Ucraina.

Premiile se întind de la cel al înșelegerii europene (*Der Preis zur Europäischen Verständigung*), până la cele acordate autorilor și traducătorilor de limbă germană la categoriile: beletristică, carte de specialitate, eseistică și traducere, suma acestora situându-se la 60.000 de euro.

La categoria beletristică premiula fost acordat pentru prima dată unui poet, Jan Wagner (născut în 1971 la Hamburg), la cea de carte de specialitate și eseistică lui Philipp Ther (născut 1967, profesor la *Institut für Osteuropäische Geschichte der Universität Wien* pentru cartea *Die neue Ordnung auf dem alten Kontinent. Eine Geschichte des neoliberalen Europa* – rom. *Noua ordine pe continentul vechi. O poveste a Europei neoliberale*, trad. liberă), în vreme ce de premiul pentru cea mai bună traducere se bucură Mirjam Pressler, pentru traducerea din ebraică a cărșii *Judas* a lui Amos Oz.

Întorcându-ne la *Preis zur Europäischen Verständigung*, trebuie să mărturisesc plăcuta surpriză

prin care am trecut, când, în seara zilei de miercuri, 11 martie, la o oră de maximă audiență, pe vestitul program de televiziune ZDF, am aflat despre decernarea acestuia scriitorului român, **Mircea Cărtărescu**, cu siguranță, cel mai cunoscut dintre scriitorii români actuali în Europa. Mai mult, dau în *Suttgarter Zeitung* („Ziarul de Stuttgart”) peste un articol larg închinat autorului cunoscutei – între timp și în Germania – trilogii *Orbitor*. Găsesc aici și următoarea afirmație: (în traducere liberă): *Cărtărescu a afirmat de la bun început faptul de a nu fi un scriitor numai român, ci unul european. Europa mea - este ușor de observat că ia forma creierului meu, iar aceasta decurge din faptul căgândirea mea, încă din prima zi, a luat forma ei. Se descrie mai departe forma dar mai ales conșinutul romanului în trei părși, între timp tradus de Gerhardt Csejka și Ferdinand Leopold în germană și apărut la editura Zsolnay în Viena, punându-se accent pe alternarea realului cu oniricul, în crearea unui mister personal (Privatmysterium), a unei cosmologii care se sustrage oricărei înșelegeri convenșionale. Precum un obiect de artă, opera lui Cărtărescu se pretează unei trăiri aidoma unei opere wagneriene, mai scrie Tomas Fitzel, autorul articolului. O mica analiză epică a trilogiei *Orbitor* este încheiată de un citat din Cărtărescu, care spune ca se simte bine în această șară a visurilor și că, în jurnalul pe care îl șine de la vârsta de 17 ani, mii de astfel de vise și-au găsit locul, iar unele dintre ele ar fi de-a dreptul palpitate. Dintre acestea însă, poate doar două sau trei ar constitui daruri venind direct de la Dumnezeu. Deșinătorul recentului și valorosului premiu pune, așadar, un accent aparte pe vis și visare într-un spașiu misterios, specific scrierii cărtăresciene, care face posibilă trecerea de la real la reverie precum cea a alunecării scenelor ce descriu lupta din decembrie 1989 înspre un război al statuilor. Vis și realitate devin astfel inseparabile, încheie Fitzel articolul. De remarcat este și faptul că M. Cărtărescu a finalizat trilogia *Orbitor* în *Schloss Solitude*, în Stuttgart, astfel că locuitorii de aici simt o legătură încă și mai strânsă cu cel care, conform unor prognoze actuale, are șanse reale și pentru multvisatul premiu Nobel pentru Literatură. Dacă va și intra în posesia lui - ceea ce-i dorește toată suflarea românească - și nu numai - atunci noi îl vom recunoaște în primul rând ca român și abia după aceea european.*

Pentru alcatuirea materialului s-a folosit și:

„Stuttgarter Zeitung von Mittwoch 11. März
Wikipedia.org

Dragă Alexandre,

Iată a sosit clipa să mărturisesc – după 45 de ani – ceea ce de fiecare dată doream când ne întâlneam în Clujul nostru drag (ție mult mai drag, pentru că n-ai vrut nicicum să te dezlipești total de el, chiar dacă mai trăgeai o fugă la țară), dar, cum ne luam cu vorba despre familiile și proiectele noastre, nu-mi rămânea timp și amânăm pentru următoarea revedere. Îmi aduc bine aminte cum anul trecut am stat la taifas împreună cu regretatul Petru Poantă la barul de lângă sediul filialei noastre – asta se întâmpla cu vreo două luni înainte ca el să treacă Styxul - și tustrei am făcut vorbire despre urșiți și ursitoare. Apoi ne-am întâlnit amândoi de exact trei ori, ultima dată tu mi-ai dat „Cenușă în buzunare”, eu „Omul cu inelarul retezat”. Să știi că ți-am citit și cartea aceasta și chiar am scris despre ea. Însă nu despre asta intenționez să mă confesez, ba mai mult, duminică dimineața m-am răzgândit. Nu, nu-ți mai spun nimic. Așteaptă-mă și ține-mi un loc la rând...știi tu pentru ce. Atunci îți voi spune tot ce am pe inimă căci vom avea timp. Nu ne va deranja nimeni. Cred că și acolo ți-ai luat patul de jos (ca-n armată) să poți trage o fugă până afară ca să iei o gură de aer curat și să vezi ce-ți mai fac cei dragi de-acasă, c-așa ai fost tu: mereu ți-ai făcut griji pentru ei, ca omul care are răspundere pentru ceva prețios. Eu mai am câteva treburi de rezolvat pe-aici (să mă întâlnesc cu Irina, Doina, Muri, șion, Gogea, Petean, magistrul meu, Virgil Stanciu, nașul „Arizonei”, conjuțeșeanul meu, octogenarul Teodor Tanco, și încă vreo doi-trei ca să punem țara la cale), dar sper să-ți aduc și ultima ta carte dată la tipar la „Charmides”; nu înșeleg de ce te-ai grăbit așa, mai puteai aștepta să-ți vezi și acest vis împlinit, deoarece Gavril Țărmure mi-a spus că în două săptămâni ar fi fost gata.

Cu aceeași prietenie și prețuire,

Icu Crăciun

În primăvara acestui an, de Ziua Femeii, directorul revistei noastre, prof. Sever URSA, a împlinit o frumoasă vârstă! Dumnezeu să-i dea multă sănătate și alți mulți ani de viață ca să se bucure deplin de împlinirea unor proiecte croite în timp, inclusiv revista "Cuibul visurilor", fiind un OM de mare merit și valoare".

REDAȚIA

Damaschin Pop-Buia

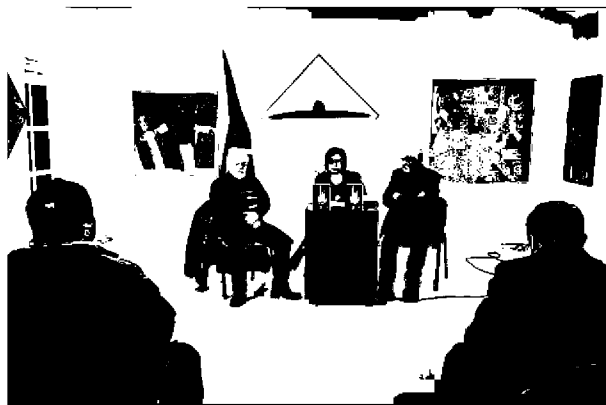
În jurul cămășii

expoziția inaugurată de curând la Muzeul de Artă Comparată, Sîngeorz-Băi

Joi, 12.02.2015, ora 18, în prezența unui numeros public, la Muzeul de Artă Comparată din orașul-stațiune Sîngeorz-Băi (amfitrion Max Dumitraș), sub genericul „Formă și Dialog”, au avut loc două evenimente culturale remarcabile.

În partea întâi, istoricul de artă Vasile Duda a prezentat expoziția de artă contemporană internațională cu titlul „În jurul cămășii” a artiștilor plastici:

Silviu Orăvitzan (România),
Ingo Glass (Germania),
Nesrin Karakan (Turcia),
Mihai Perca (România),
Nicolae Fleissig (Franța),
Gheorghe Marcu (România),
Goran Cpajak (Serbia),
Leonard Rachita (Franța),
Constantin Răducan (România),
Gheorghe Zărnescu (România),
Radu Moraru (România),
Grigore Bradea (România),
Ionel Cojocariu (România),
Maxim Dumitraș (România) și
Marin Gherasim (România).

După vernisajul expoziției, în partea a doua, a urmat lansarea de carte „Omul cu inelarul rețezat” (Editura „Charmides”, 2014) a scriitorului Icu Crăciun.

Moderatorul acestei întâlniri a fost profesorul Iacob Naroș, iar profesoara Varvara Mititean a participat în calitate de prezentatoare.

Au mai luat cuvântul domnii: Macavei Al. Macavei, care a citit cronică a acestei cărți, trimisă de poetul și scriitorul Ioan Negru din Cluj-Napoca, și profesorul Liviu Păiuș de la Rodna.

Sursa: <https://www.facebook.com/MuzeulDeArtaComparataSingeorzBai>

LIVIU REBREANU

– traducător

Traducerile erau o obișnuință a revistelor culturale din vremea lui Rebreanu, unii preferau poezia lui Dante, Goethe, Walt Whitman, Baudelaire (cum au fost G. Murnu, George Coșbuc, Adrian Maniu, Ion Foti), alții s-au îndreptat spre teatru sau proză cum e cazul lui Rebreanu. Acesta, fiind pasionat de literatura germană, dar și atras de realismul rus, pe deasupra, obligat și de starea materială precară în acei primi ani de frământări artistice cât și biografice, traduce nu numai din cei amintiți, dar și din autori maghiari dintre care unii îi erau prieteni declarați (Szini Gyula).

Primele încercări de traducere a romanului „Război și pace” de Tolstoi, după o versiune germană, au loc în anul 1909, perioada 24 ianuarie - 21 februarie, când Liviu se întoarce la Prislop. În același an, în aprilie 18, în revista „Țara noastră”, apare poemul lui Maxim Gorki, intitulat „Moartea șoimului”, tradus de Rebreanu. În perioada iulie-august 1910, apar traduceri din opera lui Gorki, Szini și Mikszath. În 1913, Rebreanu traduce din Cehov, „Aniversarea” și „Azilul de noapte”, iar din T. G. Courtelaine, („Taina”). Dintre maestrul realismului rus, Lev Tolstoi s-a bucurat, poate, de cea mai vie și mai constantă admirație din partea lui Liviu Rebreanu. În caietele primelor încercări literare găsim reproduce pasaje întregi din „Ana Karenina” sau „Sonata Kreutzer.” Deși nu cunoștea limba rusă, prima traducere de mare amploare, încercată de Rebreanu după revenirea din armată, prin intermediu german, era „Război și pace”. Primul număr, dedicat unui scriitor străin din colecția „Scriitori celebri” (îngrijită de Rebreanu în 1918), a

-continuare în pagina 4 -

Iacob Naroș

Meșteșuguri

Din istoria fierăritului măierean

Dacă în urmă cu câteva decenii existau multe persoane care militau împotriva invaziei kitsch-urilor, astăzi asistăm la o acceptare tacită în acest sens. O cunoaștere a vechilor meșteșuguri, cum este cel al fierăritului, mi se pare imperios necesară, în condițiile în care, generația „Facebook” (și nu numai ea!) afișează dezinteres față de tezaurul nostru artistic și cultural, ce are la bază iscusința vechilor meșteri populari.

În Maieru, fierăritul a cunoscut o dezvoltare semnificativă după cel de-al doilea război mondial, prin influența meșterilor unguri sau nemți. Săvanu Alexandru, un vestit fierar măierean, a învățat această meserie în timpul primului război mondial de la un ungar pe nume Tomi. Meșterul neamț Edy, a început în anul 1922 să confecționeze căruțe bogat ornamentate, cu osii de fier. În ciuda acestui fapt, fierarii români au confecționat încă multă vreme caruțe cu osii de lemn. S-au păstrat până în zilele noastre doar anumite tehnici de lucru precum și o mulțime de nume pentru uneltele folosite de fierari, majoritatea provenind din limba germană: zețhamăr, rundhamăr, rumștecli, speghorn etc.

Dintre fierarii destoinici ai Maierului amintesc pe Candale Grigore, Candale Aurel sr., Plug Solovăstru, Candale Alexandru, Plug Alexandru (Prâha), Nuț Gavrilă (Nițuca). Mulți locuitori din Poiana Ilvei, Măgura Ilvei sau Sîngeorz Băi, își potcoveau caii sau boii la acești „faori meseriași”, care își dovedeau îndemânarea și în meșteșugurile de potcovar sau rotar. Majoritatea acestor fierari venerau ileul ca pe o zeitate; era vai și amar de acel novice care ar fi îndrăznit să se așeze pe fierul ileului! Pentru a da o rezonanță cât mai puternică sunetelor de ciocan și baros, se puneau uneori o fâșie de cauciuc sub talpa ileului. Candale Aurel sr. (83 ani), cel mai vârstnic fierar măierean, mi-a făcut în acest sens următoarea mărturisire: „De aiși, di pe Purșioaia, să auză ileul meu până în vârful Dealului Ștef. Îm viné bine cân zășea vun om: „Auz mă șe mândru sună ileul la ba' Aurel

Faorul”. Tot de la el am aflat că în anii 1955-1960 erau în Maieru aproape 300 perechi de boi și vreo 80 de cai. În această perioadă, dânsul a ajuns la o înaltă performanță în meserie, reușind să potcovească 9 perechi de boi într-o singură zi. Asta înseamnă ajustarea și fixarea a 144 de potcoave prin 576 de cuie, nu înainte de a curăța temeinic copitele de surplusul de materie cornoasă.

De multe ori, confecționarea potcovelor avea loc noaptea, prin forjarea fierului cu ajutorul foiiului manual, iar sudura între diverse bucăți de fier se realiza prin tehnica forostruirii, prin încălzirea puternică a fierului, până la limita când acesta începea „să i-a hiț”. Locul de îmbinare era învelit adesea cu lut pentru a se evita fluidizarea fierului, cum se întâmpla de pildă la îmbinarea rafului de la roțile de lemn ale căruțelor. Aceste rafuri erau confecționate uneori, în lipsa obișnuitei platbande, din șine de cale ferată. Cu ajutorul unui tăietor și a unui baros, se tăia din șină, longitudinal, o fâșie de câțiva metri, prin nenumărate lovituri de baros care puteau dura ore sau zile în șir.

Din ultimele caladauă din lemn ale Maierului, demontate în primăvara anului 2013 nu am reușit să recuperez decât jugul acestora. Multe din tainele acestui meșteșug pier odată cu puținele persoane care le mai dețin. Nouă, celor de azi, ne revine datoria de a salva și transmite mai departe această zestre culturală și artistică, amintindu-ne de vechiul proverb: „Bate fierul cât e cald”.

Dicționar:

- caladauă: stative; sistem alcătuit din bare transversale și longitudinale, folosit la imobilizarea animalelor de tracțiune;
- foi: foale;
- a forostrui: a suda două bucăți de fier prin suprapunerea și încălzirea

acestora până la incandescență;

- a lua hiț: a supraîncălzi un fier până la punctul de topire;

- rundhamăr: ciocan cu una din extremități concavă, folosit pentru rotunjirea diverselor piese din fier;

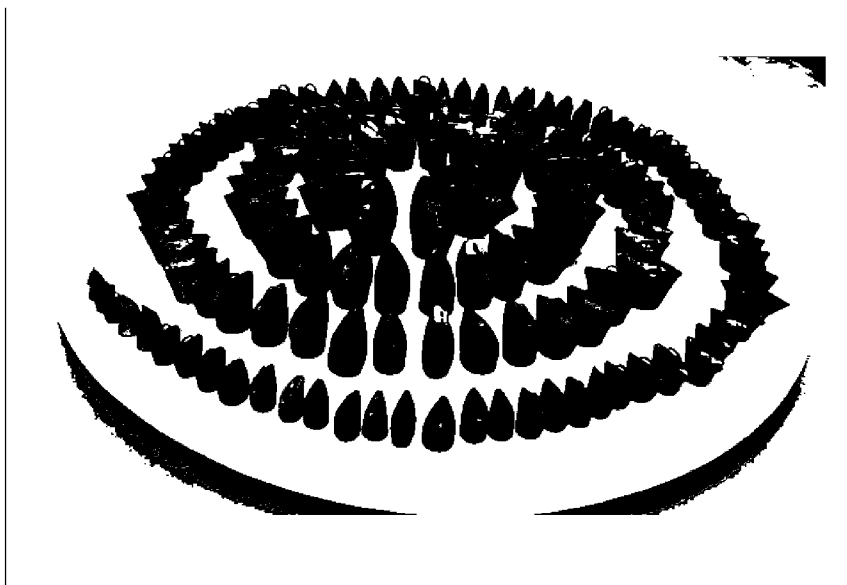
- raf: cerc care se aplică pe obezile unei roți de lemn;

- rumștecli: obiect din oțel, cu o extremitate care se introduce în orificiul nicovalei, iar cealaltă parte formează o suprafață convexă;

- speghorn: obiect din oțel, sub forma literei „T”, folosit pentru aplatizarea unor obiecte din fier cât și pentru confecționarea zalelor de lanț;

- zețhamăr: ciocan cu o extremitate lată și dreaptă, folosit pentru îndreptarea diverselor bucăți de fier.

Prof. Dorel-Toader Bazga

Muzeul de Artă Comparată - Sîngeorz-Băi

Lirica

NEGRU, IOAN, *Eu ziceam, tu ziceam*

grafica Maxim Dumitraș, Ed. Eikon, Cluj-Napoca (în extras, trei poeme)

Poem (6)

Eu ziceam că sunt
un fulg de nea
ce mângâie aerul
Tu ziceam că ești
aerul care-l cuprinde
Eu ziceam că sunt
zăpada marea
care acoperă pământul
Tu ziceam că ești
pământul întors
cu zăpada
cu marea înăuntrul său
Eu ziceam că sunt
ninoarea sfânta
ce cade din cer
Tu ziceam că ești
cerul
cerul pustiu
imens
uitat!

Poem (7)

Eu ziceam că sunt
un vers lung și scurt
rupt dintr-o poezie
Tu ziceam că ești
un cântec scurt
cât o vocală
rupt dintr-un cântec
Eu ziceam că sunt
literele desprinse din vers
din cuvinte
tăciuni în zăpadă
Tu ziceam că ești
mărgelile de strigăt
de suspin și de lacrimă
Eu ziceam că sunt
norul de gheață
și norul de praf
în care sunt semănate
soarele și pământul
Tu ziceam că ești
cântecul care îmbrățișează
norul de gheață
și norul de praf
și cântă
singur cântă
neuzit cântă

Poem (8)

Eu ziceam că sunt
o primăvară albă
care luminează cerul
cerul albastru
Tu ziceam că ești
colțul cel fraged al ierbii
urcat în cerul de zăpadă
Eu ziceam că sunt
pașii cărării
rămași netopiți
peste câmp
Tu ziceam că ești
urma dezghețată a pământului
care desface cerul de muguri
Eu ziceam că sunt
cerul cel verde
Tu ziceam că ești
verdele cerului

ÎN SATUL COPILĂRIEI

În satul copilăriei
Ulițele sunt simple și calme,
Arborii îl iubesc pe Dumnezeu
Și fiecare clipă e-o sfântă liturghie.

ACASĂ

Acasă stau de vorbă
Cu bucuria, cu nefericirea,
Mă sprijină fiecare zi.
Vântul îmi aduce cuvintele
Și poveștile copacilor,
Fruntea mi se-nseninează
Și ridurile o iau razna.

Acasă gândul curge tăcut,
Timpul are ochii mari
Și liniștea devorează durerea,
Ies în zori din odaie
Și bat la ușa mărunții din grădină
Să caut vara ce purta numele tău.

DUMINICA SCRUI PE FRUNZE

Duminica scriu pe frunze,
Îmi fac prietene străzile,
Ascult cum respiră orașul,
Îmi machiez pleoapele cu visuri colorate.

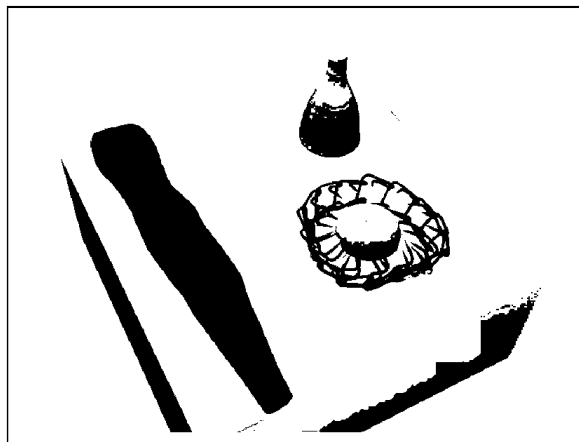
În amurg
Privesc drumul avioanelor,

Mângâi aerul cu degete lungi
Și las amintirile
Să sfâșie.

DIN CUVINTE

Demult
Locuiam în inima unei păsări,
Respirația îmi era atât de subțire
Că nici un înger nu o putea atinge.

Din cuvinte
Îmi construiam galaxii,
Cu degete lungi adunam misterul,
În carne-mi creșteau rădăcini de poezii.

Muzeul de Artă Comparată - Sângeorz-Băi

M-AM DECIS

În zori
M-am trezit optimistă,
Sperând că adevărul va învinge.

M-am decis să nu mai citesc ziarele
Să nu-mi mai bruiez gândurile cu televizorul,
Să-mi desenez pe buze un zâmbet permanent .

Să-mi îmbrac ideile în rochie roșie,
Să ascult bătăile inimii aerului,
Să prelungesc bucurie unei dimineți.

ÎMI DORESC

Îmi doresc
Calmul păsării
Ce-și regăsește cântecul.

Liniștea nopții în care luna
Se culcă pe umerii copilului.

POEZIA

Poezia
E măduva ce-mi curge prin oase,
Lumina ascunsă între două riduri,
O piatră albă de lună
Pe care Dumnezeu poposește
Și din care îngerii își ridică casă.

Maria Olteanu

Maierul meu

Maierul meu drag, Domnul mi te-a așezat între Muncel și Colnic
iar pază sfântă El ți-a dăruit 3 Măguri mândre și pământul spornic.
În mijlocul acestor frumuseți alunecă viteaz la vale,
Someșul tău sclipitor și iute, de vioioșie dornic.
Și har de'nțelepciune, El ți-a dat și multe gânduri bune.
Copii frumoși, deștepți, ți-a dat și-un nepătat renume.
Oameni puțini, întâi au fost ascunși prin Drogomana
Dar harul dăruit de Domnul i-a înmulțit și i-a'ntărit,
de-au biruit năvălitorii mulți și boala.

Azi Maierul e-o floare albă ce-o privești cu drag,
azi Maieru trăiește clocotind pe'al vremurilor val
El este viu și bine așezat în fruntea fraților cu recăl imperial.
Trăim și-acum în Maieru ca grăniceri,
apărători ai regulilor sfinte,
lăsate chiar de bunii noștri dragi
pe calea sigură spre înainte.
Noi suntem mândri că suntem grăniceri
și că'n a noastre vine, curge
sângele curat al gloriilor de ieri.

Și minți strălucitoare s-au ivit să ducă harul măierean în lume.
Acele minți s-au străduit să facă falnic *cuib*
cu gând înflăcărat și *visuri* multe,
care să zboare peste munții'nalți
spre Rin, spre Stockholm sau Fiume.
Eu, Doamne, în genunchi mă rog ca
Tu să duci pe aripile *visurilor* lor
al Maierului drag renume.
Oamenii vrednici și'nțelepți au ridicat la noi muzeu, troițe și busturi,
să știe toți aceia care vor veni cui să dea și cinste și onor și nume.
Glia de lângă Someș și Muncel ne-a dăruit oameni cuminți cu sfaturi
și cu carte, pe care astăzi îi cinștim prin ale noastre demne fapte.
Urmașii de-azi ai bunilor de ieri au ridicat școli multe, arătoase
Să se deprindă-ai lor copii cu visele frumoase.

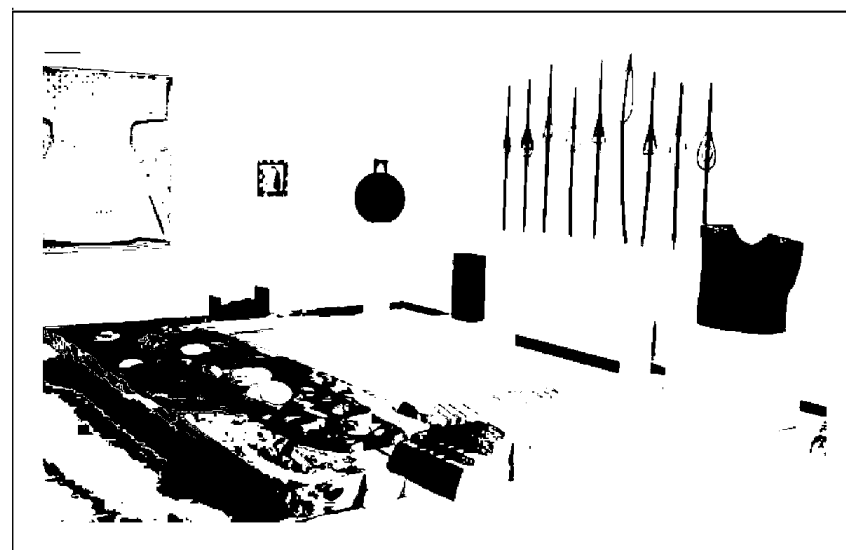
Eu eram încă mic dar cei din jur adesea lotri voroveau
de Liviu, de Justin, sau de Mălin Boșca.
Spuneau cu sfântă-emoție'n glas de jertfa lor pentru dreptate,
se'nvolburau la față când vorbeau iar ochii le sclipeau de demnitate
cu gândul la mândria unui sat ce-a plămădit eroi de fală și eternitate.

Eu eram mic dar am văzut și oameni vrednici care mai trăiau atunci.
Eu mă uitam în sus la ei, mi se păreau la fel de mari ca Cișa și Ineul.
L-am cunoscut pe preotul paroh și pe notarașul Vichente,
I-am cunoscut pe Luțu Boșca, pe domnul Barna și pe Buștea,
i-am cunoscut pe Sandu Boșca și pe Aurel, pe învățatul Ion Partene a
lu'Anchidim.

Eu eram mic atunci și mă jucam cu Onofrim și Lazor, cu Augustin al Hogii
și Măriuca. Cu noi era și Costi-a lu' Păiuș iar uneori venea
la joacă chiar și Vărvăruca.

-continuare în pagina 4 -

Sorin Login

Muzeul de Artă Comparată - Sângeorz-Băi

Maierul meu

Nu contenea al Someșului prund de zarva noastră și de zbuguit,
la fel cum nu'nceta al nostru freamăt când ne scâldam la Moara din Arini
sau veselii noi mergeam la strâns bureți
sau ne duceam grăbiți la pescuit.
Eram desculți, la fel ca Ioana și Vasile,
genunchii mi-eră numai julituri și răni
iar tălpile erau brăzdate de crepături imense și-un ogaș.
Dar nu dădeam această sfântă slobozenie pe toată tihna mea comodă
a vieții palide de la oraș.

În Maieru vorbeam a „uliței voroavă”, ca Procopoaia, Luța sau Ilie.
Nu mi-o ceruse nimeni niciodată
dar Maieru se infiltrasen mine cu tot ce-avea el minunat și bine.
Cum ajungeam în sat vorbeam, dindată ca măiereni neași,
Vorbeam ca pe Pârcioaia, Haj sau Balasâna,
vorbeam a Maierului limbă cu inflexiuni și-acente venite din vechime
păstrate'n vorbe până azi, de buni bătrâni, săteni, cătane sau vecine.

Iarna satului meu drag era plină de zăpadă.
Frumoasele lui măguri erau ca niște cușme'nalte
De-o frumusețe rară, venită din înalte ceruri
din nori sau poate din povești uitate.
Cu sania ne dădeam alunecând pe dealuri
la „Fătu” sau pe a Feții Satului omăt.
Pe-o sanie mică ne'nghesuim grămadă mai mulți copii.
Plecam de sus, de la livada lu'Bâjoaia
zbergând de răsuna tot satul, făceam o larmă de sfârșit de lume
și nu araeori peicam în hoampa dingă ștrec cu tot cu sanie.
Muițați de apă pân' la pcele fugeam cântânu-ne pe drum,
Știind c-acasă ne așteaptă o sfântă jordă de alun.

Iarna venea cu mândre sărbători, colindători și daruri.
Era omăt pe drum, cât vrei și cântece și sănii mari și cai cu clopoței și hamuri.

Când am deschis, întâia oară ochii mei curioși
spre această lume mare și pestriță
am fost înarmur de-a Maierului frumuseți,
de viața lui de-atunci, tihnită
de vraja răspândită peste tot, țesută grijuliu iță cu iță.

Prin farmec și lumină l-am iubit, tot timpul, cu o patimă imensă.
De-aveam ochii'n lacrimi sau tristeți vedeam că Maieru-mi zâmbea.
Și începeam să râd și eu. Știam că satul meu adăpostea
nenumărate suflete cu facla de nădejde vie'n ele.
Și voia bună-mi revenea de mă uitam la Măguri
Căci Măgurile-mi transmiteau a oamenilor crezuri.
Ca testament de moarte, printre aceste crezuri
străbunii măierenilor de azi, le-au dat pentru păstrarea vieții și luminii,
urmașilor de azi un cult al cinstei și înțelepciunii.

Când mă'ndreptam spre Maierul copilăriei mele
venind acasă după lungi absențe,
de pe la Feldru mă cuprindea un tremur blând și-o stranie frenezie.
Mi se'noșeau obrazii și se încălzeau puternic,
sufletul parcă plutea pe-o stranie poezie.
Simțeam cum inima-mi bătea mai iute'n pieptul meu,
mănată tare și nerăbdător
spre Maierul de care mi-era tare dor.

Pe mine'n viață m-au condus de mic
bunicii mei cu multă dăruire.
Depart unde's ei acum le-aduce gândul meu pios
prinos de veșnică cinstire.
Acum când scriu am Maierul în față, am casa veche și pe buni în ea,
am Someșul și prundurile multe, am chiar și Vernirea.
Cu ochii'ntredeschși văd mulți copii, în drum și merg spre școală.
Sunt mulțumit pentru că știu că ei vor fi al Maierului viitor, a vieții noastre fală.

București, 25.02. 2015.
Sorin Login

LIVIU REBREANU – traducător

fost rezervat tălmăcirii povestirii „De ce?” de Lev Tolstoi. Nu este întâmplătoare nici înclinația către umanitarismul tolstoian a eroului din „Pădurea spânzuraților”, după cum, nu fără motiv, construcția romanelor „Ion” și „Răscoala” a fost raportată la cea a romanelor „Ana Karenina” și „Război și pace”.

În cuvântul introductiv la traducerea povestirii „De ce?” („Kto gde?”) Rebreanu își exprimă admirația față de nuvelele tolstoiene, care „excelează – după cum se exprimă el – printr-o simplitate biblică, printr-o naturalețe patriarhală și impresionează prin sinceritatea lor meșteșugită”. Sunt trăsăturile care l-au determinat să prelucreze, după propria sa măturie, și povestirea „Dumnezeu.” (1).

Cehov pare a fi al doilea în ierarhia pasiunilor lui Rebreanu, nu degeaba Perpessicis stabilise o apropiere între atmosfera din „Proștii” și cea a unor scene din Cehov. Din opera lui Cehov, Rebreanu va traduce și va publica un întreg volum de povestiri, apărute ulterior în paginile „Universului literar.” Despre raporturile dintre povestitorul Cehov și povestitorul sau traducătorul Rebreanu au scris mulți dintre cercetătorii contemporani (vezi doar Tatiana Nicolescu, „Rebreanu și Cehov”, în „Secolul 20” (1964), nr. 9 (septembrie), p. 50-56. Fanny mărturisește următoarele: „Țin minte că pe atunci, pe Liviu îl preocupa îndeosebi Cehov. În 1912, Rebreanu și-a cumpărat cele trei volume ale marelui scriitor rus, apărute în versiunea germană la Leipzig, editura „Humoresken und Satiren.” Tot în acel timp a început probabil să se gândească la eventualitatea unor traduceri din acest autor, pe care le-a realizat mai târziu, începând din 1914.” (2).

Nu se putea ca Rebreanu să nu fie apropiat și de Dostoievski din care traduce înainte de primul război povestirea „Krotkaia”, apropiată de „Cântecul lebedei” prin temă, modalitate de construcție și atmosferă. Monologul interior al unui personaj – neuzitat în nuvelistica lui Rebreanu – poate fi regăsit la scriitorul rus. (vezi și Elena Leghinovski, „Rebreanu și Dostoievski”, în „România literară”, nr. 47, 27 noiembrie - 3 dec. 1996, p. 10-11. În august 1910, de la Gyula, din închisoare, Rebreanu îi scrie lui M. Dragomirescu că traduce novela lui Gorki „Douăzeci și șase și una” (vezi „Jurnal” 1, p. 336), apoi „Vagabonzii” și „Malva.”

Din scriitorul maghiar Mikszath Kalman, Rebreanu a tradus un volum de nuvele și un fragment de roman („Umbrela sfântului Petru”). Așa se explică umorul și intenția parodică din povestirea lui Rebreanu intitulată „Soacra sfântului Petru” apărută în „Lumina”, II, (1918), nr. 185 (7 martie), p. 1.

La Craiova, pentru fiecare traducere, Rebreanu primea 200 lei, e vorba de piese de teatru ce urmau să fie jucate la Teatrul Național craiovean, condus de Emil Gârleanu. Fanny Rebreanu își amintește de munca pe care Liviu, fiind mâna dreaptă a directorului Emil Gârleanu, a depus-o în stagiunea 1911-1912, doar până la 1 mai 1912, când scriitorul pleacă din Craiova. Între altele, tânărul Rebreanu contribuia în mare măsură la determinarea lecturii pieselor din literatura străină care urmau să fie înscrise în repertoriul curent. Astfel că Rebreanu traduce pentru Naționalul craiovean, piesa „Hoții” de Schiller, „Tinerețea” de Max Halbe și „Ofițerul”, probabil după piesa lui Franz Molnar. (3).

În „Falanga literară și artistică”, întâlnim două traduceri din Nietzsche (3). Să nu credem că scriitorul nu s-a preocupat personal de literatura universală, dovadă e articolul despre romanul „Afinitățile electice”, a lui Goethe despre care spune că e „opera cea mai caracteristică a înțeleptului de la Weimar”, (în „România literară”, I, 1930, nr. 5 din 19 martie, p. 1).

Din corespondență, aflăm alte amănunte asupra acestor traduceri, confirmarea sau infirmarea lor precum și data exactă și chiar destinația. „Scrisoarea nr. 5”, din 1909, către O. Tăslăuanu atestă propunerea lui Rebreanu pentru a traduce romanul „Război și pace” de Tolstoi, dar traducerea nu s-a realizat până la capăt. Din „Scrisoarea nr. 6”, aflăm că Liviu face o ofertă către Octavian Goga, pentru revista „Țara noastră”, cu traducerea unei povestiri din rusește, autor Maxim Gorki, precum și poemul „Moartea șoimului.” „Scrisoarea nr. 35”, din 1912, către George Diamandi, din București, președinte al „Societății Autorilor dramatici” prilejuiește lui Rebreanu să se plângă că traducerea făcută de el, n-a fost plătită, e vorba de piesa „Între patru ochi” (4).

Pentru a înțelege situația precară în care se zbătea scriitorul Rebreanu în primii lui ani, situație care-l obliga la asemenea munci, prezentăm trei scrisori publicate de Niculae Gheran. Prima dintre ele este adresată Ministrului Afacerilor Externe, prin care Liviu solicită un post de translator pentru limba ungurească, în 1914. A doua epistolă este trimisă de Rebreanu lui V. G. Morțun, socialist, ministru de interne, căruia îi cere un post de translator pentru limba nemțească și ungurească. Cea de-a treia scrisoare este adresată lui G. N. Bogdan, de la Înalta Curte de Casație și Justiție, „Comisia pentru prizonierii de război”, cu o solicitare de slujbă. După alte trimiteri lui Slavici și Constantin Stere, Rebreanu primește până la urmă, postul de traducător-translator în „Administrația Centrală a Poștelor, Telegrafului și Telefoanelor”, începând cu 10 iulie 1919, prin înalt decret regal (5).

Așadar, traducerile amintite i-au folosit lui Rebreanu de două ori, întâi ca un exercițiu de scriere, de tinerețe, (prin traduceri, autorul a făcut studii după model), pe lângă copiile după natură acumulate din locurile pe unde a trecut); apoi ca mijloc de supraviețuire materială în momentele dificile de început scriitoricesc; cât despre prelucrări după modele ale unor autori străini, asta e o altă poveste de care ne vom ocupa în numerele următoare ale publicației noastre.

Iacob Naroș

Bibliografie:

- (1) Liviu Rebreanu, „Opere”, vol. 3, Editura pentru Literatură, 1968, p. 434, nota II;
- (2) Fanny Liviu Rebreanu, „Cu soțul meu”, Editura pentru literatură, 1963, p. 44, 68 și 70;
- (3) Tudor Nedelciu, „Popasuri craiovene în creația lui Liviu Rebreanu”, în „Portal – Măiastra@yahoo.com”, Anul IX, nr. 3 (36), 2013, ISSN: 1841-0642, p. 39;
- (4) Liviu Rebreanu, „Opere, vol. 22 „Correspondență” (II), București, 2005;
- (5) Niculae Gheran, „Trei acte de sărăcie și un decret regal”, în volumul „Sertar, Evocări și documente”, Editura „Institutului Cultural Român”, București, 2004.

Rebreniana

ROMANELE LUI REBREANU - CRĂIȘORUL HORIĂ

-urmare din nr. trecut -

Căpeteniile se sfătuiesc să adune satele și să spună oamenilor că împăratul vrea să-i facă GRĂNICERI, pentru asta să plece toți la Alba Iulia, toți românii care nu mai vor să fie iobagi din zona Zarandului, Câmpeni și Abrud.

Capitolul V, intitulat *Hai, feciori!*, începe cu hotărârea lui Horia că duminică, 31 octombrie, Crișan să înceapă mișcarea împreună cu Cloșca. Înainte de a pleca de acasă, Horia horește cântece vechi de jale „*parcă s-ar pregăti de nuntă mare*”, nu uită să treacă și pe la preot. Între timp încep mici răfuiele cu oamenii stăpânirii, la Criscior sunt atacate curțile nemeșului Kristori. Crișan începe răzmerița, Horia primește solie de peste tot. Răsculații se adună la Păltiniș unde Horia se adresează mulțimii cu îndemnul „*Hai, feciori!*” și se pornesc cu toții spre Alba Iulia.

Capitolul al VI-lea, *A noastră-i lumea*, continuă cu desfășurarea răscoalei. Iobagii în frunte cu cele trei căpetenii intră în Câmpeni, „*se răcoresc*” și pleacă spre Abrud. Sub deviza mulțimii „*A noastră-i lumea*”, Horia organizează repede plecarea spre Galda și apoi spre Aiud. În iureșul revoltei, Horia se reîntâlnește cu Rafaela de odinioară pe care o lasă să plece scâpând-o din mâinile răsculaților.

Capitolul al VII-lea, intitulat *Cumpăna*, urmează evenimentele răzmeriței, se încearcă a se cucerii Deva, dar fără rezultat, cel puțin șaptezeci de oameni sunt omorâți de cătanele împărătești. Ca un ghinion în plus, Crișan încheie de capul lui un armistițiu de o săptămână deoarece un colonel le-a făcut promisiuni. Imediat Horia prevede sfârșitul visului, deja se caută prinderea căpeteniilor prin recompense bănești de 50 de zloți. Toți ajung la concluzia că orice înțelegere cu stăpânirea este zadarnică. Horia propune predarea căpeteniilor dar mulțimea nu e de acord.

Capitolul al VIII-lea, *Vin cătanele!* - Visul lui Horia de a întinde rebeliunea până la Cluj, Mureș, Arieș, Someș și de a se bate cu cătanele împăratului este spulberat. Cătanele încep să acționeze, ele vin în frunte cu vlădica - episcopul de Sibiu român care îi indeamnă pe iobagi să se supună cărmuirii și cătanelor. Cucerirea Abrudului, Zlatnei, Galdei, Aiudului și Clujului rămâne zadarnică. Comisarul guvernamental, Mihail Bruckenthal trimite pe Chendi - român nobil din Câmpeni să poarte tratative cu Horia, dar acesta nu renunță.

Capitolul IX, intitulat *Iuda*, înfățișează prinderea lui Horia și Cloșca prin trădare din partea unor cunoscuți - români. Cătanele îi duc la Câmpeni, de aici la Abrud - din nou Horia își încrușișează privirile cu domnița Rafaela din Criscior. Nicolae Iorga sancționează ca nepotrivit episodul iubirii lui Horia cu domnița Rafaela.

Capitolul X, intitulat *ROATA*, descrie sfârșitul căpeteniilor iobagilor răsculați. De la Abrud ei vor fi aduși la Alba Iulia. Horia - craiul valahilor e batjocorit cu o cunună de nuiele. Cloșca se spânzură în închisoare, Horia este anchetat dar degeaba, el își așteaptă osânda liniștit. Sentința dată este frângerea cu roata atât el cât și Crișan în fața mulțimii aduse din fiecare sat (2600 de țărani din 400 de comune).

Scenele din final sunt magistrale, concentrate, cu detalii psihologice și materiale. Capitolul *Roata* e „*cel mai cutremurător și dramatic*”: (cf. Al. Săndulescu, *Gazeta literară*, nr.49, 1960). Momentul execuției lui Cloșca răpus sub privirile lui Horia timp de un ceas cu douăzeci de lovituri merită amintit pentru descrierea glacială și continuă:

„*Călăul se apropie, potrivește roata perpendicular deasupra picioarelor condamnatului întins jos și mobilizat, o ridică cu amândouă mâinile puțin și apoi lovește cu ea scurt glezna dreaptă. Zgomotul osului zdrobit instantaneu e acoperit de un răcnet prelung ce izbucnește din pieptul lui Cloșca. Mușchii corpului legat cu sfori și curele se strâng și se întind ca niște rame. Îndată ce gemetele slăbesc puțin, călăul repetă lovitura asupra gleznei stângi. Apoi, treptat și*

pe rând, fluierule, genunchii...”.

În schimb, Horia primește prima lovitură, arată că nu se lasă biruit de durere, își curmă țipătul, ceea ce impresionează pe ofițerul execuției ce dă ordin călăului să aplice lovitura de grație. Romanul se încheie cu discuția dintre cei doi ofițeri care, impresionați de liniștea cu care Horia a primit moartea, îl consideră mai mult decât un OM, orice ar fi greșit.

Dintre cei care au scris despre acest roman trebuie să amintim în primul rând pe Lucian Raicu care în lucrarea (*Liviu Rebreanu*, EPL, 1967, p.193), remarcă pregătirea documentară minuțioasă din partea lui Rebreanu, aproape exhaustivă - prin reluarea drumului răscoalei la fața locului, uneori pe jos. Articolul care precede romanul, *Pe urmele Crăișorului* este considerat ca o confesiune. Prin alunecarea autorului spre individualizare, cartea se depărtează oarecum de generalitatea mulțimii. Criticul subliniază că „*dacă situațiile preliminarilor ar fi fost prezentate altfel și chiar începutul cărții de n-ar fi oarecum abrupt și nu prevestitor, Crăișorul ar fi fost o carte mare*”. În schimb, relatarea pare fluentă, fără surprize, cu respirații scurte, lipsește totuși un suflu larg, continuu. Faptele se prezintă într-o ordine firească, nu se acumulează tensiuni ca în *Răscoala*, unde se preia ideea prin purtătorii de porunci regești misterioase cu puteri magice pentru răsculați. O parte rezistentă a romanului *Crăișorul* o constituie mitul bunăvoinței imperiale și mai ales „*hârțuile misterioase*” ale lui Horia. Acesta este considerat pe bună dreptate o personalitate legendară ieșită din comun ce se manifestă în special, în final, în scena de neuitat a crucificării. Eroul nostru își știe destinul ireversibil, conștiința îi e lucidă, exactă chiar și în clipa morții, împăcată de sentimentul destinului istoric.

Perpessicius (în *Mențiuni critice*, III, Fundația pentru literatură și artă, București, 1936, p. 144 - 147.) definește tehnica lui Rebreanu „*ca fiind deosebită*”, diferită ca în alte romane, mai puțină cruzime și violență. Cartea e mai mult decât o reconstituire documentară, e o povestire „*de o simplitate insinuantă*”, ceremonie dintr-un martiraj, un drum din „*calvarul retrospectiv al neamului*”. Horia este viabil cât timp urmează linia „*predestinării*”, romanul îi pare criticului „*un intermediu interesant*”. Talentul lui Rebreanu este „*antiliric*”, obiectiv, mai puțin virtuos al expresiei dar are și înflorituri feciorelnice, pline de poezie: trioul Ilonka din *Pădurea spânzuraților*, enigmatică Mădălina din *Ciuleandra* și Rafaela, domnița nemeșului din Criscior - „*frumoasă ca o zână din povești, subțire și mlădioasă, cu niște ochi negri, mari și umezi, adumbriți de gene lungi și leneșe*.” În ansamblu, *Crăișorul* este văzut „*ca un drum pe care urcă și coboară când slobod, când încătușat între sutași ca un alt mântuitor al neamului ales - Horia*.”

Șerban Cioculescu (*În marginea operei d-lui Liviu Rebreanu*, Revista Fundațiilor, nr. 2, 1936.) face aprecieri favorabile Crăișorului, considerând că romanul nu s-a bucurat de recunoașterea ce i se cuvine. Afară de Nicolae Iorga care considera cartea „*o foarte solidă operă literară*” probabil din cauza fidelității istorice, critica a trecut cu vederea peste roman. Cioculescu e de părere că avem în carte o „*resuscitare a răscoalei*” mai mult decât o viață romanțată a lui Horia. Idila ce pare neverosimilă dintre Horia și Rafaela, nobila maghiară, nu incomodează economia romanului. Se remarcă puterea de evocare desăvârșită și transpunerea autorului într-o stare de suflet colectivă. În final, *Crăișorul* este văzut ca un tablou de viață țărănească alături de romanele *Ion* și *Răscoala*.

Al. Săndulescu (*Introducere în opera lui L. Rebreanu*, Ed. Minerva, București, 1976, p. 151- 153.) apreciază *Crăișorul* ca semnificativ nu atât pentru valoarea lui cât pentru concepția unitară a operei rebreniene - un EPOS

național alături de *Răscoala* și *Pădurea spânzuraților*. Portretul lui Horia, expresia a semeției și demnității, a înțelepciunii și cutezanței se detașează în linii ferme. El este pătruns de magnetismul gliei ca toți eroii lui Rebreanu, fiind alcătuit din aceeași fibră ca Ion și Petre Petre:

„*fi era sufletul mai însetat acuma, când simțea iar sub picioare GLIA aspră, sălbatică și primitoare care i-a hrănit toată viața și mai ales care care i-a înflorit copilăria*”. Prin mișcarea de furie dezlănțuită a eroului colectiv, stăpânit numai de instincte și de setea de răzbunare ne apropiem de romanul lui 1907... oamenii izbeau unde nemereau: ferestrele se făceau țândări, ușile erau smulse din țâțâni, mobilele sfărâmate, domnii găsiți prin case ori prin ogradă ucși cu topoarele, cu furcile, cu coasele, ca guzganii.”

Condamnarea și execuția lui Horia amintesc de Apostol Bologna prin aceeași devastare interioară, de la indiferență la uitare. După primirea sentinței, Horia are un moment de cumpănă, el își redobândește luciditatea și plecarea spre moarte i se pare normală, ba chiar își amintește că nu și-a luat căciula: „*Și dacă mergeam fără cușmă, tot acolo-i*”. În timp ce privea tortura fratelui său Crișan, el se gândea că nu și-a luat rămas bun de la el și „*că de aceea suferă atât de mult până să moară*”. Ochii lui Horia însă vedeau numai ROATA, părându-i-se uriașă, făcând mișcarea de lovire aspră parcă singura, ca un monstru apocaliptic”. În final, criticul Al. Săndulescu menționează măiestria lui Rebreanu care prin mijloace așa de simple și misterioase reușește să obțină efecte neașteptate.

De la primii care au scris despre acest roman (Botta, Dan, *L. Rebreanu, Crăișorul*, 1930, Cantacuzino, Ion, *L.R. Crăișorul*, 1930) au urmat și alții cu mai puține și generale menționări ca:

George Călinescu care cataloghează cartea ca o operă secundară - „*o rece biografie romanțată*”. Ion Breazu spune despre *Crăișorul* că nu e opera așteptată - „*în foarte mică măsură e un roman*”.

Al. Piru: Romanul *Crăișorul* e o recostituire „*cu multă conștiințiozitate*”, are pagini bune de „*narațiune istorică severă*” și pagini „*cutremurătoare de înaltă valoare literară*”. Pentru critic, cartea este deocamdată cel mai bun roman cu subiect tras din răscoala moților de la 1784.

Vladimir Streinu apreciază *Crăișorul* ca „*material de psihologie colectivă*”, prin el, Rebreanu se deprinde cu masele și reacțiile lor pentru a le întrebuița „*magistral*” în *Răscoala*.

Ov. S. Crohmălniceanu: „*Crăișorul se concentrează mai mult asupra stărilor sufletești ale eroului decât asupra dramei sociale*”.

Pentru a respecta epoca istorică și a da culoare arhaică, Rebreanu apelează la arhaisme nu atât de numeroase cum ne-am așteptat: *gornic, span, ispan, panduri, jalbă, nemeș, bucoavnă, birău - primar, zloți, husași, haidăi, fisolgăbirău, sigartău*. Nici regionalismele nu sunt în număr mare: *a mas* - a rămas peste noapte, *cătană, tundră* - haină țărănească, *nezăhăit* - netulburat, *a clefăi, draniță, tureac, ponos* - urmare, *rebeliști*. Unele forme populare primesc nuanțe stilistice neașteptate: *duminecă, necăcios, bade, coperiș, jicnit, a se hodini, țivil, subt*. Expresiile populare, locuțiuni verbale arhaice, zicători, jumătăți de proverbe, dictoane biblice ș.a., se întâlnesc în număr mai mare: *suflet de om, a hârțui ca pe un câine, D-zeu să vă ajute!, faceți ce v-o îndruma D-zeu!, să dea D-zeu să iasă toate bune!*, *poate s-o îndura bunul D-zeu, dacă-i albă, dacă-i neagră să știm, a ajunge cuțitul la os, a pune de mămăligă, eu ți-s popa de-amu, a face praf și cenușă, ceasul bun numai omul și-l alege, omul prost e slab și fălos, boala lungă niciodată nu-i bună, ia seama să nu se surpe hornul!*, *a împărți pielea ursului din pădure*.

Iacob Naroș

Amintiri

Familii de frunte ale Maierului: **Familia Boșca**

Desigur s-au născut idile și simpatii, sentimente nemărturisite dar moralitatea a fost desăvârșită. După spectacolul propriu-zis urma un bal. Mi-aduc aminte cu voioșie de întorcerea noastră de la Măgura Ilvei. După terminarea balului, noi, artiștii, oboșiți am dormit pe niște lăiți. Apoi, cum s-a luminat de ziua, am trecut dealul spre casă. Tocmai răsărise soarele. Noi, măiererii, somnoroși și trudiți, eram înșirați la poalele Măgurii din Sus și, oboșiți, ne țărăm pașii spre casă prin Piningarea. Valea Urzii, Dealul Bărliesii, Dealul Ștef. Șirul nostru cred că era de un km. Dar eram veseli și încrezători în talentul nostru și în reușite viitoare. Acordeonul domnului Aurel îl duceau doi băieți pe o botă trecută printre curele. Acum eram veseli că ne întorcem acasă. Cântam tare de foame și de trudiți ce eram. Cântecele noastre cred că se auzea în Măgură. La Măgura Ilvei spectacolul nostru fusese aplaudat, iar localnicii, președintele din Măgură, directorul școlii, i-au apreciat pe măiereri. Iurișnitz, lotru, spunea că suntem copiii lui.

La un moment dat a avut loc o întâmplare neplăcută; urâtă, dezgustătoare, lipsită de onoare. Cele 2 fete de la Anieș, Cornelia și Ilișca veneau la repetiții pe jos. Repetițiile se terminau târziu. De obicei la reîntoarcere, fiind noapte, cele 2 colege erau însoțite de băieți.

S-a nimerit ca într-o seară să nu meargă nimeni cu cele două fete în drumul lor spre casă. Cineva s-a gândit să facă anieșencelor o farsă. S-a dovedit la urmă a fi o glumă de cel mai prost gust. Fetele mergeau pe drum în noapte. Când au ajuns în dreptul cimitirului din Vernirea, din cimitir au sărit înaintea lor 2 arătări care scoteau sunete de neînțeles. Cele 2 așa-zise stafii erau albe, iar capul era luminat în galben și se schițau dinți deformați. De fapt erau 2 persoane ce purtau harbuji scobiți, care, în interior, aveau lumânări aprinse. Culoarea albă provenea de la lepedeauale care acopereau ființele debusolate. Cele 2 fete, singure, în miez de noapte, s-au speriat amarnic și au fugit ținându-se de mână spre Anieș. Gluma a fost oribilă, macabră, de cel mai jos nivel și avea un caracter gregar. Nici nu a fost glumă; a fost un act nesăbuit și de cel mai prost gust. Cele 2 anieșence erau tulburate și nici nu au mai venit la repetiții. Părinții fetelor au venit și s-au plâns președintelui. A ieșit un tărăboi de pomină. Președintele s-a dus la ele și le-a promis cercetări. Nu s-au găsit autorii macabrei acțiuni, dar

-continuare în pagina 8 -

prof. univ, dr. Sorin Login

Proză scurtă

Tilifonu' *de Iftimie Nesfântu*

Îmi aduc aminte de unele întâmplări de care uitasem. Cum a fost cu "firul telefonic" întins între cireșul muntenesc din grădină și grajdul din curtea mătușii Zanhira (așa-i spuneam, în loc de Zamfira, Zanhira).

*

Culiți sî urcași în podul grajdului și folosea un cric, eu, cocoțat în șireș¹, dădusem sfoara pi după un băț și tot căutam să strâng di ea; numai dacă era ghini întins hiru² puteam auzi în cutiile de conservi legate la capăt și spunea Culiți din podul grajdului... Atunși nhi-a trecut prin cap; în grădină, lângî un morman di gunoi scos din grajdî, di la cal (vacă n-am avut niciodată acasă!) vād io câtiva cratiți rujinitî, tocmai li adunasârî ai nhii³ di pi la chiler, di prin beși⁴, pesemne cu gând să le încarși⁵ în căruță și sî le arunși pe undeva... Strig în receptor la Culiți, sî m-aștepti oleacî, cobor răpidi⁶ din cireș, iau io o crătițoi cu fundu găurit, dar cu marjinea⁷ și toartili întreji, ure răpidi înapoi, disfac sfoara înnodatî di un crac al șireșului, trec hiru printr-o toartî a cratițai, dupî și m-am uitat sî nu hie rujinit sau rupt pi undeva, prind zdravăn sfoara de așelasi crac, trag ghini di ea, cratița deja pusă pe hir, era „în stand-by”, acățată di-un șiot... Fac un nod zdravăn, mai să se încline vârful șireșului - trăjea și Culiți di dincolu, di la mătușa, de așeeși sfoarî, sî hie⁸ ghini întinsă și sî meargî tilifonu⁹... I-am strâgat în "receptor" să nu mai tragî că am găsât io și trebi¹⁰, sî oprești el... Fac o probă și ciupesc de fir... Zbârnâia, chiar și fără cratiță...

- L-ai legat ghini? urlu eu în „receptor”...

- Le-gaaa! aud la capătul hirului...

- Buuun! Stăi pi loc!

Și scot io cratița din șiot, di undi o acățasâm și-i fac vânt pi hir la vali... cătri podu grajdului di la mătușa. Erau pânî acolu vreo 200 di metri, poati mai ghini, era șeva mai jios. Casa noastră și grădina erau pi un dâmb. Se mai adăuga șireșul, mai înalt decât grajdul... Și-apoi hiru (sfoara), oricât l-am întins noi, mai făcusî și el o burtî (se lăsasî sub greutatea lui oleacă mai jios, chiar deasupra drumului, de undi urca apoi, înșetșor, pânî în podul grajdului, unde legasî Culiți șelălalt capăt¹¹... Fiind în pantî, cu toarta netedî, încî nu se dusesse emailul dicat pi fundu la cratiți, undi chiar sî găurisî, cratița a alunecat ușor... Mă uitam la ea, încântat cum sî duși ca sania pi derdeluș, zburând parcî pi hir; pi deasupra closătului¹² de la Titi Lupu, veșinu gard în gard cu noi, că-l tot suduia tata că-ș făcusă closātu chiar aproape de gard, di nu puteai vara sî ti urși în șireș din cauza muștilor di la closātu lui... Da io, n-aveam grijă atunși niși di closātu lui și niși di muști... Aveam o treabî di făcut... Era toamnă, sî mai hi fost vreo săptămânî sau douî pân înșepea școala... Tata și mama plecasârî pi la luncă, la treabă și ii, la scos di sfeclă, în hini¹³, ii cu ali lor, noi cu ali noastri... Dacă ne merjea telefonu, plănuiam noi sî întindimi încă o șfoară di pi grajdu Zanhirii, di la cucoșu di tablî, di pe acoperișu di șândrilă, pisti casa lu Neculai Popa, pânî la școală, într-un nuc mari și rotat... Ș-apoi sî vez...

Și bucurii¹⁴ pi mini când videam cum prindi cratița viteză, trecând pi deasupra butușilor cu tireaz din grădina veșinului... Mi s-a părut nhie - cocoțat în șireș vidiam pi drum până la vali, la fântânî la Adela (hm, Adela!, acum fac legătura cu Garabet Ibrăileanu și romanul lui; dacă mă gândesc bine, toate cărțile din literatura română aveau în Schit chip și nume...!) cî vād pi șineva urcând dinspri fântânî spre noi, da n-am dat atenție... Io, cu ochii pi cratiță... Aluneca așa frumos!

- Aista tilifon!... O sî crapi di șiudă¹⁵ a lui Halău, c-am făcut un tilifon mai tari ca al lui... Cî tot venea pi la școală și sî lăuda el cu un „telefon” făcut di frati-su, cari lucra în Valea Jiului, la mină... Și cum priveam io din șireș - prișepusâm că o să aluniși până undi si lăsa hiru și-acolu o sî oprească... Chiar diasupra drumului... O sî vadă toț cari trec... Și diodatî, sânt un zvâcnet ca de arc și¹⁶ dă drumul săgeții... Și creanga di șireș, di cari legasâm hiru o ia cu mine cu tot înapoi... N-am apucat sî-mi dau sama și s-a întâmplat... Aud un pocnet pi drum și-apoi, din dreptul lui, ridicându-să, voșea lui Toader Șepoi (numele din buletin, Cepoi), cari avea casî oleacî mai jos, di partea șealaltî a școlii:

- Anafura și șeara mă-tii di drac!

Îi zășea lui Culiți. Ca sî vadă cum sî-ntindi hiru, ieșasî tocmai atunși în gura podului... Cum cratița căzusî di sus, și doar Culiți era pi-aproapi, Șepoi s-a luat di el...

- Las cî ti spun io lu mătușa Zanhira!

Când am auzât, trag răpidi di hir înapoi, îl dizleg din șireș, șealaltî jumătati era în ogradi la Zanhira, cobor și-l ascund. Sî nu-l găsescî tata...

Și dau sî merg spri ogradi ca și cum niși usturoi nu mâncasâm, niși gura nu-nhi¹⁷ nhirosa¹⁸... Da diodatî, îl aud pi Șepoi la poartî: Ticuți, Ticuți, ești acasă? Și vād eu în așelasi timp, ițându-sî pe deasupra gradului de scândură, cratița găurită-n cur! Acas' sunt, zăc io, stâns¹⁹... Nu mai avem când sî mă ascund, mă văzusă deja pisti gard. Șepoi era odată și jumătati cît gardu... Nu ai niști apî, sî pun o compresî. Ba da, vino matali colea, pi prispî, îi zăc io, ușurat... Dacă vorgești frumos cu mini, însamnî cî n-a avut timp Culiți, sî-i zăc di undi-i cratița. Pe fruntea lui către creștetul capului era un cucui sângerând, mai mari ca pumnu... Ghini c-ai scăpat cu atât, da și-ai pățât, îl întreb io răpidi...

- Ioti, nenoroșitu ista di bandit al Zanhirii, era în pod la grajd și nhi-o aruncat cu o cratiți în cap...

Iau răpidi cana, era chiar pi polița stâlpului di la prispî, scot apî din găleată - era aproape, în chiler, îi dau și batista mea, tocmai ștersăsîm cu ea toarta de la cratiță să aluneca mai ghini pi hir, și-o murdărisem cu unsoari arsă, pun apă răși pi ea și i-o întind lui Șepoi. Da ochii mei erau la hârhu de cratiță... Dacă se întorșeau ai nhei, imediat l-ar fi cunoscut... Mă tot chiteam cum sî fac sî i-l iau. Dovada era la el...

Cum intrasâm io în bucătărie, văzusem pe masa carafa, pe jumătati cu hin... Dimineața, înainte să pleși la treabî, tata și-a scos oleacî di hin, sî mai prindî puteri... Da, grăbindu-sî, n-a apucat sî-l termine... Și nici nu l-a luat cu el, gândindu-să c-o să vină acasă mai răpidi, după și terminî treaba... Da io, di uni sî bănuiesc... Credeam cî dacî-s plecați la luncă vin acasî aghia sara...

- Neni Șepoi, înșep eu, da nu-i mai bun oleacî di hin pus pi batistă și pi cucui...

Di câti ori era tata pi-acasă, și el treșea pi drum, îl mai chema pi la noi sî-l înștească... Și el aghia aștepta... În rest, tot drumu, merjea răpidi, dar, când ajunjea²⁰ în dreptu nostru (era oleacî di mers, câtiva suti di metri: cât ținea gardu' di la ograda mari, apoi ograda nhicî, apoi casa, aflatî cu fața spri răsărit și cu o parti, pi lățâmi, spri drum), gândeai că stă pi loc...

M-o dus gându...

- Păi, Ticuți, mai ghini, adî-nhi²¹ oleacî în cană, mai uit di dureri! Cî iși, pi cucui, i bunî și apa!

A aruncat apa, și²² mai rămăsăsî în canî, o cană di tablă, di jumati, cu emailu²³ roșu ca și cratița găurită... și mi-a întins-o.

Nu s-a gândit rău moș Cepoi, chitesc io în sinea mea... Da cum fac sî-i iau corpu delict?!

Intru iar în chiler (bucătăria, cea din casă) un'i era răcoari și un'i era și carafa cu hin și găleata cu apî... umplu io cana șeva ochi, am văzut cî în carafi a mai rămas destul hin N-o sî cunosci tata c-am umblat?! Iau răpidi și-oleacî di apî și pun pisti hinu din carafi, mai ghini așa, cât a stat descoperit, s-a mai răsuflet, nu-i ca șel luat din butoi... și, mergând cu grijî, cobor di pi prispă, ținând cu mare grijă în mâna întinsă prețul salvării mele... A uitat Șepoi di cucuiul de pe fruntea pleșuvă, i-a căzut și batista, i s-au bulbucut ochii ca la broascî și-a întins amândouă mâinili cătră mine... Alesesem și eu o direcție. Cum stăte el, căutasâm ca așel hârhu di cratiță, cu emailul încî roșu strălușitor pe torț și pi burtă, sî rămână în spatele lui, unde-l așezasî, pi prispî... „Da, oari, cum sî-i abat atenția și sî umflu răpidi „corpu' delict”...

Da' n-am apucat să-i dau cana și nici el să pună mâna pe ea... Pe deasupra porțițai di la intrarea în ograda nhicî vād o pălărie și după ea, urcând dinspre drum - era un podeț acolo, o față aspră, mai încruntată cum nu văzusem înainte: tata.

Am înghețat! Cana era deja pi jios și o parti din hin

pi pantalonii și pi chișioarili meli...

Di un'i pânî atunși nu știam cum să fac și să-l studiez pe Șepoi și reacțiile lui, dintr-o datî nu mai aveam ochi dicat pentru tata...

A dat să se încrunte, parcî sî spunî șeva, și dintr-o datî s-a înveselit brusc... S-a întors spri Șepoi, ca și cum io niși nu mai eram acolo.

- Da și fași, bre? Și-ai pățât la cap? Ț-a dat șineva cu toporu?

- Ioti, dracu' ăla mai mari al Zanhirii, varî-ta, nhi-a aruncat cu o cratiți în cap! Era în podu' grajdului și rādia cu gura pânî la urechi... Cu asta a aruncat, mai adaugă el, arătând cu un ochi spre cratiți, cu celălalt căutând spri hinu și (ce) intrasî deja în pământu din ograda...

A înțeles tata într-o clipitî cum stăteau lucrurile... După cum tremuram eu, îi era clar. Nu Culiți aruncasî cratița, ci Ticuți... Altfel n-ar fi scăpat cana cu hin din mînă... Sî tot încrunta și descriunta, căutând când la cratiță, când la cucuiul ghebos din creștetul lui Șepoi...

- Du-ti, mă, și adu încoași carafa... Mai e hin în ea?

- Mai e, zăc eu stâns... Am vrut să-i dau oleacî di hin sî punî compresî pi cucui...

- Am văzut, di aia ai umplut cana ochi!

Tata mustăcea...

Tocmai atunci intră și mama... Venea tot de la luncă, dar pi drum n-a putut ține pasul cu tata...

- Vă-leuuu, da și-i aiși, înșepi și mama cu ochii la cratița găurită și la cucuiul lui Șepoi...

- Tași, tu, o repede tata... Du-ti și prindi o găinî și adu-o încoași, s-o tai... Sî fași un borș și pentru Șepoi... Am o vorbă cu el...

S-a uitat tata la ea, i-o fi făcut și vreun semn, a tăcut mama mălc...

- Hai, cu mini la beși sî mî ajuț să scot niști hin di șel bun...

Nu mă chemase tata în beci niciodatî. Tremuram ca varga, da m-am dus, nu era încotro... Când ne-a văzut, mama s-a făcut ca șiara...

- Da și fași cu băietu în beși?!... Sî nu cumva...

- Tași tu, ai grijî și prindi mai răpidi găina. Doar n-oi hi mâncat io șiapa²⁵ șiorii... Știu io și fac!...

Beciul (chimnița) era sub una din încăperile grajdului. Deasupra era un loc mai ferit unde țineau iarna butoaiele cu varză și murături și chiar cele cu vin, iar jos, erau cartofi, mere pere, butoaie cu vin vechi, de doi, de trei, de cinci ani... A coborât mai întâi tata, era o scară șubredă, apoi m-a luat pe umeri și m-a coborât și pe mine...

- La cum tremuri, nu mai nimereai schițâli²⁶ di la scarî, îmi zice...

Mama venise-n ușa cămăruței...

- Pleacî tu, de-acolo, că nu-l bat.... Vez di găinî.... Ai uitat cî vāru lu Șepoi i șăf la Bacău, la Milițai...

- Văleuuu!, o aud pi mama prin ograda.... Aghia atunși a prișeput și ea dispri și-i vorba...

- Câr, câr, câr! găinile...

- Îm-hî! fași tata, clătînând din cap. Greu mai prișepi fimeia...

Și întorcându-sî²⁷ cătră mine:

- Și dracu ai făcut? Cum a ajuns cratița în fruntea lu Șepoi! O zbangă n-ai găsât s-arunși...

- Găsam și-o zbangă²⁸, da' n-avea toartă... Am vrut sî fac un tilifon, un hir, tras din șireș di la noi, pânî în podu grajdului la Zanhira...

- Și cratița?

- Păi, am băgat-o pi hir, sî-l întindî... Cî altfel nu s-audi și vorghim la telefon! Di und' să știu cî sî rupi hiru tocmai când treși Șepoi pe drum...

S-a sprijinit tata de butoi și-a nceput sî rādî... Nu-l mai văzusâm rāzând di la Anu Nou... Tocmai atunși s-arătă și mama în gura beciului cu o găină cărând în brațî...

- Da șii?! ...

Niși ea nu-l mai văzusî rāzând cu-atâta pofți...

- Zî-nhi mai întâi și fași omu?

- continuare în pagina 7-

Proză scurtă - urmare din pagina 6 -

Tilifonu'

de Iftimie Nesfântu

- Sî luptă cu hinu...

Îi spuni și mamei și s-o întâmplat. El crezuse că io am aruncat cratița în capul lu Șepoi... Înșepi și mama sî rîdî, mama deasupra pi beși, tata jos, răzâmat di butoi... Vezi sî nu ti-audă, o sî creadă cî rîdim di el... Cu cât se chinuia mama să-și înfunde răsul, cu-atât râdea mai tari...

- Am scăpat găina!

- Nu-i nhica, îi ziși tata, liniștind-o, prindi o puică, ne-ajunji pentru sarî²⁹. Las cî pentru Șepoi scot oleacă di țâghir...

După ce se trăgea vinul de pe boască – strugurii terciuți – mai turna tata în butoi cinci, șase găleți cu apă, îl lăsa să se amestece cu ce mai rămăsese printre boabe și ciorchini și scotea apoi un vin de mîna a III-a – „țâghiru” – ca să fie ceva pentru consumul curent... Vinul cel bun, după ce-și termina fierberea, era tras în butoaie de stejar și coborât la beci pentru păstrare ori pentru ceva sărbători³⁰...

- Hai și tu afari... Io am terminat. Dispri aiastî treabî nu mai vorghim. Fac io și trebi (trebuie)... Da sî-ț bagi ghini mințâli în cap.... Când chitești sî fași șeva, sî ti gândești di zăși ori înainti.

Fragmentul face parte din volumul *Ochii din umbra sinelui*, în pregătire la editura CODEX AUREUS. Coperta: **dr Trestian Găvănescu, AFIAP**

Note

⁰¹ șires – cires

⁰² hiru – firul (hir – fir, ață, sfoară)

⁰³ ai nhii – ai mei(tata și mama, frații și surorile, toți cei care locuiau în aceeași gospodărie – familia)

⁰⁴ beși – beci

⁰⁵ încarși – încarce

⁰⁶ răpidi – repede

⁰⁷ marjine, -a – margine, -a

⁰⁸ hie (hii) – fie

⁰⁹ tilifonu – telefonul

¹⁰ trebi – trebuie

¹¹ capât – capăt

¹² closătului – closetului (closăt – closet, vecu)

¹³ în hini – în fine

¹⁴ bucurii – bucurie

¹⁵ șudă – ciudă

¹⁶ și – ce

¹⁷ nu-nhi – nu-mi („mi” trece în „nhi”, pronunțat asemănător

lui „c” din „chi” sau „g” din „ghi”

¹⁸ nhirosa – mirosea (nhiros – miro)

¹⁹ stâns – stins, șoptit

²⁰ găleată – și nu „găleati”, cum ne-am așteptat, dacă am aplica otova regula acelu „ă” din coada cuvintelor, înlocuit în multe cazuri drept „i”; pentru un vas cu deschiderea mai mare se spune frecvent: găleată, ciutură, doniță, cadă... pentru un vas cu deschiderea mai mică, auzim rostindu-se: canî, carafi, sticlî, sticluți... la fel precum se face distincție între peșteră (cu gura mai largă) și vizuină (mai îngustă); și, la fel: bortî (și nu bortă), uliți (și nu uliță); asemănător vom găsi diferențe și între „e” și „i” final;

²¹ ajunjea – ajungea

²² adî-nhi – adu-mi

²³ și – ce („c” se pronunță „ș”)

²⁴ emailul – emăil, emailuri, s.n. - o crustă sticloasă obținută prin topire sau prin sinterizare, constituită de obicei din siliciu și din bariu, aplicată pe suprafața unor obiecte metalice sau ceramice, cu scopul protejării lor împotriva coroziunii, pentru a le îmbunătăți rezistența mecanică sau, în scop decorativ etc.; sinonime: smalț, glazură; neologisme, curios, erau preluate de săteni în formele gramaticale și rostite corect; sigur, erau și excepții de la regulă, când „transportorul” cuvântului nu-l înțelegea corect sau nu-l putea pronunța (cum se întâmpla și cu denumirile unor medicamente cumpărate de la farmacie)

²⁵ șiapă șiorii – ceapa ciorii (șiapî – ceapă)

²⁶ schițâli – spițele

²⁷ întorcându-să cu fața la deal/la vali, dar, altă situație(!), întorcându-sî cătră mini/cătră altcineva

²⁸ zbangă – bucată de lemn, vreasc, numai bună de aruncat după fructele ce se încăpățânau să rămână pe ramurile îndepărtate ale pomilor, în locuri unde nu te puteai cățara să le culegi;

²⁹ sarî – seară

³⁰ fragmentele de text povestite nu prin gura copilului de atunci (Ticuți) ci din rolul celui care-și amintește isprăvile, ar putea fi aduse în forma literară; rezultatul va fi ceva mai pestriț, dar corespunde de fapt acestui „du-te – vino” între prezent și trecut;

Poveștile lui Ylie

Caietul lui februarie

Fulger în plină iarnă?!

Azi-dimineață, cam așa, pe la șapte, într-un vârtej de ploaie, ninsoare și gheață, un fulger a strălucit cerul dinspre nord. O fi semn bun, semn rău, ce să zic eu?! Am stat liniștit, mi-am ascuns capu sub pernă, l-am adăpostit pe roșcatu motan Sigo sub scăunel, am tras cu greu oblonu zgâlțâit de vijelie, am aprins focu să alunge frîgu ș-am stins cinci tăciuni într-o ulcică cu nițică ageasmă, am luminat o lumânare să îndepărteze întunericu, am presărat cetină pușcăcioasă pe dunga șemineului să alunge duhurile spaimei, mi-am tras genunchii sub barbă și de frichăă...am început, cu pana tremurândă, să scriu, cum fac mai mereu. Și nu chiar pe loc, ci încet, domol, orice teamă mi-a dispărut. Groaza a plecat, s-a evaporat. Acu...nu știu dacă bălbăitele mele descântece ori altă vrajă m-au vindecat! Da! Ciudată lume, interesante vremi...dinspre nordul întunecat vine mană, străchini de rais (un fel de grindină de iarnă, boabe de mărimea și consistența bobului de orez) apoi alice albe care mitraliază pieziș acoperișurile, iar dinspre sud, lumini subțiri ca niște lanterne, cu lasere roșiatice printre nori...dar nu despre meteozițai am vrut să povestesc...

FeMarte!

Se terminară, se îngălbeniră ultime file din caietul lui Ianuare. Cine-i de vină?! Gaura neagră sau vortexul temporal!? Să nu credeți c-ați scăpat! Vine tinerelul februarie cam încrunțat...de ce vă e frică nu scăpați! Vine iarna în Carpați! O să...crăpați! De foame, frîgu și sete. D-aia, ca să treacă mai repejor, haideți să-l alintăm pe Făurar, cum face țiganu, așa cum scrie la călindari și la carte: Femarte...femarte!

Espediția „Șontac”

Șontac-șontac, boșorog pe cărare, amăgit de câteva ferestre solare. Doi pași înainte și trei înapoi c-așa se joacă...pe creștet de nuc, o droaie de sticleți, pe crengi de meri bolnavi de psoriazis, cete de cărbunari, pe nuielușe de salcie, o echipă de vrăbii la ședință matinală, pe târnațul învelit în cearșaf imaculat de omăt guguie și se drăgălesc două turturele, pe cușca lui Zorică un cocoș fâlos suge din trompetă. Pe sub garduri degerate, pe sub pârleazuri înghețate se zgribulesc frunze de frăguță ce-ncearcă a se-nveli cu păturici verzi de mușchi, uitate afară de spiridușii care dorm acum la căldurici într-a cârțiței cămară. Șontac-șontac, boșorog la vale, obloane de nori, hai acasă, că mori.

Fabrica de sticlă rece!

Privatizarea (I)

Treaba cu privatizarea „Fabricii de sticlă” făcută ca de obicei la începutul lui februarie mergea „beton”! Materie primă aveam din belșug: apă plată, curenți de aer rece și răbdare atâta cât stă ursul cu coada-n apă. Aveam gata statuete de cleștar, sticle și pahare, ceșcuțe, carafe din porțelanuri fine, coroane din arginți pentru regi și prinți, scrumiere, căni, farfurii cristaline, păsări și bijuterii de jad transparent...eram pregătit să-mi extind producția la esport cu ace, cuie, piroane, țărushi și alte gadgeturi de senzație pentru Wampiria, Malaska și Sudanema și să devin un miliardar plenipotent! Dar, (mă învervează că toate poveștile au un „dar”) astăzi după-amiază când am inspectat marele hangar, catastrofă, dom’le, Ca-tas-tro-fă!!! Apă pe dușumea, iar din vitrine se scurgea tot argintul viu. Varză lichidă, nene! Zici că nu se „moare” din asta?! Cioburi, bucăți de glajă din loc în loc! Ce noroc, care noroc, că-mi vine să sparg tot!...Un, doi, trei și respir adânc. Asta-i vere! Anul care vine, voi închiria o fabrică de frigidere.

Cleveteala (II)

Sâsâie pe după garduri și prin târnațuri babele clevetitoare din Munții Rodnei.

_ Glăjaru, glăjaru...a dat...

_ Ci...ci...cine, haaa? Ceee, haaa?

_ Glăjaru, glăjaru a dat fi...filament!

_ Care, glăă...tuluoae, așela cu fâbrica de frig?!

_ Vaaaai de capu și de cucu lui!!!!...

Da, nu-i drept! E adevărat că se lucrează doar pe schimbul de noapte până dimineață și am mai redus din personal, lucrează doar Vasile Frigulescu, Ion Geraru și Grigore Crivăț, dar în rest treaba merge „tun”! Așa că babelor, slabelor, cotoanțelor, știrbelor ciocuțu’ mic! Că altfel vă țin la noapte în uliță, sub stele pân’ or să vă clănțane și ultimele măsele! Una mai mărunțică,

gheboasă lasă capu-n jos și scoțându-și nasul de acvilă de sub broboada neagră albită de bură declară:

_ Doamne, doamne, ce patron fioros!!!

Schimbul III.

Plâng, nu disper! Grigoraș va rămâne șomer. Deocamdată Frigulescu și Geraru lucrează vreo șase oare. Apoi o lasă mai moale, probabil din pricina durerilor reumatice de șale! Le-am dat să lucreze vase filigranate și vase translucide în care să încrusteze fire de salvie și cetinioare de brad. Opere de iarnă sub noul brand. „NATART”! Sper să-mi meargă afacerea și să nu-mi înghețe profitul măcar până la finele lui februarie! Ș-am să-ți dăruiesc un palat de cleștar, măi Mărie! Apoi n-au decât să vină inspectorii lui Martie și să-mi declare, vorba babelor, „filamentul”, măi frăție!

Fabrica...(program redus IV.)

Program redus la fabrica de glajă. Ultima expoziție în haină de gală! Ș-apoi un curs de recalificare profesorală! Hornar (coșar adicătelea)! Am pile la don’ primar! Băiat tânăr și cinstit! Așa că mai ușor cu focu’, mai domol, mai blânduc. Atenție, donc la focărit!

Fabrica de...cioburi (V.)

Ultime bijuterii de sticlă rece se lichefiază! Cioburi curgătoare se transformă în abur răcoros, în pene invizibile ori puf și zboară în văzduh! Reîntrupări în sticloase arătări de pe Tărâmuri Imaginare! Păsări din alte zări: mătăsari încondeiați, măcălendrii rubinii, corbi corax cu ochil de onix, caprimulgi înceștați, delfini zburători, aripi cu pene de ametist, papagali cu cioc de agat. Ylie s-a reîncarnat! Din sticlar terestru cu tâlpile-n glodul cleios în hornarul care umblă somnambulic pe șindrile și țigle de acoperișuri ș-apoi în Poetul Imponderabil!

Dex:

IMPONDERABIL, -Ă, imponderabili, -e, adj. Care nu are greutate; care se află în stare de imponderabilitate. Fig. Imperceptibil; subtil, insesizabil. – Din fr. impondérable.

Sfaturi pentru ghiociei și găbenele...

Hei, hai iertare, nu mă ocărăți că mai țin iarna un pic aiți! Mai bine amu decât în martie să vină, să ne facă pielea de găină?! Știu din propria experiență a celor 57 de primăveri, nu de azi, de ieri! O să vină madam Veronica! Răbdărică! Mai stați o țâră la căldurică. Să aducă fata asta zglobie îmbrăcată în iie românească cu flori de câmpie, o stropitoare ș-o găleată de soare! Așa că ascultați-l pe Ylie-Mălai-Mare! Io, muritor de rând pot aduce un măr, o albină, o lumânare în care să ard fereastra de gheață și un pahar din coajă de mesteacăn în care să alint o crenguță verde drept stindard! Eu o să mai port câteva zile în buzunar o cetinioară iar la butonieră un mugurar de cleștar. Doar din martie o să fiu decorat cu mărtișoare din Ordinul Temerar! Treaba voastră ce vreți de la viață! Atenție doar să nu vă scadă lumina de pe față și să nu vă dispară (stimate domnule Rotaru!), zâmbetul de sub mustață!

Dorul de...școală sau exercițiul de sinceritate!

_ Ce-ți fac copiii? Cei 18 școlari ai tăi?!

_ Păi...i-am întrebat...după mini-vacanța intersemestrială.

_ V-a fost dor de școală?????!

_ Și ce au zis?

_ Au ridicat ușor din umerele ș-au legănat din căpșoare!

_ Da, de domnu’!?

_ Daaaa...au răspuns...sincer, cred!

Apoi, povestea a continuat! Unul sau doi m-au întrebat...

_ Ce?!

_ Daaa... dumneavoastră v-a fost dor de școala?!

Am pendulat ușor din cap cu subînțelesul...nu prea!

Și toți în cor!

_ Daaaa de noiii!

_ Daaaaa, am declarat deschizând larg brațele!

_ Ești ca ei. De-o vârstă cu ei. Tare îți mai place să te joci.

_ Ei, v-a plăcut povestea?!

Recapitulare de februarie

Se scurge ultima filă măzgălită din carnetul lui Scurtu Feb. Stau și mă-ntreb??? Recapituliez! Am fost bogat uneor, sărac, vorba lui Creangă, trist deseori, niciodată mai rar fericit, (asta sună oracular), palid, rătăcit, nicidecum nespălat ori necioplit! Ca frunza pe apă am fost, închis în colivie, ba cuiul rădăcinii de păpădie, ori desfrânat în libertatea mea de ciocârlie, dar în veci...prost!

Ilie Hoza

Familii de frunte ale Maierului: **Familia Boșca**

toată lumea a dezaprobat fapta. S-a emis ipoteza că, de fapt, nu fetele erau vizate ci eventualii lor însoțitori, băieți. În final, la insistențele tovarășului președinte s-au reluat repetițiile, dar s-a hotărât ca Ilișca și Cornelia să fie însoțite de băieți până în Anieș.

A venit toamna. Ultima întâlnire a celor din „Ansamblu” a fost în trenul care ducea la Ilva-Mică. Dorel și Costică a lu’ Păiuș au plecat la școală la Vatra Dornei. Ceilalți plecam fie la Năsăud, fie la Bistrița. După absolvire, Costică a revenit în Maieru ca și contabil la cooperativă. Era un contabil apreciat. Peste câțiva ani, datorită reputației sale profesionale Costică Negrușer a fost solicitat, pentru un salariu mai bun în funcția de contabil-șef la Intreprinderea Minieră Rodna. A lucrat aici o vreme bună, dar fuma mult și avea un anturaj neprielnic. Constituția fizică a lui Costică a cedat, iar într-o zi a plecat dintre noi.

Dorel Măndruțescu s-a înscris la ASE pe care absolvit-o cu note mari. S-a întors la Bistrița unde a ocupat un post de inspector contabil în Cooperativa județeană Bistrița-Năsăud. Mergând în inspecții prin comunele județului a întâlnit-o pe viitoarea lui soție de care s-a îndrăgostit. S-au luat în grabă și au făcut-o pe Rita, o delicioasă fetiță blondă. Din nefericire, când Rita avea 4 anișori, mama ei s-a stins, răpusă de o boală neiertătoare. Dorel Măndruțescu a crescut-o pe Rita cu mare dragoste. După ani buni s-a recăsătorit. A fost numit în funcții importante ca finanțist în Cooperativa județeană bistrițeană, director economic la IAS Bistrița și apoi a devenit director economic la Direcția Sanitară a județului. În funcțiile de care am vorbit, domnul director Măndruțescu a ajutat mult la ridicarea noului local al dispensarului din Maieru și a sediului cooperativei din Maieru.

Mulți dintre „artiștii de vară” au obținut diplome de cadre didactice. Vârvara lu’ Păiuș a ajuns în funcții de conducere ale învățământului în județul natal. Eu am terminat Facultatea de Medicină la Cluj, iar, în final, prin concursuri, am devenit cadru didactic universitar al Facultății de Medicină la o clinică din București.

Și totuși lucrurile se leagă. Faptele evoluează împreună. Trecutul ne unește și ne face să nu ne uităm unul pe altul. Maierul ne unea și ne lega. Maierul asigura continuitatea legăturilor dintre noi. Maierul pulsa viguros și trimitea spre lume și viață generații înțelepte și școlite. Pe orice căi, în orice chip, pretutindeni Măiereni erau mereu prezenți.

Era o zi însoțită de toamnă prin anul 1986. Terminasem programul cu studenții și studiam catalogul studenților anului V în așteptarea trecerii timpului. Anul universitar abia începuse. Eram în cabinetul meu de lector universitar, mă uitam alene pe catalog să văd dacă nu întâlnesc vreun nume cunoscut. Deodată în ochi mi-a sărit un nume: **MĂNDRUȚESCU RITA**. Numele Măndruțescu nu este întâlnit prea des. În mintea mea a început să sune un clopoțel legat de copilărie. Numele din catalogul meu trebuia să fie legat de Dorel. Eu nu mă întâlnisem cu Dorel, prietenul meu din copilărie și adolescență, de cel puțin 15 ani. Știam că are o fiică, Rita, dar nu cunoșteam nici un amănunt.

Eram surescitat; mă tulburase presupunerea că o copilă a lui Dorel să fie studenta mea. Am dat telefon la Decanatul Facultății și am rugat secretarele să invite la mine pe studenta Măndruțescu Rita din anul V.

Peste două zile de la telefonul meu la decanat, era în jurul orei 11,30 am auzit ciocănituri în ușa de la cabinet. „Intrați” am spus eu. Ședeam la biroul meu. M-am întors spre ușă. Ușa s-a deschis încet, cu timiditate, și a intrat o domnișoară suplă, blondă, corect îmbrăcată.

- Bună ziua, îl caut pe domnul profesor Login, eu sunt studenta Măndruțescu Rita și mi s-a spus de la decanat că domnul profesor dorește să vorbească cu mine. M-am ridicat în picioare și i-am întins mâna.

- Eu sunt Login Sorin; te rog să ocupi loc domnișoară. Studenta avea o privire contrariată, întrebătoare, poate puțin speriată.

- Nu ai nici un motiv să fii îngrijorată domnișoară, dar ai un nume care pentru mine are semnificații aparte; te rog, domnișoară, să-mi spui de unde ești de loc?

- Eu sunt din Bistrița, m-am născut în Bistrița și am făcut liceul la Bistrița; tatăl meu este director economic la Direcția Sanitară a Județului Bistrița-Năsăud.

Mi-am dat seama că domnișoara din fața mea este fiica lui Dorel Măndruțescu, prietenul meu din copilărie. O bucurie nespusă m-a copleșit. Am zâmbit. I-am zâmbit cu duioșie domnișoarei studente.

- La Maieru ai fost? Te întreb pentru că acolo am copilărit și ne-am petrecut adolescența amândoi, adică tatăl dumitale, Dorel Măndruțescu, și cu mine. Am fost, suntem foarte buni prieteni și mă bucur că în fața mea se află fiica prietenului meu, Dorel, sânge dintr-o cunoscută și apreciată familie din Maieru.

- Da am fost la Maieru, dar am stat puțin. Descendenții familiei Boșca tocmai se pregăteau să vândă casa bunicilor tatălui meu. Am cunoscut-o pe doamna Aurelia, bunica tatălui meu. Era o doamnă distinsă și avea multă căldură în vorbe și comportament. În casă nu mai era atmosfera aceea de duioșie și liniște de care vorbea tata.

Gânditor, am pus capul în piept; în casele noastre bătrânești dispăruse aerul molcom, sufletul moșilor, bunilor noștri.

- Pere cu miez roșii din grădina bunicilor ai mâncat? am întrebat-o eu pe studentă.

- Am mâncat și sunt foarte bune; mi-a plăcut la Maieru și am auzit lucruri bune despre viața și oamenii lui. Tata mi-a povestit și despre Dv. Acum îmi dau seama cine era Sorin, cel din copilăria tatei. Îmi pare bine că m-ați chemat.

Am întrebat-o pe Rita despre stagii, despre facultate, despre bolnavi și maladii, despre ce specialitate dorește să îmbrățișeze. Rita mi s-a părut inteligentă, informată și bine ancorată în problemele medicale.

- Te rog, domnișoara Rita, când vorbești la telefon, acasă, să-i spui tatei despre mine și că m-ai cunoscut. Te rog, dacă ai nevoie de ceva, eu sunt aici și îți stau la dispoziție. Te rog, dacă

vei avea timp peste câteva zile, să mai treci pe la mine. I-am întins mâna și ne-am despărțit.

Mi-a făcut impresie bună fiica lui Dorel și îmi părea bine că adusesse împreună cu ea puțin din aerul proaspăt al Maierului și copilăriei mele. Eram bucuros că în cabinetul meu din București pătrunsese un firisor din tumultul Someșului, din prospețimea și curățenia verdei Măgurilor sau din măreția Muncelului. Această ființă delicată, fiica lui Dorel, era o prelungire în timp și prin vremuri a lui Demetriu Boșca – seniorul, a doamnei Aurelia și a lui Luțu Boșca. Am ajuns acasă și i-am povestit soției despre întâlnirea cu fiica lui Dorel. Eram emoționați amândoi. Soția mea îl cunoștea pe Dorel. Doamne, cum trec anii. I-am spus soției că Rita este o fată deșteaptă și o studentă bine pregătită.

Peste 3 zile a venit din nou la mine studenta Măndruțescu. Era parcă mai îngrijit îmbrăcată și părul mai aranjat. Mi-am zis că dorește să facă o impresie bună. A dat bună ziua și mi-a zâmbit.

- Am vorbit cu tata la telefon și i-am spus despre Dv. Tata a izbucnit într-un râs nestăpănit. A zis că pot să vă rog orice. Îmi permit să vă adresez următoarea cerere: vă rog să acceptați să-mi conduceți lucrarea, teza de diplomă pentru absolvire. Noi, studenții anului V, tocmai suntem în perioada căutării și alegerii conducătorului de teză.

Am fost de acord cu titlul propus de Rita, iar de atunci fiica lui Dorel venea la 2 săptămâni să-mi prezinte stadiul în care se află redactarea tezei.

Colaboram bine cu Rita pentru că era o studentă instruită și deșteaptă și pentru că simțisem în ființa ei o fărâma din suflul indus câtorva generații de Seniorul Demetriu Boșca.

Au trecut cu repeziune doi ani. Comisia care a examinat-o pe studenta Măndruțescu Rita a apreciat meritorie teza ei de licență. Acum doamna doctor Rita este în Germania de câțiva ani buni și face parte din elita orașului unde s-a stabilit. Oare câți măiereni nu fac legătura de suflet între Balasana sau Părcioaia ori Boboșă și Strassborg, Helsinki, Montreal, Frankfurt sau Baltimore?

Prof. univ. dr. Sorin Login

La închiderea ediției

Cu adâncă tristețe în suflete, anunțam ca preotul paroh al Parohiei Greco-Catolice din comuna Maieru, jud. Bistrița-Nasaud, AUGUSTIN PARTENE, a trecut la cele veșnice în ziua de 20 martie 2015.

REDACȚIA

P. S. Despre viața și opera regretatului parinte vom reveni în numerele viitoare.

DIVERSE ORAȘE ȘI ALTE LOCALITĂȚI

ORIZ. 1) Comună în jud. Mureș în depresiunea cu același nume în defileul Toplița-Deda. 2) Oraș în NV Turciei, port la Str. Bosfor, în antichitate se numea Chrysopolis. Aici a avut loc (324) bătălia între Constantin cel Mare și Licinius, câștigată de împărat. - Oraș în Republica Democrată Congo, port al râului Kasai. 3) Napoleon Pop- Cuprins în superlative!- Arici!. 4) Animal inferior ca evoluție a speciilor.- Sandu Dinu. 5) Oraș în Apulia, sudul Italiei- A-și pierde apele! 6) Camila Kent- Capul Indiei!- Cel mai mare oraș al statului american Texas. 7) Refren batracian!- Oraș în Uttar Pradesh, India- Și-ul francez. 8) Capul lui Aenaes!- Cheltuială la o petrecere de adio!- Anunțuri pe pereți (sg.). 9) Oraș în jud. Maramureș, renumit pentru explorații miniere, ape cargogazoase și turism- Râu care udă Franța, Luxemburg și Germania, vărsând-se în Rin (545 km). 10) Nu este chip să-l privești!- Proces de încălzire superioară și de răcire bruscă a oțelului. 11) E tot o apă!- Intrarea în Timișoara!- Acesta. 12) Încadrat în acord global!- Bun de gură! 13) Oraș și regiune din Bulgaria- Oraș în SE Franței, pe coasta Mării Mediterane, important centru turistic și stațiune balneară, capitala Coastei de Azur.

VERT. 1) Comună în jud. Argeș, situată în Câmpia Piteștiului,

pe râul Cotmeana. 2) Așezare de tip urban în partea de est a Ucrainei, regiunea Dombass : mină de exploatare a cărbunului și fabricare a cocsului. Astăzi în decădere bruscă din cauza războiului.- Departament, oraș și port în NV Algeriei. 3) Nicole Kidman- Leonte Dumitru- Capitala Venezuelei. 4) A ocupa (de obicei ilegal) un teritoriu geografic.- Punct cardinal- Nicolae Lupașcu 5) Inflamație a glandelor limfatice- Podgorii. 6) Lac neamenajat- Intrarea în Torino!- Marin Vulpescu. 7) Bir!- Mare gălăgie. 8) Oraș în Grecia, capitala Kafalonici. 9) Veche urmă ortografică!- Pereche de potcoave!- 24 de ore. 10) Ureche Lazăr- Cernelă tipografică- Gîngăș, vaporos. 12) Moneda românească- Localitate în jud. Botoșani la confluența dintre Bașeu cu Prutul, declarată oraș în anul 2004. 12) Universitatea București- Stat component Mării Britanii- Un tip dulce! 13) Râu în Orientul Apropiat în care a fost botezat Isus Hristos- Roman de Ioan Slavici.

Dezlegarea careului Învățătură de minte: PARIS-URECHE-EMINESCU-O-U-TIVOLI-SAPUR-REA-AVESTA-I-ALRO-ACO-ICP-R-OSE-O-A-OI-CALEAP-STAND-AP-A-USAS-TE-OA-DIAT-PA-ALCEU-B-ALEXANDRESCU-BOLINTINEANU

Macavei Al. Macavei

Rebus

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1								A					
2													
3										U		R	
4							E						
5								G					
6													
7													
8	R												S
9													
10					A								M
11					V								
12									R				
13	I							E					

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN
Redactori: Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa
Nr. scos sub egida Consiliului local Maieru

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)
Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.
Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSAUD

Machetare: Viluț Cărbune
Tehnoredactare computerizată și tipar: IMPRES srl Bistrita, str. N. Titulescu, nr. 18,
tel/fax: 0263 238027, tel: 0263 223201 ISSN 1224 - 643

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele" -

Liviu Rebreanu

VISIBILUL

Director fondator: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XIX Nr. 3 (114) *** MAI 2015 *** 8 PAGINI *** 1 leu

In memoriam Augustin Partene

Prea Sfinția Voastră Episcop Florentin, părinte protopop Jarda Nicolae, prea cucernici părinți, întristată familie, doamnelor și domnilor,

După plecarea la cele veșnice a dascălului și preotului de mare vocație Ionică Vranău, iată-ne adunați astăzi în jurul familiei iubite și regretatului nostru preot, venerabilul Augustin Partene, un mare alinător al suferințelor fizice și sufletești ale măierenilor. Spun aceasta, gândindu-mă la faptul că în perioada comunistă, neputând să-și exercite misiunea de preot

greco-catolic, pentru a-și putea întreține familia, a fost nevoit să practice mulți ani meseria de ofician sanitar în satul natal, meserie deprinsă în armată la Dorohoi și Arad, și ocupată prin concurs la Năsăud, după liberare, în fața unei comisii de examinare care a rămas surprinsă de competența medicală a acestuia. În această calitate de tămăduitor al semenilor săi, domnia sa a fost cel dintâi care a înființat un Punct Farmaceutic în Maieru și a dotat dispensarul cu instrumente stomatologice. Până în 1968, când s-a înființat Circumscripția medicală, s-a dedicat trup și suflet, de unul singur, îngrijirii sănătății consătenilor săi, lucru pe care l-a continuat și după venirea medicilor: Aurel Metea, Marius Abrudan, Buta, Traian Scridon, Vasile Pinte, Voichița Bocoș, cu toții apreciindu-i sârguința și înalta pregătire, ba, mai mult, în 1970, i s-a conferit ordinul și medalia „Meritul sanitar”, d-na Rozica Motoflea, prezentă aici să-l petreacă pe ultimul drum, poate depune mărturie.

Doamnelor și domnilor,

Aveți în fața dumneavoastră un preot venerabil care a fost înzestrat de Cel de Sus cu multe haruri, un om de o modestie rară care a fost toată viața un autodidact desăvârșit, cu o pregătire spirituală deosebită. Ca mulți dintre d-voastră și eu l-am cunoscut în toate ipostazele: acela de tămăduitor, de preot, de autor și de bun familist.

Ca preot, în afară de faptul că este ctitorul acestei biserici cu hramul „Sfântului Anton”, credincioșii știu bine cu câte sacrificii s-a construit!, trebuie să știți că părintele Partene a îndrumat pașii multor tineri pentru a urma studiilor greco-catolice. Conform cărții sale *Monografia Parohiei Greco-Catolice din comuna Maieru, județul Bistrița-Năsăud* (ed. „Mesagerul”, Bistrița, 2008), carte începută de regretatul părinte Iuliu Pop și adusă până în 1938, apoi completată „ici și acolo cu date dezgropate de sub tăvălugul istoriei acestei parohii greu încercate” de

domnia sa până în 2008, numărul acestora era de 11, surori călugărițe baziliene 10, 2 surori în Congregația Maicii Domnului, un mare număr de terțiar bazilieni, cu toții consacrați măririi și cinstirii lui Dumnezeu. Multe lucruri din viața parohiei reclădite prin obolul părintelui le veți afla citindu-i cartea sau articolele de ale sale publicate în „Răsunetul”, „Deșteptarea credinței” și „Viața creștină”.

Pentru efortul depus în repunerea în drepturi a credincioșilor greco-catolici și activității domniei sale în Parohia Maieru după 1989, părintelui Augustin Partene i s-a înmănat Diploma Omagială „Cardinal Iuliu Hossu” și medalia jubiliară „150 de ani de la întemeierea localității Gherla-Armenopoli pentru merite deosebite în păstrarea credinței Greco-Catolice, a continuității Eparhiei de Cluj-Gherla în perioada persecuției comuniste și pentru dureroasa mărturie de fidelitate față de Hristos și Biserica Sa, dar și Diploma Omagială „Sf. Iosif” pentru refacerea și consolidarea aceleiași Eparhii sunt semnate de P. S. Florentin Crihălmeanu, episcop eparhial de Cluj-Gherla. Însă una din cele mai înalte distincții acordate din partea Vaticanului și semnată de însuși Papa Francisc a fost medalia pontificală „Pro Ecclesia et Pontifice” („Pentru Biserică și Pontif”) cu titlul onorific de prelat papal.

După cum știți, ca familist, părintele Augustin Partene are doi copii: Dorina, profesoară, căsătorită cu dl. inginer constructor și arhitect Moșil Emanuel, cel care a întocmit planurile acestei biserici, dar și a celor două școli din Maieru, construite după 1989, și un fiu, Tiberiu, operator chimist. Pe toți i-a purtat în suflet, inclusiv pe cei doi nepoți, s-a rugat zilnic pentru ei, așa cum a făcut și pentru noi, cei prezenți, și cred că acum este mulțumit că îi are lângă el să-l conducă pe ultimul drum. Cu siguranță, acolo sus îl așteaptă soția sa, Domnica, prietenul său, preotul și învățătorul Ionică Vranău, modelul său în viață, neuitatul preot Iuliu Pop, dar și toți credincioșii parohiei noastre trecuți în lumea

dreptilor și înmormântați în cimitirele Maierului.

Dragă Părinte Augustin Partene,

Să știți că toți, cei prezenți aici, îi vom păstra un gând bun, de neuitare, iar harnicul și bunul îndrumător de suflete, părintele paroh Florin Miclea sunt convins se va griji de acest lucru. Dumnezeu să te răsplătească și să te primească în împărăția Sa!

Icu Crăciun

(cuvânt rostit la înmormântarea părintelui)

Părintele Partene, hodinind în capela amintirilor

Pentru mine imaginea preabunului părinte Augustin Partene mai pălpâie – precum o lumânare – aprinsă, încă – de partea celor vii. Într-o lumină alături, și încă la fel de vie, mai pălpie deompreună chipul mamei mele, născută în același an (1926) cu părintele Partene.

Printr-un tâlc al lumii – iată, de neînțeles – rămânem de acum încolo doar cu chipul lăuntric al celui pornit pe drum de prihod spre loc hodină în loc de prihodiște.

Lumina de ceară, aprinsă-n priveghi la căpătâiul celui plecat – prin funcția de simbol, care i se atribuie – desparte azi turma creștină în multe căprării, supra-vegheate de căprari mai mult sau mai puțin zeloși.

Mai presus însă de gâlceava „înțelepților” teologi, lumina răzbătând prin chipul părintelui Augustin Partene aduce, cred, pentru cei mai mulți dintre noi gândul bun și smerenia celui care a fost la bine și la greu, aproapele nostru, sanitaru' trupului și mai apoi al sufletului unora dintre noi.

Cele două imagini cu părintele Augustin Partene, pe care le atătur gândurilor mele, vorbesc singure – una despre ctitorie precum în colinda *Meșterului Manole*, alta despre calvar-ul spre *Gura de Rai*, loc de hodină, loc de Pripas (Popas, Boboșă, Popoaie sau Ghebălă) precum în colinda măierilor, *Fată de Major*.

Viluț Cărbune

Foto: <https://www.facebook.com/vicariatulgreco-catolicalinasaudului/posts/59765016036994>

Foto: <https://www.facebook.com/vicariatulgreco-catolicalinasaudului/posts/59765016036994>

In memoriam Augustin Partene

Augustin Partene – „Sanitarul” și Preotul

Când am început să scriu articolul despre domnul sanitar și apoi preot, Augustin Partene, dânsul era printre noi; am început să scriu în urmă cu câteva luni. Vorbeam destul de des la telefon cu el și îmi dădea unele amănunte despre viața dânsului în vederea alcătuirii articolului. Era bolnav, auzeam în receptor respirația îngreunată, dar era optimist. Era fericit că reușise să scrie o carte, era fericit că fusese hirotonit preot, că prin strădania lui ridicase biserica greco-catolică din Maieru și că îl putea lăuda pe Dumnezeu în biserica ctitorită de dânsul. Știa că va pleca, peste nu multă vreme dintre cei care umblă și respiră, dar nu se temea de clipa trecerii peste hotarul care desparte lumea noastră de întunericul necunoscut de după. Era fericit, poate chiar nerăbdător, că avea să-L întâlnească pe Atotputernic. Acum când scriu slove așezate înaintea celor scrise mai demult, paginile mele de azi se umplu de lacrimi.....Eu las la locul lui și vechiul articol ca o pioasă *aducere aminte* legată de OMUL drag și vrednic care a fost Augustin Partene. Mi-am pus întrebarea dacă mai trebuie să scriu articolul? Cu siguranță că trebuie, mi-am răspuns pentru că paginile sunt ca niște lumânări aprinse care prelungesc în timp amintirile curate despre oamenii noștri dragi.

Pentru mine, Maieru a fost întotdeauna un colț de Rai. De pe la 5-6 ani de când am început să cunosc și să percep amănuntele vieții, Maieru a devenit un tărâm minunat de cunoaștere, de căutare, de scotocire a tot ce avea el neobișnuit, curat și îmbietor. Maieru mi-a oferit prilejul să cunosc oameni demni, pricepuți, serioși, muncitori și cinștiți.

După ce am terminat școala primară familia mea s-a mutat la Bistrița. Este greu de descris durerea copilului de zece ani la despărțirea de Maieru. Lăsam în urmă dragostea bunicilor, libertatea dobândită pe prunduri și la scăldat, prietenia cu Onofrim Boșca, Vasilică a lu'Fansulă și Augustin Hogeia. Îmi rămânea speranța vacanțelor. La plecarea din Maieru lacrimile mi s-au oprit abia după ce camionul cu mobilă a trecut de Năsăud și a început să urce Dealul Dumitrii.

Mai târziu, în adolescență mi-a atras atenția un mare iubitor de oameni: *Augustin Partene* zis „Sanitarul”. L-am cunoscut pe domnul Augustin, într-o vacanță în casa bunicilor mei unde venise să-i facă o injecție buncii mele care avea un reumatism foarte supărător. M-a frapat vorba lui blândă, mișcărilor lui sigure și demnitatea dânsului. Eu, în perioada aceea eram elev la liceul „Alexandru Odobescu”, fostul „Liceu Săsesc” din Bistrița. Am început să povestim și domnul Augustin mi-a spus că domnul profesor Ionică Partene, unchiul dânsului predă la acest liceu. Într-adevăr la limba germană îl aveam ca profesor pe domnul Ionică Partene, poreclit de noi elevii „aber was”, originar din Maieru, fiul lui Anchidim Partene și frate cu d-na preoteasă Ciorboia și învățătorul Constantin Partene; la științe naturale predă soția domnului Ionică: doamna profesoară Ana Partene. După instalarea regimului de „democrație populară” domnul profesor Partene a avut mult de suferit datorită convingerilor sale politice, el, înainte de război a fost și prefect al județului Bistrița-Năsăud iar sfârșitul vieții sale a avut loc în închisoare.

Doresc să scriu și să interpretez cât mai aproape de adevăr și cât mai exact viața involburată a domnului Augustin Partene, ființă complexă, dăruită omeniei. Mă întorc puțin înapoi pe firul vieții „sanitarului”, apoi preotului Augustin. Zilele trecute am răsfoit o carte la care a colaborat Dumnealui*. În cartea la care mă refer era reproducerea răspunsului *stareșului Mănăstirii Necula la cererea tânărului Augustin Partene din Maieru ca să fie primit la mănăstire*. Răspunsul stareșului, Leon Manu datat 22 mai 1943 a fost favorabil și însoțit de o listă a celor trebuincioase vieții în mănăstire. Era în plin război și în plină ocupație maghiară. Elevul Augustin Partene nu a mai plecat la Necula. Nu a fost nestatornicie din partea lui și nici superficialitate în hotărârea de a nu mai pleca. A fost altceva, a fost ceva mai puternic, au fost legăturile cu substanța satului natal a fost sentimentul de contopire cu Maierul copilăriei și adolescenței lui Augustin. Erau obiceiurile și tradițiile măierene, erau șezătorile, erau colindele Maierului și bocetele lui. Ficiorii din Maieru nu acceptau sub nici o formă să plece din sat, să se despartă de glia Muncelului și Părcioii.

Ficiorii măiereni când plecau în armată aveau pe chipuri întipărită jalea după Maierul lor drag. Îmi vin în minte aceste

gânduri ca explicație pentru renunțarea tânărului Augustin la mănăstire.

Anii au trecut, ostașii români au eliberat Transilvania; războiul s-a terminat. Augustin Partene a fost recrutat și a plecat în Armată. A fost repartizat la o unitate mare din Dorohoi. Acolo a fost remarcat de un medic militar maior care avea încrustat în ființa lui harul medicinei. Medicul a observat la ardeleanul soldat Augustin Partene o mare dragoste pentru semeni și mai ales înclinații pentru actul medical. Medicul maior avea un simț dezvoltat al cunoașterii oamenilor și era un foarte bun medic. Studiase medicina la Iași și avusese profesori admirabili, de mare ținută științifică și morală ca „boerul” Rășcanu, prof. Iancu, marii chirurghi profesori Chipail, Buțureanu și Franke, dar și profesori interniști cunoscuți în toată țara ca Enescu și Strat. Medicul militar a cerut comandantului unității ca soldatul Augustin Partene să fie detașat la infirmerie și să îndeplinească diferite activități legate de desfășurarea actului medical. Augustin se dăruia cu tot sufletul alinării suferințelor colegilor internați. El îi ajuta pe militarii internați în infirmerie, dar, în același timp, învăța din cele văzute acolo. Setea lui de cunoaștere era neostoită iar patima pentru medicină, pe măsură. Remarca și se apleca asupra celui mai mic semn de boală. Își nota cu grijă totul. Învăța cu ușurință lucruri noi în domeniul îngrijirii bolnavului și apoi le aplica cu pasiune. Doctorul l-a învățat să facă injecții intramusculare, intravenoase, pansamente, frecții, să pună ventuze și perfuzii și să aplice un garou. Doctorul a observat progresele lui Augustin în îngrijirea bolnavilor și devotamentul lui pentru ușurarea suferințelor bolnavilor; s-a prezentat la comandantul unității și a raportat acestuia că dorește ca Augustin Partene să fie numit sanitarul unității. Comandantul a aprobat. Din clipa aceea toți militarii din unitate îi spuneau lui Augustin „*sanitarul*”.

În infirmeria unității militare din Dorohoi nu erau reținute cazurile grave; acestea erau transferate la spitalul militar. Infirmeria era alcătuită dintr-un cabinet de consultații, dotat cu instrumente de consultație pentru medicină generală, o cameră mare cu 4 paturi pentru soldații spitalizați și un grup sanitar. În cadrul infirmeriei funcționa și un cabinet stomatologic. La cabinetul de stomatologie acorda asistență de specialitate o doctoriță tânără care venea de 3 ori pe săptămână și era angajată cu o jumătate de normă. Era frumusețică, vioaie și binevoitoare. Terminase facultatea la București dar era originară din Siret nu departe de Dorohoi. Augustin, pe care îl interesa tot ce era legat de ființa umană, a mers la doctorița dentistă și a rugat-o să-i dea voie să asiste la unele tratamente dentare și mai ales la extracții. Augustin îi ducea din când în când doctoriței câte o floare de care ea se bucura nespun. Îl simpatiza pe Augustin și îi dezvăluia cu răbdare din tainele tratamentului dinților. Doctorița îi arăta cum face anestezia, cum deslipește gingia de pe dintele pe care îl va extrage, îi atrăgea atenția că un dinte inflammat nu trebuie extras ci se tratează întâi inflamația. Augustin asculta cu atenție și memora totul cu grijă gândindu-se că poate într-o zi va aplica și el cele învățate de la tânăra doctoriță. Îi plăcea să urmărească mai ales manevrele și instrumentele folosite pentru extracție. De la o vreme după ce doctorița s-a convins de seriozitatea sanitarului l-a lăsat pe el să extragă dinți. Augustin, îndemânatic și cu har, a început să facă el însuși anestezie și să „scoată” dinții cu carii mari și dureroși. Zilele treceau cu repeziciune pentru Augustin care era implicat în activități multiple și care era pasionat de alinarea suferințelor oamenilor dar mai ales de învățarea și însușirea metodelor de ușurare a acestor suferințe.

Într-o zi, în curtea unității, se hărjoneau doi colegi. În joacă unul dintre militari a scos din buzunar un cuțit și tot în joacă a zis că îl taie pe colegul lui. Din greșeală l-a tăiat cu adevărat la antebraț. Lama cuțitului era ascuțită și a pătruns cu ușurință și adânc în mușchii antebrațului colegului de hărjoană. Cuțitul, în drumul lui, a întâlnit o arteră importantă. A început să curgă sânge mult care țâșnea cu putere la fiecare pulsație a inimii. Soldații l-au adus în grabă pe rănit la infirmerie. Medicul era plecat din unitate. În infirmerie nu era decât „sanitarul” Augustin. Sângele țâșnea din plagă și a lăsat o dără roșie pe culoarul

infirmeriei. Pacientul era palid și transpirat. Sanitarul Augustin Partene nu s-a pierdut cu firea. A aplicat repede, cu îndemănare un garou mai sus de plagă. Sângele curgea din plagă mult mai puțin, nu mai era un jet ci picături. Augustin s-a răstit la cei care aduseseră rănitul:

„— O ambulanță, repede, voi nu vedeți că militarul pierde sânge și se poate stinge?”

Ambulanța a sosit imediat. Unitatea avea două ambulanțe pregătite în orice moment pentru orice eveniment. Sanitarul a făcut rănitului hemostatic, i-a pus perfuzie și s-a urcat împreună cu rănitul și cu un militar în ambulanță.

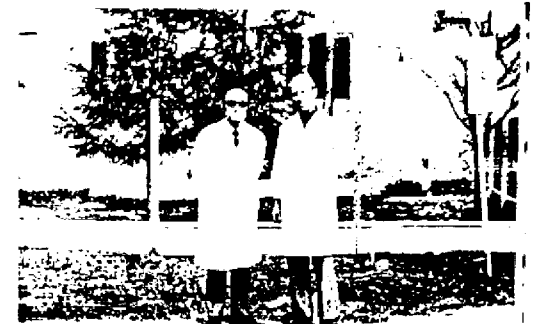
„— La Spitalul Militar cât de repede poți” i-a ordonat Augustin șoferului. Acesta a demarat imediat cu viteză spre spital și a pus în funcție sirena. Augustin vorbea autoritar și toți îl ascultau pentru că pe epolet avea banda roșie de cadru sanitar. Mâna bietului rănit, mai jos de garou s-a albit din lipsă de sânge. Augustin a slăbit garoul, mâna s-a recolorat, dar prin plagă sângele țâșnea cu putere. Sanitarul a strâns din nou garoul. Au ajuns în fața porții spitalului. Șoferul claxona și sirena țiuia asurzitor. Militarul de la poartă a deschis repede, iar Augustin a ordonat șoferului „:” La Chirurgie”. Brancardierii au dus repede pacientul în sala de operație la ordinul unui căpitan medic care văzuse imediat că este vorba despre o urgență. Augustin stătea în picioare în fața blocului operator. Prin fața lui au trecut grăbiți trei medici în halate albe și două surori. Nu a mai ieșit nimeni, semn că au intrat în operație. Augustin stătea răbdător la intrarea în blocul operator. Deodată s-a oprit în fața lui maiorul – medic, șeful direct al lui Augustin; care, între timp; se reîntorsese la unitate și aflase de întâmplarea cu soldatul rănit și despre modul de acțiune al sanitarului. Maiorul a cerut un halat și a intrat în sala de operație. Medicii care operau i-au raportat medicului de unitate că sanitarul care a însoțit rănitul a procedat terapeutic foarte bine și că de fapt el i-a salvat viața militarului rănit.

Maiorul a ieșit zâmbind din sala de operații, i-a strâns mâna lui Augustin și i-a mulțumit. Doamne ferește să fi murit soldatul, câte comisii și câte anchete nu s-ar fi perindat prin unitate. L-a luat pe sanitar de braț și au plecat împreună la unitate.

A doua zi, maiorul i-a adus sanitarului un atlas gros, colorat, franțuzesc de anatomie și cărți de îngrijirea bolnavilor folosite în școlile sanitare. Augustin citea cu râvnă din cărțile aduse de tovarășul maior și afla din ele amănunte folositoare planurilor sale de viitor. Se hotărâse ca, după

Familia Pr. Augustin Partene: soția Domnica, fiica Dorina și fiul Tiberiu

În fața punctului farmaceutic Maieru cu doctorul Buta

liberare, la reîntoarcerea în Maieru să se angajeze ca ofițer sanitar. La un an de militarie au urmat niște examene cu profil sanitar. Răspunsurile sanitarului Augustin au fost excelente și a primit pe linie nota maximă.

Într-o zi a venit însă un ordin de transfer la o unitate din Arad. Plecarea la Arad nu a mulțumit nici pe Augustin, nici pe șeful său care avea mare încredere în el. S-au despărțit cu mare părere de rău; Augustin era cu ochii în lacrimi.

La Arad funcționa un spital militar mare care asigura asistență medicală pe multe regiuni din vestul țării. Augustin era trimis adeseori să însoțească ostașii bolnavi la spital. Avea halat alb și intra prin saloane. Urmărea cum erau îngrijiți bolnavii. Se uita cu atenție și memora amănuntele. Spitalul Militar din Arad avea și secție de ginecologie pentru soțiile militarilor. Se internau în regim de urgență femei cu hemoragii ginecologice mari care trebuiau tratate de urgență. Cu zi ce trecea experiența practică a sanitarului se acumula. Spitalul din Arad a constituit o etapă importantă pentru pregătirea medicală a lui Augustin. Medicii din Arad au remarcat calitățile sanitarului Augustin și l-au rugat să rămână angajat al lor, dar el a refuzat chemat fiind de pământul său natal. Detașarea la Arad s-a terminat iar Augustin s-a reîntors la Dorohoi.

-continuare în pagina 3 -

Sorin Login

In memoriam Augustin Partene

- urmare din pagina 2 -

Augustin Partene – „Sanitarul” și Preotul

Aici a fost primit cu bucurie de medicul maior, de doctorița dentistă, de personalul de la bucătărie și de colegi.

Încet, cu blândețe cu Saliform pe șale. Mușchii au început să se relaxeze. Apoi i-a făcut injecție cu salicilat și i-a dat tablete de aspirină și algocalmin. Raveca nu se mai cânta. Sanitarul i-a arătat Ioanei cum să o maseze pe mama ei cu Saliform a spus că mai trece și mâine pe la ele și a plecat acasă. Sanitarul a trecut zilnic pe la Raveca și i-a făcut injecții. Bărbatul ei a venit acasă din pădure și împreună cu Ioana s-a ocupat de rânduielile casei. Peste două săptămâni Raveca era pe picioare.

La dispensar, sanitarul și-a amenajat un mic cabinet pentru extracții dentare. Rămas de pe vremea unguirilor a găsit în pod un scaun, un fel de fotoliu pe care erau așezați pacienții. Au spălat bine scaunul, l-au dezinfectat și acum era ca nou, bun de folosit. Sanitarul avea „mâna ușoară” și scotea dinții stricați fără durere. Chiar în miezul nopții îl trezeau măiereni cu dureri de dinți. Sanitarul Augustin nu se supăra că era trezit de cei cu dureri dentare pentru că un dinte bolnav este mai dureros ca o naștere.

Zilele treceau, pacienți erau destul de mulți, iar iarna lungă și grea a trecut. Se apropia primăvara. Diminețile, Augustin era la dispoziția pacienților, făcea consultații cu conștiinciozitate. Într-o dimineață a auzit zarvă, tropotit de cai și voci îngrijorate cu ton ridicat. Augustin a ieșit iute din dispensar și a văzut că într-o căruță era întins un bărbat care sângera puternic. Deși era plin de sânge pe față, Augustin l-a recunoscut pe badea Vasile Isip de pe Valea Caselor. A dispus imediat celor care l-au adus pe badea Isip să-l desbrace și să-l așeze pe canapea. Părul capului era năclăit de sânge iar pe față erau cruste. Sângele curgea mereu din creștetul capului unde lipsea o bucată mărișoară de piele. Augustin i-a injectat un calmant, hemostatice și un antalgic. Badea Isip se văita. Sanitarul a spălat bine pielea capului cu apă oxigenată și a ras părul pe aproape jumătate din pielea capului. I-a spus moașei Rozica să-l spele pe față. A găsit și pielea care lipsea. I-a făcut lui badea Isip anestezie locală cu novocaină și a început să coase pielea. Pacientul se văita mereu, dar nici să n-audă de spital.

„— Eu nu plec din satul meu sub nici o formă. Eu sunt măierean și vreau să mor în aici sub Muncel, în satul meu.” Atunci, sanitarul i-a injectat o fiolă de morfina. Tensiunea arterială era bună, iar morfina și-a făcut efectul, înlăturând durerea. Augustin cosea mereu pielea smulsă. Cu o mașină de ras pusă la fierț a ras aproape tot părul capului. Oamenii au început să povestească ce s-a întâmplat: Badea Isip aducea fân cu căruța din Butuci prin Dosul Boboșii. Panta era foarte abruptă. Badea Isip ținea calul din stânga de căpăstru. Calul s-a împiedecat de un bolovan și și-a tras stăpânul între cai. Badea Isip a căzut pe rudă și apoi sub căruță între roți. Caii erau speriați și au pornit-o repede la vale. Căruța a trecut peste Vasile și i-a prins capul între drum și fundul căruței. Drumul aspru, bolovănos i-a smuls pielea capului bietului Vasile a lui Isip. Vasile Isip nu și-a pierdut conștiința, iar caii s-au oprit singuri după ce s-a răsturnat căruța. Augustin i-a propus lui Vasile să-l trimită la chirurgie la Năsăud cu o ambulanță, dar acesta nu a vrut cu nici un chip să plece din satul său mai ales că-l știa priceput pe Augustin Partene-sanitarul. Augustin i-a făcut injecții cu penicilină și l-a supravegheat toată ziua și noaptea. Nu s-au produs complicații ale plăgii întinse a scalpului și nu au

apărut semne de suferință a creierului ca urmare a contuziei craniene. Oricum, loviturile capului de bolovani drumului au fost zdravene. Vasile Isip era însă rezistent, iar a doua zi a fost dus cu căruța acasă. Nevasta lui a avut mare grijă de el, iar sanitarul îl vizita în fiecare zi și îi făcea injecții deși, lui Vasile nu prea îi plăceau acele acelea care intrau adânc în oameni.

Augustin sanitarul era o ființă cu foarte mult bun simț. Eu care deapăn și aștern amintiri despre el mărturisesc aceasta la fel ca și toți măiereni care îl cunosc. Cuprins de bunul simț al măsurii era preocupat să nu-și depășească limitele profesionale. Măiereni îl iubeau și îl apreciau. Apelau la el cu încrederea probată de rezultatele excelente ale sanitarului. Refuzul multor pacienți, unii gravi de a pleca la spitale, chiar foarte apropiate, se datora încrederii în Augustin sanitarul. El era preocupat de faptul că nu este medic, era apăsător de această situație. Nu îi era frică de reclamații pentru că avea acoperirea notorietății sale și a dragostei măierenilor. Sanitarul Augustin, după terminarea stagiului militar, a lucrat în Maieru 10 ani fără pavăza unui medic asumându-și răspunderi numai de el știute. Cazul badea Cioncan mi se pare un exemplu grăitor.

Badea Ion Cioncan locuia atunci împreună cu soția lui pe Ulița Mare. Aveau o casă mare și arătoasă un ocol și o grădină până la ștrec. Badea Ion avea 60 de ani. În fundul curții erau puse una peste alta vreo șase bârne de molid lipite de peretele casei care urmau să fie folosite la construirea casei unui ficior al lui. În după amiaza aceea, badea Cioncan trebăluia prin ocol nu departe de stiva de bârne. A trecut trenul. Era un tren de marfă cu multe vagoane încărcate; trenul mergea în jos cu viteză mare. Pământul a început să se zguduie la trecerea trenului. Bârnelor s-au descumpănit la tremuratură pământului și s-au rostogolit spre curte. Un buștean l-a prins pe badea Cioncan între el și cotețul de găini. I-a strivit pieptul. Badea Ion a început să strige de durere. Au sărit imediat vecinii și cu țapinele au îndepărtat bârna scoțându-l pe Ion din strânsoare. Ion se văita, repira greu și scuipa sânge. L-au dus în casă și l-au așezat pe pat. Un ficior mai tânăr a fugit iute, acasă la domnul sanitar Partene. Acesta a venit imediat. Noroc că era acasă; tocmai sosise de la dispensar. A scos din geanta lui aparatul de ascultat plămâni și inima, i-a luat tensiunea, a dat nemulțumit din cap și apoi l-a pipăit pe badea Ion pe piept apăsând din loc în loc. L-a pipăit și pe burtă. S-a uitat gânditor la nevasta lui Ion și la ficiorul lui și a spus răspicat:

„— Badea Ion are câteva coaste rupte care au străpuns plămânilor. În pieptul bolnavului s-a revărsat sânge, nu știu cât de mult sânge a curs și dacă mai curge. Pe dinafară nu vedem nici o hemoragie, dar înăuntru nu știu ce este. Badea Ion trebuie dus la Năsăud la spital. Acolo au raie și poate că trebuie operat să-i scoată sângele care apasă pe inimă și plămâni.” Badea Cioncan era conștient, slăbit, cu dureri mari, dar conștient. A auzit toată discuția despre fracturile costale, despre hemoragia internă și despre spital.

„— Augustin, a zis badea Cioncan, tu ești de vrâsta ficiorilor mei și te cunosc de când erai copil și fugi și te

-continuare în pagina 8 -

Sorin Login

Domnul Partene (pe vremuri "Domnu' Sanitar")

Părintele Partene duce cu sine un destin împlinit, unul în care, dintotdeauna – așa cum l-am cunoscut și eu - omul și Dumnezeu sau aflat în permanentă dualitate armonică. Indiferent de regimuri, de interdicții, de micimea morală cu care a fost uneori tratat ori de urmărirea/supravegherea la care a fost supus, acesta a știut să caute și să-și găsească calea credinței, călăuzindu-i în acest sens și pe mulți alții, care, cu convingere, l-au urmat.

Amitirile mele legate de el sînt multiple, la fel cum multe sînt și ipostazele în care l-am cunoscut: "doftorul" neoficial al comunei (chiar dacă era numit "Sanitar"), farmacist (căci avea acasă o gramadă de medicamente, dentist (și eu am fost pacientul lui, în copilarie, cu o extracție de măsea), stupar (nu de puține ori l-am văzut echipat ca atare și ... pufăind din "țigară" în grădina cu stupi din spatele casei) etc. etc.

Nu a prea avut parte de liniștea vieții private, dacă ne gândim că pe poarta ce dădea în curtea casei era un du-te-vino aproape continuu, pacienții uitând adesea că și el ar fi avut dreptul la odihnă, ori viață de familie. Ba mai era acolo și o fântână cu apă potabilă, de la care se aprovizionau mulți vecini. Căci în afară de viața ...medicală el mai era și soț și tatăl a doi copii.

Personal, am aflat târziu despre viața dumnealui de preot, acest credo pe care nu numai că l-a purtat cu el tot timpul, ci și l-a onorat ca preot catolic – neoficial, în clandestinitate – ani îndelungați. Mare mi-a fost mirarea când, venind eu odată de la Iași, pe vremea studenției, la ceas de seară, în casa noastră era o

lumină palidă, mie până atunci străină. Aveam să descopăr că înăuntru era Domnul Partene, care, proiecta diapozitive pe un perete, ilustrând Orașul Sfânt (Ierusalem) în care probabil un cunoscut de-al Domniei Sale avusese bucuria de a fi ajuns. M-am alăturat și eu celorlalți, privind cu mult interes imaginile reprezentând Zidul Plângerii ori Biserica Sfântului Mormânt... A doua zi aveam să aflu de la matușa mea, Augustina Ureche, că domnul Partene este preot greco-catolic și că se bucura de mult respect din partea celor care trecuseră de această parte confesională, pe care el o reprezenta. Eu nu știusem nimic în acest sens, de vreme ce îl vedeam la biserica mare, ortodoxă, unde mergea toată suflarea măiereană, în afară de cea penticostală și puținii Martori ai lui Jehova, care constituiau categorii separate...

Despre eforturile dumnealui depuse în realizarea visului de a clădi un lăcaș sfânt în Maieru nu mai este cazul să insist; acest aspect este cunoscut de toți și nu pot decât să-mi exprim respectul față de o astfel de faptă care l-a întregit ca om și ca preot deopotrivă.

Domnul Partene, personalitate marcantă pe multe planuri, a jucat în Maieru un rol foarte important. Va rămâne vreme multă în amintirea sătenilor, atât ca sanitar (pe nelipsita-i bicicletă), cât și ca un preot deosebit, mai ales după finalizarea clădirii bisericii în care a pus atâta suflet, fără a mai vorbi de eforturile materiale depuse pentru înălțarea ei.

Domnul să-l odihnească în pace...

Damaschin-Pop Buia

In memoriam Augustin Partene

BINEȚEA DOMNULUI PARTENE

Timp de peste o jumătate de veac, părintele Partene a fost sanitar, dentist, farmacist, mamoș, chirurg al măierilor. Om bun la toate, pe atunci nu știam că este preot, adică absolvent de teologie, secret bine păzit ani în șir, altminteri te aștepta pușcăria. Asta pentru că nepermițându-i-se să-și exercite profesiunea de preot-greco-, -catolicismul era interzis prin lege-, de tămăduitor al sufletului uman, a trecut la tămăduirea trupului. Mii de măiereni au trecut prin mâinile sale.

Ca sanitar parcă și acum îl văd (mai întâi ca elev, iar apoi ca dascăl) intrând în clasă, împreună cu doamna Rozica - un cuplu de pomină - fără să stingherească pe nimeni, fără să tulbure atmosfera din clasă, deși în primele clase ne făceau multe vaccinuri anti... dureroase majoritatea din ele, care ar fi trebuit să ne sperie. Ținuta în alb a celor doi, de o curățenie impecabilă și un miros îmbietor, blândețea și delicatețea excesive, tactul lor ne trimetea cu gândul la îngeri și fericire (așa cum le percepeam noi la vârsta aceea) în loc de suferință, durere și necazuri, care n-au ocolit - mai târziu - pe mulți dintre cei priviți de domnul Partene în fundul gurii, când aveau doar 7 ani sau mai puțin.

Dar relația mea cu părintele Partene a fost cu totul alta, așa zice specială. Părintele Partene fiind un om bine crescut, educat și format (din casa părintească și școală) în spiritul blândeții, toleranței și omeniei, mai era și un educator înăscut (astăzi s-ar potrivi cuvântul formator); adică cu zâmbetul pe buze și senin ne saluta el pe noi (școlarii) în loc să fim primii să-i dăm binețe.

Eu cred că am terminat școala generală, poate și liceul, însă nu sunt sigur că l-am salutat întotdeauna înainte de a fi salutat. Așadar, pricep acum că mi-a predat o lecție de viață: de comportament civilizată și binețe cotidiană.

Domnule părinte Partene, chiar dacă este tardiv, nu mă puteți împiedica să vă dau binețe de o infinitate de ori cerându-vă scuze pentru saluturile dumneavoastră înainte de a deschide eu gura ca să vedeți că roșul din gât (de copil) s-a transformat în roșul din obraz de astăzi.

Veșnica binețe a lui Macavei Al. Macavei

De la halatul alb vindecător, la sfintele straie preoțești sau lungul drum al lui Augustin Partene, prin cuvânt și apostolat, spre mântuire

În prima mea copilărie, mă simțeam adesea atras de așa-zisa „Curte” din partea de sus a satului Maieru, care fusese dărâmată samavolnic și-n locul ei senecropise dispensarul uman; e drept că și mânat de curiozități explicabile vârstei: (legende despre Ilene baronese, acareturi ciudate, beciuri misterioase). Pe de altă parte, mă gândeam și la ce se petrecea în interiorul clădirii, aici nu mai aveam același entuziasm; până într-o zi când l-am descoperit pe domnul Augustin Partene, sanitarul înalt, cu o voce sonoră și autoritară, dar în același timp plăcută și convingătoare. Așa-mi închipuiam pe atunci că trebuie să arate apostolii, cei ce vindecă oamenii numai ei știu cum și le sar în ajutor la momentul oportun. Și-ntr-adevăr, nu am greșit cu mult... Parcă-l văd și-acum, în fața ochilor, veșnic

preocupat, cu fața lui senină și zâmbitoare, cu vorbă bună și politețea-i înăscută, trecând cu bicicleta nelipsită pe ulițele satului, la câte vreun bolnav pentru tratament. Doctorii, pe vremea aceea, veneau și plecau, domnul nostru Augustin Partene rămânea mereu la datorie, fie zi, fie noapte. Așa că nu-i de mirare că era sinonim cu doctorul tuturor familiilor măierene și chiar din Anieș. De la vindecătorul de trupuri, Augustin Partene a ajuns să fie tămăduitor de suflete. A fost așadar, omul unei singure și ferme idei, devotat bisericii greco-catolice pe care a și fondat-o cu propriile sacrificii și puteri. Multe ar fi avut de câștigat credincioșii din parohia noastră greco-catolică dacă toate acestea s-ar fi întâmplat cu cel puțin zece ani mai devreme. Cu toate acestea,

părintele nostru, protopop Augustin Partene, rămâne pentru posteritate ctitor de biserică, iar devenirea lui, în timp, plină de chinurile și capcanele Golgotei, pe care le-am aflat mult mai târziu, plus schimbarea halatului alb dătător de speranțe trupesti cu haina preoțească și însemnele gradului său superior, a fost benefică pentru credincioșii măiereni, în cele din urmă. Silueta lui masivă, impunătoare, gata să se implice pentru cei nevoiași, plină de evlavie și lumină, cu o aură apostolică binemeritată, va rămâne de neuitat în memoria și inima celor care l-au cunoscut și l-au iubit.

Monseniore, Augustin Partene! Înalt Prelat Papal! Fie-vă țărâna ușoară! Domnul să vă odihnească-n pace și să vă aibă în grija lui eternă!

Iacob Naroș

Adevăr și justiție

Starea justiției

Cu ceva timp în urmă, mai bine de 10 ani, cu ocazia întâlnirilor și dialogurilor pe care le aveam cu amicii mei de la Bistrița, am fost consultat de către unul dintre ei în sensul de a-mi da cu părerea asupra a ce are de făcut în contextul în care un vecin i-a uzurpat dreptul său de proprietate, i-a intrat abuziv în curte, i-a rupt gardul și a efectuat o lucrare de canalizare în propria sa ogradă. Ca orice persoană afectată de un astfel de eveniment, amicul se arăta extrem de agitat, înșira cu asiduitate documente de proprietate, planșe și schițe ale locului.

Îmi aduc aminte că, cu acea ocazie, răspunsul meu a fost ceva în genul de “a-i întoarce și celălalt obraz”, respectiv că nu trebuie să riposteze, că la bază este vorba de o relație de vecinătate ce ar fi recomandabil să se desfășoare armonios, că ar fi bine să se străduiască să aibă un dialog direct cu persoana implicată, în mod constructiv și împăciuitor. În orice caz, deși judecător fiind, nu l-am sfătuit să apeleze la serviciile instanțelor de judecată, invocând expres în acest sens costurile psihice, bănești și de timp....că trebuie să contacteze și să angajeze avocați, să achite onorarii, expertize, taxe judiciare, procesele se desfășoare pe intervale lungi de timp ce uzează psihic, că, în general, atmosfera judiciară născută ar fi apăsătoare.

Au trecut ani și totul s-a schimbat (vorba cântecului). Certă este situația că România din ultimul timp, beneficiind ce-i drept și de un mecanism de verificare și atenție în ceea ce privește reforma sistemului judiciar, a realizat progrese semnificative în acest plan.

Fără a intra într-o meditație pe tema a ce este

mai recomandabil – un sistem bine pus la punct vs. personal, al sistemului, de foarte bună calitate; cu siguranță justiția românească a cunoscut reforme în ambele sectoare.

În ce privește personalul-magistrați, dacă luăm în calcul fenomenul “îndepărtării” vechilor cadre (beneficiar al unui cadru legal de pensionare ispititor pentru anii 2000-2005) și înlocuirea lor cu membri noi, cu un plus obligatoriu de școlarizare (prin Institutul Național al Magistraturii), cu o specializare expresă și o formare profesională continuă supravegheată, la care se adaugă lipsa de rutină, pofta de muncă accentuată și imboldul tinereții, te cuprinde speranța. Nu trebuie omisă nici “reforma” realizată de Direcția Națională Anticorupție, care, prin activitatea sa, epurează din rândul cadrelor active pe cei ce se fac nedemni în a exercita o astfel de funcție.

Iar dacă intrăm în reformele sistemice, trebuie să facem trimiteri de la cele mai mici acțiuni – construirea unor sedii corespunzătoare înfăptuirii actului de justiție; securitatea stabilimentelor; repartizare aleatorie a dosarelor; pârgii de evitare a incompatibilităților; salarii adecvate; activitatea dinamică a Consiliului Superior al Magistraturii – până la cele mai mari – precum adoptarea și intrarea în vigoare a unor noi Coduri penal/civil și procedură penală/civilă.

Nu ascund faptul că, inițial, intenția mea a fost aceea de a face o recenzie cât se poate de succintă, înglobată în cuprinsul unui articol de ziar, strict asupra noului Cod penal și noului Cod de procedură penală, specializarea mea. Prezentarea însă, vrând-nevrând, ar fi fost prea științifică, cu comentarii și aprecieri ce nu s-ar fi pliat pe specificul publicației

de față. Fac aceste ultime afirmații doar pentru a realiza importanța fenomenului – acela de adoptare a unor noi legi normative cadru –, raportat la care mă voi rezuma astfel la o singură susținere: aparte de ușoara isterie public născută din liberarea unor condamnați odată cu intrarea în vigoare a unui nou cod penal, de cadrul interpretabil sau chiar neconstituțional al unor anumite prevederi, de bagatelizarea de către unele personaje a realei reforme concretizate prin adoptarea unui nou Cod penal și nou Cod de procedură penală; pentru simplul fapt că vechile Coduri își aveau izvorul într-un cadru legislativ ce viza anul 1969 și deși modificările și completările textelor au fost în timp substanțiale, până la urmă aerul, filonul acelor acte normative nu s-a putut îndepărta de perioada de timp înăuntrul căreia au fost elaborate, întocmirea acestor noi Coduri constituia o necesitate pentru România, pentru integrarea și în acest plan juridic la Uniunea Europeană.

Prin prisma celor mai sus arătate, revenind la contextul social adus în discuție în preambul, la trimiterea făcută la preceptul biblic desprins din Renunțarea la Predică de pe munte, unde Isus Cristos a spus: „Nu vă împotriviți celui ce este rău, ci, dacă cineva îți dă o palmă peste obrazul drept, întoarce-i-l și pe celălalt” (Matei 5:39), altfel corect interpretat de către creștini și instituția bisericii în sensul că nu înseamnă că este greșit să ne apărăm drepturile garantate de lege, sfatul meu, cel de acum, nu mai este în nici un caz același ci,.....apelați cu încredere la justiție!

Judecător dr. Lucian Săndel Macavei
Înalta Curte de Casație și Justiție a României

1 Iunie - ziua copiilor

Scrisoare, de ziua lor, adresată copiilor din Maieru

Dragă Ana-Maria,

Tu, pentru mine, ești simbolul copiilor din Maieru, tu reprezinți în mintea mea toți copiii din Maieru, deși personal eu nu te cunosc, tot așa cum nu cunosc în mod direct nici un copil măierean de vârsta ta. Cunosc, în schimb, bine, copiii de acum 70 de ani. Ne jucăm desculți pe prunduri, ne scâldam la „Moara din arini”, ne jucăm de-a ascunsa, de-a prinsă, de-a hapucu, de-a atinsa și alte jocuri potrivite cu vârsta de 8-9 ani. Mi-au fost prieteni Vasile a lu' Fansulă, Costică a lu' Păiuș, Onofrim Boșca, Sandu Flămând și încă vreo 10 copii. Acum, voi, copiii, vă jucați poate altfel și în nici un caz desculți; nu pentru că n-ați vrea, dar nu se cade.

Eu am „cunoscut-o” pe Ana-Maria toamna trecută; începuse școala. Am vrut să vorbesc la telefon cu bunul Anei-Maria, domnul profesor. În locul vocii cunoscute, de bărbat adult, mi-a răspuns o voce cristalină, de îngeraș, de clopoțel, o voce care parcă venea din lumea duioșiei și frumuseții.

Bunul meu nu este acasă, este plecat la Bistrița și se întoarce abia pe seară. Eu sunt Ana-Maria și sunt elevă în clasa a 2-a. Dacă doriți să-i transmiteți ceva bunului spuneți-mi mie și sigur va afla mintenaș ce sosește. I-am spus fetiței de la capătul celălalt al firului numele meu și am promis că voi reveni. Ana-Maria mi-a spus „la revedere”.

Am închis telefonul, dar nu-mi reveneam din surpriză. Am rămas câteva minute pe gânduri. Câtă inteligență, elocință, naturalețe și logică avea fetița de mai'nainte în construcția ei verbală. Mi-am zis că eu știu demult că măiereni sunt deștepti, încă de mici, dar acum, Ana Maria mi-a confirmat constatarea mea. M-a mai înduioșat ceva la Ana-Maria: „graiul de pe uliță” amestecat cu cuvinte actuale; micuța mea interlocutoare folosea limba măierenilor cu inflexiunile, cu accentele și

cu cuvintele ei vechi. Eram bucuros că se păstrează în graiul măierean vorbele, tonalitățile bunilor noștri.

Timpul a trecut, eu între timp am mai vorbit cu domnul profesor despre nepoțica dânsului. Mi-a confirmat că este o elevă inteligentă și sărguincioasă. În seara de Ajun a sunat telefonul. Primisem multe telefoane în seara aceea. La capătul celălalt al telefonului am recunoscut glasul de argint al Anei-Maria:

- Primiți cu colindul, domnule Sorin? Ana-Maria nu a așteptat să-i răspund și a început „O, ce veste minunată”, apoi „Trei păstori”, „Ziurel de ziua”. În camera mea a coborât o atmosferă de vrajă, o lumină sacră, celestă amestecată cu glasul de înger al Anei-Maria. Fetița mi-a urat „Crăciun fericit”, eu i-am mulțumit pentru colindat și apoi am închis. Cred că a fost cel mai înălțător Ajun de Crăciun din viața mea. Colindele Anei-Maria mi-au adus aminte de copilăria mea când mergeam la colindat la doamna Paraschiva și domnișoara Ița, la doamna Aurelia, la doamna preoteasă Ciorboia, la Costi Partene.

Mi-o închipui pe Ana-Maria, îmbrăcată în cămeșă albă de in alergând în fruntea unei „cete” de colege și colegi prin iarba sănătoasă din Piningarea, de pe fața Satului, de sub Măgura Porcului, din Butuci sau Drogomana. Copiii poartă coronițe împletite din „ochiul boului” și albastrele. Locurile de plog de pe coastele Maierului sunt pline de flori de câmp, iar copiii împlinesc frumusețea florilor. Tu, Ana-Maria, și copiii Maierului sunteți curați ca florile, ca fluturii, ca norii și ca boabele de rouă. Copiii cântă cântece ale copilăriei lor. Cântecele lor răsună gingaș printre mături, între Muncel și Colnic, cântecele puilor de măiereni răsună tandru și încurajator. Cântecele copiilor îndrumați de Ana-Maria vine de departe, de foarte departe, din vremea bunilor și ai bunilor bunilor

copiilor din Piningarea, din Butuci sau de sub Măgură. Simți în suflet când auzi trilurile copilărești, forța acelora care au creat Maierul, mai întâi pe Drogomana și pe Pârcioaia.

Dragă Ana Maria, dragi copii măiereni, Dumnezeu le-a dăruit părinților voștri pe lângă frumusețile și bogăția Maierului și un har divin: acela de avea mulți copii. Într-adevăr, în Maieru, se nasc mulți copii, dar nu numai că sunt mulți, însă sunt și inteligenți. Dovada este că Maieru ni i-a dat pe Liviu Rebreanu, pe Justin Ilieș sau pe Emil Boșca-Mălin și că peste tot în țară sau în lumea largă întâlnim măiereni bine așezați. Când treceți pe lângă casele în care au viețuit cei care au dus departe faima Maierului gândiți-vă cu emoție la ei pentru că spiritul și sufletul lor este încă acolo și ne poartă de grijă și ne îndrumă, dar mai ales ne fac să fim mândri de ei și de satul nostru. Dragi copii măiereni, vă rog să vă uitați cu respect și recunoștință la profesorii voștri cu părul alb, la domnul Sever Urșă, la profesorul și scriitorul Icu Crăciun și la toți dascălii care v-au iubit și au scris pentru Maierul lor drag, pentru Maierul vostru nespus de frumos.

Dragă copilă Ana-Maria, am încredere în tine, așa cum m-am „bgizuit” pe tine, la telefon, că vei transmite bunului tău mesajul așa cum l-am gândit eu. Părinții tăi au dat Maierului, prin tine, un diamant. La școală dascălii tăi au început „șlefuirea” ta; mai trebuie însă ceva: **TU** să pui poleială de aur pe mintea ta, pe creierul tău, să citești, să citești, să citești. Înafara cărților de școală trebuie să citești literatură. Cartea literară te învață să gândești, îți oferă situații diverse, analize ale sufletelor, îți lărgeste orizontul gândirii, te împlinește. Cartea de literatură nu e o corvoadă ci o satisfacție.

Îmi închei scrisoarea cu ruga la Dumnezeu ca voi, copiii din Maieru, să trăiți în pace și să duceți mai departe faima satului vostru binecuvântat.

Aprilie, 2015 Sorin Login

Rebreaniana

LIVIU REBREANU - între traduceri și prelucrări

Încă de pe când se afla în garnizoana Gyula, Rebreanu începuse să scrie și, prin 1907, încropise un volum de nuvele în limba maghiară, intitulat „Szamarletra” („Scara măgărească”). Deoarece nu a reușit să le publice, Liviu s-a apucat să le traducă și apoi să le prelucereze în limba română. Astfel că din nuvela „Az ezredes legénye” („Ordonanța colonelului”) s-a ajuns prin prelucrare și titlu schimbat în „Ordonanța domnului colonel.” Textul a fost publicat în „Ramuri”, la Craiova, în 1912; de aici s-a ajuns la titlul „Zevzecul” apărut în „Universul literar” din 24 februarie 1913 (1).

Tema acestor nuvele cazone conține un sarcasm ironic la adresa armatei habsburgice, de aici, aluzia la scara (ierarhia) militară. Comicul tragic îl apropie pe Rebreanu de Jaroslav Hasek, fiind chiar un precursor al acestuia prin sentimentalismul romantic și finalul tragic. Amintirile personale ale lui Rebreanu și întâmplările eroului principal din **Domnul Ionică** coincid pe alocuri (vezi p. 361, op. cit.). Ce înseamnă prelucrare pentru scriitor? Localizare pur și simplu după ceea ce scrisese el în limba maghiară. Iată, pe scurt, cum arată faptele din această povestire:

Amintirile acestui Ionică din tinerețe, „în special despre amoruri, minunate amoruri!” sunt ascultate de tinerii militari cu mare interes și curiozitate. Portretul fizic al domnului Ionică e creionat din câteva linii: „Domnul Ionică era maior, un om mic de statură și pleșuv ca un bostan, c-o pereche de mustațe înnegrite și răscucite ca două sulite.”

Aceste destăinuri asupra „cărilor vieții sale” au loc la un chef interminabil; silit de tovarășii săi și aflat într-o formă de zile mari, maiorul Ionică își spune povestea vieții sale: el își amintește de satul Zagra și de tatăl său, Ion Harosa, un românaș năcăjit, cu șapte copii și cu

datorii. Nașterea celui de-al șaptelea fiu, pe nume Ionică, îl scoate din amonție, el își propune să-l facă domn. Cu acest gând el moare și lasă cu gură de moarte dorința lui rudelor. Astfel că Ionică ajunge la oraș și, la 19 ani, era cadet într-un regiment de infanterie. Ca orice militar, el știa să bea strașnic, juca la cărți ca un bancher și nu punea mare preț pe bani. După ce-a ajuns sublocotenent, intră în pierdere de bani, ca atare, este mutat într-un orașel izolat. Ca urmare a schimbării, Ionică devine un ofițer bun, aspru, dar cam sălbatic și înglodat mereu în datorii. Degeaba îl așteptau mama și frații lui să-l vadă măcar o dată pe an acasă.

Mamă-sa se hotărăște să-l caute, iar când dă de el, Ionică se leapădă de ea. Între timp, când Ionică își aduce aminte de ea, mama lui încetase din viață. Maiorul Ionică îi cere mâna domnișoarei Tincuța Pop, dar aceasta, „fată bătranică și cuminiță”, nu-i dă nici un răspuns. Până la urmă, Tincuța îl refuză și se logodește cu unul mai tânăr. Cuprins de rușine și durere, Ionică iese din casă „ca opărit cu leșie.” Tinerii ofițeri, printre care-l bănuim și pe cadetul Liviu, află a doua zi că maiorul și-ar fi tras un glonț în cap, tocmai sub fereastra d-șoarei Tincuța. Ultimul lui gând a fost spre vorbele mamei cu care n-a vrut să stea de vorbă.

În 1910, pe parcursul celor șase luni de detenție, așteptând achitarea, Rebreanu a tot recitat pe Gorki din care a extras câteva pasaje din „Căsnicia Orlovilor” și „Vagabonzii”; din traducerea câtorva nuvele ale aceluiași autor, Liviu, ajutat și de lecturi intense, a ajuns să scrie „Calvarul” și „Golani.” Un alt prilej pentru tânărul Rebreanu de a lua contact cu literatura universală a fost colaborarea la colecția

„Scriitori celebri”, unde prefațează și traduce și el, iată un evantai interesant de autori și opere din această serie: „Groaza” („Un episode sous la Terre”) de Balzac, „Vălul negru” de Dickens, „Decameronul” lui Boccaccio (două povestiri), „Iubirea de Th. Storm, un fragment din „Satyricon” de Petronius, „Așa vorbit-a Zarathustra” de Nietzsche, „Revoluționarul” („De ce?) de Lev Tolstoi sau „Yester și Ly” („Povestea unui dor”) de Bernhard Kellerman. Deși lipsite de valoare literară, traduceriile lui Rebreanu ne orientează asupra lecturilor acestuia. Mai aproape de noi sunt traduceriile din Mikszath Kalman, e vorba de „Cavalerii”, „Haina regelui” și „Umbrela sfântului Petru”. După acest autor, Liviu prelucerează, a nu se înțelege că imită, o povestire în care vom vedea pe parcurs cum un țaran vrea să-și cumpere o coasă, cu tocmelele lui intermitente, el scoate din sărite pe vânzător. Schița **Țăranul și coasa** este așadar, caracteristică pentru Rebreanu și mediul someșan prin analiza sufletului obscur, întunecat, cu procese lente, întortocheate și cu final neașteptat (1).

Dialogul dintre țaran și vânzătorul de coase pare rupt din piața năsaudeană sau orice alt loc de pe Valea Someșului Mare. De o parte, țăranul hătru care se uită la coase chiorăș, „cu niște priviri dușmănoase” și chiar dispreț tactic și, de cealaltă parte, vânzătorul, „om răbdător.” Târguiala aceasta pe-ndelete, cu întorsul coasei pe toate părțile, cu reproșuri inventate asupra calității oțelului ei, ba chiar bănuiala strecurată discret c-ar fi făcută dintr-o coasă veche, plus prețul pe care-l cere vânzătorul și i se pare mare țăranului, îl năucesc de tot pe prăvăliaș. Pe deasupra, strategic, cumpărătorul

-continuare în pagina 7 -

Iacob Naroș

C.P.N.

POVEȘTILE LUI YLIE

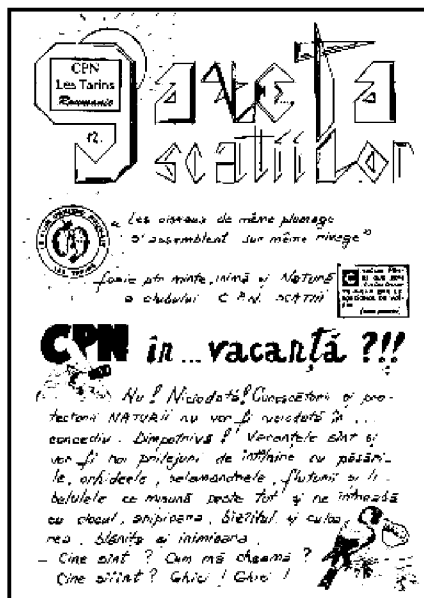
O poveste C. P.N.

Povestea unui cuc năuc ...Un număr din tinerețea publicației Gazeta Scatiilor, foaie pentru minte, inimă și natură, scrisă de mână, nr.12 din primăvara lui 99' în vremurile când eram nițel mai tinerel și mare director, nu pipernicit ca acu doar învățator, pe timpurile când aveam chef să pigălesc, să decupez, să fircălesc inimioare albe pe garduri, să desenez pe bucățele de hârtie cât un timbru, pe coajă, pe cutii de chibrituri, pe dopuri de plută, ohhh, dusă-i lumea aceea și nevăzută, în „la belle époque” (adică labele poc!) când pământul se-nvârtea duos și blând nu ca acum repede, stresat și nătâng. Ehhh...ce știți voi, dragii moșului...

Povestea unui cuc năuc

Dragi prieteni, n-o să vă vină să credeți nemaiauzita poveste a puilului de cuc și-a mămicilor sale vitrege! Numeroasele legende create pe seama cucului, atât la noi cât și la alte popoare, se explică prin faptul că înfățișarea și obiceiurile lui nu sunt decât adaptări în vederea atingerii unui singur scop, acela al perpetuării speciei, care, la cuc este unică în felul său. Cucul, singurul reprezentant al neamului său la noi în țară și aproape în întreaga Europă, are mărimea unei turturele și penajul albastru-vinețiu pe spate la mascul și roșcat la femelă, pieptul albicios brăzdat în curmeziș de dungi întunecate, aripile arcuite, lungi și ascuțite, coada lungă și lată, toate laolaltă imită cu multă fidelitate înfățișarea uliului și a șoimului, ceea ce nu este deloc întâmplător. Ochii cucului, ca și cei ai răpitorului (uliul sau vinderelul) este înconjurat de pleoape golașe, roșcate, iar irisul este gălbui. Doar picioarele îi sunt mici și slabe adaptate la cățărul pe crengi, având două degete îndreptate înainte și două înapoi.

La noi sosește din ținuturile de iernare pe la mijlocul lunii aprilie. Este răspândit din regiunile joase ale țării până sus la munte în zona jnepenișului. De îndată ce sosește la noi din lunga sa călătorie de peste 5.000 de km., cucul își ocupă vechiul teritoriu de reproducere din anii precedenți. Ca și la celelalte specii, masculii păzesc teritoriile în care se întalază apărându-le de alți amantori din aceeași specie, iar cântecul lor: cu-cu, cu-cu, cu-cu! nu este decât semnalul sonor prin care ocupantul își anunță permanent prezența și faptul că locul este ocupat. După perioada de împerechere din luna mai, femelele au o misiune deosebită; trag cu ochiul la tot ceea ce se petrece în mulțimea mărunță a zburătoarelor din jur, spionând orice mișcare a neștiutoarelor păsărele, care și ele se pregătesc de cuibărit, pentru a cunoaște locul unde acestea își fac cuiburile, numărul cuiburilor, stadiul în care se află construcția, dacă au început să depună ouăle cu-cu, cu-cu, tra-la-la...etcetera. Dar aceasta, nu din simplă curiozitate păsărească, ci cu un scop mult mai important. Aceste păsărele vor fi viitoare gazde pentru ouăle și puilii lor (de cuc) deoarece, după cum este bine știut cucii nu-și fac cuib, nu-și clocesc ouăle și nu-și cresc singuri puilii. Prea ocupate cu treburile lor, păsările din jur nici nu bănuiesc că de undeva din păienjenishul desigurului, vicleanul ochi al femelei de cuc le urmărește. Iată, aici, câteva victime ale vicleanului cuc: pânțarușul, măcăleandru, codroșul de munte, codobatura albă, brumărița de pădure, fâsele, codobatura galbenă și lăcării. Femela-cuc după cum este cunoscut își depune ouăle în cuiburile a peste 200 de specii diferite, care înșelate le vor clocești ouăle și le vor crește puilii. Când un cuib gazdă este pe punctul de a se completa cu cel de-al 5-lea ou, acesta fiind de obicei numărul maxim de ouă depus de păsările gazdă, femela cuc este gata să evacueze oul. Dacă poziția cuibului nu-i permite ouatul direct în el, cuca depune oul pe pământ, apoi îl ia în cioc și-l transportă în gâtjele spre a-l introduce în cuibul gazdei. Pentru ca înșelăciunea să fie mascată cât mai

bine femela cucului are grijă să îndepărteze unul din ouăle gazdei uneori chiar înghițindu-l. Într-adevăr în privința acestei ciudate păsări, natura a avut nevoie de multe inovații. Mai întâi oul de cuc trebuie să fie foarte mic având volumul cât mai apropiat de cel al ouălor păsărilor parazitare. Depunderea oului de cuc în cuibul gazdei a fost altă dilemă pe care natura a rezolvat-o îmbrăcând cucul într-o haină de șoim pentru a speria și îndepărta pentru câteva secunde pasărea de propriul ei cuib. Chiar pentru depunerea oului, mama natură a avut grijă ca și cloaca femelei-cuc să difere de a celorlalte specii putându-se proiecta înapoi spre o cât mai precisă plasare a oului în cuibul gazdelor adoptive. Depunerea durează câteva

secunde, iar atunci când condițiile nu sunt favorabile poate fi amănată. Reîntoarsă la cuib, mica proprietară a acestuia nu observă nimic schimbat; ea își continuă ciocitul fără a bănuși măcar că între ouă prinde viață un pui străin de neamul ei.

Oul de cuc are și alte particularități care contribuie la păcălirea cât mai lesnicioasă a gazdelor. În funcție de specie oul poate fi de la alb curat până la albastru, verde-rozaliu, maroniu, uniform sau cu pete, cu stropi, cu gulere de puncte, cu zgârieturi etc. Cuca este capabilă să facă ouă cât mai asemănătoare cu cele ale viitoare gazde. Mare șmecher cucu ăsta, ce ziceți? O altă particularitate a oului de cuc este perioada lui scurtă de incubație comparativ cu cea a ouălor gazdei. În timp ce la majoritatea păsărilor-gazdă ciocitul durează 12-14 zile pentru oul de cuc este suficientă o perioadă de incubație de 11-12 zile, ceea ce iarăși nu este întâmplător deoarece „interesul” speciei este ca puilul său să eclozeze înaintea puilor gazdei pentru a-i putea arunca mai lesne din cuib. Începând chiar de a 2-a zi după ce a ieșit din ou, puilul de cuc nu mai suportă nimic în jurul său. Încă orb fiind ia în spate rând pe rând ouăle sau puilii gazdei și îi aruncă afară. Puterea puilului de cuc la această fragedă vârstă este uimitoare. La vârsta de 2-3 zile având o greutate de numai 6 grame poate arunca din cuib un pui de 12 grame. Natura (sau Dumnezeu știe ce?) și-a spus cuvântul și-n acest caz în sensul că în această perioadă spatele puilului de cuc este scobit ca o lingură așa încât împingându-se spre peretele cuibului el încarcă pe spate oul sau puilul rostogolindu-l înapoi. Comportarea ciudată a puilului de cuc care caută să rămână singur în cuib are temeiul ei. El are nevoie de foarte multă hrană pe care părinții adoptivi nu ar fi în stare să i-o asigure în cazul când ar trebui să-și hrănească și cei 5-6 puilii proprii. Dacă nu ar consuma singur toată hrana procurată de părinții puilul de cuc nu ar putea ajunge de la 2 grame cât are la ecloziune la peste 100 de grame. Greutatea lui normală în faza de zbor. În cele 20-22 de zile în care devine capabil de zbor greutatea lui crește de 50 de ori față de cea inițială. Un asemenea mănăciș, adevărat Flămânzilă din poveste a consumat într-o singură zi 18 șopârle mici, 39 de libelule, 3 pupe cap de mort, 43 de larve de fluturi de varză, 5 larve de cărăbuși, 4 paianjeni cu cruce, 50 de viermi de făină și o mare cantitate de ouă de furnici. Sub greutatea unui asemenea mănăciș cuibul abea se mai ține. Puilul părăsește platforma cuibului și continuă să țârlăie din ascunzișul în care stă anunțându-și astfel părinții-care nu mai prididesc să-i aducă de mâncare- unde se află. Este de-a dreptul comic să vezi

cum o pitulice devenită părinte adoptiv, care a avut „norocul” să crească un pui de cuc a ajuns acum mare, se urcă pe spatele și chiar pe capul acestuia pentru a introduce hrana în gâtjele. Adaptarea a intervenit și pentru puilul de cuc ajuns în această fază imprimându-i mănăcișului pui reflexul de a înghiți hrana fără a închide ciocul în scopul de a nu apuca și capul micii păsărele care s-ar teme să-l mai hrănească. Puilul de cuc mai este hrănit de părinți încă 2-3 săptămâni după ce ajunge zburător; apoi începe să-și procure singur hrana devenind independent. Hrana cucului constrândeosebi din insecte și larvele acestora. Se pare că omizile păroase evitate de alte păsări insectivore sunt mult apreciate de cucii. Cucul nu parazitează decât specii insectivore decât lăcării, silvii, frunzărițe, pitulici, codobaturi, brumărițe, fuse, strurzi, codroși, presuri, pânțaruși, ciocârlii, măcăleandrii ș.a. Exceptând epoca de reproducere când se adună în grupuri în vederea fecundării, cucul este o pasăre solitară. Chiar și în migrație mai întâi pornesc adulții, după ce și-au depus ouăle în cuiburi străine, în lungi zboruri de noapte, urmați mai târziu până în septembrie-octombrie, de puilii care, călăuziți de un simț migrator înăscut se îndreaptă tot solitar către locurile de iernare africane unde întâlnesc alți spemeni ai speciei dar...sărucul pui de cuc nu-și va cunoaște niciodată adevărații părinți.

Cucul este o pasăre dragă românilor. Prin cântecul lui el anunță asemeni unui calendar începutul ori sfârșitul unor rituri agrare și anotimpuri. Este prezent și-n muzica și-n poezia populară, în jocurile copilăriei, des întâlnit sub formă de desen, ceas, jucărie, fluieraș ori bibelou.

Eseu mitonitologic despre cuc

Cucul – Cuculus canorus – este o pasăre pe care cel mai adesea întâi o auzim și apoi o vedem. Comportamentul lui aparte l-a adus în atenția bestiarelor! Datorită „detestabilelor” lui obiceiuri, despre care ați citit mai înainte, nu-i de mirare că a devenit simbol al parazitismului și al adulterului. Dar cucul este și prevestitor al primăverii deci, al fericirii! Potrivit unei trainice superstiții, dacă ai bani asupra-ți în momentul din an în care auzi prima oară cântecul cucului, vei avea apoi tot anul. În antichitate, cucul era asociat Herei-Junona la sânul căreia se ducea să se adăpostească. În realitate, era Zeus care, în chipul acesta o seducea pe zeiță. Pentru șamanii siberieni doi cucii reprezentau soarele și luna. Pasărea patrona justiția și reînvia morții.

Cucul este nelipsit din tradițiile și credințele agrare, din legende și cântecele populare românești. Cum spuneam mai înainte și la români dacă ai bani când cântă cucul, vei fi bogat tot anul! Se mai spune și că are har de prevestitor, fiind considerat o pasăre sacră. „Numele cucului s-a păstrat și în etnobotanica românească, unde există plante ca: laptele cucului, ciuboțica-cucului, grăul-cucului, limba-cucului, mălaiul-cucului, mărgeala-cucului, mărul cucului, măzăriceha-cucului, mierea-cucului, porumbul-cucului, scaunul-cucului, stupitul-cucului, umbra-cucului etc. Datorită obiceiurilor sale, această pasăre este simbol al singurătății, de unde și expresiile „singur-cuc” și „a fi frate cu cucul”. Cântecul lui, deosebit de frumos, a dus la mai multe zicale: Cioara vrea să cânte ca un cuc, piticul vrea să pună mâna pe Lună; Oricât ar țipa, bufnița nu poate cânta cum cântă cucul; N-ai văzut din porc stup și din cioară cuc. Obiceiurile sale de „pasăre-nepasăre” au dus la multe alte expresii sugestive: de florile cucului, adică „degeaba, inutil”; a umbla de flori de cuc – „fără rost”; cântă cucu-n punga lui; bată-l cucul!;ascultă cucul

- continuare în pagina 7-

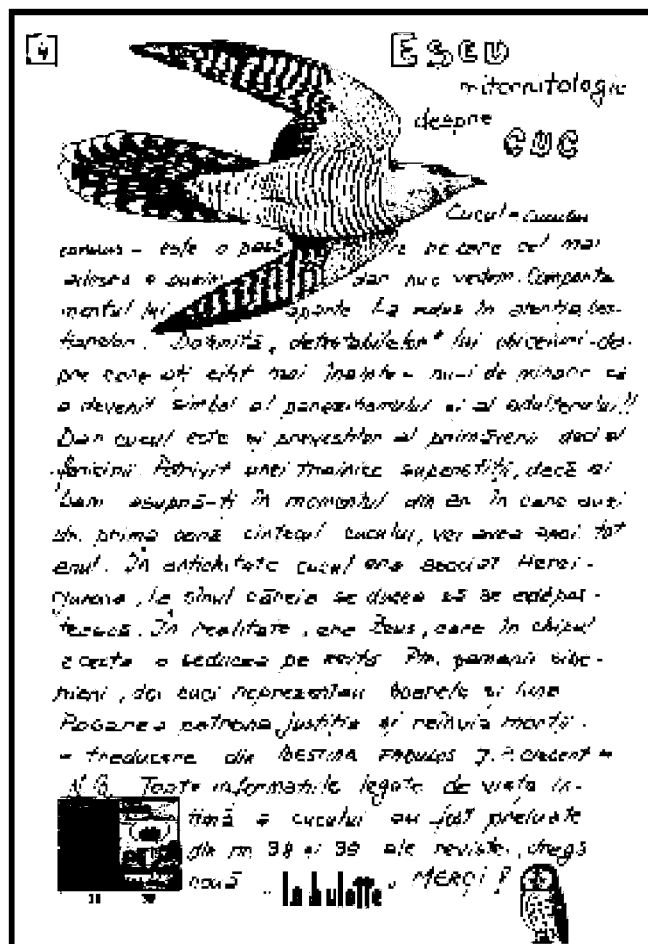
Înv. Ylie Hoza

C.P.N. - urmare din pagina 6 -

POVEȘTILE LUI YLIE

O poveste C. P.N.

până îți cântă!; rău i-a cântat cucul; a-i cânta cucul în spate (din stânga, rău); a-i cânta cucul în casă; a aduce cuiva lapte de cuc; a avea mila cucului. Așa are să-i cânte cucul, se spune despre cineva care nu se va mai întoarce niciodată. La fel, cât cucul sau cât îi cucul înseamnă "niciodată, cât îi hăul". Aceleași obiceiuri de "pasăre-nepasare" îl alătură... bețivilor: a fi cap de cuc, a fi cuc, a se face cuc; a fi cuc și altă pasăre. De asemenea, a-i aduce cuiva și lapte de cuc înseamnă "imposibil". Totuși, se spune despre cel căruia îi cântă cucul în față că prosperă. Folclorul nostru remarcă mereu calitățile deosebite ale acestei păsări: "Cum este cucul ales între toate păsările și busuiocul dintre toate florile".

Numele acestei păsări (ba grasă, ba sură) apare și în unele toponime românești: Cuc, Cucu (înălțime rotunjită), dealul Cucului, dar și în onomastică prin nume ori porecle locale: Cuc, Cucu, de-a Cucului! Deci...Cu-cu, cu-cu! haideți de-a v-ați ascunselea!

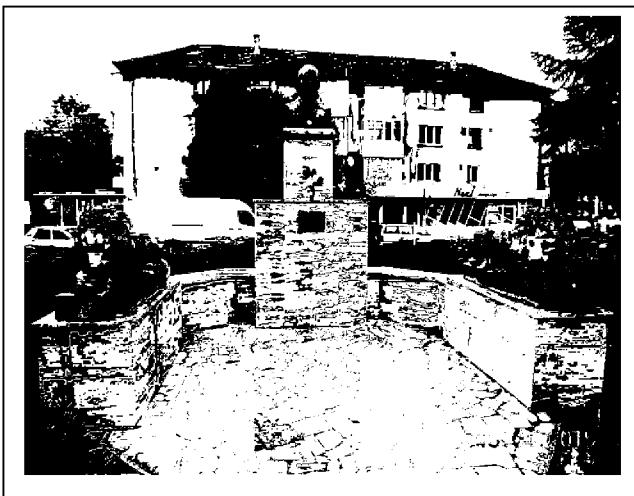
Dex:
C.P.N. = (Cunoaște și Protejează Natura)
Mitonitologie = cuvânt inventat, format din acuplarea cuvintelor mitologie și ornitologie; știință nouă care se ocupă de mitologia păsărilor! Ha-ha-ha!
Cuc, cuci, s. m. 1. Pasăre migratoare cu pene cenușii, cu coada lungă cu pete albe, care își depune ouăle în cuiburi străine pentru a fi clocite de alte păsări și care este cunoscută prin sunetele caracteristice pe care le scoate (Cuculus canorus). —Ceas cu cuc = ceasornic de perete care, la fiecare oră, sfert, jumătate sau trei sferturi de oră, marchează timpul prin sunete care întâi imită cântecul cucului (1); fig. lucru extravagant. —Compus: (Ir.) cuc-armenesc = pupăză. —Expr. Lapte de cuc = ceva imposibil. (A umbla) de flori de cuc = (a umbla) fără rost. —Adverbial) Izolat, singur, străin. ◊ Expr. Singur cuc = absolut singur. 2. Intră în compunerea unor nume de plante: ciuboșica-cucului, limba-cucului etc. 3. (La unele jocuri de copii) Lovitură cu mingea în înălțime. —Lat. cucus.

Info!
Bestiar fabulos – J.P. Clebert
Revista „La Hulotte”
http://epochtimes-romania.com/news/mitologie-romaneasca-pasarea-nepasare-sau-cucul...

Înv. Ylie Hoza

Călător

Pe urmele unei regretate campioane

Memorialul "MARIA CIONCAN", ajuns anul trecut la a VII-a ediție, a reușit să se impună ca una dintre cele mai apreciate competiții de masă ale județului nostru și nu numai, prin numărul impresionant de copii competitori, profesionalismul organizatorilor, implicarea voluntară a unor instituții importante ale județului, dar, mai ales, prin dezideratul său principal: oferirea de șanse egale tuturor competitorilor.

De fiecare dată, oaspeții din alte județe, elevi, profesori antrenori, au fost găzduiți în oșpeție de familiile măie rene, unele dintre ele chiar în toate edițiile. Majoritatea oaspeților noștri veneau din județul Hunedoara, locul desăvârșirii sportive a Mariei. Acești copii și familiile lor meritau o recompensă.

Aceasta s-a împlinit printr-o caldă invitație din partea colegilor lor hunedoreni de a participa la o excursie de două zile în târâmul Corvineștilor, care s-a materializat în finalul minivacanței de Paște.

Artizanii acestei frumoase acțiuni trebuiau să fie cei mai apropiați hunedoreni ai Mariei: prof. Ștefan Beregszaszi, antrenor emerit și părintele ei spiritual, d-na Marieta Ilcu, dubla noastră campioană mondială și prof. Sorin Bucur, prietenul nostru și antrenor al lotului hunedorean de atletism.

Au răspuns cu bucurie 14 elevi din cursul gimnazial al Liceului Tehnologic „Liviu Rebreanu”

Maieru, însoțiți de prof. Liviu Ursa, apropiat sufletește și el de copilăria sportivă a Mariei, unul dintre organizatorii principali ai Memorialului măierean.

Gazdele noastre ne-au copleșit prin ospitalitate, nivelul serviciilor oferite și programul cu adevărat deosebit de care s-au bucurat tinerii măiereeni.

Printre cele mai importante momente au fost: prezența emoționantă a tuturor la complexul statuar al Mariei din centrul Hunedoarei, vizita gratuită la Castelul Corvineștilor însoțiți de ghid profesionist, demonstrație în sala de popice a unor campioni naționali și europeni ai Clubului Siderurgica Hunedoara în cadrul căruia domnul profesor Beregszaszi este președinte (câțiva măiereeni au fost inițiați ulterior în tainele acestui spectaculos sport), prezența la antrenamentele copiilor atleți pe stadionul „Corvinul”, vizitarea lacului Cincis, element strategic al orașului, sau a cetății Deva, obiectiv turistic de referință a acestor meleaguri.

Le mulțumim din suflet prietenilor noștri hunedoreni, le mulțumim copiilor măiereeni, o delegație cu adevărat deosebită și vă așteptăm pe toți la celelalte ediții ale Memorialului.

Maieru și Hunedoara vor fi localitățile care au însoțit destinul tragic al uneia dintre cele mai talentate atlete ale României. Spiritul Mariei ne-a însoțit permanent în această necesară întâlnire și a transformat memoria ei în bucurie și prietenie.

Prof. Liviu Ursa

Rebreaniana

- urmare din pagina 5 -

LIVIU REBREANU - între traduceri și prelucrări

iese cu coasa afară s-o vadă la lumina zilei; ca să-l scoată din țâțâni pe vânzător, țăranul îi lasă pălăria ca zălog, pleacă prin târg și-i promite că se va întoarce. De la patru lei se ajunge la trei lei și cincizeci de bani, țăranul cere amânare. Ca să-l înduplece pe vânzător să mai slăbească din preț, țăranul s-a întors cu un cumnat de-al său, aducând ca argument că și el va cumpăra o coasă și atunci prețul trebuie scăzut. Deși se înfurie intenționat, cei doi nu-l înduplecă pe prăvăliaș. Alt motiv de tergiversare găsit de țăran este faptul că acea coasă a fost schimbată cu una rea. Dar nimic nu se mai poate face, plata are și ea ceremonialul ei, cumpărătorul se tot scotocește sperând să mai capete reducere. Negustorul nu cedează, într-un acces de furie disimulată, țăranul izbucnește:

„- Ce? Adică n-am eu la d-ta cinste de câțiva gologani? Știi d-ta, domnule, că tata și cu bunicu-meu au fost primari? Mie nu-mi trebuie mila nimănu, să știi d-ta! Cumnate, aruncă-i treizeci de bani și hai să plecăm! Și, ca să fie tot el deasupra, la ieșire îi mai aruncă încă o replică usturătoare vânzătorului:

- Ascultă, domnule! Să știi de la mine că asta-i cea mai bună coasă din toate coasele d-tale; celelalte nu fac două parale!”
Această artă a disimulării vicleniei țărănești se pare că de-aici începe, (vezi „Țăranul și coasa” în întregime. (1).

Iacob Naroș

Bibliografie:

- (1) Liviu Rebreanu, „Opere, vol. 1, Nuvele, Editura pentru Literatură, 1968, Text ales și stabilit, note, comentarii și variante de Nicolae Gheran și Nicolae Liu, Studiu introductiv de Al. Piru, p. VI-VII, XII, XXII, 343-349, 361.
 - (2) Liviu Rebreanu, „Opere”, vol. 3, Nuvele, Editura pentru Literatură, 1968, Text ales și stabilit, note, comentarii și variante de Nicolae Gheran și Nicolae Liu, p. 311-322.
- Așadar, traduceri amintite i-au folosit lui Rebreanu de două ori, întâi ca un exercițiu de scriere, de tinerete, (prin traduceri, autorul a făcut studii după model), pe lângă copiile după natură acumulate din locurile pe unde a trecut; apoi ca mijloc de supraviețuire materială în momentele dificile de început scriitoricesc; cât despre prelucrări după modele ale unor autori străini, asta e o altă poveste de care ne vom ocupa în numerele următoare ale publicației noastre.

Bibliografie:

- (1) Liviu Rebreanu, „Opere”, vol. 3, Editura pentru Literatură, 1968, p. 434, nota II;
- (2) Fanny Liviu Rebreanu, „Cu soțul meu”, Editura pentru Literatură, 1963, p. 44, 68 și 70;
- (3) Tudor Nedelciu, „Popasuri craiovene în creația lui Liviu Rebreanu”, în „Portal – Măiastra@yahoo.com, Anul IX, nr. 3 (36), 2013, ISSN: 1841-0642, p. 39;
- (4) Liviu Rebreanu, „Opere, vol. 22 „Correspondență” (II), București, 2005;
- (5) Nicolae Gheran, „Trei acte de sărăcie și un decret regal”, în volumul „Sertar, Evocări și documente”, Editura „Institutului Cultural Român”, București, 2004.

In memoriam Augustin Partene

Augustin Partene – „Sanitarul” și Preotul

sfădeai pe uliță, eu **pe tine** te rog să mă ajuti. *Eu la spital nu mă duc*; dacă Domnul vrea să mă ieie la El să mă ieie din patul meu, din casa mea de pe Ulița Mare din Maieru.” Sanitarul s-a așezat trist și gânditor pe un scaun. El cunoștea felul de a gândi al măierenilor, adică să sfârșească în patul în care și-au trăit viața.

„— Bade Ioane, eu am răspundere mare, eu pot fi învinuit că am știut ce ai, dar n-am vrut să te trimit la spital.”

„— Eu vreau să mor în patul meu, pe răspunderea mea.”

„— Dar tată... a încercat să spună ceva ficiorul lui Ion.”

„— Tu să taci, pe viața mea eu comand, a răspuns cu voce slabă dar răstit badea Ion.”

Sanitarul Partene Augustin a înțeles că voința de viață și de moarte a accidentatului nu poate fi negociată și nici măcar discutată. A scos din geanta lui algocalminul, un hemostatic. I-a făcut lui Ion injecție cu analgic și hemostatic, apoi antibiotic. I-a înfășurat pieptul cu un pansament circular ceva

mai strâns care să limiteze mișcările respirației și să împiedice leziunile plămânilor produse de coastele rupte. I-a dat un somnifer ușor și s-a așezat pe un scaun lângă el. A rămas acolo toată noaptea. Era atent la respirație, la tuse, îi mai lua din când în când tensiunea și temperatura. Spre dimineață a ațipit și el pe scaun. Badea Ion nu tușea, nu se văita, dar respira mai aspru. Pacientul trebuia întors ca să nu rămână mult timp pe o parte. Pe Augustin l-a ajutat lelea Matroana, nevasta accidentatului. Sanitarul i-a mai făcut lui badea Ion antibiotic și a plecat la dispensar, dar a promis că după prânz se întoarce.

Când s-a întors, a constatat că Ion Cioncan este ceva mai bine. Tensiunea era bună, temperatura normală, iar culoarea obrajilor neschimbată. Augustin se temea cel mai mult de hemoragie internă și de infecții. I-a spus lelei Matroana să-i facă bărbatului ei o zamă de napci cu petrinjăl verde, dar să nu i-o deie fierbinte. Seara s-a reîntors, iar badea Ion Cioncan evolua bine; avea un organism rezistent de măierean crescut în aerul curat al Muncelului și măgurilor. Timp de două săptămâni a trecut sanitarul pe la pacientul lui până când a văzut că face pași prin casă și prin ocol.

Mai mult de 10 ani a vegheat zi și noapte sanitarul Augustin *singur* la sănătatea măierenilor. În 1968 s-a înființat Circumscripția Medicală Maieru și a fost repartizat primul medic stabil în Maieru. Acesta a fost Aurel Metea, zis „Pilu”, un clujean cumsecade și priceput, cumpănit și cu zâmbetul pe buze. În anul următor a mai venit în Maieru încă un medic, pe nume Abrudan Marius, tot absolvent de Cluj.

Venirea medicilor a fost o ușurare pentru sanitarul Augustin. căci îi ridica o mare parte din răspundere dar crea uneori situații amuzante uneori, jenante. Noroc că primii medici din Maieru au înțeles circumstanțele și nu au reacționat negativ.

După venirea doctorului Metea, sanitarul i-a cedat camera în care el îi vedea pe bolnavi. Măiereni erau obișnuiți să-l găsească acolo pe sanitar. Băteau politicos la ușă și cu clopul sau cușma în mână intrau. Rămăneau înărmuriți în ușă când vedeau pe altcineva decât pe cel pe care îl căutau.

„— Intră, spunea doctorul.” Badea Ilie de pe Hânțoaia își căuta cuvintele.

„— Vă rog să mă iertați, domnule doctor, dar eu îl caut pe domnul sanitar că-i de-a nost”, după care Ilie de pe Hânțoaia se retrăgea discret după un „bună ziua” spus cu voce joasă. Măiereni erau direcți, modești dar lipsiți de diplomație și darul minciunii sau prefăcătoriei. Doctorul Metea avea un suflet mare și a înțeles repede circumstanțele. A înțeles că sanitarul lui îngrijește măiereni de 10 ani și că o făcea bine. Metea era un doctor bun și localnicii au început

să se atașeze de el. Între el și sanitarul Augustin era o colaborare excelentă și un respect reciproc. După Metea și Abrudan, apoi Buta au lucrat în Maieru încă mulți medici care l-au apreciat pe Augustin și s-au bazat pe el.

Anii treceau și bătrânețile au început să se așeze peste Augustin. Se gândea tot mai des să-și înfăptuiască visul din tinerețe. A îmbrăcat hainele preoțești în cadrul religiei greco-catolice. În 1948 cultul greco-catolic a fost desființat în toată țara și mulți preoți greco-catolici au fost trimiși în pușcării. Preotul Iuliu Pop din Maieru a fost alungat pentru că nu a vrut să treacă la ortodoxie. Slujise în Maieru 37 de ani.

După evenimentele din 1989, destul de anevoie noile autorități au acceptat cultul greco-catolic. Augustin Partene a format în jurul lui un grup de tineri și a coordonat ridicarea unei biserici greco-catolice noi. Strădania lui a fost mare pentru că i se puneau nenumărate piedici. Eu nu pot analiza activitatea religioasă a părintelui Augustin pentru că nu am date și nu am fost alături de el. În ultimii

30 de ani eu am trecut arareori prin Maierul meu drag, iar cu părintele Augustin am vorbit rar. Știu că împotriva părintelui Augustin Partene și a bisericii greco-catolice s-a declanșat o furioasă manipulare în masă. Știu bine cine cine era în spatele acestei mișcări pentru că fac analogia cu icoanele din biserica mare. **

Am însă căderea să analizez și să descriu activitatea medicală și meritele sanitarului Augustin pentru că în viața mea de profesor universitar au trecut prin fața ochilor mei mulți tineri pasionați de învățarea îngrijirii bolnavilor. Eu încă de student și apoi prieten cu doctorul Metea auzeam vorbe bune despre Augustin. Spre sfârșitul studenției și apoi în vremea când eram medic de circumscripție, într-o comună nu departe de Maieru schimbam adeseori impresii cu Augustin despre cazurile deosebite întâlnite de noi, despre suferințele oamenilor. Ne despărțeam cu părere de rău pentru că Augustin Partene-sanitarul era un excelent partener de discuții pe teme medicale.

Acum, astăzi, știu mai multe despre **părintele** Augustin Partene. Știu că în condiții de amenințare, în perioada opresivă a creat nuclee religioase greco-catolice și a pregătit revenirea multor măiereni la religia în care au fost botezați. Știu că a fost urmărit, știu că la Sângeorz era gata-gata să fie arestat. Sunt mândru că l-am cunoscut bine pe părintele Augustin tot așa cum sunt mândru că l-am cunoscut pe sanitarul Augustin. Am un sentiment de împlinire acum când peste drum de casa bunicilor mei, peste drum de casa în care am copilărit eu străjuiește biserica ridicată de preotul Augustin Partene. Dragă părinte Augustin, știu că este târziu, știu că nu vă pot comunica direct admirația mea. Îmi rămâne să vă scriu și acolo departe, prin gânduri și Vă rog să primiți admirația și aprecierea mea.

Bibliografie:-

* Iuliu Pop, Augustin Partene, *Monografia parohiei greco-catolice din comuna Maieru, județul Bistrița-Năsăud*, Editura Mesagerul, Bistrița, 2008.

** Petrică Hangea, *Salvați Biserica din Maieru*, în, Ziarul „Răsunetul”, din 20 iunie 2006

Sorin Login

La dispensar Dr. Metea Aurel, Motofolea Rozalia Partene Augustin

Fotografie arhiva Pr. Augustin Partene: 1928 La Boboteza, Stintirea apei (pr. Ciorba)

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN

Redactori: Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa

Nr. scos sub egida Consiliului local Maieru

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)

Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.

Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSĂUD

Machetare: Viluț Cărbune

Tehnoredactare computerizată și tipar: IMPRES srl Bistrița, str. N. Titulescu, nr. 18,

tel/fax: 0263 238027, tel: 0263 223201

ISSN 1224 - 643

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele"-

Liviu Ursu

SCUIBUL VISURILOR

Director fondator: SEVER URSA

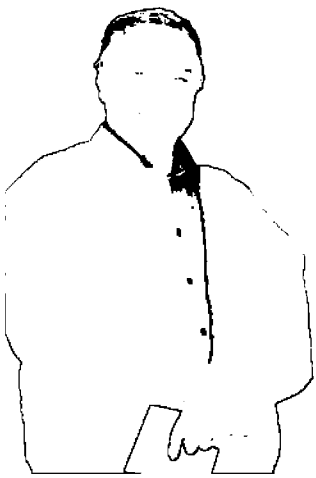

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XIX Nr. 4 (115) *** IULIE 2015 *** 8 PAGINI *** 1 leu

In memoriam

Despărțirea de un prieten

Ultimele cuvinte pe care le-am schimbat cu Sandu au fost în urmă cu două săptămâni și trei zile. Eu eram la școală, iar el la spitalul din Năsăud. Am discutat mai multe la telefon, iar, în final, l-am întrebat când vine acasă. „Măine îmi fac biletul de ieșire și ne vedem” mi-a zis cât se poate de firesc (Ținea neapărat să vină să-și încheie mediile la materia pe care o preda de peste 20 de ani, religie).

Nu știu precis câte ore să fi trecut când m-a sunat soția lui, Aneta. „Icule, - mi-a zis — ai pierdut un prieten și un coleg. Sandu este în comă la spitalul din Bistrița”. Miercuri am mers cu prietenii lui și ai mei: Iacob Naroș și Mac să-l vedem la spital. Nu am putut vorbi cu el. Am plecat, dar, în ziua aceea, nu ne-a mai tihnit de nimic. Vineri, în jurul orei zece, dimineața, în ziua de prefung, m-a sunat din nou Aneta. „A murit Sandu!”, atât a putut rosti.

Iată cum ne vedem, Sandule dragă! Când să te bucuri și tu de pensie alături de devotata ta soție, cea care te-a îngrijit zi și noapte ca pe un copil, și să-ți vezi mai des fiica și ginerele, Dumnezeu te-a chemat la cele veșnice mult prea repede. Nu știu ce planuri a avut cu tine, dar, cu siguranță, în cer îți vei întâlni părinții, socrii și pe fratele Virgil, însă și colegii și profesorii noștri de la școlile din Maieru și Anieș: Andronesi Simion, Ovidiu Barna, Bureacă Ileana, Ciupe Livia, Cobzaș Adrian și soția sa, Florica, Cărbune Virgil, Groze Alexandrina, Hordoan Ionel, Mureșan Leontin și soția, Regvald Titus, Roman Mihai, Sohorca

Alexandru, Ștefan Mircea, Telcean Radu, Telcean Ioan, Todoran Ioan, Todoran Marcela, Todoran Geta, Tripa Virginia, Vranău Ioan.

A avut dreptate cine a spus că venim pe rând și ne ducem pe sărite. Vă mărturisesc că atât soția, cât și Anamaria, împreună cu soțul său, Raimar, l-au convins pe Sandu să se pensioneze anul acesta, anticipat, deși, anul următor, ar fi împlinit vârsta standard de pensionare. Era deja programat la o clinică din Sibiu chiar la începutul lunii iulie pentru a i se face o consultație amănunțită. N-a fost să fie cum și-a dorit. După cum vedeți, Cel de Sus s-a grăbit să-l ia la El.

Trebuie să știți că Sandu a iubit enorm Maieru și oamenii săi. Nu întâmplător pe cărțile sale de poezie a ținut să pună cele trei măguri ale satului nostru. Pe volumul „Călător” are Măgura din Sus, pe „Nostalgii” Măgura din Jos, iar pe cartea care se află sub tipar urma să pună Măgura Porcului. Ieri, dl. George Vasile Dâncu, directorul editurii „Școala Ardeleană”, mi-a telefonat că în maximum două săptămâni noul volum de versuri al lui Sandu va fi tipărit, cheltuiala fiind suportată de Centrul pentru Cultură al județului nostru, prin dr. Gavril Țărmure. De pe acum, o rog pe Anamaria și pe Raimar să facă o lansare de carte și la Maieru.

Închei, transmitând familiei sincere condoleanțe din partea Societății Scriitorilor din Bistrița-Năsăud, prin președintele Andrei Moldovan, Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România, prin vicepreședintele Emil Dreptate, a colegilor de la școlile din Maieru, Anieș și Sângeorz-Băi și, nu în ultimul rând, al redacției „Cuibul visurilor”, prin directorul ei fondator, dl. prof. Sever Ursu.

Sandule dragă, Bunul Dumnezeu să-ți dea odihnă veșnică, iar familiei mângâiere de câte ori te va pomeni în rugăciunile sale.

Icu Crăciun

(cuvânt rostit la înmormântarea lui Sandu Al. Rațiu în data de 22 iunie 2015)

O nedreaptă plecare

Sandu Rațiu a fost întotdeauna un apropiat al familiei noastre, pățind, de multe ori, pe drumul său literar alături de tatăl meu care i-a prețuit întotdeauna strădania și talentul în ale scrisului. Am simțit cu toții din familie, zilele acestea, tristețea dascălului care se desparte de unul dintre discipolii săi favoriți, dar trăiește și cu speranța că Dumnezeu îi va îngădui o clipă de răgaz ca să-l reîntâlnească pe tărâmurile „fără întristare și suspin”. Sandu face parte dintr-o generație aproape irepetabilă de colegi și prieteni, artizani ai scrisului, care astăzi îi regretă dispariția pământescă și-i evocă magistral memoria prin intermediul revistei noastre. Eu am fost coleg cu el, din păcate prea puțin timp, dar suficient ca să-i deplâng sincer dispariția prematură. Dotat cu o tenacitate extraordinară, Sandu a știut, un pic mai târziu, că școala și profesoratul îi pot aduce satisfacția împlinirii intelectuale, mai ales că a optat pentru materia religie și a urcat rapid pe scara gradelor didactice. L-am însoțit de câteva ori pe drumul suferinței de la școala spre casă, încercând câteva sfaturi de sănătate date cu sinceritate de un coleg mai tânăr. M-a aprobat tacit, dar a doua zi îl găseam, din nou, la catedră. Nu voi ști niciodată dacă școala, prin manageri, profesori sau elevi i-au împărțit așteptările. Am simțit deseori la colegul meu de cancelarie o anumită tristețe la întoarcerea de la clasă cu catalogul sub braț, o decentă tăcere la conversațiile colegilor, adesea năstruțnice, din pauzele mari, dar o nemaipomenită dorință de dialog când eram doar noi doi. Părerea mea este ca Sandu s-a ascuns de noi prin scris și-l vom prinde, mai devreme sau mai târziu, pitit tot în spatele scriiturii sale. și poate atunci îl vom înțelege.

Liviu Ursu

A fost odată un poet...

În toate există un început, dar și un sfârșit inevitabil. Din cercul iubitorilor de literatură conturat în urmă cu câteva decenii, la Maieru, au plecat pe rând, mai întâi, înainte de vreme, regretatul Radu Telceanu, apoi, Lazăr Ureche, cronicarul nostru de redacție, la „Cuibul visurilor”, nerăbdător și el și, iată, acum, încă unul dintre noi nu mai este. Nu ne vine să credem, dar așa este, realitatea zilei ne dovedește încă odată că poezia se naște din suferință. Colegul nostru de redacție, Sandu Al. Rațiu, om tandru și tolerant, eseist, publicist, teolog, orator religios și călăuză spirituală ortodoxă pentru atâția tineri, s-a stins din viață fără să rănească pe nimeni. Plin de sensibilitate și iubire, că altfel n-ar fi scris poezie, ființa lui, ca un vânt a trecut, el n-a făcut decât să trăiască și, iată, că și din asta se moare... Poet al amintirilor, un spirit mereu neliniștit, mereu în căutarea Sinelui, Sandu al nostru este primul din cercul poezilor care trece în eternitate. Ne va fi greu pe mai departe, să-l vedem, să-l auzim ca pe o amintire. Poetul ca și soldatul nu poate avea o moarte personală. De aceea, noi cei rămași să trăim, suntem alături de familia îndoliată, împăcându-ne cu gândul că fiecare este lăsat să moară când îi vine rândul. Poemele lui vor fi învăluite în legendă ca-ntr-un giulgiu, el nu ne-a lăsat decât o lacrimă neterminată și un început de zâmbet amar. Oare cum o fi trecut Sandu râul morții? O fi ajuns la marea uitării, o fi trecut vămile pustiei cu bine? Iată o poezie premonitoare scrisă acum câteva decenii și citită la cenaclul entuziaștilor de-atunci printre care mă numărăm și eu:

„Mi-e frică să mă caut în anii dintre riduri
Prin umbrele-nverzite m-ascund și mă despart,
E calea iederii desprinsă dintre ziduri
Purtându-mă-n balanța cu care mă împart.

E atâta lume adunată-n umbre
Și-atâta cale între azi și mâine.
Cuvântul mă descântă, sunetul rămâne,
luminile sunt umbre, iar vămile țărâne.
(fragment din poezia „Vămile țărâni”, 1975)

Thomas Mann spunea undeva că rostul literaturii e de a mângâia oamenii, fie ca versurile lui să-i mângâie pe cei dragi lui în momentele de aducere-aminte.

Iacob Naroș

In memoriam

La noi

"... în loc cu verdeață, unde..."

Tocmai mi-a apărut romanul „Ce rămâne” și, printre măierenii cărora eram pregătit să le ofer prietenește câte un exemplar era, desigur, și Sandu Al. Rațiu. Gândisem începutul dedicației așa: „Blandului meu frate într-o condei...”

Și uite că acum nu mai este, pământeste, între/alături de noi. Însă el rămâne: aceasta, în funcție de cei care încă mai rămânem sau cei care nu l-au cunoscut, dar îi știu, ori îi vor ști cărțile.

Îmi revine în minte, în zilele acestea, un fragment dintr-un lung titlu al unui eseu de-al său: „*Oricare sfârșit ce nu poate fi descris sau povestit, trebuie așteptat*”. E aici un paradox tulburător, poate rostirea unei taine încifrate. Parcă era deja ajuns „în stele”, noi nu știam și de acolo ne trimitea un mesaj? Un sunet din el, regăsesc în următoarea strofă: „*Când nimeni nu te-ntreabă de ce-i atâta frig / Căările se-ntorc din drumurile mele; / În genunchi durerea mățăniilor o strig; / Lumină să pun nopții celor duși în stele.*”

Noi am știut (el va fi știut că noi știm?) că plouă, ninge, razele de lună, de soare cad în Maieru nu

dintr-un cer atmosferic, ci unul divin și că frumosul vinovat pentru aceasta e Sandu Al. Rațiu.

Acest bărbat cu fulgurații de copil pe chip, m-a surprins când, cu niște ani în urmă, mi-a mărturisit pe neașteptate: „Nu știu de ce, dar o vreme mi-a fost frică de

dumneavoastră.” Avea un glas, o privire, o fizionomie sfielnice. Și zâmbetul blând al celui care ar zice: „Dacă e nevoie, mă retrag.” Deci, nu știa de ce teama aceasta. Poate că la întâlnirile de la Maieru nu îi acordam, la început, atenția pe care o dorea din partea mea? Numai Freud, cu testele lui psihanalitice, ar găsi un răspuns potrivit.

Eseurile sale — cu toată rigoarea lor necesar științifică —, poemele sale — parcă trecute pe sub un patrafir preoțesc —, se adună sub o aură a blândeții, a aspirației către o lume curată, potopită de lumină și cucernicie. Lirica lui te determină să gândești că a citi o poezie adevărată e ca și cum ai rosti o rugăciune către Dumnezeu.

Acum, el este „în loc cu verdeață, unde nu este durere, nici întristare, nici suspinare, ci viață fără de sfârșit.” Și, cu siguranță, va fi luat cu el și va fi dezlegat următoarea zicere din patrimoniul universal, care lui Sandu Al. Rațiu îi plăcea tare mult: „*Nu știu dacă viața e mai bună decât moartea, dar iubirea e cât amândouă.*”

Cornel Cotuțiu

Un călător grăbit, mult prea grăbit

Alexandru Rațiu (Sandu pentru apropiații săi) a fost (trebuie să vorbim, iată, la trecut despre el!) primul meu prieten din Maieru. Ne întâlneam mereu, prin anii '70 ai secolului trecut, în paginile suplimentului „Ecol literar și artistic”, care apărea lunar în patru pagini, în interiorul cotidianului „Ecol”. Grație lui Valentin Raus și Dumitru Andrașoni. Erau, aceste pagini, trebuie s-o spun, o gură de oxigen pentru condeierii și cititorii din județ. El, Alexandru Rațiu, semna poeme în „dulcele stil clasic”, apreciate de cititori și de critică.

Mai târziu, după ce ajunsese „inspector” de mori, ne-am cunoscut, în carne și oase, cum se spune, în satul său natal. Sandu m-a condus prima dată la moara lui Hădărău (vorba vine „moara lui Hădărău”, căci, prin naționalizare, aceasta trecuse de mult în proprietatea Sfatului popular). O moară de apă, în mijlocul satului, lângă Someș. O oază de liniște, relaxare și reculegere.

După ce isprăveam cu problemele de serviciu, mă întâlneam cu Sandu la cofetărie, unde tăifăsuiam, două-trei ore, în jurul unei cafele (îmbunătățită uneori cu coniac), până ce sosea trenul cu care mă întorceam acasă.

Într-o bună zi (în deceniul următor), Sandu m-a anunțat că predase Editurii Dacia din Cluj placheta de versuri „Călător”, i-au promis că o vor publica, era foarte fericit. Dar m-a rugat să-l pun în legătură cu un artist plastic pentru copertă. După o săptămână, mă aflam din nou la Maieru, însoțit, de data aceasta, de pictorul și prietenul Marcel Lușeș. Care a înțeles ce dorea Sandu de la el: o imagine cu geamantan de voiaj, câțiva norișori argintii pe un fond albastru-azuriu. Și a ieșit o grafică pe cât de simplă, pe atât de sugestivă. Sandu a predat editurii și coperta. Cartea

a apărut, însă, mult mai târziu, abia după anul 2000, la Editura Remus din Cluj. Dar cu altă copertă și cu multe poeme schimbate, căci grafica lui Marcel Lușeș și dactilograma inițială n-au mai putut fi recuperate. Din păcate. Și spun „din păcate” fiindcă dacă placheta ar fi apărut atunci, poemele lui Sandu Al. Rațiu (noul său nume ca poet) ar fi avut parte, de bună seamă, de o altă receptare critică.

Anii au trecut repede, s-au schimbat între timp și vremurile, și oamenii, pe ici, pe colo, dar prietenia noastră rămas intactă. Timp de peste 40 de ani. Până într-o zi...

Ziua în care a sosit telefonul lui Icu Crăciun:

„Ne-a părăsit și Sandu!”

O veste năprasnică, fulgerătoare, ca o lovitură de ghilotină!

A fost prohodit de trei preoți, în biserică, și înmormântat chiar în fața sfântului lăcaș.

Într-o zi de luni, cu nori învolburăți și cu ploaie. Și când sicriul porni, în dangăt de clopot, să coboare în lut, deasupra Maierului cerul se limpezi brusc și se ivi, pentru o clipă, soarele. Și câțiva norișori argintii plutind pe sub bolta albastră. Iar printre aceștia mi se păru că se strecoară, ca o părere, silueta unui călător grăbit, mult prea grăbit, cu un geamantan de voiaj în mână.

Apoi, bulgări de pământ care cad, cu zgomot înfundat, peste sicriul din întunecoasa groapă...

„... până la a doua venire...”

Aurel Podaru

A plecat
Sandu Al. Rațiu

Prietenul nostru Sandu Al. Rațiu a plecat acolo unde nu există suspin. A plecat parcă grăbit să cunoască lumina cea reală, a făcut-o prea dintr-o dată, prea nu și-a anunțat deloc plecarea.

Duiosul său zâmbet permanent nu ne-a dat, firește, nici un semnal, Sandu s-a înfășurat în taină nu dintr-un capriciu de orgoliu, ci dintr-o suavă receptivitate a căutării. Sandu a fost omul care a căutat smerenia și a găsit-o în mare parte, a fost omul care a știut „să-și ia cuvintele cu el și să se mute singur pe colină”, Sandu a fructificat amintirile și a știut să trăiască cu ele, s-a plimbat printre stele și nu a căzut pentru că a știut să privească în sus, a știut că omul este creat pentru veșnicie, de aceea el nu are niciodată existența suficientă în timp.

L-am condus pe Sandu pe ultimul său drum. Personal i-am simțit versurile din „Troparul iubirii”, admirabile, simbolice.

„Timpul mi se scurge în nostalgii,
Livezile de-acasă n-ai să le învii.”

Sandu a plecat. Însă destinul său d-abia acum începe.

Dan Popescu

Plecarea lui Sandu Al. Rațiu

Sandu stătea într-un colț al său, cu capul aplecat, sprijinit în palmă, dus, mai bine zis transportat, într-o lume a liricului, care îi era proprie, familiară. Eu aveam 15-16 ani, frecventam a doua clasă de liceu, la Sîngeorz, înainte de perioada nășăudeană. Aveam emoții, știind că în seara aceea urma să citesc din încercările mele lirice, prima lectură (!), și în sala unde ne întâlneam din clădirea care adăpostea Casa de cultură, se aflau cunoscătorii în domeniu: Nicolae Vinătoru (prof. română), d-l Ioan-Mihail Popa (prof. rusă), Florin Avram (prof. franceză), Lenuța Domide (poeta de la Rodna), Maxim Dumitraș (bine cunoscutul artist plastic) și d-l Vranău (librarul de mai târziu, care în acea vreme lucra la un roman, din cunoștințele mele rămase, din păcate, până în ziua de astăzi nepublicat).

Mă simțeam bine la adăpostul gândului că aveam în Al. Rațiu nu numai un măierean de partea mea ci unul care, la nevoie, îmi putea și „sări în ajutor”. Nu știu cine a mai citit în acea seară în cenaclul sângeorzan, dar îmi aduc perfect aminte că eu am dat citire unei poezii cu titlul „Trenul”. Au urmat comentariile, încurajatoare. Sandu a găsit nu numai cuvinte de apreciere, pe tonul lui trădând un temperament mai mult decât viu — așa cum l-am cunoscut cu toții — ci, la sfârșitul întâlnirii noastre, a ținut să ne citească o epigramă, proaspătă, încă aburindă. Mi-au rămas în minte două versuri: „Cenaclu - sauna cu fum” (asta

pentru că se fuma intens în încăperea în care ne întâlneam) și mai ales „Damaschine, Damaschine, ești un tren din paradis...”

Astăzi, când Sandu tocmai a plecat la cele veșnice, îi doresc să găsească această cale, care să-l urce înspre acolo, colțul lui de rai, așa cum versurile lui — căci Sandu a fost/este, după părerea mea, în primul rând un poet, în care eu am văzut un lider de generație (alături de Lazăr Avram) la noi, la Maieru între măgurile atât de dragi lui, între care versurile lui, în tot ceea ce au găsit ele mai autentic și mai încărcat de suflet și de har, rămân priveghind la ceas de seară peste zâmbetul lui Sandu Al. Rațiu, atât de adesea larg și palpitând de viață, în ultima vreme umbrit parcă de o nuanță de trist, o chemare înspre undeva, în necunoscut, într-o cântare care, sînt sigur, îl va purta peste ani printre noi, spre neuitare...

Îți mulțumesc, Sandule, pentru ceasurile de înălțare pe care le-am trăit împreună, pentru culoarea personală pe care ai dat-o secundelor, precum și pentru cărțile cu atât de drag împrumutate (mă văd parcă și acum aducând în brațe, cu bucurie mare, tomuri grele cu coperti mari și tari, care alcătuiau colecția de revistă *Luceafarul*, inclusiv numărul inaugural!, și asta la Maieru, pe la începutul anilor 1980...).

Cu convingerea că, deși plecat, vei rămâne mai departe cu și printre noi,

Damaschin Pop-Buia
(Ostfildern, 22 iunie 1915)

Autori măiereni

Fabiu Sânjoanu, inedit

Despre acest măierean găsiți mai multe date în cartea „Autori măiereni” (antologie), de Icu Crăciun și Iacob Naroș (ed Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, p. 477). Dl. prof. Liviu Păiuș, directorul fondator al revistei „Ctatea Rodnei”, mare iubitor de reviste vechi, dar și de carte veche, ne-a trimis o anecdotă în versuri, semnată de Fabiu Sânjoanu și publicată în săptămânalul „Foaia interesantă”, care apărea la Orăștie, din 20 septembrie (3 octombrie pe stil nou) 1908. Îi mulțumim d-lui Păiuș, iar noi o reproducem mai jos.

REDACTIA

VORBĂ FIE

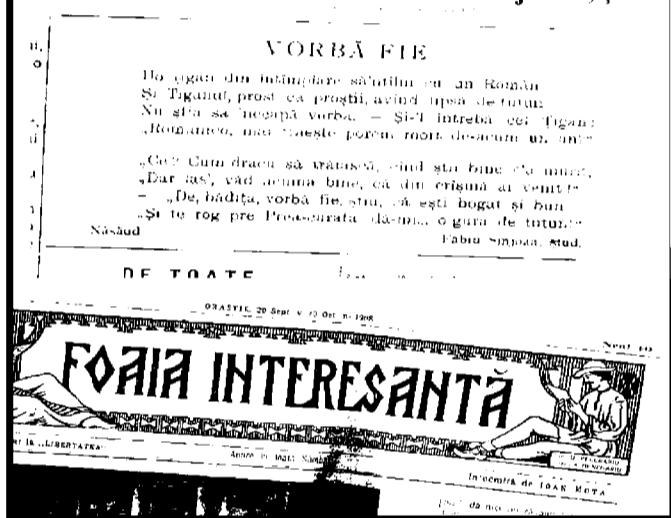
Un țigan din întâmplare să-ntâlni cu un Român
Și țiganul, prost ca proștii, avînd lipsă de tutun
Nu știa să nceapă vorba. - și-l întreba cel țigan:
„Românico, mai trăiește porcul mort de-acum un an?”

„Ce? Cum dracu să trăiască, cînd știi bine c'a murit,
„Dar las', văd bine, că din crîșmă ai venit!”

- „De, bădiță, vorbă fie, știu că ești bogat și bun

„Și te rog pre Prea-curata, dă-mi... o gură de tutun!”
Năsăud

Fabiu Sânjoanu, ștud.

Cartea

Romanul *Ce rămâne*, de Cornel Cotuțiu

Apărut la prestigioasa editură „Școala Ardeleană” din Cluj-Napoca, acest roman este la a 2-a ediție, evident adăugită. Acțiunea sa se petrece în anul de grație 1881, la cinci ani de la Războiul de Independență a României și la 15 ani de la înființarea Regatului de dincolo de Carpați. În mare parte, protagoniștii acestei cărți se întâlnesc la Brașov și stațiunea Vâlcele și, episodic, la București, Veneția sau Viena. Cine sunt personajele? În primul rând este vorba despre ziaristul chezero-crăiesc Matteo Erich Krainer, născut dintr-un tată austriac și mamă italiană, și Marta Popa, o femeie frumoasă cu origini istro-române, care, inițial, trăiește pe picior mare, dar, după ce pierde o parte din avere, pentru a supraviețui, se va ocupa cu broderia, ajunsă la mare căutare în acele vremuri, lucru care îi va permite să se redreseze și să frecventeze cercurile înaltei societăți. Cei doi s-au cunoscut la o astfel de serată mondenă, ținută la familia Diamandi, din București. Matteo Krainer crede că în sfârșit și-a găsit femeia visurilor sale, aspirație ce se va dovedi, în final, total falsă. Prin acest resouner sau alter ego — cum l-ar numi critica profesionistă — autorul face teoria cuplului perfect — asta de la anticul androgin cetire -, a căutării iubirii absolute, a perechii lipsă, teorie care este întoarsă pe toate fețele sub forma unor epistole scrise la ceasuri târzii de singurătate și introspecție. Vă reamintesc faptul că la acel sfârșit de secol între iubiți mai existau cuvinte interzise, ca să nu le spunem licențioase, care, însă, în intimitate, totuși, se rosteau, cum lasă să se înțeleagă Cornel Cotuțiu, în felul acesta învingându-se ipocrizia și pudoarea de față. Când te-ai dăruit cu totul ființei cu care ai de gând să-ți trăiești viața, până la sacrificiu suprem, punându-ți de bună voie capul pe tavă, golit de

egoismul și vanitățile specific masculine, ceea ce rămâne este — în ultimă instanță — „o felie de peisaj, de marginal”, deoarece, nu-i așa? nu le poți lua cu tine dincolo. Poate că din cauza asta, finalul romanului este tragic. Așteptările lui Krainer sunt prea pretențioase. El doar s-a iluzionat că și-a găsit perechea și, când își dă seama în cine și-a investit sentimentele, decepționat, se sinucide.

Așadar, ne aflăm la sfârșitul veacului al XIX-lea, când românii din Transilvania trăiau „vremuri de năpraznă”, când religia și învățătura le întrețineau conștiința națională, cum recunoaște un personaj ungar, baronul Apor, la care Krainer subliniază că ardelenii se conduc după primele trei mari valori ale vieții: „demnitatea, libertatea și iubirea”. Pentru ziarist, rămâne o enigmă de ce românii din Transilvania țin atât de mult să-și arate originea. Din cauza asta el este cel mai bine conturat, romanul căpătând și valențe politice; printre altele, acesta a participat efectiv la Războiul pentru Independența României și ia apărarea celor care au luptat vitejește la cucerirea câtorva redute, atunci când câțiva administratori maghiari încearcă să le minimalizeze această virtute. Și tot el asistă la boicotarea unuia dintre discursurile electorale ale prim-ministrului ungar Tisza Kalman, când acesta fusese cât pe ce să-și frângă gâtul pe un pod prăbușit exact în toiul cuvântării.

Cartea aceasta poate fi considerată atât un roman de dragoste, cât și unul politic. Apreciez atmosfera creată cu talent de scriitor, limbajul diplomatic al personajelor cu carte care fac politică, dar și a celor simpli, surprinși în diverse ipostaze. Citiți-o și vă veți convinge.

Icu Crăciun

Legende măierene

MĂGURA PORCULUI

De la frumoasa comună Maieru, comitatul Bistrița-Năsăud, spre nord, se află dealul numit *Măgura porcului*. Iată-i legenda:

Pe vremea când Alexandru-împărat a umblat multă lume împărăție, se povestește că a fost și pe locurile acestea; căci el de mare voinic ce se ținea, își puse în gând ca să se bată nu numai cu oamenii, fără și cu păsările cerului și cu sălbăticiunile pământului. S-a și bătut unde numai a știut că este vreun viteaz sau vreo pasăre pătimașă, până la sfârșit auzise că prin munții Rodnei este un porc năzdrăvan. Luându-și armele a venit ca să-l afle și să se lupte cu el.

Porcul acesta, în adevăr că era năzdrăvan, căci el nu era ca alți porci, fără numai partea dinainte era de porc, cea dindărăt era de om, căci avea două picioare ca și ale omului, numai cât erau mai groase și mai puternice. În loc de cap acoperit cu păr, avea un cap și o gură ca a porcilor, la care avea doi colți, cel puțin de trei stânjeni de lungi și groși ca niște bârne. Vezi bine și porcul era cel puțin de 15 stânjeni de lung, trupul însă nu era acoperit cu peri, fără cu solzi ca și a peștilor, numai cât erau groși ca un lat de mână, așa încât nu era modru ca să-l cuprindă pușca sau altă armă.

Alexandru-împărat cât ce-i auzise de veste, căci vestea merse peste țări și mări de blestemat ce era, fiindcă omora tot ce găsea în cale, - veni ca să se hărțuiască cu el. ajungând în ținuturile acestea, mai mare i-a fost mirarea că nu va găsi pe nimeni pe aici căci pentru bunul lumii nu ar fi șezut vreun suflet de

om pe locurile acestea, fiindu-le frică de această nerozie poznașă. Ceva auzise de la o babă care, de bătrână ce era, nici pleoapele nu putea să și le deschidă. Acea i-a spus că porcul acesta năzdrăvan, nu numai că era primejdios, fără are și trei vieți pe care numai așa i le va sfârși dacă i-ar afla cele trei bârloage în care avea năravul să doarmă. Îi spuse baba ce să facă și cum să facă, - și așa, lăsându-și calul pe țarmurile Someșului ca să pască pipirig de printre pietre și a luat săgeata de-a umăr și se duse pe urmele porcului până în un codru verde ca iedera și răcoros ca o pivniță în dricul verii.

Alexandru-împărat nu știa că ce larmă poate să fie. Mai merge cât merge până ce vede porcul năzdrăvan săpând după rădăcini pe la rădăcinile brazilor, rămându-i fir de fir ca să le roadă rădăcinile. Brazii cădeau, cum cade ceapa când o rod coropișnițele, și care cum cădea, se rostogolea cât acolo de-ți era mai mare spaima. Porcului nici nu-i păsa de se întâmpla ca vreunul să-i cadă curmeziș peste trup — se mai scârpina o dată, de două ori — și se apuca de rămat la rădăcina altuia.

Simțind, însă, de la o vreme că este pe acolo ceva suflet de om pământean, începu a face larmă de să-ți asurzească urechile, apoi o luă la fugă de gândea că să mănecă pământul. Alexandru-împărat îi aruncă vreo câteva săgeți cu arcul, dar fără de folos, căci îi săreau din spate de scăpărau scantei. Văzând că arcul lui nu are destulă putere, mai îndoi pe lângă el un alun gros cât trupșorul și așteptând ca să-l mai

întâlcască s-a pus la pândă, ascunzându-se sub frunzele unui zmcuiriș. În ziua a doua porcul veni iar; acum, însă, era mai înfuriat ca în ziua trecută. Alexandru-împărat însă nu i-a dat vreme de socoteală, fără, punând arcul la ochi, i-a mai îndreptat încă câteva săgeți. Acestea, așa se vede, că l-au cam pișcat, căci s-a întors îndărăt la celălalt bârlog, unde a stat până în ziua a treia. Alexandru-împărat, văzând că arcul nu-i destul de puternic, a mai gânjit pe lângă celălalt încă doi aluni groși cât trupșorul și, înveninându-și bine săgeata, a stat pândind cu ochii în patru.

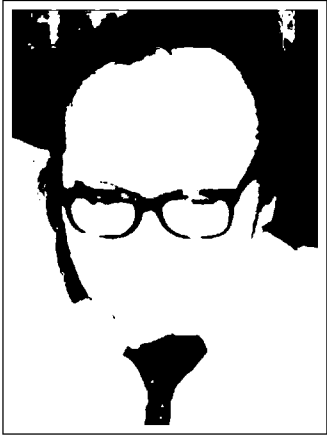
Cât ce se zări de ziuă, porcul veni din nou, dar acum, cu mult mai înfuriat ca mai înainte, căci pe unde mergea tot zdrobea de numai locul gol rămânea. Alexandru-împărat și-a mai îndreptat o dată arcul înspre el și-l nimeri așa de bine decât pe acolo era ca să rămână mort. Fiind în putere, s-a târât până la al treilea bârlog unde, apoi, a murit sforăind și covițându-se de sunau codrii și se cutremura pământul.

Așa au scăpat oamenii de porcul cel năzdrăvan care, în vreme de câteva sute de ani, nu a făcut altceva decât a omorât și a mâncat tot ce i-a picat în cale. Alexandru-împărat i-a făcut capătul, îngropându-l în locul în care și până azi se numește *Măgura porcului*.

Theodor A. Bogdan - învățător în Bistrița, *Foaia poporului*, Sibiu, Anul XI, 1903, nr. 35, pp. 409-410)

Acest text ne-a fost trimis de dl. Alexandru Dărăban, căruia îi mulțumim și pe această cale.

Lirică

Valentin Radu

Născut în data de 9 aprilie, 1951, în localitatea Brăteni, Jud. Bistrița-Năsăud.
Absolvent: Liceul Sârmaș, Jud. Mureș (1970); Facultatea de Electrotehnică, Cluj, (1975).
Scrie poezie din anii liceului, obținând câteva premii literare.
Debut în revista "Tribuna".
Publică poezie în revistele "Tribuna", "Echinox", "Steaua", "Luceafărul" etc.
Debut editorial în anul 1974, în antologia "Popas printre poezii tineri", îngrijită de Victor Felea, la Editura Dacia.
Apare cu un grupaj de versuri în "Poezii revistei Echinox", îngrijită de Ion Pop, la Editura Dacia, în anul 2004.

Poezii preluate din placheta de versuri: **Fluxul ninsorii de mai**,
Ed. *Ecoul Transilvan*, Cluj-Napoca, 2015

"...inginerul în formare atunci, [1974] Valentin F. Radu, s-a retras într-o ciudată tăcere, părea că a dispărut ca o șuviță de apă limpede în nisipuri - și am constatat fenomenul cu destulă surprindere și cu un fel de melancolie.

Ioan Pop, (extras din Cuvânt înainte)

FLUXUL
NINSORII DE MAI

Lumina ca un segment a căzut
printre ziduri verzi
adulmecând cercuri, mereu plecate cercuri
spre-ndepărtatul, marele punct al inimii
mele.

Dar iată fluxul ninsorii de Mai,
acum mai tânăr, iată privirea ca fluxul
ninsorii de Mai,
cum vine din ochii goi și cuminiți ai
triumphiului înflorit.

Cum există trecerea pură, cum există
palma ca un țarm cu degete de iarbă,
cum exist eu cel alcătuit din oglinzi
amare și margini duse-n tumult
Nu m-ar ierta fluxul ninsorii de Mai
căzut peste trupul de somn al păpădiilor.

DREAPTA

Convenție a luminii —
dreapta
n-a vrut nici conturul colinelor,
nici drumul fără noimă al
fumului.

Mult prea ușoară
mult prea vagă
și noi o căutam precum îmbinarea
dintre trup și suflet.

PORȚI

În dreptul căror priviri se lasă
rubiul?

În fața geamului zac păsări
asemeni mingilor de tenis irosite
și-n golul sferelor cineva se sufocă
după cum cercul se plânge de spațiu
în interiorul pătratului.

Spre ape malurile nu-și pierd
speranța de a fi dure, nu-și pierd
speranța de-a fi abrupte porți
la ape.

Mâhnirea lor e de-a fi porți
la gol

după cum mâhnirea cuiului e
de-a fi o simplă punte între
gol și scândură.

PUR INTERES

Numai din pur interes am ridicat
piatra cu fumul după ea
înțepând aerul, făcându-l să șuiere
asemeni celei mai netăcute zile
ca și cum cineva ar fi pus
primăveri peste trupul gol al cenușii.

Și dacă am să spun că am auzit
clopote de diamant cu limbi de ceară
sau altfel
clopote de ceară cu limbi de diamant
întrebându-mă unde mi-e purul interes
ridicând turnuri în calea mea
numai pentru generozitate.
Dar voi nu știți că totul se răstoarnă
asemeni civilizațiilor
că nimicul e o pasăre oarbă
că singura dorință a apei e de-a curge
nu de-a uda din pur interes

Rebreniana

LIVIU REBREANU — alte prelucrări după lecturi din literatura universală

Îl știm pe Rebreanu înclinat spre valorile tradiționale, asta nu l-a împiedecat însă ca, în spațiul literaturii universale, să nu aibă o receptivitate aparte spre tot ceea ce era nou, modern și programatic. Astfel că prezentările sale și comentariile publicistice legate de teatru dovedesc un spirit exact și fin ce surprinde esențialul. Dintre cronicile dramatice ale anului 1912, pentru volumul *Amalgam* (ediția din 1943 și 1961), după sugestiile autorului însuși, nu s-au reținut decât două mai importante: *Un dușman al poporului* de Ibsen și *Hamlet* de W. Shakespeare. (1). Alte cronici care atestă deschiderea lui Rebreanu spre universal în literatură, respectiv teatru, sunt despre: *Judecătorul din Zalamea* de Calderon de la Barca; *Regele Lear*; *Femeia îndărătnică*, *Othello*, *Noaptea regilor* și *Macbeth* de Shakespeare; *Azilul de noapte* de M. Gorki; *Samson* de Bernstein; *Zaza* de Pierre Bertrand; *Candida* de Bernard Shaw; *Moartea civilă* de Paolo Giacometti; *Tartuffe* și *Burghesul gentilom* de Moliere; *Salomeea* de Oscar Wilde; *Pelicanul* de August Strindberg; *Pâinea altuia* de Ivan Turgheniev și *Revizorul* de Gogol. Aproape zece ani durează perioada traducerilor și adaptărilor, chiar și mai târziu, în 1921, Rebreanu traduce romanul lui Marcel Prevost, *Les demi-vierges*, adică *Fecioarele*, din 1894. (2). După o perioadă bogată de acumulări din cele citite, Rebreanu începe să emită păreri și aprecieri asupra câtorva mari scriitori cum ar fi: Goethe, în *Afinități electice*, prin care scriitorul cronicar îi apreciază acestuia echilibrul clasic și **realismul stilizat**. (6). În 1935, Rebreanu ține o conferință despre Reymond pe care-l consideră maestru în mânuirea maselor și descrierea țărănilor, e vorba de romanul *Țăranii*. O altă conferință din 1941 este dedicată lui Alexandru Dumas-tatăl cu romanul *Cei trei muschetari*, aici, scriitorul arată că muschetarii fac acte de bravură fără să ceară sau să aștepte vreun beneficiu. (5). În volumul 3 de *Opere* sunt menționate câteva prelucrări, prima se intitulează **Dumnezeu**, ea e însoțită de indicația *După Tolstoi* cu subtitlul *Imitație*. (3). De fapt, admirația lui Rebreanu față de nuvelele tolstoiene a fost exprimată în cuvântul introductiv la traducerea povestirii *De Ce?* a lui Tolstoi

care sună astfel: „Nuvelele tolstoiene excelează printr-o simplitate biblică, printr-o naturalețe patriarhală și impresionează prin sinceritatea lor meșteșugită.” Textul acestei prelucrări se prezintă sub forma unei povești: Un împărat își dorește să-l vadă pe Dumnezeu, ca atare, dă poruncă boierilor, sfetnicilor și preoților săi ca să i se facă pe plac și să i se arate Atotputernicul, altfel, toți vor fi pedepsiți cu moartea. Un copil de păstor se învrednicește să facă acest lucru. Pentru aceasta, îl duce pe împărat într-o piață și-l face să privească soarele drept în față. Împăratul nu poate privi, argumentul păstorului e zdrobitor. El îi spune împăratului că soarele este numai o mică parte a mării lui Dumnezeu, așadar, cum ar putea el să-l vadă la față. Singura soluție ar fi să-l privească cu ochii sufletului. Cu asta, împăratul a fost mulțumit, dar mai pune o întrebare și anume, ce a fost înainte de Dumnezeu. Copilul îl pune să numere. 1, 2, 3, după care îl întrerupe spunând că nu numără bine, adică, înainte de unu, nefiind nimic, ar fi trebuit să înceapă cu aceasta. Împăratul, încântat de răspuns, îi mai pune o întrebare: Ce face Dumnezeu? Păstorul îl roagă mai întâi să schimbe hainele între ei, după care îi zice: „Iată ce face Dumnezeu: pe unii îi ridică pe tron, iar pe alții îi alungă.” Împăratul, convins de cele trei răspunsuri înțelepte, recunoaște că da, acum îl vede pe Dumnezeu. O interesantă descriere a unui cupeu „galben ca o coajă de lămâie”, cu un vizitiu gârbov „cu părul ca argintul”, parcă dintr-o altă lume, cu care protagonistul povestirii, aflat într-o stare de euforie bahică, călătorește alături de un necunoscut, este surprinsă în **Cupeul fermecat**. (3). Curiozitatea de a afla cine-i este alături plus ineditul situației romantice în care ajunge, îl fac pe cel în cauză să studieze cu atenție pe cel care-i era alături și dormea. Întrebări asupra trăsorii încep să-l asalteze: „De unde venea cupeul? Unde merge? De când e pe drum? Ce scop urmărește?” Destul de iritat pe acest însoțitor mut, personajul cheie începe și el să-și pună întrebări despre propria-i persoană: „De unde am venit? Unde merg? De când sunt pe drum? Ce scop urmăresc? Pentru ce trăiesc?” Ca atare, îl întrebă pe necunoscutul de lângă el, dacă prin aceasta, el vrea să-i demonstreze că „așa e și

viața” și, dacă nu cumva, el este Trecutul. În zadar, el nu primește nici un răspuns, meditațiile lui se îndreaptă spre următoarele dileme: că plecăm la drum singuri, mergem la fel de singuri, habar n-avem de ce, ne dăm jos, murim, fără să primim răspunsuri la întrebările puse. Într-un efort disperat personajul urcat în cupeu se dă jos, strigându-și dorința că încă nu vrea să moară. În final, el constată că e pe aceeași stradă de unde s-a urcat și, că tot ceea ce i s-a întâmplat, a fost doar un vis. Singura certitudine ce-i rămâne este stâlpul de felinar de care rămâne îmbrățișat. Pe deasupra, rămân întrebările fundamentale asupra existenței umane ce-i tulbură încă mintea după strania întâmplare din vis cu acel cupeu galben al morții. Această adaptare a apărut în „Universul literar”, XXX (1913), nr. 16 (21 aprilie), p. 7. În manuscrise se păstrează o versiune autografă, cu titlul *Cupeul galben*. Această povestire face parte dintre „icoanele în stil Biedermeier” anunțate lui Mihail Dragomirescu prin scrisoarea din 7 august 1910, trimisă de Liviu din închisoarea de la Gyula. Se precizează că ele sunt traduse din limba maghiară, fiind scrise împreună cu prietenul lui Rebreanu, pe nume Szini, la Pesta. Cine este acesta vom vedea în numărul următor.

Note bibliografice:

1. Rebreanu, Liviu, *Amalgam*, editor Mircea Muthu, Editura „Dacia”, Cluj-Napoca, 1970.
2. Rebreanu, Liviu, *Opere, I, Nuvele*, Editura pentru literatură, 1968, Text ales și stabilit, note, comentarii și variante de Niculae Gheran și Nicolae Liu, studiu introductiv de Al. Piru, p. LVIII-LIX, LX-LXI.
3. Rebreanu, Liviu, *Opere III, Nuvele*, Editura pentru literatură, București, 1968, p. 433-444, 320-326 și 435-437.
4. Rebreanu, Liviu, *Opere XI, Teatru, Publicistică*, Editura „Minerva”, București, 1980, Transcrieri și traduceri Niculae Gheran în colaborare cu N. Coban și Gh. Fisher.
5. Rebreanu, Liviu, *Opere, vol. XVI, Însemnări de o zi (1909-1943)*, Editura „Minerva”, București, 1993.

Iacob Naroș

Familii măierene

Păiușenii

- Sorinel, vrei să mergi cu bunu' până pe Ulița Mare că are de făcut o învoială despre culesul mălaiului de pe grădină. Era vocea bunicii și mi se adresa mie.

- Desigur că vreau, am răspuns imediat cu voce plină de emoție; de fapt, pentru mine era o mare bucurie când bunicul meu, Silviu Coruțiu — învățătorul - mă lua cu el la treburile prin sat.

- Dacă vrei să mergi atunci spală-te repede și îmbracă-te. Am urmat directivele bunicii cu mare iuțeală și m-am prezentat „la ordin”.

Era toamnă, era război și era ocupație unguerească. Și vorbele noastre, ale copiilor, s-au dat după vremuri. „La ordin” era confirmarea mea soldătească și copilărească la o anumită propunere.

Bunicul m-a luat de mână și am pornit-o amândoi pe drum în sus; am trecut prin fața casei d-nei Paraschiva, a învățătorului Constantin Partene, apoi imediat după casa Procopoaiei am cotit-o la stânga pe ulița Crețului. Am lăsat în urmă, pe stânga „miheiul” (atelierul) faorului și am ajuns în Ulița Mare. Bunicul mi-a spus că mergem la badea Vasile a lu' Păiuș să se înțeleagă cu el în legătură cu strânsul mălaiului de pe grădină și culesul de pe mălaiștea din Balasâna.

Cam la a 4-a casă pe partea stângă după ce am intrat pe Ulița Mare ne-am oprit în dreptul unei porți trainic făcute. Bunu' a deschis porțița, iar noi am fost întâmpinați de lătratul de avertizare al unui câine legat în lanț. În același timp am auzit glasul cristalin al Vârvarii: „Tată, mamă, a venit domnul învățător Silivan cu domnișorul Sorin”.

În târnațul casei s-au ivit badea Vasile și lelea Măriuca, părinții Vârvarii, ai badelui Solovăstru și ai lui Costică, prietenul meu de joacă de pe prundurile Maierului. Badea Vasile a coborât iute treptile de piatră și l-a invitat pe bunu' în casă ca să poată vorovi în tihnă. Eu am rămas în ocol cu Vârvara și cu Costică; mai erau în ocolul păiușenilor încă doi copii din vecini. În ocolul păiușenilor era zarvă mare pentru că la venirea mea și a bunicului cei doi frați și ceilalți copii se jucau cu un pui de căprioară găsit în pădure de badea Solovăstru, fratele mai mare a Vârvarii și a lui Costică. Câinele lătra și se zbătea în lanț „de mama focului”, probabil dornic și el să participe la joacă sau poate supărat de prezența străinilor. Badea Solovăstru, îndrăgostit de păduri și vietățile ei, a fost angajat la Ocolul Sivic Anieș ca paznic de vânătoare, dar autoritățile unguerești nu i-au dat voie să poarte armă. Eu îl cunoșteam pe badea Solovăstru, un ficior zdravăn, bine făcut cu o față arătoasă și o vorbă blândă, plăcută. După întâmplarea de la fosta „Preparandie” din Gherla, de la care badea Solovăstru a plecat, venea mai rar pe la noi, dar familiile noastre au rămas prietene. Costică era prietenul meu, venea des pe la noi, bunica îl iubea și îl prețuia, iar noi doi ne zbenguiam pe la moara „din Arini”, prin târnațul casei bunicilor și pe prundul din fața casei doamnei Aurelia.

Cu Vârvara era altceva. Ea era mai mare ca mine cu patru ani și ne cam înroșeam când ne vedeam. Bag seama că sufletele noastre de copil aveau ceva să-și spună, dar pudoarea copilăriei oprea o comunicare excesivă. Vârvara era „finuța cea dragă a doamnei preotese Cioarba” și adeseori mergea să-și viziteze nănașa care, rămasă văduvă, locuia peste drum de școala mare și care avea o grădină cu meri, peri, nuci și pruni mai mare ca prundul morii din Arini. Vârvara alerga mereu în jurul doamnei preotese prin grădina plină de verdeață.

Pe Vârvara eu am văzut-o când aveam 7 ani. A venit la bunicii mei să le aducă, semn de respect și apreciere niște păstrăvi mari din partea tatălui ei, badea Vasile a lu' Păiuș, pescar împătimit care cunoștea Valea Anieșului ca pe buzunarele lui. El pescuia și cu undița, dar, uneori, „răstocea”. Răstocind prindea păstrăvi și lipeni mari; peștii mici îi zvăre' înapoi în părăul de lângă răstoacă. Păstrăvii aduși de Vârvara erau prinși pe Valea Săcii. Păiușanca cea mică și isteată, „șsinuța doamnei Aurora” a întins bunicii mele un pachet ambalat în hârtie groasă. Bunica i-a spus să steie jos și a îmbiat-o cu prăjitură de miere. Prăjitura era brună la culoare, dar era nemaipomenit de gustoasă. Eu mă uitam din când în când la Vârvara, dar am observat că privirile mele o intimidau și se îneca cu prăjitură. I-am

adus apă rece din vidără. Vârvara s-a uitat recunoscătoare la mine, dar s-a înecat din nou.

Bunica a deschis pachetul în care erau vreo 6 păstrăvi mari, înveliți în brusturi, și sărați. Mirosea totul a proaspăt, a pădure, a brusture și a Anieș. Bunica s-a reîntors cu un coș de mere de vară. Erau mere „devreme”; nu mai erau în Maieru mere care să se coacă atât de repede, în plină vară. Bunica a pus merele într-o merindare, iar Vârvara le-a pus în „poală”. Când să plece, a scăpat merele din poală și s-au dat „de-a dura”. Am ajutat-o să adune merele, dar am văzut că era tare roșie în obraji și tulburată de emoție.

Pe părinții Vârvarii i-am cunoscut primăvara când badea Vasile a arat grădina de mălai. Aveau niște boi mari, puternici, bine „grijăți”. El era un gospodar priceput, era onest și de mare încredere. Era apreciat și iubit, primit și privit cu drag de familia preotului Iulian Cioarba și era solicitat ocazional pentru treburi gospodărești de învățătorul Barna, de bunicul meu și de domnul notarăș Vichente. Datorită familiei sale așezate și firii sale cumpănite a fost foarte iubit de soții Cioarba. După trecerea în neființă a preotului, în anul 1929 doamna preotese, „Ciorboia”, i-a propus lui Vasile și Măriucai să fie nănașă la primul copil care se va naște, indiferent dacă va fi fată sau băiat. În singurătatea ei, prevedea că va avea nevoie de un suflet duios pe lângă ea. Peste câțiva ani lelea Măriuca a făcut-o pe Vârvara care a fost botezată cu numele doamnei preotese și care a devenit „ș/s/finuța cea mică a Ciorboaiei. Preotul, înainte de a se stinge, a lăsat pentru finul sau fina care vor veni o carte bisericească rară, foarte scumpă (un acateist) editată la Blaj, la începutul secolului 20; venerabila doamnă Vârvara Negrușer păstrează și astăzi cu sfințenie și respect cartea dăruită de nănașii ei.

Culesul și desfăcutul mălaiului era un eveniment însemnat atât pentru cei mari dar și pentru noi, copiii; culesului mălaiului și mai ales desfăcutul erau pregătite cu câteva zile înainte. Bunicii aveau o bucătărie spațioasă, lungă de la târnațul de la drum la cel dinspre curte. Bunica o chema pe lelea Raveca care locuia pe prund, singură într-o casă mare, să șurluiască podelele din bucătărie și din târnațuri cu leșie de sopon făcut în casă din său de oaie. Când veneau culegătorii mălaiului podelele din toată casa erau „lună”.

Cu câteva zile înainte de culesul mălaiului bunu' a intrat în mălaiște și a verificat cucuruzii. Spre mirarea lui a găsit destui cucuruzi „în lapte”; nu erau îngrijorător de mulți dar erau destui. Este adevărat că vara fusese cam ploioasă iar soarele nu a răsfățat prea mult mălaiul din grădină.

Bunul s-a dus la buna și i-a spus despre cucuruzii „în lapte”.

- Nu te îngrijora Silivane, ia răspuns bunica, cucuruzii în lapte sunt tare buni de mâncat, fierți. Și apoi, oricum nu putem amăna culesul, doar ai văzut coama brumărie a Muncelului. Vocea blândă, tonică a bunicii l-a convins și l-a liniștit pe bunu' meu care s-a retras în birou la treburile dumnealui.

Culegătorii au venit în dimineața în care s-a înțeles bunul cu badea Vasile a lu' Păiuș. Badea Vasile a oprit carul cu boi în dreptul porții de la intrarea în curte. Din car au sărit sprinteni păiușenii. Erau fetele și ficiorii lui badea Vasile și a lelei Măriuca. Primul a fost Solovăstru, apoi a coborât lelea Măriuca iar după ea Palagica, Aurelia, Matroana, Vârvara, iar ultimul Costică. Badea Vasile a deschis poarta și a băgat carul în curte. Păiușenilor li s-au alăturat Tudorița (măritată mai târziu „în jos”, Rebrășorean) și Ioana lu' Iujan. Carul cu boi a oprit în dreptul șoprului, iar în el au fost puse coșurile mari făcute din nuiele de răcită și secerile. Badea Vasile a condus boii până aproape de grădina de mălai. Prima „intrare” a culegătoarelor în mălaiște a avut ca țintă căutarea cucuruzilor „în lapte” care fierți erau tare gustoși. Câte două desfăcătoare „înarmate” cu câte un coș au intrat printre trujăni și au cules de pe trujăni cucuruzii în lapte. Au umplut coșurile pe jumătate și le-au dus la bunica în bucătărie. Bunica pusese pe strepte niște saci de iută să nu se hăzească podelele. Tudorița și Ioana care erau de-a casei au adus apă multă de la fântână și au umplut pe jumătate niște

oale mari care erau puse pe plită. Toate fetele au desfăcut repede cucuruzii și i-au pus la fierț în oalele cu apă. Deja se gândeau de pe acuma și le „lăsa gura apă” la prânzul cu cucuruzii fierți. Pănușile le-au pus pe un lepedeu în colțul bucătăriei. Au luat coșurile și cu gândul la cucuruzii care fierbeau s-au întors în mălaiște. Au cules, făcând o cărare largă toți cucuruzii din fața lor și au umplut coșurile. Apoi au tăiat cu secerile trujăni de la rădăcină. Badea Vasile a băgat carul în grădina de mălai pe cărarea largă; împreună cu Solovăstru a suit coșurile în car. Fetele au mai făcut o cărare largă ca să poată întoarce badea Vasile carul plin de coșuri. Costică și cu mine eram un fel de „băgători de seamă”. Nici Vârvara nu era pusă la treburile grele. Trujăni, despovărați de știuleți, erau tăiați cu seceră aproape de rădăcină și puși la o mică distanță de car. Costică și cu mine ne amuzam de „bărbile” știuleților. Într-adevăr „cica” cucuruzilor, brună, contrasta cu verdele gălbui al pănușii. La îndemnul badelui Vasile, boii ascultători și puternici au întors carul încărcat și l-au tras până aproape de streptele târnațului. Badea Solovăstru și badea Vasile a lu' Păiuș au început să ducă coșurile cu cucuruzi în bucătărie; au venit să-i ajute Constantin și Vasile Hogeia, vecinii noștri. Înainte de prânz, cucuruzii erau aduși în bucătărie iar trujăni erau așezați în șură. Badea Vasile a desjugat boii care pășteau, liniștiți și cuminiți, iarbă în ocol.

Ioana și Tudorița au fost chemate mai repede de bunica și au făcut două coleșe mari, o papă mare cu cârnați afumați și cozi de ceapă; bunica a pus pe masă un șteamp mare de brânză adusă de păcurarii măiereni din Preluci. Tudorița și Ioana au mai împrumutat de la doamna Paraștina încă o masă și 4 scaune. În blidele păiușenilor, Tudorița și Ioana au pus la fiecare câte doi cucuruzi fierți; sarea era pe masă pusă în 6 sărărițe, iar în mijlocul celor 2 mese mai era sare pe o coală albă de scris. Bunicul a turnat bărbaților câte un păhărel zdravăn de holircă și apoi încă unul. Toți culegătorii s-au ridicat în picioare s-au închinat și cu grăbire și-a luat fiecare câte un cucuruz fierț. Erau gustoși cucuruzii, iar sarea îi făcea mai buni de mâncat. Culesul le-a făcut poftă de mâncare tuturor, iar cucuruzii s-au terminat destul de repede. Tudorița și Ioana au servit pe fiecare cu brânză și papă. Coleșa era în mijloc și fiecare își putea lua cât de multă coleșă aurie și aburindă. Pe masă au fost aduse câteva câni de glajă cu borcut de la Anieș. Borcutul se așeza tare bine peste papa cu cârnați. După masă culegătorii erau mai veseli. Mai ales bărbații. S-au spus câteva glume, iar râsul cristalin al fetelor tinere înveselea casa.

După mâncare, tot grupul a plecat în grădină, fetele au tăiat trujăni de la rădăcină și i-au încărcat în car. În mălaiște bunu' a semănat și bostani mari. Sâmburii bostanilor erau buni de făcut oloi iar miezul și coaja erau fierțe și puse de mâncare la porci. Bostanii și trujăni au fost încărcăți în car pentru a fi duși în șură. Badea Vasile cu boii lui cuminiți și harnici i-a dus în dreptul șurii, iar Solovăstru și badea Vasile i-au așezat în șură. Au fost încărcăți apoi ultimii cucuruzi în car și duși în bucătărie. Bucătăria era mare, iar bunica a mai împrumutat de la vecini încă vreo zece scaunele. Pe scaunele s-au așezat „desfăcătorii”. În dreptul fiecăruia era câte o gămadă de cucuruzi. Abia acum începea desfăcutul cel adevărat. Era ca o șezătoare. Pănușile faine și sănătoase erau puse deoparte și puse la uscat urmând să fie folosite la strujace. Cucuruzii desfăcați erau puși în coșuri și urcați în podul casei pentru zvântare. Acolo pe podeaua podului vor sta până la primăvară. Cei așezați pe scaunele desfăceau cucuruzii iar între timp spuneau glume, cântau, spuneau ghicitori sau povesteau întâmplări din sat. Vârvara a recitat în câteva rânduri poezii populare sau de Coșbuc. Glasul ei era tulburător iar intonația impresionantă. Era o adevărată șezătoare în care neașul măierean răzbătea curat și ne învăluia pe toți. S-a și cântat. Unele cântece aveau în ele tristețea ficiorilor plecați pe front. Eu și Costică savuram momentele încântătoare. Se povesteau și întâmplări hazlii sau dramatice petrecute în sat; veselia a pus stăpânire pe tot grupul.

-continuare în pagina 6-

Sorin Login

Familii măierene

Păiușenii

- urmare din pagina 5 -

Printre întâmplările petrecute în sat a fost evocată pățania lui Ion a lui Vasile care frecventa zilnic fâgădăul lui Ciroaie, aflător imediat mai jos de podul „Țiganilor”. În urmă cu câteva seri Ion a ieșit afară să se răcorească pentru că în fâgădău i se părea că era aer încis. Dăduse până atunci peste cap vreo 3 „deți” de jinars „verde”. Nici el nu știe cum a ajuns pe malul Văii Caselor. A vrut să se spele pe obraz „da's-o plecat pre' mult și o peicat în apă; s-o întors în fâgădău la o vreme, ud tât și plin de tină. O mai băut un „deț” și o plecat acasă. Vecinii spun că lelea Gaftoana, nevasta lui Ion, o luat mătura la el că era pre' bat să poată durmni în pat”.

Palagica a început să povestească despre o întâmplare de acum 3 săptămâni, petrecută în Gagi cu o ursoaică. Palagica știa totul de la fratele ei mai mic Solovăstru care era paznic de vânatoare.

- La o stână din Gagi, munți ai măierenilor de la înființarea regimentului de graniță a început să prăduiască o ursoaică. A intrat în staul și a luat cu ea o junincă; apoi, în altă noapte a omorât 3 oi. Ursoaica era însoțită de 2 pui. La lumina focurilor aprinse de păcurari și a făgnarelor se vedeau ceva mai departe licărind în noapte 2 perechi de ochi mici. Puii de urs rămăneau la marginea pădurii. Baciul și păcurarii nu puteau vedea cum ursoaica omoară oile. Baciul, împreună cu un păcurar s-au urcat pe cai și s-au oprit în Șanț. Au cumpărat de la un faor 2 „țaji” groase pe care acesta le-a înroșit la un capăt pe care l-a bătut cu barosul până l-a astupat. Apoi a cumpărat carbid. Carbidul împreună cu apa fac un gaz care explodează cu mare zgomot. Baciul a dus „țajile” la stână, iar păcurarii au făcut din lemn de molid un fel de sănii pe care au fixat „țajile”. Apoi s-au pus la pândă. Au încărcat fiecare țaje cu carbid, iar lângă ea, pe sanie, era pusă o cutie de conservă plină cu apă. În prima noapte nu s-a întâmplat nimic, dar în noaptea următoare s-a auzit mormăit de urs. Doi păcurari tineri și bine făcuți s-au așezat lângă o „sanie” cu câte o faclă în mână. Unul din ei avea o sacure ascuțită în mână și o „bagnetă” (baionetă) lungă din primul război mondial. La un moment dat, în întuneric, păcurarii au văzut o umbră mare apropiindu-se și mormăind; au ieșit cu „tunul” în întâmpinarea ei. Ursoaica și-a continuat drumul. Un păcurar a turnat apa în țaje. Carbidul a început să bolborosească. Cei doi păcurari s-au apropiat mai mult de ursoaică. Când au fost destul de aproape de ea au pus flacăra faclei la gura „țajii”. S-a auzit o bubuitură mai puternică decât un tunet. Cei doi păcurari și-au pus mâinile la urechi. Pe țaje a ieșit o flăcără lungă de 6 m. care se îndrepta spre ursoaică. Aceasta s-a speriat sau poate a fost rănită. Aceasta s-a întors și a luat-o spre pădure. Luminițele ochilor jivinelor nu s-au mai văzut. Ursoaica nu s-a mai întors, iar măierenii păstori din Gagi au povestit la toată lumea isprava lor curajoasă. Munții Gagi, ca și Prelucii, adăpostesc izvoarele Someșului; nu degeaba măierenii iubesc cu patimă munții lor”.

Palagica lui Păiuș a sfârșit povestea și a pus modestă capul în pământ.

Se auzea uneori doar foșcăitul pănușilor. Măinile desfăcătorilor alergau ca niște mici mașini pe cucuruzii dezgoliți de pănușile lor protectoare. Afară s-a lăsat întunericul. Ioana și Tudorița au adus 3 lămpci cu glăji curate și pline cu naft. Ioana a aprins lămpcile. În bucătărie s-a făcut lumină. Fiecare lampă avea câte o oglindă rotundă care reflecta lumina. Cucuruzii „în lapte” erau puși deoparte pentru cină.

Eu și cu Costică am ascultat cu drag cimiliturile, poeziile și poveștile spuse de desfăcători, dar, la o vreme, o început să ni se „urască”. Noi am fi dorit să ne jucăm. Într-un colț, pe un lepedeu, între scara cu trepte de lemn care ducea în podul casei, noi am descoperit un loc mai larg între scara podului și perete unde pe un lepedeu erau puse pănușile cele mai moi și mai frumoase care urmau să fie folosite la făcutul strujacelor. Grămada de pănuși aurii ne făceau cu ochiul. Tare ne-am fi tăvălit prin ele. Am hotărât să ne jucăm de-a piloții și parașutiștii. Ne-am descălțat și am rămas în ștrimpci. Ne-am descălțat de frica bunicii să nu hăzâm podelele și să nu aducem tină pe pănuși. Am desfăcut mâinile și zburam ca avioanele huruind din

gură ca motoarele avioanelor. Văzuserăm câteva avioane zburând de-asupra Maierului, e drept, nu prea multe, și auziserăm zgomotul motoarelor lor. Auziserăm despre parașutiști că săreau din avioane cu niște „parapleauă” mari albe. După ce am fost avioane am zis să fim parașutiști. Am urcat amândoi pe treptele scării care ducea la pod și am sărit pe grămada de pănuși verde-gălbui și proaspete. Am făcut vreo două sărituri. Făceam o zarvă de nedescris. Ne-a auzit bunicul din biroul lui de lucru. A venit la noi și ne-a arătat o jordă. Desigur că ne-am potolit și, speriați, ne-am încălțat, moșluzi. Bunicul nu ne-a aplicat nici o corecție, dar ne-a săgetat cu privirile lui autoritare.

Pe la 7, seara, bunica a anunțat cina. Era pregătită o zamă de napci și friptură de porc cu castraveți murați. S-au alăturat din nou cele 2 mese și s-au așezat bucatele pe masă. Desfăcătorii mâncau cu poftă. La sfârșitul mesei au băut borcut și s-au apucat din nou de desfăcut.

Mai rămăseseră puțini cucuruzi cu pănușile pe ei. Deodată, în bucătăria bunicii s-a făcut liniște. Se terminase desfăcutul. Parcă s-a risipit un miracol. Cucuruzii au fost cărați în pod, iar pănușile puse pe lepedeauă curate în 2 colțuri mai ferite al bucătăriei.

Solovăstru a plecat să înjuge boii, iar bunicul și badea Vasile s-au retras să facă socoteala. Bunica le-a oferit fetelor pentru acasă aproape un coș plin de cucuruzi în lapte. L-au pus în carul cu boii înjugați. Fetele și lelea Măriuca au mulțumit bunicii și-au luat rămas bun și s-au urcat în car. Badea Vasile a scos carul din curte, apoi păiușenii s-au îndreptat spre casă.

După plecarea desfăcătorilor, casa noastră părea pustie. Păiușenii aduseseră cu ei un aer de vioioșie, tinerețe și putere date de o familie încheagată. Chicotitul fetelor așezase la noi în casă veselia tinereții. Acum totul a plecat, veselia și tumultul s-au dus împreună cu carul tras încet de boii blânzi și cuminiți ai lui badea Vasile. Ioana și Tudorița au făcut ordine și au plecat acasă la ele. Desfăcutul a fost pentru mine, cred și pentru bunicul un eveniment care a schimbat pentru o zi ritmul obișnuit și regulile așezate ale unei case liniștite, ordonate. A persistat totuși în casa bunicilor mei, câteva zile, veselia tinereții și optimismul aduse de familia păiușenilor.

L-am întrebat pe bunu' de unde vine porecla Păiuș. Bunicul mi-a dat un răspuns cam nehotărât, ceva asemănător cu „un pai mai subțire”. L-am întrebat, peste câteva zile pe Costică și apoi pe Vârvara. Nici ei n-au știut exact. În Maieru erau multe porecle; aproape fiecare sătean avea câte o poreclă. Nu se supăra nimeni. Eu, la vârsta de 8 ani știam de: „Cărărușă”, „a lu' Ceapă”, „Falcaș”, „Fansulă”, „Păiuș”, „a Marcului”, „Coiban”, „Macioră” etc. Porecele făceau parte din coloritul Maierului copilăriei mele. Chiar și bunicul avea poreclă; era poreclit „buzilă” de la urma țigărilor pe buza de jos. Eu eram intrigat de porecla „Păiuș” pentru că în Rodna, unde am urmat primele 2 clase primare, am avut un coleg, bun prieten și elev eminent pe care îl chema Păiuș Ovidiu. Eram intrigat că în Rodna „Păiuș” este nume de familie, oficializat în actele de stare civilă, iar în Maieru Păiuș este o poreclă.

Anii au trecut dar nedumerirea mea referitoare la porecla „Păiuș” persista. Când am început să scriu, drumurile mele s-au intersectat cu ale fratelui colegului meu de bancă din Rodna. Este vorba despre un profesor erudit, cercetător, culegător de folklor, autor de cărți, scriitor recunoscut, director al Muzeului Rezervației Munților Rodnei, pe nume Liviu Păiuș, coleg și amic al domnului profesor Icu Crăciun. Domnul Liviu Păiuș, profesorul din Rodna, mi-a răspuns cu amabilitate:

- „Este adevărat că numele de „Păiuș” este numele de familie al unicei familii care poartă în Rodna acest nume. Am căutat în arhive, am experiența cercetării arhivelor și primul nostru strămoș figurează în arhive din 1690 sub numele Păiuș. Numeroase persoane nu au avut șansa să fie înregistrate în scriptele oficiale și mult timp prin viu grai li s-a atribuit o poreclă care s-a perpetuat. Aceasta este situația familiei din Maieru, care, oficial, în primele acte de stare civilă, figurează cu numele de Negrușer, iar în memoria colectivă ca „Păiuș”. Numele de „Păiuș” este numele unei plante de munte din munții Rodnei, din zona înaltă a Pietrosului, Ineului și Corongișului, subțire, delicată, gracilă.

Localnicii, mai ales ciobanii o cunosc din vremuri îndepărtate ca dovadă că familia din Rodna poartă numele Păiuș încă din 1690. Probabil că porecla din Maieru a fost atribuită unui sătean înalt și slăbuț a cărui siluetă semăna cu a plantei de munte; el și descendenții lui au fost porecliți „Păiușeni”. În legătură cu planta cunoscută de multă vreme de localnicii trăitori la munte știm că oficial a fost descoperită și înregistrată în Analele Academiei Române de către savantul botanist rodnean Florian Porcius în anul 1936 care i-a dat numele de „Festuca Porcii”. I-am mulțumit domnului Păiuș din Rodna pentru informația pertinentă. Din clipa aceea port o stimă deosebită profesorului rodnean și culturii sale vaste.

Badea Vasile Negrușer, a lui Păiuș, primul păiușan cunoscut de generația mea, tatăl lui Solovăstru, al lui Costică, Vârarei, Palagicăi, Matroanei și Aureliei a imprimat membrilor familiei sale o educație bazată pe rigorile credinței creștine și omeniei. I-a îndrumat pe toți la școli. Cei 32 nepoți ai lui badea Vasile au la rândul lor copii, toți îndemnați să învețe. Pe tatăl lui badea Vasile l-a chemat tot Solovăstru ca și pe fiul lui.

În legătură cu „păiușenii” și cu dorința lor de învățătură, insuflată de fapt de badea Vasile, zilele trecute am avut o surpriză: am întâlnit o nepoată a lui badea Vasile, pe doamna Ana Iacob - Luța, profesoară, acum pensionară. Luța este fiica lui Solovăstru și sora lui Viluț, a lui Vasile și a Mariei. Am discutat multe; desigur despre Maieru, căci pe amândoi ne anima dorul de el. La un moment dat a zis:

- Domnu' Sorin, vă rog să mă iertați că folosesc uneori „limba uliței”; m-am uitat un pic uimit la dânsa. Expresia folosită de această doamnă, măiereancă adevărată m-a tulburat puțin. Pentru dânsa, „limba uliței” era limba mamei sale Nastasia, a Maierului, era limbajul măierenesc neaș; era, de fapt, și limbajul copilăriei mele din Maieru, era limba românească pe care o învățase Luța de la părinții ei în ocolul casei strămoșești și pe Ulița Mare în joaca cu ceilalți copii de vârsta ei. În mintea mea s-a cuibărit „limba uliței măierene” pe prundul morii „din Arini ori la scâldat, în joaca mea cu Onofrim, cu Costică a lui Păiuș, cu Lazor sau cu Ilie a' Crețului dar și prin sătenii măiereni care veneau cu anumite treburi la bunu' Silivan ori la buna mea, Viorica.

Într-adevăr „limba uliței”, sintagma folosită de Luța care „se vâja” de minune cu trăirile mele m-a entuziasmat și m-a încântat; îmi aducea aminte de copilărie cu „nafta” cu „glaja” cu „lepedeauăle”, „procuțele”, „blidele” „cingeauăle”, „șurluitul podelelor”, „strujacurile”, cu „tăurile de topcit cânepa”, cu „răstoacă”, „peicăturile de ploaie”, „mnireasa” „druștele”, șșinuța, șșierul potcoavelor cailor, șșcipca de la mâncile fetelor, (nu știu reproduce în scris ciurilile și ce-urile măierene. Oricum „limba uliței măierene” era și este încântătoare. Trebuie să o auzi ca să te îndrăgostești de ea. În clipa în care vorbesc cu un măierean încep involuntar să vorbesc limba Maierului. Când vorbim despre „limba uliței” să nu lăsăm laoparte niște toponime admirabile și unice prin frumusețea lor verbală: Balasâna, Hânțoaia, Haj, Pârcioaia, la Pompece, Piningarea, Drogomana, Tutuleasa, Răcelea, Vernirea, Caba, Fața Satului, Boboșa, Bîzdâga, Arinete și încă vreo câteva sute.

Revin la păiușeni; toți au urmat sfatul moșului, bunului lor Nicolae. Fiul, Florin, al doamnei Luța este inginer și lucrează în Bistrița. Când s-a prezentat a spus: „Eu sunt băietu' lu' Luța a lu' ba' Solovăstru a lu' Păiuș”. Mi-am zis că am întâlnit un adevărat măierean.

Acum, mulți măiereni sunt specialiști de clasă în toate colțurile țării și chiar departe de țară. Și ce mult își doresc măierenii să rămână acasă în satul lor cu măguri și cu Someșul lor! Dar știm bine că viața are drumurile ei, iar oamenii destinele lor. Doamna Vârvara, fiica lui badea Vasile și a lelei Maria, este o distinsă și venerabilă profesoară pensionară la Bistrița, mamă a două distinse fiice licențiate. Ca profesoară, ajută copiii măiereni cu îndrumări și meditații. Sunt sigur că toți măierenii plecați departe au în sufletul lor nostalgia „limbii uliței” pe care ar dori să o asculte zilnic și nostalgia Maierului copilăriei lor.

Sorin Login

Proză scurtă

BULDOZERUL

Trei zile mai târziu de la discuția cu muncitorii, pe la nouă dimineața, Ilie Motofelea se afla într-un autoturism de tip ARO 243, cu trei uși, în drum către satul Anieș, la sediul Sectorului de Exploatare a Lemnului. Fusese convocat de șeful lui, cu o seară în urmă, într-un mod intempestiv. Chiar dacă nu a știut care e motivul chemării atât de urgente la birou, nu și-a făcut niciun fel de probleme. S-a mai întâmplat să i se solicite să treacă pe acolo și în alte dăți, pentru diverse obligații, ba să servească pe cutare sau cutare cu o mașină de lemne pentru foc, ba să primească pe cineva la cabana din Luncile Cormăii, încă funcțională, vreun prieten sau coleg de-al șefilor lui mai de departe, ba să mai ia vreun muncitor la pădure că l-a rugat, mai nou, nu se știe ce parlamentar sau câte un politician cu poziție bună la județ, ba pentru te miri ce alte obligații.

După ce a coborât din mașina de ocazie cu care venise, a cotit-o la stânga, părăsind strada principală, ca să intre pe drumul care duce la birourile sectorului și la depozitul de material lemnos. Înainte să intre pe poarta întreprinderii, s-a oprit pe la bufetul satului, amplasat pe partea stângă a depozitului de bușteni, ca să servească doi mici și o bere, lăsându-se atras de mirosul de carne arsă și bine condimentată, care i-a umplut nările de cum a ajuns în zonă. Nu comanda niciodată mai mult când era singur, oricât de foame i-ar fi fost, nu pentru că nu ar fi avut bani, cât datorită zgârceniei care i-a intrat în sânge încă din timpul copilăriei. „Ce să-i faci, așa au fost vremurile pe atunci, sărace și mizere. Nu semănau deloc cu cele de azi, când lumea își bănărește averea cu și fără folos”, se gândea Ilie întotdeauna înainte să cumpere ceva.

S-a așezat la o masă din colț, ca de obicei, ca să poată vedea mai bine orice mișcare din interior și ca să surprindă și eventualele bărfe despre ultimele evenimente din sat, povestite cu lux de amănunte doar în astfel de locuri. La ora respectivă era destul de puțină lume adunată în incinta făgădăului, majoritatea localnicilor fiind ocupați cu treburile lor de acasă sau de la servicii. Cu toate acestea, fumul de țigară domina încăperea, ocupând-o în straturi groase în partea dinspre tavan, asemeni unor cumulonimbuși învrăjbiți de mișcările convective ale aerului. În completarea peisajului, mirosul de țuică fiartă, ținută caldă pe o margine a sobei de după tejghea, inunda plămâni amețitor și plăcut, în același timp, îmbiind mesenii la o melancolie pașnică, greu vindecabilă și aparent netrecătoare.

Și-a mâncat în liniște cei doi mici (la bufetul respectiv erau destul de mari, în comparație cu alte localuri din zonă) și și-a sorbit în reprize scurte și dese berea „Coronița”, fixându-l lung pe Iliuță al lui Becă, profesorul de chimie care și-a ratat cariera datorită alcoolului și alcoolilor. Alcoolului, pentru că primise dependență, iar alcoolilor pentru că (surpriză!) i-au căzut chiar la examenul de definitivat. Întrebat fiind de către unul din profesorii examinatori ce știe despre alcoolii, examenatul i-a răspuns hotărât, cu un zâmbet tâmp pe buze și fără să clipească: „prețurile, domn' profesor, prețurile!” A fost ultima lui încercare de a mai rămâne în tagma dascălilor.

„Ce coincidență, să-l cheme și pe bețivul ăsta ca pe mine!”, se gândea maistrul de exploatare a lemnului, sorbindu-și ultima înghițitură din sticla de bere de jumătate de litru. „În locul lui, mai bine mi-aș lega o piatră de moară de gât și m-aș arunca în Someș”, și-a mai spus acesta în timp ce se ridica de la masă, scotocindu-se în buzunarul de la piept după banii pe care-i avea de plătit. Pe aceștia, și încă câțiva în plus, îi luase de acasă, din cana plasată în spatele unor ambalaje goale de țigări KENT, din bufetul cu vitrină, unde obișnuia să-și țină banii necesari cheltuielilor curente.

A achitat totul, ca la carte, ba a mai și lăsat bacșiș 50 de lei (inflația era în floare, doi mici și o bere costându-l nu mai puțin de 3.450 lei, „cât un salariu bun în urmă cu trei ani”, și-a amintit dintr-o dată), a mulțumit, și-a luat geanta cu documentele lui de serviciu și a plecat. La intrarea în unitate a dat nas în nas cu șeful

lui, Grigore Cotul, mai-mai să se ciocnească unul de celălalt.

— Să trăiți, don' șef!, a salutat repede și regulamentar Ilie, după ce mai întâi a făcut un pas înapoi și și-a scos pălăria de pe capul cu păr tuns pierdut la spate și lăsat mai lung în față, unde-l avea pieptănat, cu cărarea pe partea stângă.

— Măi, Ilie, tu vrei să intri în mine? Sau, poate, a continuat acesta fără nicio pauză, țintindu-i pieptul cu degetul arătător, vrei să-mi iei locul? Ei bine, ce mai contează! Important e că ai ajuns, în sfârșit. Unde ți-e buldozerul din Valea Vinului?

Cum unde, don' șef, îi răspunde acesta luat prin surprindere, în Valea Vinului.

Cum, mă, în Valea Vinului, cum, mă? Fă-mă și pe mine să înțeleg, că nu mai pricep nimic. Obrajii șefului de unitate s-au înroșit instantaneu, semn că acesta se enervase copios.

— În Valea Vinului, don' șef.

— Tu chiar așa iresponsabil ești? Șeful de sector a rămas o clipă pe gânduri, apoi i-a făcut un semn cu același deget arătător. Ia vino după mine!, i-a mai spus, de această dată un pic mai potolit.

Fără să-i dea alte explicații, acesta a făcut stânga împrejur, apoi a luat-o tot la stânga, pe scări în sus. Ca să ajungă în biroul lui, a fost nevoit s-o mai cotească de trei ori la stânga, prima dată când a ajuns pe holul de la etaj, a doua oară la intrarea în biroul secretarei și ultima dată la intrarea în biroul lui. Ilie Motofelea l-a urmat îndeaproape, la foarte mică distanță, dar suficient de mare ca să evite o eventuală ciocnire, în cazul în care șeful lui s-ar fi oprit brusc. Avea obiceiul ăsta, iar Ilie a reținut amănuntul de îndată ce a ajuns maistru, pentru că a pățit-o.

— Poftim, ia și citește!

Conducătorul unității de exploatare a lemnului i-a înmănat un ziar împăturit în mai multe părți. De bună seamă era unul local, Răsunetul sau Mesagerul, dar Ilie nu a reușit să-și dea seama care. După ce a luat ziarul, maistrul de parchet și-a așezat geanta pe măsura din sticlă groasă și zgârâiată în toate părțile, care era situată de multă vreme în fața biroului mare și negru, din lemn masiv, al șefului. Și-a scos cu grijă ochelarii din toc, i-a așezat cu emoții vizibile pe nas, apoi s-a apucat să citească anunțul încercuit, de bună seamă de șeful lui, cu un creion de culoare roșie. Iată cum suna acesta: „Vând buldozer marca S 1500, în stare bună de funcționare, an fabricație 1988. Preț negociabil. Plata se acceptă și în rate. Poate fi văzut și încercat în Cormaia, zona Porcăreț. Informații suplimentare, pentru cei curioși să cumpere, se pot obține de la Hoza Domide, comuna Maieru, strada Purcioaia, nr. 473”. Ilie a terminat de citit, pentru a doua oară, textul încercuit. Abia apoi și-a ridicat ochelarii de pe nas, căutând cu privirea un loc pe perete, la întâmplare, așa încât să evite ochii șefului, care-l țintuiau de sus până jos, de parcă ar fi vrut să-l poprească în locul respectiv și să-l facă ostatec pe vecie.

— Ei, ce părere ai despre asta? Vă ocupați de lucruri slabe, acolo în Cormaia, Ilie, în loc să vă preocupați producția, care stagnează bine mersi, de parcă s-ar fi terminat lemnul în pădure.

După chipul răvășit și ochii pierduți, maistrul părea speriat și încurcat. A rămas înțepenit în poziția respectivă mai multe secunde în șir, fără să poată rosti ceva. În cele din urmă și-a dres glasul, punându-și mâna la gură.

— Cum să vă spun, don' șef, eu l-am trimis săptămâna trecută pe buldozerist chiar în Porcăreț, să captureze apa de pe drum, după cum ați dat ordin, și să...

— Nu-mi vine să cred ce aud! Nu se poate! Să ce?, l-a oprit brusc șeful de sector scărpinându-se de zor în urechea dreaptă, surprins de expresia stricată, utilizată sânguinos de maistrul Ilie Motofelea. Privindu-l, i se părea că arată ca un școlar mediocru, din primele clase primare, aflat în fața unui examinator sever. Vai de capul meu, la ce-mi sunt obligate urechile să intercepteze! Ești mai prost decât prevede legea. Mai spune o dată, să ce?

— Să captureze apa, don' șef, că și-a făcut pârâul loc pe drum odată cu topirea zăpezilor.

— Și, probabil, să capteze buldozerul, ai?, i-a replicat șeful, fără ca maistrul să priceapă ceva. Unde este Hoza, buldozeristul? Ia caută-l repede și veniți amândoi la mine! Repede, că vă bag pe amândoi la pușcărie, fir-ați voi să fiți de neisprăviți! Auzi la el ce prostii vorbește, să captureze apa! Doamne, pe mulți îi mai rabdă pământul ăsta! Ultimele cuvinte le-a rostit doar pentru sine, după ce maistrul ieșise afară din birou.

Pentru cei care nu cunosc zona, trebuie să amintim că Porcăreț este un bazinet forestier situat în Cormaia, străbătut transversal de un pârâu scurt, având un debit relativ constant în tot timpul anului, care afluează în altul mai mare denumit Valea Vinului. N-o spunem noi, o spune geografia. La rândul lui, Porcărețul se varsă în pârâul mamă, Cormaia și Cormaia în râul Someșul Mare.

Ilie Motofelea, după discuția pe care a avut-o cu șeful de sector, mai-mai că ar fi vrut să plece la pădure, în munte, acolo unde, practic, trebuia să fie Hoza Domide, ca să-l aducă în fața șefului, așa cum i se ceruse. Cum însă nu a găsit nicio mașină aflată în gestiunea lui care să aibe de transportat bușteni din zona cu pricina, a avut inspirația să treacă mai întâi pe acasă pe la buldozerist, în speranța că va afla informații exacte, de la cei de acasă, cu privire la ora la care a plecat buldozeristul la lucru și cu cine.

Nevasta lui Hoza, de tulburată ce a fost la vederea maistrului, a început să se fâstâcească. Bărbatul ei se afla în acel moment la arat și nu ar fi vrut ca alții s-o știe. Era o chestiune pur de familie. Pentru început, a încercat un gen de abureală ieftină și nu i-a spus interlocutorului că subordonatul lui a plecat în altă parte, și nu la pădure, unde își avea activitatea. Dacă maistrul ar fi privit-o cu atenție, ar fi văzut pe fața ei că nu ar fi vrut nici să mintă, nici să spună adevărul.

— Unde e soțul tău?

— La lucru, don' maistru, la lucru.

— Cu cine a plecat?

— Cum cu cine, că doar știți foarte bine. Cu Vasile Buga, ajutorul lui Hoza și cu Cifor Barna, măsurătorul.

— Care măsurător?

— Feciorul lui Constantin, al lui Procopie, de pe Purcioaia.

— Toți trei laolaltă?

— Da de unde, don' maistru, toți doi.

— Păi, cum numai doi? N-ai zis tu că sunt trei?

— Da, don' maistru.

— Da, da, sigur că da? Dar câți, doi sau trei?

— Doi, don' maistru.

— Care doi, dacă sunt trei? Tocmai ai recunoscut că bărbatu' tău a plecat împreună cu Vasile Buga și Cifor Barna. Nu așa ai spus?

— Ba da, don' maistru.

— Deci, după umila ta părere, unu, plus unu, plus unu, fac trei sau doi?

— Deci, cum să vă spun, don' maistru, au plecat doi. Dacă ați înțeles, bine, dacă nu, tot bine.

Greu de cap cum era, maistrul nu a priceput nimic din ce femeia a vrut să-i transmită. Dimpotrivă, văzând că nu o scoate la capăt cu femeia, a luat-o cu amenințări, ba că-l dă afară pe soțul ei, ba că poate să-l bage și la pușcărie, dacă nu-i spune adevărul curat despre locul în care se afla în acel moment. Comunismul, chiar dacă a căzut în urmă cu aproape trei ani, a lăsat urme adânci în societatea românească pentru că, în toată perioada lui de existență, a reușit să însuflească în mintea omului ideea că oricine poate fi băgat la închisoare pentru orice. Așa că, în momentul în care maistrul doar a pomenit de închisoare, femeia s-a speriat atât de tare, că n-a mai stat pe gânduri și i-a spus acestuia adevărul, direct, fără ocolișuri. Adică, i-a spus franc maistrului că soțul ei era la arat, undeva aproape de Poiana Ilvei și nicidecum la locul lui de muncă, adică la pădure, în Cormaia. Ca urmare, ea nu a mințit când i-a spus că doi au plecat la Cormaia.

Hoza Domide, buldozeristul singuratic și cam ursuz, cum era cunoscut de toată lumea, ara de zor pe Hânțoaia, sus, la obârșie, aproape de locul numit „Trei Hotare”, punctul de întâlnire dintre Maieru, Poiana Ilvei și Sângeorz Băi. Cu toată tehnologia avansată, cunoscută și aplicată în privința lucrării solului, din

- continuare în pagina 8-

Grigore Avram

Proză scurtă

Buldozerul

cauza terenului în pantă, oamenii din zona de munte foloseau doar atelajele în relația lor cu pământul. Aceasta și din cauza sărăciei, dar și pentru că era un obicei moștenit de la străbuni.

Deși avea sarcină de serviciu să repare drumul auto forestier de pe Valea Porcărețului și apoi să construiască un altul, de tractor, pentru colectarea lemnului, de la învârtitoare în sus, adică din locul în care se termină drumul auto respectiv, până în Poiana Prislopaș, fiind ocupat cu campania agricolă de primăvară, de aproape o săptămână buldozeristul nu a mai dat pe acolo. Acesta, împreună cu proprietarul atelajelor, făceau o pauză scurtă, cât să se mai odihnească caii, când l-au zărit, venind către ei, valvârtej, pe nimeni altul decât pe maistrul de exploatare, în carne și oase. Pentru o clipă, Hoza Domide a simțit că i s-a oprit inima în piept.

— Bun, și ce s-a întâmplat mai departe?, l-a întrebat Iochim Ometiță, proprietarul de atelaje, pentru că cel din fața lui rămăsese împietrit cu privirea în vale. Acesta se oprise brusc dintr-o poveste întâmplată în vremea când își satisfăcea serviciul militar. Finalul părea interesant și îl făcea pe interlocutor nerăbdător să-l audă.

— Atunci am făcut de frică pe mine, cum mai-mai că-mi vine să fac și acum.

Buldozeristul îi relatează o întâmplare ciudată pe care a trăit-o în timpul armatei. Imediat după ce a împlinit rotunda vârstă de douăzeci de ani, fusese încorporat la Unitatea Militară 0215 din Bistrița (doi și un sfert, așa îi spuneau toți soldații) și de acolo s-a și liberat. Odată, cam pe la mijlocul stagiului, frunța fiind, în vreme ce era santinelă la poarta principală a unității, un coleg de-al lui, Vasile Bulz, din comuna Romuli, a plecat după bere, cu marmita, la fabrică. Nu era prima dată când făcea această operațiune, de aceea l-a și lăsat să iasă cu mare ușurință din unitate, chiar dacă acest lucru era strict interzis în lipsa unui bilet de voie. Deși era dimineață foarte devreme, cu destul de mult înainte să se crape de ziuă, cu tot riscul la care se expunea, l-a lăsat totuși să plece, pentru că, așa cum a făcut-o și alte dați, era sigur că se va întoarce înapoi. Ceea ce s-a și întâmplat, după un timp care lui i s-a părut rezonabil, având în vedere traseul pe care-l avea de făcut. În unități temporale, acesta a sosit după exact cincizeci și șase de minute. Cronometrare și în dimineața respectivă, cum a mai făcut-o de atâtea alte dați, pentru că așa simțea că-i trece timpul mai ușor.

La întoarcere, Vasile Bulz i-a lăsat o gamelă de doi litri, plină ras, cu bere nefiltrată, cu bulbuci mici în interior care se grăbeau să iasă la suprafață. Fiindu-i sete, a băut-o pe toată în mai puțin de un sfert de oră, fără să se forțeze prea tare. Numai că, spre disperarea lui, cu vreo douăzeci de minute înainte să iasă din post, berea, insuficient fermentată, i-a provocat o diaree de toată frumusețea. Ce era de făcut, că mulțimea crampelor și intensitatea lor creștea exponențial și în fața porții nu avea cum să-și dea drumul, iar până la ieșirea din post nu mai putea să reziste? Și-a consultat încă o dată ceasul (pentru a câta oară?): era fix cinci și patruzeci și două de minute, iar comandantului lui, cu ofițerii și subofițerii, aveau să vină peste mai puțin de o oră și douăzeci de minute.

Să cheme caporalul de schimb, nu avea cum, pentru că s-ar fi dat de gol cu berea și risca să facă arest pentru că și-a lăsat colegul să iasă în oraș. Să fugă la toaletă, nici așa ceva nu putea să facă, pentru că însemna să-și părăsească postul și, dacă era prins, risca să fie judecat de Tribunalul militar și condamnat la ani grei de pușcărie, pentru dezertare. Greu era de luat o decizie, pentru că niciuna din câte i-a venit în minte nu-i era

favorabilă.

Din cele mai vechi timpuri, în armată postul de santinelă este calculat la trei ore, timp în care, în condiții normale, o persoană poate să reziste fără să-și facă nevoile fiziologice. Or, momentul descris anterior, în nici un caz unul normal nu putea fi. Cu toate că nu mai era mult până la ieșirea din post, pentru că nu a mai putut rezista, a preferat să facă pe el. Numai că, la ora șase, când s-a făcut schimbul, din cauza mirosului care s-a împrăștiat în toată unitatea, mai ales în zona camerei de gardă, împreună cu caporalul de schimb a venit și ofițerul de serviciu, și atunci... Nu și-a mai continuat povestea, că deja maistrul de exploatare era în fața lor, transpirat că-l puteai storce, nu alta.

— Mama ta de ticălos, aicea ești tu? Păi unde trebuia să fii la ora asta, măgar fără pereche?

— Să trăiți, don' șef. Buldozeristul s-a ridicat în picioare și s-a postat în partea din aval a maistrului de exploatare, astfel încât să nu depășească înălțimea nasului acestuia, care era mai scund cu vreo zece centimetri. Nu mă faceți măgar, pentru că nu merit. N-am avut pe cine să trimit la arat, cu omul ăsta aici de față, că știți, copiii cei mari îmi sunt la școală, iar pe cei mici încă nu mă pot baza să...

— Lasă gargara, măi tâmpitul. Ilie Motofeala, de nervos ce era, își găsea greu cuvintele, iar cele care-i veneau în minte erau toate pline de invective și calomnii. Spune drept, de când n-ai mai fost la lucru, în Porcăreț?

— Păăăi... să tot fie, don' mastru...

— Cât? Spune repede, că acuma te omor și te bag sub brazdă, să nu te mai găsească nimeni, niciodată.

— Vreo două, poate trei zile, nu mai mult.

— Ți-am cerut să-mi spui drept, țaran fără minte, că te bat de-o să-ți sune apa-n cap. S-a oprit pentru o clipă, doar cât să-și tragă răsuflarea. Oricum, a continuat apoi, știu mult mai multe decât îți închipui. De la nevastă-ta, care n-a avut ce face și mi-a mărturisit tot, și ce trebuie și ce nu trebuie. Brusc, tonul maistrului se mai domolise nițel, surprins fiind, probabil, de ideea cu nevasta, care-i venise în minte, firește și natural.

Hoza Domide a rămas mut pentru o vreme, cu privirea aruncată niciunde, dând impresia că dorește să-și amintească de ceva care s-a întâmplat cu foarte mult timp în urmă. Parcă nu-i venea a crede că nevasta lui ar fi fost în stare să-l trădeze în legătură cu ce făcea el. Și totuși, femeia tot femeie rămâne: slabă de înger și fricoasă. Altfel ce i-ar fi venit maistrului să-i spună că "a mărturisit tot, și ce trebuie, și ce nu trebuie"? Să-i fi spus și despre faptul că mai vinde și el câte un lemn pe unde poate? Și ce? Trebuie să-și întrețină cumva familia, dacă domniile de la sector îl plătesc atât de prost! Hoza Domide medita profund, și nu se sinchisea să dea impresia c-o face. În tot acest timp, Iochim Ometiță, care habar nu avea despre ce era vorba, se uita întrebător, când la unul, când la celălalt.

— Cam de săptămâna trecută, pe vremea asta, i-a spus buldozeristul după ce a admis că a fost prins cu mâța-n sac.

Evident, răspunsul a venit greu. Dar, odată rostit, pe maistrul de exploatare parcă îl lovide un baros de carieră, drept în moalele capului. Simțea că amețește. Cum să poată să creadă că ceea ce auzea era adevărat? Lui, care întotdeauna a avut încredere în muncitorii din subordine, să i se întâmple una ca asta? Tocmai lui? A făcut o jumătate de pas în spate și a ridicat mâna dreaptă în sus, cu pumnul închis, ca și când ar fi vrut să-l lovească. S-a oprit, dându-și seama că avea să facă o prostie, cu un martor de față. Și-a lăsat mâna în jos, apoi a continuat, cu degetul arătător îndreptat amenințător în direcția buldozeristului:

— De când? De o săptămână? Așaaa! Deci...

Maistrul a făcut un pas către Hoza și i-a aplicat acestuia o lovitură ușoară în umăr. Deci, a repetat, acum îmi explic eu ce s-a întâmplat în realitate. Și a început să socotească pe degete așa: mai întâi ai vândut buldozerul, iar mai apoi ai hotărât să nu te mai duci la lucru, ca să nu se dea vina pe tine. Ai așteptat câteva zile ca să vezi ce reacții vor fi pe la sector, după care ai dat anunțul în ziar, prefăcându-te că altcineva a făcut acest gest.

— Eu, don' mastru...

— Mai tacă-ți fleanca, nu vezi că n-am terminat?

— Don' mastru...

— Taci, n-auzi? Măi omule cu cap de bostan, eu știu că pe timp de iarnă nu ai prea avut de lucru, iar de câștigat ai câștigat după cât ai lucrat.

— Adică puțin, iar la câte cheltuieli am cu copiii...

— Da, da, da, așa e, adică puțin ai câștigat. Și nu mă mai întrerupe. Deci așa, n-ai avut bani, ai furat buldozerul, l-ai vândut și, curios mod de a acționa, că mă surprinde și pe mine, abia apoi ai dat anunțul în ziar. Maistrul de exploatare trecea în revistă evenimentele pe care le bănuia că s-ar fi întâmplat, repetându-le de mai multe ori, pe degetele de la mâna stângă, începând cu cel mare. Ai făcut acest lucru taman când a venit primăvara și la sector este cel mai mult de lucru. Da, a continuat Ilie, de parcă își vorbea sieși, avem noi mult de lucru, dar și tu ai mult de lucru acasă. Și-a ridicat ochii de pe degete ca să-l privească pe Hoza Domide drept în ochi și a continuat fără niciun pic de pauză: cum ai moșie multă, pentru care e nevoie de bani mulți pentru a fi lucrată, neavând acești bani, ai vândut buldozerul. Maistrul ajunsese la degetul mic și continua să-și privească interlocutorul în ochi.

— N-am vândut niciun buldozer, don' mastru.

— Cum n-ai vândut, mă animalule, cum n-ai vândut? Chiar dacă se mai calmase puțin, limbajul și tonul îi rămăseseră neschimbate, identice fiind cu apucăturile nomenclaturistilor de dinainte de anul 1989. Și acum două săptămâni, la nunta fiicei șefului de post, mi-aduc aminte că tu ai cinstit nu cât un nuntaș obișnuit, ci cât un nanaș, deși ai fost doar moșul nanașului. Este că am dreptate? Că doar am fost foarte atent când s-au strigat darurile. De unde-ai avut tu atâția bani, dacă nu din vânzarea buldozerului?

— Dacă vă spun că nu l-am vândut, don' mastru, de ce nu mă credeți?

— Dacă nu l-ai vândut, atunci unde-i utilajul?

— Sus, în Porcăreț, la învârtitoare, unde l-am lăsat săptămâna trecută. Și n-am mai lucrat pentru că n-am mai avut motorină, că am dat-o cumnatului dumatăle mai mare, să-și ducă oamenii la nuntă în Jucu, lângă Cluj. Era clar că, de la un timp, muncitorul buldozerist începuse să prindă curaj, așa că a continuat după o foarte scurtă pauză pe care o făcuse doar ca să-l privească și el, drept în ochi, cum făcuse șeful lui mai devreme. Ai uitat așa repede, don' mastru? Pentru acestea, tot eu sunt de vină?

— O tonă de motorină?

— Nu, don' mastru, doar două sute de litri, dar i-am mai dat și șefului de post o sută de litri, că și el a avut nuntă și tot dumneata ai zis, un plin pentru mașina de teren a brigadierului (și n-am avut ce face, i-am dat și pădurarului trei găleți să-și tragă niște lemne cu taful), că ai zis că trebuie să ne înțelegem bine cu cei de la silvic și mi-am luat și mie câteva găleți, că am avut nevoie. Restul am folosit-o la repararea drumului, după cum bine știți.

-va urma-

Grigore Avram

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN
 Redactori: Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase,
 [Alexandru Rațiu], [dr. Lazăr Ureche], Liviu Ursa
 Nr. scos sub egida Consiliului local Maieru

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)
 Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.
 Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSAUD

Machetare: Viluț Cărbune
 Tehnoredactare computerizată și tipar: IMPRES srl Bistrița, str. N. Titulescu, nr. 18,
 tel/fax: 0263 238027, tel: 0263 223201 ISSN 1224 - 643

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele"-

Liviu Rebreanu

VASILE COȘBUC

Director fondator: SEVER URSA

PUBlicație EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XIX Nr. 5 (116) *** OCTOMBRIE 2015 *** 8 PAGINI *** 1 leu

Eveniment

Măiereanca ALEXANDRA BINDIU

La sfârșitul lunii iunie în Maieru au avut loc două evenimente culturale remarcabile: acordarea la sfârșitul ultimei clase a „Liceului Tehnologic Liviu Rebreanu” a notei 10 pentru eleva Alexandra Bindiu și lansarea cărții „Autori măiereni-antologie” scrisă de profesorii Icu Crăciun și Iacob Naroș. Despre lansarea cărții și valoarea ei am scris. Dar despre Alexandra Bindiu... Eu ca măierean sunt mândru de eleva de 14 ani căreia i-a fost acordată nota 10 la încheierea ciclului gimnazial în Maieru. **Sunt dator să menționez că este singura notă de 10 obținută de un elev la absolvirea unui gimnaziu din județul Bistrița-Năsăud.**

Județul Bistrița-Năsăud este un județ mare, mult diversificat ca evoluție istorică, relief, tradiții, resurse naturale și întins ca suprafață. Sunt măierean și îmi este invadat sufletul de mândrie că apar concitadini care încearcă să meargă pe urmele înaintașilor noștri de vază. Am în minte câteva idei prin care încerc să aflăm cine este Alexandra și de ce rezultatele ei școlare sunt prilej de mândrie pentru măiereni și cum a ajuns ea la ele.

Să ne urcăm în microbuzul bunicului matern al Alexandrei, Viorel Naroș și să începem să traversăm județul în care domnișoara absolventă a fost unica cu 10. Vreau să-i prezint Alexandrei un crâmpei din ambianța în care a crescut și pentru care a meritat să se străduiască. Merită să fim emoționați; avem drum lung de făcut. Plecăm din

Valea Mare de sub Ineu, unul din cei 2 regi ai munților Rodnei și trecem prin Șanț-ul lui Dimitrie Gusti și a „Teatrului Nescris”, cu vestigii romane pe teritoriul său. Ajungem în Rodna încărcată de istorie, loc de sacrificiu pentru localnici în urma invaziilor sângeroase ale Tătarilor. Dar și noi, ocupanții microbuzului avem motive temeinice să încercăm trăiri aparte. În Rodna au viețuit și și-au desfășurat activitatea doi „grăniceri” de fală: savantul Florian Porcius și preotul memorandist Gherasim Domide, exemple și prilej de mândrie pentru rodneni. **Din Rodna însă este și tatăl Alexandrei:** Alexandru Bindiu. Ficiorul Alexandru a locuit împreună cu părinții într-o casă lângă gară, a făcut o școală de tehnicieni veterinari, a văzut Măgura din Sus /așa-i spun măiereni/ și atras de tandrețea Maierului s-a însurat cu domnișoara Liliana Naroș, fiica ghidului nostru. Ne continuăm drumul și trecem prin Anieș. Nici aici nu scăpăm de emoții pentru că bunicile Alexandrei, ambele sunt anieșence.

Intrăm în Maieru, trecem pe lângă locul unde au fost vestigiile castelului grofului Zicky și ajungem în dreptul uliței „lu' Cârceie”.

- Aici a locuit publicistul, scriitorul Emil Boșca Mălin, i-am spus Alexandrei. Am ajuns în dreptul „Școlii cu clopot”. Aici a învățat Alexandra, aici am învățat și eu și tot în școala cu clopot, într-o sală de clasă, în nopțile de vară, a scris Rebreanu „Ciuleandra”. Am trecut prin dreptul podului Balasânii. Pe chipul Alexandrei am văzut o tresărire. Pe malul celălalt al Someșului la 2 case mai jos de

Fătu, nu departe de dealul unde ne dădeam noi copii cu sania, locuia Alexandra împreună cu părinții și bunica ei, bolnavă. Înainte de rampă i-am spus Alexandrei că pe aici, pe dreapta a trăit o personalitate de seamă a Maierului, Iustin Ilieș. Doream să infiltrez în sufletul elevei prin exemplele propriilor consăteni

- continuare în pag. 2 -

Sorin Login

Vecinii noștri

ANTON COȘBUC - un nume pe care leșenii nu trebuie să-l uite

Numele cărturarului Anton Coșbuc ne duce cu gândul la poetul George Coșbuc. Ca să-l așezăm pe **Anton Coșbuc** acolo unde îi este locul, trebuie să prezentăm succint istoria familiei Coșbuc.

Așadar, poetul George Coșbuc, fiul preotului Sebastian și al Mariei, născut în localitatea Hordou, la data de 20 septembrie 1866, a avut, după unii cercetători ai biografiei poetului, 11 frați, după alții, mai mulți. Unul dintre frații poetului, Leon Coșbuc, a fost preot în Leșu, județul Bistrița-Năsăud, în perioada 1872 – 1922. La acest frate poposea și George Coșbuc, în vremea în care viitorul poet era licean la Năsăud.

Referitor la urmele rămase de la George Coșbuc, din perioada când a fost elev la Năsăud și mergea la Leșu, precizăm că poezia „Nu glumiți, v-opriți acum” a fost publicată de Leon Scridon în Gazeta Bistriței, VI, 12, 15 iunie 1926, după un manuscris descoperit la Leșu, iar poezia „Leșule, râu ca gioara” a fost reprodusă din memorie de colegi sau de rudeni ale poetului și publicată postum în *Muza someșană*. În *Arhiva someșană* nr.6, pag. 80 (din memoria învățătorului Iuliu Bugnariu), poezia apare așa: „Leșule, râu ca gioara/ Treci-mă la Mărioara,/ Dar mă treci/ Să nu mă-neci!/ Că dacă mi-i îneca/ Mândra mea te-a blestema,/ Apa-n tine va seca/ Și-or rămâne pietrele/ Și și-or plânge zilele.” (G. Coșbuc cls. IV-a liceală).

Mai precizăm că, în „George Coșbuc, Opere alese, III”, Editura Minerva, București, 1977, pag. 520, se menționează faptul că în această ediție nu se publică o serie de poezii, printre care și cele pe care le-am menționat mai sus, deoarece „au fost considerate apocrife, reproduse din memorie de colegi sau de rudeni ale poetului și publicate postum în diferite periodice”.

Unul dintre fiii preotului Leon Coșbuc, numitul Vasile Coșbuc, a fost preot și el, în localitatea Leșu, în perioada 1919 - 1948. Preotul Vasile Coșbuc a avut 10 copii:

1. Victor era al doilea fiu. A fost preot în Tiha Bârgăului.

2. Maria (Miți), născută în anul 1910 –

- continuare în pag. 2 -

Veronica Oșorheian

Eveniment

- urmare din pag. 1 -

Măiereanca Alexandra Bindiu

dorința de ascensiune, dorința de perfecționare. Nu doream ca înconjurată de laudele actuale, Alexandra să creadă că pentru moment efortul ei s-a terminat. Am trecut de Sângeorz, am trecut prin comunele grănicerești și am ajuns la Năsăud. Ce oameni de cultură, ce minunați patrioți nu a adăpostit Năsăudul! Parcă pluteau și acum în aer urmele lui Rebreanu, Coșbuc, Șotropa, Moșil. De la ei doream să învețe Alexandra Bindiu mândria civică a ardeleanului. Liceele Năsăudului trimiteau spre noi flori de cultură și iubire de țară.

Am luat-o spre Salva, Beclean și ne-am oprit la Reteag. Parcursesem în grabă drumul spre Cluj, o dimensiune minimă a județului nostru. Ne-am întors la Năsăud și peste Dealul Târgului am ajuns la Bistrița. Uimiți de biserica Lutherană și Sugălete am urmat direcția spre Tîrgu Mureș. Peisajul s-a schimbat. Munții falnici ai Ținutului de sus al Năsăudului au rămas în urma noastră; în schimb ne aștepta Lechința și Vermeș cu dealuri domoale și vinuri bune. Ne apropiam de marginea județului nostru. Ne-am întors. Am ajuns acasă în Maierul natal după 8 ore de drum. Dar dacă urmam Valea Bârgaielor, Valea Sălăuței, Valea Ilvelor, când ajungeam acasă?

-Vezi Alexandra Bindiu ce mare este județul care te cinstește!, ce mare este teritoriul în care nota ta maximă este cunoscută și acceptată ca exemplu. Tocmai asta am vrut eu ca printr-o călătorie imaginară să deschid Alexandrei orizontul adevărat al realizării sale și să fac pavăză în jurul ei împotriva unor false laude. Prin acest periplu imaginar, alcătuit în grabă și desigur cu omisiuni am vrut să o ancoroz pe Alexandra în realitatea dimensională, geografică, istorică, culturală, tradițională a județului în care ea a devenit cunoscută prin mintea ei ascuțită și prin strădania ei. I-am atras atenția Alexandrei că a trecut cu succes doar printr-o etapă, că a câștigat doar o bătălie; atenție la invidioși, răutăcioși, prieteni falși.

Alexandra Bindiu nu este o ficțiune, este o domnișoară reală cu trăirile și sentimentele vârstei de 14 ani. Deosebite la Alexandra sunt inteligența, capacitatea de muncă, organizarea excelentă a acumulărilor mentale și dorința de a reuși. Am stat de vorbă cu câțiva diriguitori ai învățământului în județul Bistrița Năsăud. Alexandra participase la Năsăud și în Bistrița la olimpiade sau alte manifestări școlare însoțite de examene. Toți profesorii de la județ care o cunoșteau pe măiereanca Bindiu mi-au vorbit despre inteligența și capacitatea de sistematizare a răspunsurilor. De fapt Alexandra, eleva inteligentă avea un cult pentru muncă. Ea de mică asistase la strădania mamei sale de a o îngriji pe

bunica ei bolnavă; pe tatăl ei îl vedea adeseori întorcându-se obosit de la muncă. Astfel copila, apoi domnișoara a trăit permanent în atmosfera muncii pentru familie. Alexandra fiind o copilă inteligentă a înțeles de mică necesitatea efortului. Așa a obținut tot timpul note mari; când nu obținea nota pe care și-o dorea în sinea ei era nemulțumită. Părinții ei i-au creat condiții să învețe. Acum are un birou al ei de lucru, destinat lecțiilor și cititului pe care îl împarte cu fratele ei Alex.

Desigur în formarea Alexandrei ca intelectual, ca om în general, un rol deosebit l-au avut părinții și profesorii; cu certitudine Alexandra, „materialul” de modelat a fost de bună calitate. În acest sens, legat de educarea unui copil aș cita un vers din poetul Vasile Militaru: „**Din acelaș lemn poți face și cruce și măciucă**”. La modelarea Alexandrei a contribuit mai ales mama ei, care era tot timpul acasă lângă fiica ei; dar și profesorii. Alexandra vorbește cu mult drag și respect despre profesorii ei din Maieru. Ne vorbește emoționată despre învățătoarea ei Pârlea Lucreția și despre profesorii ei: Ursa Elena, Cotul Adela, Mureșan Cirilă. Un exemplu pentru Alexandra a fost și Iacob Naroș, profesor-scriitor, verișor al bunicului elevei.

Cărțile au jucat un rol important în evoluția mentalului elevei Bindiu. Una din cărțile de căpătâi cu un important conținut psihologic și care i-a însoțit copilăria Alexandrei a fost „Cuore” de Edmondo de Amicis. În prezent citește Maxim Gorki. Are de gând să citească Dostoievski, Dickens, Hugo.

Momentele de relaxare sunt necesare; nu poți bombarda permanent creierul cu noțiuni abstracte, uneori rigide oferite de programele analitice școlare. Dumnezeu i-a dat Alexandrei și un suflet sensibil. Cu multă duioșie, Alexandra povestește despre livada părinților ei de pe Colnic și satisfacția pe care i-o provoacă mersul ei acolo. De pe Colnic te bucurai de frumusețile Maierului, erai impresionat de măreția Muncelului și de frumusețea Văii Caselor. Balasâna, văzută de sus avea o frumusețe aparte. Câteodată Alexandra își închipuia că i-au crescut aripi și zboară peste satul ei natal, că trece peste Colnic, Pârcioaia, Caba, Vernirea, Drogomana, Fața Satului; îi era drag Maieru și nu s-ar fi despărțit de el niciodată.

Perspectivile elevei de excepție Bindiu Alexandra..... Viitorul apropiat este conturat bine. S-a înscris la liceul „Andrei Mureșianu” din Bistrița, la o clasă de biochimie. Alexandra crede că biochimia îi oferă perspective mai largi de alegere pentru viitor. După absolvirea liceului dorește să se înscrie la Facultatea de Medicină. Are dreptate

Alexandra; biochimia se implică în multe domenii. Astăzi se vorbește mult despre biochimie celulară, biochimie moleculară, biochimie în genetică. Acum urmează însă marea dilemă: să se formeze oare măiereanca noastră ca un medic practician curant, eventual cu o specialitate bine definită sau cu înzestrarea ei mentală fertilă să urce pe culmile cercetării ca doamna Aslan, ca doctorița Ionescu, neurochirurg, colaboratoarea lui Bagdazar și Arseni sau doamna Curie. Alexandra știe că o viață dedicată doar studiului și cercetării înseamnă un timp restrâns acordat familiei și vieții personale. Rămâne la latitudinea Alexandrei să aleagă. Eu sunt sigur că ea va reuși la Medicină dacă își menține opțiunea.

I-am vorbit Alexandrei despre medici renumiți, excelenți practicieni care petrecându-și o bună parte din timp în spital aveau răgaz să se bucure și de binefacerile familiei. I-am dat un exemplu cunoscut pe Valea Someșului. Era un „grănicer” de-al nostru originar din Vărarea /Nepos/ care a profesat mulți ani în Năsăud. Îl știa toată lumea pe doctorul George Trifon; era renumit în tot ținutul Năsăudului de Sus. A salvat multe vieți în perioade în care aparatul medical de diagnostic lipsea; doctorul Trifon avea doar sufletul, mâinile, știința și măiestria. Astăzi, cel mai mare spital din Năsăud îi poartă numele.

Un alt exemplu pe care i l-am dat Alexandrei a fost profesorul Iuliu Hațieganu de la Cluj. Profesorul era un diagnostician remarcabil, un cercetător desăvârșit și un pedagog înzestrat; era o celebritate medicală. În jurul lui s-au format nenumărați doctori profesori universitari de excepție.

Acum scriu despre măiereanca Alexandra Bindiu. Îmi face plăcere să scriu pentru că ea este viața însăși în cea mai frumoasă ipostază și pentru că ea este viitorul Maierului clădit pe evoluții tinere și inteligente.

Sorin Login

Maieru' de azi

Vecinii noștri

- urmare din pag. 1 -

ANTON COȘBUC - un nume pe care leșenii nu trebuie să-l uite

căsătorită cu Anton Șirlincan – ajuns director în Ministerul Agriculturii București.

3. Leon, născut în 1911, decedat la 22 de ani (s-a împușcat în stupină), a fost întemeietorul unui nucleu cultural din Leșu.

4. Gabriela (Gabi), născută în 1913 – căsătorită cu Emil Anton – învățător, inspector la Secția de Învățământ și Cultură a Raionului Năsăud.

5. Virgil, născut în 1915, era vânzător la magazinul sătesc. A trăit în Leșu. Pe fiul lui l-a chemat Anton.

6. Alexandra (Sanda), născută în 1916 – a decedat la 22 de ani, în urma unei răceli.

7. Teodora (Dora), născută în anul 1921 – profesoară în comuna Pădureni, raionul Cracova, regiunea Timișoara, căsătorită cu Ion Tudoroiu – învățător, apoi profesor.

8. Vivia, născută la 16 martie 1924 – profesoară de educația fizică la un liceu din Oradea, căsătorită cu Alexandru Torjoc – fotbalist (apoi profesor antrenor), despre care profesorul Radu Coșbuc spune că era poreclit „Torino”, datorită unui meci jucat în Italia, la Torino.

9. Mircea, născut la 10 noiembrie 1926 – învățător, a fost directorul Școlii de 7 ani din Parva, raionul Năsăud. Ulterior a absolvit Institutul Pedagogic de 3 ani și a fost profesor de limba și literatura română, dar și un bun director al Școlii din localitatea Leșu. Este înmormântat în cimitirul bisericii *Sfinții Cosma și Damian* Leșu. La îndemnul acestui director, mulți fii ai satului absolvenți de liceu și-au continuat studiile universitare la învățământul fără frecvență și au ajuns dascăli. Mircea a avut un singur fiu, Vasile – Mircea, profesor de sport.

10. ANTON COȘBUC – este primul copil al preotului Vasile Coșbuc. Anton s-a născut (după informația primită de la vărul lui, profesorul Radu Coșbuc), la 20 decembrie 1904, în localitatea Leșu. El este cărturarul al cărui nume nu trebuie uitat de leșeni.

Dintr-o *Autobiografie* – manuscris păstrat de Toma T. Artene din localitatea Leșu, jud. Bistrița-Năsăud, iar apoi de familia prof. Pop Florea și Domnița, din aceeași localitate, dar și din alte publicații, mai aflăm că Anton Coșbuc a făcut școala primară în localitatea Leșu, iar liceul și maturitatea în orașul Năsăud. (Profesorul Radu Coșbuc, văr primar cu Anton Coșbuc, spune că, în clasa a VI-a de liceu, Anton Coșbuc a plecat cu o bursă de studiu la Roma, de unde s-a întors mai repede, căci nu i-a

- continuare în pag. 3 -

Veronica Oșorheian

Vecinii noștri

- urmare din pag. 2 -

ANTON COȘBUC - un nume pe care leșenii nu trebuie să-l uite

plăcut locul străin). Dintre profesorii avuți la liceu, îi amintim pe cei din marea pleiadă: Vasile Bichigean, Ioan Păcurariu, Virgil Șotropa, Alexandru Ciplea, Ștefan Scridon, Nicolae Drăgan, Augustin Bena, Valeriu Seni, Victor Motogna, Emil Precup.

Studiile universitare le-a făcut la Cluj și la București. A fost licențiat în litere și filozofie, specialitatea istorie și latină.

A fost profesor suplinitor de limba și literatura latină la Liceul din Năsăud (la catedra profesorului Vasile Bichigean), în anul școlar 1931-1932 și pedagog la internatul de băieți al Liceului „George Coșbuc” în anii școlari 1931-1932 și 1932-1933.

Anton Coșbuc și Dimitrie Gusti cu echipele studențești și săteni din Leșu, jud. BN., 1935

Din 1933 a fost încadrat la Fundațiile Culturale București, lucrând la Direcția Publicațiilor și Bibliotecilor, mai întâi ca inspector și apoi subdirector, până în luna mai 1940, când a trecut la Ministerul Propagandei, ca șef de serviciu, în funcția de referent pentru probleme de cultură populară și bibliotecă. Apropiat fiind de sociologul Dimitrie Gusti, începând cu anul 1935, timp de trei veri consecutiv, Anton Coșbuc a însoțit echipele studențești ale Fundatiei Regale, repartizate în localitățile Șant și Leșu din județul Bistrița – Năsăud, sub directa îndrumare a savantului Dimitrie Gusti – școlit în țară, apoi în Berlin (1904 - 1909) și în Franța.

Așa cum apreciază istoricul Teodor Tanco, în lucrarea sa „Virtus Romana Rediviva” (vol. III, pag. 283 - 288), Anton Coșbuc „nu s-ar putea spune că a practicat o anumită profesie”, ci mai multe „dar toate aproape de carte, de răspândirea ei în mase, de instituțiile culturale sătești, pentru ridicarea, cu adevărat, a poporului pe plan cultural. Specialist în biblioteconomie, „a răspândit și a recomandat cartea bună”, întemeind biblioteci și îndrumând organizarea și răspândirea lor. Învățătorul pensionar Ioan Blaga povestea într-o vară, la Sângeorz Băi, cum l-a întâlnit pe Anton Coșbuc, prin 1934 sau 1935, călătorind într-un vagon de marfă, aducând cărți din București, de la Casa Școalelor, pentru bibliotecile din Leșu și din Năsăud.

La 30 martie 1946, Anton Coșbuc a ieșit la pensie (probabil pensie de boală, căci era destul de tânăr). În anul 1947 s-a reîntors în Leșu, a fost încadrat ca prim-cenzor la Cooperativa de consum, până la 4 februarie 1949, când a fost arestat și judecat la 7 ani închisoare corecțională pentru motive de ordin politic. Procesul s-a judecat la Tribunalul Militar Cluj, fără să i se fi putut atribui vreo faptă precisă sau vreun delict oarecare.

După ispășirea pedepsei, o bună parte de

timp și-a petrecut-o prin clinici și spitale. A lucrat în mod onorific la Căminul Cultural Leșu. În vara anului 1957, a inițiat aniversarea a 50 de ani de activitate teatrală a localității Leșu și 30 de ani de existență a Bibliotecii populare, printre ai căror inițiatori se număra și el, punând la dispoziția Căminului Cultural Leșu materialul documentar necesar. În vara anului 1958, conducea lucrările pregătitoare pentru aniversarea a 30 de ani de la înființarea Căminului Cultural Leșu, aniversare care urma să aibă loc în vara anului 1959.

Până în anul 1958, Anton Coșbuc a colaborat la revista „Arhiva someșană” cu subiecte istorice, iar la „Solia” – periodic al căminelor culturale năsăudene din Năsăud, precum și la revista „Căminul cultural”, cu subiecte privind activitatea căminelor culturale și a bibliotecilor populare. Cărturarul și-a propus să elaboreze un Dicționar și atlas onomastic al Ținutului Năsăudean, în care sens a colaborat cu zeci de profesori și învățători din satele năsăudene. Acest gând n-a fost împlinit, dar fișele se păstrează la fondul de documente lăsate de autor. Nu a fost înscris în organizații politice.

Pe Anton Coșbuc l-am cunoscut și eu. Aveam vârsta când îi puteam adresa doar salutul cuviincios care se păstra la sat.

Dintr-o scrisoare adresată de Anton Coșbuc lui Toma T. Artene am desprins frământările, preocupările, intențiile, speranțele, îndemnul și stăruințele pentru ceea ce trebuia făcut, dar și recunoștința și mândria pentru ce au

făcut înaintașii din localitatea lui de baștină. Am descoperit și legătura aceea tainică, de suflet, cu leșenii. Această nobilă scrisoare face dovada celor spuse mai sus:

Năsăud, 31 august 1966

Dragul meu Toma (T. Artene n.n.),

Te rog ia contact, prin scris, desigur, cu Maria Lazăr, Maria Petri, Dănilă Suci, Ionel Ciupa, Viorel Sărețan și urgentează-i să trimită câte două fotografii, format 6/9 cm, bust, în costum național.

De asemenea, adă-i aminte lui Aurel Pralea (Oh, Aurel, Aurel ...) Ion Oarcăs, George Urs, Ioilă Andron, Maria Trif și Maria Mici, *) (Caterina Stelic Gagea – tocmai pe ea era s-o uit) să vină neapărat, în săptămâna asta, la Năsăud, ca să-și facă fotografiile la doamna Tatai – Secția Foto, în clădirea cea nouă, vis-à-vis de restaurant. Același lucru să-i comunici și lui Petrea Gagea, Grigore Roman și Larion Marica. Dar grabnic, că sfârșarii de la Secția Foto vor să-și încheie lucrarea, spre a-și putea ridica banii. Am avut și astă dimineață o discuție cu ei și am refuzat să semnez de primirea materialelor, până nu va fi gata întreaga lucrare. E destul de neplăcut și pentru mine să intru mereu în conflict pentru iubiiții mei leșeni, care rezistă la toate îndemnulurile mele, de parcă aş vrea să-i scot la hulă și nu să-i immortalizez spre cinstea lor și a urmașilor. De ce o fi neamul acesta al nostru atât de tembel?

Ce n-am da acum, să avem fotografiile celor care au jucat în „Ruga de la Chisătau”, în 1907? Ce amintire plăcută și pilduitoare!

Trimite-mi, te rog și distribuția piesei „Surd și chior”. Poate izbutim să realizăm un tablou mai mic, tot individual, ca să rămână și pentru acest spectacol un document în Muzeul căminului, dar și

într-o dare de seamă privitoare la activitatea teatrală din Leșu.

Te rog stăruitor dă-ți toată silința să duci la bun capăt aceste sarcini. Dacă nu facem noi un efort, lucrurile rămân baltă. Cine să pună în lumină hărnicia, talentul și priceperea generației noastre? Uită-te în jurul tău și spune-mi câți dintre cei tineri au la inimă și înțeleg vredniciile înaintașilor? Că se va găsi cineva, cândva, într-un viitor îndepărtat, să răscolească trecutul, să-l reconstituie și să dea fiecăruia ce i se cuvine, nu mă îndoiesc. Dar dacă nu va avea mărturii scrise, fotografice, va bâjbăii, ca și noi, cei de astăzi, care încercăm să reînviem un trecut, fără a avea la mână toate mărturiile necesare. Adă-ți aminte că nici acum nu știm chiar exact distribuția piesei din 1907 sau nu suntem absolut siguri de felul cum am reconstituit-o.

Nu cumva ai o fotografie de când erai mai tânăr, pentru tablou, sau mai exact pentru galeria bibliotecarilor? Ar fi mai nimerită decât cea de astăzi. La fel trebuie găsită o fotografie a lui Vasile Bozbici și Petrea Gagea. Peste doi ani, se împlinesc 40 de ani de la înființarea bibliotecii și cu prilejul acela, fotografiile bibliotecarilor trebuie să-și aibă locul de cinste ce li se cuvine, cu drept cuvânt.

Poate are și Calistru Bindean – președintele, tot o fotografie din vremuri când era mai tânăr și mai subțirel; pe un carnet de identitate, întreabă-l, te rog. Și stăruiește mereu. Să nu așteptăm pe iluzorii pe poienari să se intereseze de noi. Ei au ale lor.

Se împlinesc 100 de ani de la căderea, în bătălia de la Custozza, a locotenentului George Pop. Cât de târziu, trebuie comemorat, acum în septembrie. Poate să organizăm și o mică expoziție cu acest prilej, fotografii de ale lui, scrisori și cărți; alte piese documentare.

Se mai împlinește un secol de la nașterea lui Coșbuc. Ar trebui sărbătorit și în Leșu. A stat pe acolo ca elev de liceu și ni se păstrează ceva amintiri despre el. Cam multe de făcut! Nu? Dar trebuie împlinite!

Aștept leșenii la fotografiat și câteva rânduri de la tine. Până atunci, te rog primește din partea mea multe salutări. De asemenea, lui badea Ion, Ielii Măriuchii (socrii lui Toma T. Artene n.n.), Mariei (soția lui Toma T. Artene n.n.).

s.s. Anton Coșbuc

Că Anton Coșbuc a fost exemplu de iubire a satului natal, nu există nicio îndoială. De aceea, el rămâne un nume pe care leșenii nu trebuie să-l uite, ci să-l facă cunoscut și altora.

Veronica Oșorheian

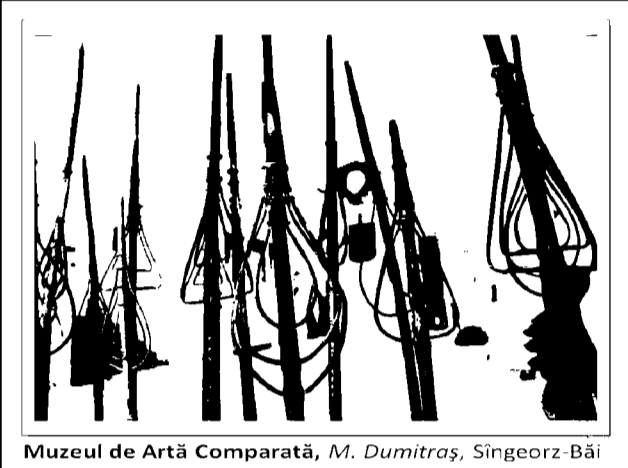
prof. Veronica Oșorheian

Dialog măierean

În dulcele grai măierean

De cum s-o zărit de zăuă, gânești că tăt satu s-o trezât să isprăjească câte treburi pi lângă casă. Savira lui Ion "Țăranu", și-o țane Damaschin "Ciprulea" di pe Tutuleasa, iera pe năpărie cu norâsa, Florica lu Valentin "Zdrobău". Niși să și fost născute de-o mamă, atâta de bine să puteau laolaltă. Cân o întreat-o șineva pe le Savira de să înțialeje cu norâsa, o zâs cam așa: "Mulțămăsc lu Dumnezău pintru nora asta, că-i harnică și bună. Da să-ț mai zâc șeva: niși io nu-s ră...!"

Pi la mnijlocul postăți, le-o vinit pofta de

Muzeul de Artă Comparată, M. Dumitraș, Sîngeorz-Băi

grăit, ș-o lăsat lucru o țără mai moale.

S – Amu, de-a doilea, tare bine s-o dat napcii, ca-n șenușă. Da is neverniși, cum n-o mai fost de mare veși. Am pus sama că is mâncaț tare de boarză.

F – Pi lângă iele, îi rod cormanii și cânepcișterițale. Poate n-om ave napci anu aiesta.

S – Cum a vre Dumnezău. N-or și ca-n alț ai, da vo doi tot or și, batăr de sâmânță.

F – Știi șe mă gânesc? Cum pot o tură de omini să aibă de tâte, fără să șie pcic de apă?

S – No, te mniri! Nu vez cum s-o înmulțât trântorii cu bolz și câte învârteli. Îmblă în ghișeft,

șieluiesc pe șine pot ș-apoi rād ca Haplea.

F – Mare ștab s-o ajuns și Toder a lu "Sfărăilă". Om mai hânțarnic ca iel, nu cred să mai șie.

S – Io îl cunosc de mnic. Îmbla numa cu nădrajii sfârțicaț ori prinș cu șpoancă. S-o însurat cu Ifinia, batăr că iera din neam cu deală, altfeli nu-l dăde laptile piste coleșă.

F – Tuluai, s-o vez cum îmblă Ifinia cu nădraji lila-n dunji și cu păru roș, ca o șiuhă împăietă. I-o fost rușane că-i bălă, da mai tare s-o stimosât.

S – Așa is fomeile din zăuă de az: pusă la rând, cu unjii feștite, să cântă că le dor șălăle cân au o țără de lucru. Bărbații lucră la Cluj și iele stau la cafele ori ștîmbă ferhanguri!

F – Șe lume trăim! Îș îdrecapă șălăle și să huștește. Înșepe să cânte: "De hai, hai, postată lataăă, / Tăt te-ngustă și te gată..."

S – Ar și bine să merem să îmducăm de două ori, doară nu ni hia să gătăm în tri șeasuri.

F – Bine, mamă Saviră, dacă zîși mnitale...

)O scos din traistă un cingeu ca helgea, pe care o pus slănină, șeapă, părădaisă, jântiță și sâlvoiță de perjă)

F – Jântița asta îi ca stropsala. Mai țai minte mnitale șe jântuit și cijmeci am mâncaț la mutarea din Pcioru Fântânii?

S – Mnie nu mni-o ticnit, că am pus sama șe sprăhuit era laptile din budeșcuță. Bașiu îi mocicoș, gânești că-i uns cu dohot. Pi deasupra îi și foaită de omini nebăgaț pe limpezaș.

F – Di la o vreme am văzut și io cum urde cu nodile nespălate. Savira să tuplică câtă norâ-saă

S – Ai auzât de Gavrilă, de frati-so?

F – Nu. Opățât șeva rău?

S – De holtei l-am știut horean. S-o ținut până

nu demult ca un brad ori ca un cereu mereu. Amu-i anu, pi la șîmzâiene, o boală hădă i-o întrat în fleacuri. O înșepuț să pună pe iel, că-i șeva de spăret.

F – De-o stămână l-am văzut îmblând din gard în gard, ca un tuluc bolând.

S – Aiesta-i baiul șel mare. Be jinars verde și mintinaș îi ud la pcioare. Tăria îl burculuiește de să cotrâmbă de durere.

F – Vai bgi...N-apucă să gate că soacra îi ie vorba din gură:

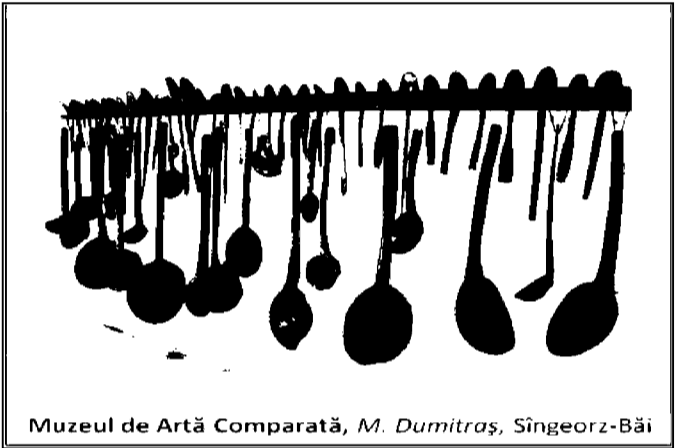
S – Bgietu de iel. Într-o dimineață l-o cătat pin tâte cotruțale și l-o găsât durmind în grajdi cu mărhăile. O mestecat jinarsu cu leacurile. O luat bumgi pintru maiu și pentru mărș afară.

F – Îi mulțămăsc la Dumnezău că nu m-o luat un bărbat bețâu!

S – Bine zâși. Da bagă de samă că îmblă și iel cu niște despletii și le învață tălanturile. De nu-l țai din scurt, s-ar pute să n-ai zăle bune. Florica să uită în gol o vreme, apoi să rădică și zâșe cu glas molcom:

F – Hai, mamă, să ne apucăm de lucru, c-o ieșit soarile di după măgură!...

Bazga Toader-Dorel

Muzeul de Artă Comparată, M. Dumitraș, Sîngeorz-Băi

Mi-e dor de Maierul copilăriei mele, mi-e dor de prundul doamnei Aurelii, mi-e dor de prietenii de joacă – de Augustin, de Costi a' lu' Păiuș, de Vasilică a' lu' Fansulă și de Onofrim.

Mi-e dor de Măguri și de Colnic.

Mi-e dor de Moara din Arini.

Maieru - în parc, în anii '70; foto: Maieru de altădată

Mi-e dor de bunii mei, care mă așteptau cu foc în sobă, dar mai ales cu focul sufletelor lor; mi-e dor de Burcuș cățelușul nostru și de Florița cu ugerile mari

Mi-e dor de omătul până la gnunchi, de săniuța cu care mă dădeam pe deal, la Fătu.

Păi, ...dacă pleci nu poate decât să-ți fie dor!

Păi dacă treci de Caba, cum să n-ai ochii'n lacrimi, iar dacă treci de Feldru cum să nu plângi în hohotele despărțirii de Maierul tău drag, de Someșul drag în care te scaldai – dojenindu-l că ține lângă el linia și ghezășul care te duce'n străini – de n-ar ajunge nici măcar în Slava!

Mi-i dor de Valea Caselor, de podul de

Mi-e dor de Maieru, poemul dorului meu

peste ștrec, mi-i dor de rampa uliței lu' Coiban, mi-i dor de ulița lu' Broască și de beserca falnică, semeață, plină de har.

Nu pot uita, sunt trist când mă gândesc la Anul Nou și la Crăciunul Maierului meu; cum nu mă pot lupta cu aducere-aminte a fetelor cu maiuri urcând pe Boboșa să afle'n miez de noapte'a Bobotezii de unde va veni alesul.

În noaptea de Ajun a Sfântului Crăciun ne adunam – un grup de copilași – eram băieți, da' luam cu noi și 2-3 copile; colindam pe la ferești – poate cântam fals dar măiereni ne primeau cu bucurie.

Cu drag mi-aduc aminte de jocul de duminică din parc; jucau fete frumoase cu ficii arătoși, înalți. Fetele aveau cămeși cu fluturași cusuți pe ele, aveau și poale de se ridicau în timpul jocului deși erau bine ticlăzuite de mama sau de buna lor, iubitoare; aveau și pânzături vârstate în culori; aveau și frâmgii peste talia subțire, de-ți luau ochii. Ficiorii aveau clopuri faine, aveau cămeși albe ca neaua, aveau curea lată și gulere cusute cu mărgelile. Jucau cu fetele de hurducau pământul, jucau de-a lungul jucau întruna învârtite, iar la gătarea jocului îmbrățișau fata.

Mi-i dor, mă'ncearcă dorul și de Maieru de azi, mă arde dorul când în Viena, lângă biserica Sfântului Ștefan aud cu claritate graiul ulițelor măierene și când în Castellon – în Spania – aud cântându-se la trișcă.

Eu știu că'ntotdeauna – ca și mie – acelora

care-au găsit viață mai bună în Cluj, în Constanța sau în Brăila li-i dor de Măguri, de Muncel, de Valea Caselor și de Anieș.

Eu știu că domnului Avram – poetul – îi picură în versuri lacrimi când scrie de casa bătrânescă, când scrie de nepoți, de Colnic sau de Valea Urzii; când scie de colindătorii măiereni, când scrie despre Moș Crăciun.

Când scriu acum – la fel ca domnului Avram – îmi zboară gândul la Ineu și Balasâna, îmi zboară gândul la Alexandra Bindiu – eleva noastră cu coroniță.

Mi-e dor de șezători, de Aurel orbul, de faorul Grigore – mi-e dor de tot ce are Maierul frumos în el.

Dragi măiereni – acum când scriu – aștern în fața voastră un crâmpel de suflet, nu fac metafore, nu fac figuri de stil – scriu simplu, scriu drept cu sufletul pe masă și rătăcesc – și pe Haj, și pe Someș, și urc și pe Fața Satului – ca să-mi uit dorul.

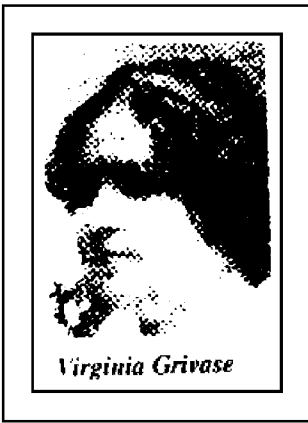
Sorin Login

Maieru de altădată (foto)

Rebreniana

Învățătoarea Virginia Grivase - prototipul Virginiei Gherman din romanul „ION”

Născută sub zodia celui care a dat glas nemuririi noastre, Virginia Grivase și-a petrecut cei mai frumoși ani din viață la Nepos. Este fiica învățătorului Clement Grivase din Nepos, plecat la Năsăud unde ocupă funcția de director la Școala de Fetițe. După ce a absolvit Școala Pedagogică din

Blaj, năsăudeanca plină de farmec și entuziasm tineresc, ia primul contact cu munca de la catedră la Școala confesională din Tiha Bârgăului, unde își face anul de practică.

În 1908 se stabilește la școala primară din Nepos, unde funcționează pe postul de învățătoare până în anul 1919. Documentele din arhiva școlară o atestă ca fiind o dascăliță harnică și pricepută, cu reale valențe profesionale. Aici are prilejul să-l cunoască pe Liviu Rebreanu, venit în primăvara anului 1909 să lucreze ca ajutor de notar la Primăria din Nepos. Chiar el spune că „a fost bine primit de toți surtucarii comunei... care auziseră că-i poet”.

Întâlnirea lor s-a petrecut la numai o săptămână de la sosirea în sat, când Virginia trecuse pe la primărie cu probleme de școală. Din momentul acela, între cei doi tineri se infiripase o frumoasă prietenie. Se simțeau legați și prin faptul că aveau aceleași năzuințe artistice. Virginia Grivase era poetă. „Cum să nu fi fost atras de ea tnrul din Prislop, când știa mai mult decât el despre o

literatură pe care o râvnea”. Acasă la Nepos avea o bibliotecă cu multe cărți și reviste pentru care Liviu își făcea adesea motive de vizită. Prietenia lor n-a fost de lungă durată, deși Virginia își puna în ea speranțe de viitor.

În toamna aceluiași an, 1909, Liviu pleacă la București lăsând în urma lui un suflet îndurerat care va deveni prototipul Virginiei Gherman din romanul „Ion”. Cu siguranță că nici el n-a rămas insensibil la această despărțire, dacă mai târziu găsește resursele necesare să-și mai aducă aminte de idila din Nepos.

Virginia Gherman și-a continuat munca la clasă, pregătindu-și cu seriozitate copiii. Într-un proces verbal aflat în arhivele școlii sunt menționate aprecieri laudative la adresa tinerei dascălițe. Tot acum se afirmă pe plan literar printr-o creație poetică valoroasă și cu „ecou în presa vremii și în sufletele cititorilor. Colaborează la reviste importante ale vremii ca: „Pedagogia Română” din Gherla, „Revista politică și literară” din Blaj, „Revista noastră” din București, „Drapelul”, „Lumina” și altele, în care semnează alături de nume cunoscute în literatura română.

Versurile sale poartă amprenta unei simțiri adânci, viguroase și robuste în care se împletesc frământările oamenilor de pe Valea Someșului cu propriile sale sentimente: „Rămâi acolo vecinic neclintită/În lumea plămuirii mele sfinte./Tu setea de viață mi-o adapă./Iubirii mele stinse dai cuvinte”. Este evident că râvnea după o iubire care s-a stins prea devreme.

În timp cât a stat la Nepos, a citit și a apreciat poeziile rapsodului popular Gavrilă Istrate, așa cum de altfel se și întâmplă. În 1920 apare broșura „Dor și

jale”. Patimi și suferințe, sub îngrijirea lui Emil Precup, directorul Liceului „Petru Maior” din Gherla. Bucuria poetului este enormă când primește acasă placheta cu minunatele sale versuri.

upă plecarea ei din Nepos, Virginia Grivase se căsătorește cu Ștefan Boeriu și urmează un curs de limba română, dar nu mai are niciodată contact cu elevii la clasă. Viața i-a oferit pentru o vreme clipe de fericire și visare, având ocazia să iasă în lume, îndeosebi în Italia, dar numai la 10 ani de la căsătorie, Virginia divorțează pentru care puternic afectată moral. Se stabilește la una din surorile sale din Gherla, dar nu mai are puterea să scrie, ori nu avem noi încă date despre preocupările ulterioare. Nu peste mult timp, surorile sale se vor întoarce la Năsăud, iar Virginia trece printr-o stare de neliniște care o va marca până în ultimele zile de viață. Starea materială a fost atât de defavorabilă, dar a „suportat-o cu stoicism până când trece în lumea umbrelor, la 1 martie 1950”.

Mulți dintre cei care au încercat să-i înmănuncheze opera într-un volum de versuri, pentru că prezentau interes și erau de valoare, n-au avut posibilitatea, deoarece, nu se știe unde i s-au risipit manuscrisele. Ea merită oricând să intre în patrimoniul nostru literar. Dumitru Popișan o introduce într-o antologie cu câteva poezii, dar opera sa în întregime rămâne necunoscută.

Virginia Grivase devine nemuritoare prin opera lui Liviu Rebreanu pe care l-a cunoscut pe vremea când își dedica cei mai frumoși ani nobilei profesii de dascăliță.

Mircea Daroși

Cartea

Antologia măierenilor

ICU CRĂCIUN IACOB NAROȘ
AUTORI MĂIERENI
ANTOLOGIE

Întotdeauna am apreciat la măiereni modul în care știu să-și respecte valorile comunității, de la Liviu Rebreanu, cel căruia i-au dedicat muzeul „Cuibul Visurilor”, la numele care au rezonat pornind de la Maieru în diverse domenii, așezate acum prin busturi spre eternitate pe Aleea Personalităților. Am participat, de multe ori, la activitățile organizate de prof. Sever Ursa, exemplu pentru noi toți, pentru modestia sa, deși este unul dintre cei mai apreciați dascăli ai județului. Apoi, citesc întotdeauna cu bucurie revista „Cuibul Visurilor”, care apare lunar, neîntrerupt, la Maieru, fiind singura publicație din mediul rural din județ, care a trecut de mult de numărul 100. Ca un prim răspuns, dacă cineva m-ar întreba care sunt prietenii tăi din Maieru, aş răspunde, nedespărțindu-i, Icu Crăciun și Iacob Naroș. Doi oameni care duc mai departe spiritul măierean de acolo de la ei de acasă, prezenți la toate evenimentele importante din județ, ei înșiși autori a mai multor cărți bine primite de critica de specialitate. Icu Crăciun și Iacob Naroș sunt printre pușinii pe care te poți baza în orice moment, vorba lor fiind vorbă.

Lăudabilă este și mai recenta lor inițiativă de a așeza în paginile unei antologii pe toți cei care au editat, de-a lunguri vremurilor, cărți și lucrări de specialitate.

Apărută la Editura Școala Ardeleană, coordonată de năsăudeană Vasile George Dâncu, Antologia „Autori măiereni” antologhează în cele peste 500 de pagini nu mai puțin de 59 de nume măiereane și anieșene din diverse domenii, unele dintre ele deja cu rezonanță în țară și străinătate. Dintre cei prezenți, 19 sunt trecuți în eternitate, iar 40 vorbesc prin activitatea lor mai departe de frumusețea sufletului măierenilor, cei așezați la poalele Măgurii. De la Liviu Rebreanu, Emil Boșca Mălin, Virgil Șotropa, Lazăr Ureche, Augustin Partene, Iustin Ilieșiu, Vasile Fabian Bob, la Grigore Avram, Viluț Cărbune, Anuța Crăciun, Cleopatra Lorințiu, Mircea Mureșianu, Florin Partene, Sandu Al. Rațiu, Sever Ursa, descoperim oameni dedicați valorilor, fie că vorbim de lingvistică, gazetărie, sociologie, beletristică, filozofie, matematică, religie, istorie, horticultură, geografie, chimie, fizică, silvicultură, pedagogie, folclor etc. De acum, Maieru, cel cu multe personalități, cu mulți doctori tineri care au urmat cursurile universităților din străinătate, are o carte de vizită care va sta întotdeauna ca un reper pentru inteligența acestor oameni din satul de munte, antologia autorilor măiereni.

Felicitări celor doi coordonatori care și-au așezat, încă o dată, vatra străbună în nemurire.

Menuț Maximilian

Rebreniana

ALTE PRELUCRĂRI ALE LUI LIVIU REBREANU - (2)

O altă adaptare poartă numele de **Venus**, ea a apărut în „Universul literar”, XXX (1913), nr. 19 (12 mai), p. 7, cu următoarea precizare: În textul manuscris, ca și în cel maghiar al lui Szini Gyula, după care s-a făcut prelucrarea, eroul se numea Ubald (respectiv Ubalduș), el venea din Pomerania de nord și reprezenta spiritul prusac în contact cu Roma eternă. (1) Cine e acest Szini? Szini Gyula e un scriitor uitat, autor a douăzeci de volume de proză literară, teatru etc. El e întâlnit în viașa literară ungară dinaintea Primului Război Mondial. S-a născut la 9 octombrie 1876, în Budapesta, într-o familie de învățători, apoi urmează studii de Drept în capitala Ungariei după care, din 1900, se dedică gazetăriei și literaturii. Rămâne totuși îndoiala asupra participării directe a lui Liviu Rebreanu la elaborarea acestor povestiri semnate și publicate de acest Szini Gyula. Cea mai sigură variantă e cea a adaptărilor, a prelucrărilor mai mult sau mai puțin în profunzimea lor, lucru pe care îl vom semnala la momentul oportun. În 1908, în al doilea volum de povestiri apărut la Budapesta, apar aceste povestiri în cauză semnate de Szini Gyula și scrise în maghiară. În povestirea de fașă, intitulată *Venus*, Alexandru Ralea este numele dat de către Rebreanu personajului preluat, el se află la Roma, unde de opt zile vizitează Forul Roman și a ajuns de abia la templul lui Saturn. Scopul venirii lui aici este de a studia tot ce șine de acest for pentru ca apoi, reîntors în șară, la Focșani, să șină lecșii de

-continuare în pagina 6-

Iacob Naroș

ALTE PRELUCRĂRI ALE LUI LIVIU REBREANU - (2)

filologie clasică. Concediul dat de guvern s-a limitat la patru săptămâni și un ajutor de cinci sute de lei. Dar, după socotelile lui, ar mai avea nevoie de două săptămâni, iar de bani, ce să mai vorbim. Contemplând cele opt coloane ale templului lui Saturn, Ralea își aduce aminte de bogășiile lui Iulius Caesar și Antonius din care au rămas doar bolovani, în comparație cu el care n-are decât patruzeci de lire în buzunar, iar acasă, doar o hârtie de-o sută, programată să-i ajungă trei săptămâni. În cele din urmă, eroul nostru își schimbă strategia, ca atare, în cele douăzeci și una de zile rămase, va trebui să vadă toată Roma. A doua zi, o luă spre Capitoliu, într-un palat numit „Museo Capitolino”. Văzându-se în mijlocul curșii pline de statui și monumente antice, Al. Ralea se simte entuziasmat de măreștia momentului, așezându-se marcat, pe un sarcofag antic. De aici, o ia în viteză să vadă mai întâi, toată colecția, când, deodată, se opri la Venus Capitolino pe care o admiră fără nesaș până la ora închiderii, când este pofit afară. Vrajit parcă de statuie, el își continuă admirația amintindu-și citate poetice despre Venus, de parcă i-ar fi amantă. Termenul stabilit de ședere se sfârșește, înainte de plecare, în gară, Ralea vede în vitrina unei librării o fotografie cu Venus. Cu ultimii bani, acesta o cumpără, răbdând de foame și de sete timp de trei zile și trei nopți până ajunge la Focșani, dar bucuros că duce cu el chipul zeiței adorate. Se pare că obsesiile unor personaje de mai târziu din proza lui Rebreanu pentru o idee fixă, fie ei intelectuali modești, l-au pasionat pe scriitor încă de pe acum.

Sentinela – e o altă prelucrare apărută în „Universul literar”, XXX, (1913), nr. 29 (21 iulie). (2). Dacă vom compara acest text cu versiunea originală a lui Szini, vom observa tendința de transplantare a acțiunii din mediul austro-ungar, în cel rusesc. Prinșesa Marianka devine Nadejda, de asemenea, față de textul din maghiară, Rebreanu nu mai vorbește de castelul din Nezbudoki unde s-ar păstra un portret al soșului prinșesei și nici nu se mai amintește datarea acțiunii (1825). În schimb, se accentuează atmosfera de legendă și apar observații realiste. Personajul cheie este prinșesa Nadejda care a fost dată de nevastă unui prinș pe când ea avea șaisprezece ani. Prinșul era morocănos și bătrân, tatăl fetei, zarzavagiu o vânduse acestuia pentru două sute de galbeni. Într-un castel sinistru, în care fata este obligată să-și macine tinereșea, singura ei legătură cu lumea exterioară este geamul prin care zărește curtea prin care se mișcă santinela de serviciu. De remarcat o interesantă viziune a lui Rebreanu în descrierea împrejurimilor castelului: „Dincolo de cazărmi, însă, se zăreau ca niște ape mari din basmuri, livezile și lanurile înflorite.” De la o vreme, prinșesa se obișnuise cu santinelele ce se perindau zi de zi, ea ajunge să-i cunoască pe toși, ba chiar să-i îndrăgească. Într-o noapte, ea se îndrăgostește de unul dintre ei, dar nu poate să-i vadă fașa. Iată cum și-l închipuie: „Înalt ca un plop plâpând, iar fașa palidă ca giulgiul.” La chemarea prinșesei, această santinelă, aidoma unei fantome în imaginația ei, se opri mirată, neștiind de unde vine vocea. Din auzite, de la ofișeri, santinela știa despre Nadejda că „avea părul castaniu, obraji ca de lapte, dar cu trandafiri însângerași în ei și buzele ca cireașa coaptă.” Arta portretului la personajele feminine, la Rebreanu, de aici începe, interesant de subliniat că „ochii prinșesei sunt mari, înflăcărași, cu luminile verzui”, ceea ce ne duce cu gândul la seria femeilor cu ochii verzi din scrierile lui Rebreanu. Santinela, chemată insistent de fată, se urcă pe zidul castelului, dar în momentul când

ajunge la geam și dă ochii cu prinșesa, el este împușcat pentru părăsirea postului. Impresionează așadar, descrierea acestui castel ce prefigurează momente din romanul „Adam și Eva”, dar și portretul schișat în linii mari al acestei prinșese ce deschide calea femeilor fatale și totuși, neajutorate și lipsite de șansă din proza rebreniană.

Sfârșitul – este încă una dintre cele opt prelucrări, toate înșirate de Rebreanu într-o însemnare în vederea alcătuirii unui volum (3). Toate provin din volumul lui Szini, ele arată astfel: 1. *Leonora și Anastasiu*, 2. *Santinela*, 3. *Familia tăcută*, 4. *Strofe*, 5. *Cupeul galben*, 6. *Venus*, 7. *Măști*, 8. *Ana Maria* (cf. Liviu Rebreanu, *Opere*, vol. 3, p. 442). Această adaptare a apărut în „Universul literar”, XXX (1913), nr. 45 (13 noiembrie), pp. 6-7. În *Ms. Rom.* 4056, f. 61-79, de la B. A. R. (Biblioteca Academiei Române) se păstrează în versiune autografă, transpunerea românească a întregului ciclu *Biedermeier Kepek (Tablouri Biedermeier)*, din volumul lui S. Gyula. Biedermaier – e vorba de o înflorire a acestui stil în arta țărilor de cultură germană. Ceea ce poartă titlul de *Sfârșitul* este partea de final a unei nuvele mai lungi în patru părți, pe care Rebreanu o adaptează, ba mai mult își programează câteva capitole în vederea alcătuirii unui volum. Cele patru părți păstrează titlul dat de Szini (cf. Lenki Balandok, pp. 83-111): I. *Eleonora (Leonora) – 16 iulie 1910*, un portret fizic și moral al unei fete din lumea bună care se răzvrătește împotriva conveniențelor sociale, deoarece părinții voiau s-o mărite onorabil împotriva voinței ei, ea visează dimpotrivă la iubirea unui căpitan de haiduci. II *Anastasiu (Anastaz)*, un tânăr nobil, von Lierheim, fecior de bani gata ce are o existență aventuroasă. III. *Pastorale*, eroul Anastasiu se întâlnește cu Eleonora pe care o cunoscuse din copilărie. IV. *Finale – 17 iulie 1910, Gyula* – cuprinde descrierea nunții. Iată cum dezvoltă Rebreanu acest episod: Într-un cadru feeric: („Cerulea părea acoperită cu un văl foarte fin, luna privea cu tristețe femeiască, lumina stelelor era spălăcită...”), Anastasiu se întâlnește cu Eleonora, discuțiile dintre cei doi sunt destul de fragile, ei sunt întrerupși de familie. Cei doi îndrăgostiți fug în casă unde se întâlnesc cu un preot care-i sfătuiește pe aceștia să ceară consimțământul părinților. În confruntarea cu aceștia, tinerii ies biruitori, ei primesc acordul de a se căsători. Predomină însă, în conversația acestora cu preotul, ideea de credință și de respectare a formalităților sfinte și onorabile dinaintea căsătoriei la români.

Ana Maria e o altă prelucrare după același Szini, în timpul detenției de la Gyula, din data de 8-21 iulie 1910, (vezi Liviu Rebreanu, *Opere*, vol. 3, pp. 371 și 443 precum și *Ms. Rom.* 4056, f. 84-86), cu specificarea - **Prelucrare**. Iată și conșinutul pe scurt al acestei povestiri: După o introducere în care ni se reamintesc vremi de demult când poveștile aveau morala lor, vremi cărora povestitorul le duce dorul, se intră în temă. Ana Maria Rozenmond apare ca personaj central, ea este prezentată la vârsta de doisprezece ani, într-un sat austriac. Deoarece fata joacă „leandler” cu patimă și foc, preotul îi cheamă pe părinții fetei la el și-i previne că, fiind prea frumoasă și jucăușă, fata pare a fi cuprinsă de focul diavolului. Ca atare, îi sfătuiește pe aceștia să-și ducă fata la călugărie pentru ca sufletul ei să fie mântuit. Părinții fetei se hotărăsc cu greu s-o trimită pe Ana într-un institut de călugărișe tocmai la Gratz. Cel care-o însoțește pe tânără e preotul satului care, pe drum, încearcă fără a reuși,

să intre în vorbă cu Ana Maria. La un popas, când preotul coboară la o cârciumă, Ana, în ciuda celor spuse să nu se miște din loc și să zică Tatăl nostru, dispăre. Preotul n-o găsește, el crede c-a luat-o diavolul și se-ntoarce acasă. Spre surprinderea tuturor, Ana ajunge balerină la Bungtheaterul din Viena, pe când avea vreo cincisprezece ani. După încurcături amoroase cu un arhiduce cu care fuge în Veneția, Ana este alungată din Austria și primește 200 de taleri să meargă unde-o vedea cu ochii. Un director italian ce mergea cu trupa la Paris o caută pe Ana și-i oferă un contract la Opera italiană. În culmea succesului, Ana Maria provoacă o dramă sentimentală unui poet francez care se otrăvește pentru că versurile lui n-au fost primite și citite de balerină. De această ispravă auzi și preotul care-o pierduse, pentru el, e clar că numai Diavolul e de vină. După un an, Ana Maria ajunge în spital grav bolnavă, frumuseșea i se ofilise, până la urmă se vindecă. Când se vede în oglindă, ea nu se mai recunoaște, își aduce doar aminte că a avut un copil care a murit. Autorul consideră că aici ar trebui să se încheie povestirea, dar merge mai departe. Ana Maria își caută cu disperare un medalion cu chipul Sfintei Maria primit de la preotul din satul natal, nu-l găsește, în schimb dă peste scrisoarea trimisă de poetul îndrăgostit de ea și care se otrăvise. Spre surprinderea ei, află că el s-a retras la țară, orb și pesimist. La întâlnire, poetul îi recunoaște vocea fetei care, de data asta, rămâne cu el pentru totdeauna. Din nou, Rebreanu are predilecție pentru femeia fatală, care de data asta e pedepsită de soartă și încearcă să-și revină prin iubire.

Familia misterioasă – a apărut în *Almanahul „Adevărul”*, pe anul 1914, p. 122-123. Varianta autografă din *Ms. Rom.* 4056, f. 88-89, de la Biblioteca Academiei Române, datată din Gyula, 18 iulie 1910, este intitulată *Familia tăcută*. Rebreanu renunșă la orice localizare precisă din textul maghiar al lui Szini. Schimbarea de mediu este sugerată doar prin înlocuirea francului cu galbenul și precizarea că noul chiriaș s-a mutat la Sfântul Dumitru. Sunt însă schimbări de ordin stilistic, s-au înlăturat unele regionalisme și s-a avut în vedere modificarea titlului (4). Pe scurt, acțiunea acestei povestiri arată astfel: Autorul povestitor e vecin cu o familie tăcută, perete în perete, pentru care are atât compătimire cât și curiozitatea de a ști mai multe despre ea. Starea materială a acestor oameni e mizeră, chiria și-o plătesc cum apucă, credit la băcan nu mai au, singura lor speranță e brutarul inimos care le asigură pâine și dovleac. Ceea ce se aude slab prin pereși e tusea bărbatului bolnav de oftică. Fetișă acestuia se bucură nespun când primește un ban de argint. Misterul se accelerează, fetișă dispăre, la fel și mama ei. Povestitorul este intrigat și trimite prin poștă o sumă de bani familiei în cauză, cu titlu de împrumut. Dar suma i se returnează deoarece adresantul a murit, rămâne nedezlegată taina acestei familii pentru totdeauna. Ecouri mai vechi din Dostoievski îl vor face pe Rebreanu să se aplece cu atenție asupra unor asemenea teme din viața de familie a oamenilor sărmani și neajutorași.

Repere bibliografice:

- (1) Rebreanu, Liviu, *Opere 3, Nuvele*, 1968, Editura pentru Literatură, p. 337-342 și 437.
- (2) *Ibidem* (p. 350-354) și (440-441).
- (3) *Ibidem* (p. 360-368) și (441-442).
- (4) *Ibidem* (p. 365-368) și (442-443).

Amintiri

CE-I CU OS, ÎI CU OS ... !

În urmă cu trei ani începusem colaborarea mea cu revista CUIBUL VISURILOR printr-un omagiu adus ilustrului nostru înaintaş în ale dascăliei, fostul nostru profesor, inimosul dascăl Sever Ursa, cu ocazia împlinirii vârstei de 80 de ani.

Rememoram anii de şcoală, condițiile vitrege în care trăiam și în ciuda căroră frecventam, totuși, școala creându-ne un drum în viață, pe cât de anevoios, pe atât de frumos, presărat cu evenimente pe care nepoatei mele și, în general, nepoților generației mele nu le vine a crede când le povestești, dar le savurează ca pe niște povești dintr-o altă lume!

Multora dintre cei amintiți, foști colegi, foști prieteni alături de care petreceam vacanțele pe Cormaia la lucru, au fost sensibilizați de aceste amintiri și mi-au mărturisit acest lucru.

Ei, fiindcă printre cei atinși la coarda sensibilă a fost și bunul și demult al meu prieten Mac Al Mac (am "păscut" vacile împreună pe Valea Balasânii sau am fost colegi la Școala din Anieș), am să rememorez un episod, din multe altele, trăit pe Cormaia, la "butin", moment ce îl are în prim plan pe badea Alexandru (Boroiu), tatăl domnului procuror Macavei.

După cum scriam atunci, mulți dintre cei din generația noastră, ai căror părinți munceau la pădure, noi, copiii lor, crescând mai mărișori, munceam pe lângă ei la ce puteam: inventariam lemnele doborâte de vânt din pădure, măsuram volumul lemnelor trase de cai sau încărcate la remorci, crăpam butucii tăiați la un metru pentru a face metri steri – lemne de foc etc. Personal, împreună cu fratele meu Lazăr, am început de prin clasa a șaptea (în vacanța de vară, bineînțeles) și am lucrat până în vacanța de după terminarea facultății și începutul activității de dascăl, inclusiv.

Eram la *Obârșia*, nume dat locului datorită faptului că nu de departe de acolo izvora pârâul Cormaia, într-o cabană cu patruzeci de muncitori, care plecau dimineața în pădure, coborau în jurul amiezii ca să mănânce ceva cald, gătit, apoi urcau din nou și stăteau până "se vedea la mână".

Noi, cei mai tineri rămâneam mai aproape de cabană, pe lângă drum sau pe lângă rampele de pe care se încărcau remorcile, crăpam lemne, apoi clădeam

lodbele la un metru înălțime pentru a putea fi măsurate, căci după câți metri steri făceam, atâta câștigam.

Dimineața, muncitorii, câte trei – patru la un cean, își puneau la fiert fasole, cartofi, carne de oaie, vițel, porc pentru a nu pierde prea mult timp cu mâncarea când coborau din pădure. Ne lăseau nouă « studenților » (fiindcă așa ne spuneau, chiar dacă nu toți eram studenți) în grijă să mai mergem să punem pe foc, pentru ca atunci când coboară din pădure să nu aibă decât de făcut rântașul.

Badea Alexandru (Boroiu – cum i se spunea), pregătea mâncarea împreună cu alți bărbați de felul lui. El, Boroiu, era un țăran hâtru, un bărbat voinic, înalt, deștept, mândru, fălos. Mi s-a întipărit în minte, copil fiind, nimerindu-mă într-o duminică în sala Căminului Cultural la o adunare populară, o secvență în care un bărbat voinic, cu o voce pătrunzătoare, îmbrăcat într-un frumos costum popular (tocmai ieșise de la biserică), alături de mai marii comunei (primar, secretar etc.), care vorbea cu mult patos și responsabilitate despre problemele comunității, dând soluții născute dintr-o minte sănătoasă și o judecată nealterată, spunând vorbele "de-a dreptul", fără a –i cruța pe cei responsabili. Il cunoșteam pe acest OM, aveam locuri de fân apropiate, pe Valea Balasânii, și parcă eram mândru de acest lucru. Aveam, ulterior, să află că era ... "deputat", căci bag sama pe atunci așa li se spunea "consilierilor" primarului.

Dar să revenim la "zămurile" noastre. De fiecare dată, după ce ne așezam la masă și începeam să mâncăm, badea Alexandru, fie iertat, zicea cu emfază "Mă, ce-i cu os, îi cu os ...!" "Ce însemna asta? În ceanul în care fierbea fasolea, el puneă întotdeauna un os cu carne, os de porc sau de vițel care, bineînțeles, dădea un gust aparte supei și el ținea întotdeauna să facă cunoscut acest lucru din mândria care îl caracteriza.

Ce facem noi într-o zi? Să nu se mai laude Boroiu cu zama lui! Imediat ce pleacă ei la pădure, unul dintre noi ia osul din ceanul lui și-l pune într-al nostru, să fiarbă la noi, iar după ce fierbe bine, îl mutăm înapoi. Ei, acum să te vedem noi, Boroiu!

cum e zama ta? (ziceam în sinea noastră, căci altminteri cum să îndrăznești a tutui un om mai în vârstă!).

Ne așezăm la masă, noi mai la capătul ei, mai aproape de ușă, făcând pe serioșii și așteptând cotidiană revelație, eterna zicere ... Când colo:

- Bă, ce dracu-i cu zama asta? N-are niciun gust!

- Cum, ba' Alexandre, doar ai pus un os mare în ea!

Si n-am mai rezistat, am pufnit în râs, ne-am luat blidele în mână și ne-am îndreptat înspre ușă.

- Mă, voi ați fiert osul în zama voastră! Vai, f...! Haideți, mă', că nu vă fac nimic, da' im' pun un blid de zamă de la voi!

Nu că ne temeam de el, fiindcă era un om bun la suflet, dar parcă era, totuși, cel mai "de temut" dintre cei de acolo: impunea un anume respect și corecta orice obrăznicie sau încălcare a respectului față de cei vârstnici.

Această poveste a circulat apoi mult timp, a fost pusă în gura altor persoane sau "personaje". Au trecut peste patruzeci de ani de atunci, eu am mai spus-o unora, tatăl meu, fie iertat și el, și fratele meu mi-au confirmat acest lucru de mai multe ori (imi pare rău că am uitat ce mi-a spus tatăl meu despre cum badea Alexandru i-a pus copilului său același prenume precum numele de familie: Macavei Macavei!).

Deunăzi, nepoatei mele, mare iubitoare de "bancuri", butade, întâmplări haioase, povestiri adevărate) nemiștiind ce să-i spun, am început să-i povestesc mai multe "pilde" aflate de la tatăl meu și chiar întâmplări ale copilăriei și adolescenței mele. Si de unde până unde, ajung și la "Ce-i cu os, îi cu os ...!"

A găsit că are haz, a râs copios și i-am promis că o va citi din revistă!

Să mă scuze bunul meu prieten, Mac pentru că am devoalat anumite pasaje (ba cu patos și admirație, ba cu umor) din viața unui OM drag inimii lui, fără a-l avertiza, sau a-i cere acordul. Sper să-l emoționeze, în nici un caz să-l supere!

Prof. Virgil Ureche

Jurnal italian

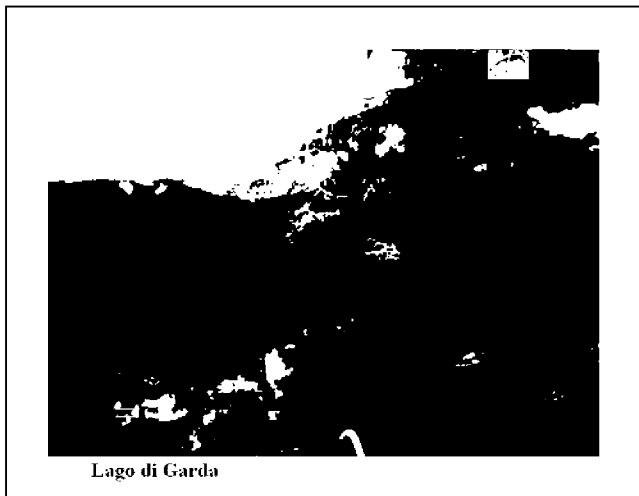
Lago di Garda O săptămână de vacanță la început de toamnă - 2015

Se spune despre locuitorii din Germania, cel puțin despre cei din Vest, că sânt împărșiți în două grupe, în ceea ce privește opțiunea lor pentru locul de petrecere al concediului: cei din Nord se orientează înspre Marea ... Nordului (*Nordsee*) și țăările scandinave, căroră, după 1990, li s-a adăugat și Marea Baltică (*Ostsee*), în vreme ce „sudiștii” rămân fideli Marii Mediterane ori celei Adriatice, iar dacă ne referim la țări, Spania ocupa locul de frunte, secondată de Italia. Franța și, în ultimele decenii, Croația completează lista de preferințe a turiștilor germani din Sud.

Ani de-a rândul am plecat de la premiza că *Lago Maggiore*, un punct turistic de mare atracție, este – așa cum îi spune și numele – lacul cel mai mare din Italia. Greșit. În 2012, când am hotărât cu familia să petrecem o mică vacanță la *Lago di Garda* (în germ. *Gardasee*) aveam să citesc într-un material informativ că acesta din urma îl întrece în dimensiuni pe *Maggiore*. Un elveșian ar putea imediat replica: „Păi dacă vrei lacuri, haideși la noi, sânt o puzderie și sânt unul mai frumos decât celălalt!” Ceea ce iarăși e adevărat.

Dar noi ne vom ocupa în rândurile de mai jos de Lago di Garda, numit - între secolele II î.e.n. și VII e. n. - și Bénacos, nume împrumutat, se pare, de la o zeităte. De origine glaciară, precum mai toate lacurile

din Munșii Alpi, el se învecinează cu regiunile Trentino-Südtirol în Nord, cu Lombardiei în Vest și cu regiunea Veneția în partea de Est. Astfel trei provincii își împart administrația lacului: Trentino, Verona și Brescia, bucurându-se totodată de venituri importante de pe urma turismului. Ruta care ne va duce într-acolo va porni din Ostfildern, în Sud-Vestul Germaniei, înspre Austria, va trece pe lângă Innsbruck, cunoscut mai ales prin amplasarea lui aparte și marea atracție pentru iubitorii sporturilor de iarnă, va urca înspre Pasul Brenner (ital. *Brennero*), după care va străbate un peisaj recunoscut drept aparte, mai precis așa-numitul Tirol de Sud. Întâmplarea face ca tocmai în aceste zile, la granițele dintre Italia și Austria, se reia, pe o durată limitată de timp, activitatea de control al turiștilor, stare provocată de marele flux de refugiași veniți din zona Mediterană și aflași în drum spre Austria ori Germania. Dar nu la acest aspect social-politic vrem noi să ne referim. Localitatea unde ne vom petrece mica vacanță se numește *Brenzzone* și se află pe partea de Est a „Lago di Garda”. După ce am trecut pe lângă așa-numitul *Zugspitze*, vârful cel mai înalt din Alpii Germaniei, în apropierea cunoscutei localități *Garmisch-Patenkirche*, unde sportul de iarnă este la el acasă (vezi poza de mai jos, chiar dacă vârful nu l-am putut încadra datorită condițiilor de ceașă) am avut de așteptat ore lungi în convoiul

Lago di Garda

aproape interminabil al autoturismelor care, în cea mai mare parte, se îndreptau înspre „*bella Italia*”, pentru a petrece ultima săptămână de vacanță școlară. Deși ruta de la Stuttgart la Brenzone nu trece de 550 de km, durata ei se întinde, de această dată, la 9 ore și jumătate (!); noroc cu peisajul montan deosebit, care îmi aduce aminte de semeșia muntelui, de liniștea și înălșarea spre cer care îi sânt caracteristice, așa cum l-am trăit și la Maieru. Astfel, trecând în Austria pe lângă *Innsbruck*, capitalia Tirolului, îmi aduc aminte că, pe vremea ceaușescului, orașul – stațiune de iarnă

- continuare în pagina 8-

Jurnal italian **Laga di Garda** O săptămână de vacanșă la început de toamnă - 2015

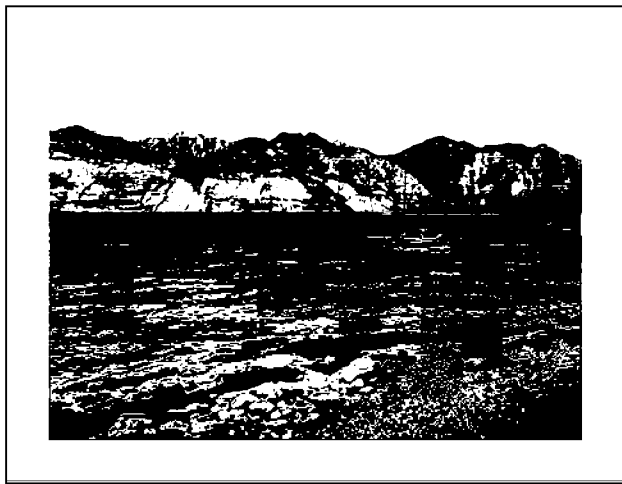
- urmare din pagina 7 -

găzduise olimpiade de iarnă, mai mult, am încă în minte anumite imagini de la ediția din 1976. Chiar numai văzută de pe autostradă, panorama pe care o oferă este splendidă, mai ales dacă se nimerește o zi însorită.

Lăsăm Innsbruck-ul în urmă și ne îndreptăm spre pasul Brenner, care face granița între Austria și Italia. Altfel decât în zona de Sud a Elveției, după ce, venind din Nord, se trece prin tunelul San Bernardino ori prin Sankt Gotthard, unul mai lung decât celălalt (14 și, respectiv, 17 km), odată ajuns în partea de Miazăzi, te întâmpină limba italiană, aici lucrurile stau invers: în Tirolul de Sud, localitățile sânt numite și în limba germană, alături de cea oficială, italiana. Mai mult, pe la benzinării, slujbașii vorbesc și germana, precum aveam să constatăm și la punctul nostru de destinație, Brenzone, unde recepționera stăpânește cu multă siguranță această limbă. Nu trebuie să ne mirăm prea tare, de vreme ce, dacă privim granițele austriece de odinioară: ele cuprindeau și acest ținut, trecut mai apoi în administrație italiană. De altfel, acest teritoriu a avut o apartenență oscilând între Imperiul Austro-Ungar și regatul Italiei. Cert este că astăzi peste 60 % din populație are ca limbă maternă germana.

Dar să grăbim pașii spre Gardasee, mai ales că, în sfârșit, „Statu”-ul de pe autostradă parcă s-a mai dizolvat... De aici încolo vom fi mereu străjuși de Munții Dolomiși, un lanș din Alpii cei „cu frunșile de gheașă”, unici prin înfășișarea lor: vegetația, de tip jos, dispare la un moment dat, muntele arătându-și mantaua de piatră, uneori cu aspect de gresie ori chiar de marmoră, și asta pe multe zeci de km. Câteva zile mai târziu, pe când aveam să ne aflăm în orașul Verona, voi constata că zona pietonală, „ticsită” de reprezentațiile mai-marilor designeri în ale îmbrăcăminteii, strada era nu asfaltată și nici pietruită așa, la întâmplare, ci pavată cu plăci masive de gresie, lucru care îi împrumută un aer de eleganșă aparte.

Ieșim de pe A 22 și ne apar în fașă indicatoarele care ne trimit înspre lacul di Garda, al carui farmec este dat pe de o parte prin ceea ce peisajul unui lac în mod obișnuit oferă, pe de alta, prin șarmul deosebit conferit de străjuirea lui, pe ambele părși Est și Vest, de Dolomișii semeși de ... piatră:

Imaginile sânt într-adevăr demne de pus în ramă. Spre deosebire de mare, lacul, oricât de întins ar fi el, poate fi cuprins cu ochiul, în partea lui mai îngustă. Căci lungimea acestuia este mult dincolo de aceste posibilități, atingând peste 62 de km. Imaginea de mai sus (poza făcută de subsemnatul) reprezintă o perspectivă privită din Brenzone, partea de Est a lacului, înspre Gargnano, în partea lui de Vest.

Asemenea, ori asemănătoare priveliști sânt aici dese, începând cu Riva del Garda în Nord, continuând cu Nago-Tobole și Malcesine mergând pe partea de Est înspre Sud, în vreme ce pe partea opusă se evidenșiază Limone sul Garda ori Gargano. Mergând mai departe în direcșia Sud, munșii se împușinează, „scad” în înălșime până ce, la Peschiera del Garda, aceștia aproape că dispar.

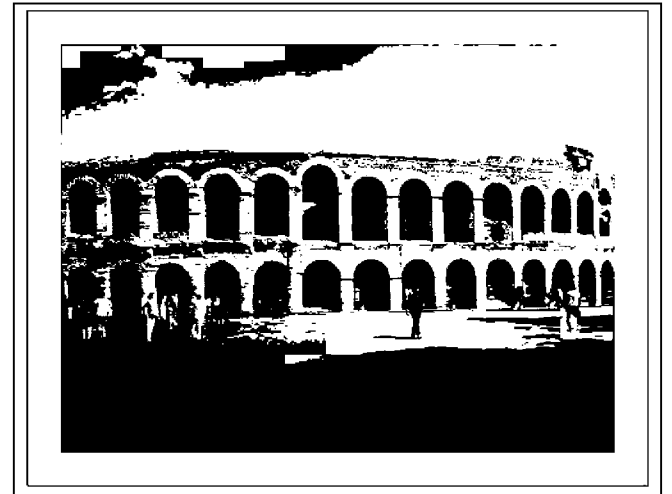
În complexul hotelier unde sântem găzduși, constatăm, că și în 2012, când veneam pentru prima dată aici, prezenșă masivă a turiștilor germani. Nu ne încurcă pe noi lucrul acesta, are avantajele lui de ordin practic, numai că în mod „clasic”, locurile în care ne-am petrecut vacanșele până acuma sânt spașii ale limbii române, franceze ori italiene. Dar, vorba unui coleg de muncă, berlinez, mai șugubăș: „O să supravieșuiești tu și în astfel de condișii...”

Seara dam o fugă din Brenzone la Malcesine, oraș care oferă mai multe, atât ochiului, cât și ofertelor caracteristice societășii de consum. Atracșia istorică și turistică numărul unu este aici Castello Scaligero, din turnul căruia se poate arunca o privire mai încăpătoare a lacului și a localitășii. Însuși Goethe făcea, în timpul călătoriilor lui prin Italia, în anul 1786, popas aici. Localitatea este denumită, pe bună dreptate, „o perlă a Lacului di Garda”, iar prezenșă turiștilor este mai intensă decât în alte stașioni din zonă. Mai jos, o poză cu castelul pomenit:

Și pentru că am pomenit mai sus de Verona, mă întorc asupra ei remarcând aici prezenșă Arenei, amfiteatrul construit în perioada romană (sec. I e. n.), care păstrează patru arcade originale! Ca mărime, arena ocupa locul al doilea din timpurile Imperiului Roman, după Colosseum-ul din Roma, față de care este însă mai veche cu o jumătate de secol. Pe timp de vară, amfiteatrul găzduiește mari spectacole de operă, oferind loc pentru 22.000 de spectatori. Dimensiunile „arenei” sânt așadar absolut impunătoare, iar Piazza Brà, ce constituie centrul orașului, este dominată de aceasta la modul cel mai elegant și impunător totodată:

În drum spre casă, respectiv balconul Julietei, aflat nu departe de centru, într-o clădire datând din sec. al XV-lea, îmi atrage atenșia arhitectura de tip pe alocuri medieval, mai ales prin Castelvecchio și Piazza dei Signori, contrastând cu clădirile care adăpostesc buticurile și magazinele de reprezentanșă ale marilor creatori de modă (gucci, bunăoară) prezenși pe zona pietonală, unde aglomerașia este mai ceva decât la Maieru, pe vremuri, duminica după ce se ieșea din biserică, când strada era atât de plină, încât autovehiculele aflate în trecere erau nevoite să se

miște cu viteză de melc.... Aud, se-nșelege, și românește, fără a-mi da seama dacă trecătorii cu pricina sânt veniși ca turiști din România ori, dimpotrivă, sânt stabiliși în Italia. De la Brenzone pâna aici sânt 60 de km, adică exact distanșă de la Maieru la Bistrișă, și, greu de crezut, timpul necesar ajungerii cu mașina, a fost de doua ore, precum în urma cu un sfert de secol, cu autobuzul, între locuitorii dintre măguri pâna la capitala de judeș. Dar asta numai din cauza traficului foarte încărcat, așa cum îl știam în 2012 când veneam pentru prima dată în capitala provinciei care îi poartă numele. Fiind însă o zonă cu turism intens, participanșii la trafic sânt, în cea mai mare parte, în vacanșă, ceea ce le oferă o anumită detașare față de această situașie, în alte condișii, enervante de-a binelea. Între Brenzone și Malcesine am avut ocașia să vizitez muzeul lacului, care prezintă, pe doua etaje, ustensile folosite în domeniul pescuitului de-a lungul secolelor. Frumos și bine întreșinut – o mică bijuterie. Iată clădirea cochetă despre care vorbim:

Vacanșă noastră se apropie încet de sfârșit, cu tot regretul nostru de a părăsi această „mică mare”, care, deși ne aflăm în prima decadă a lui septembrie, am fost rasplățiși cu zile calde, de vară târzie. De altfel, este cunoscut faptul că Lago di Garda, deși aflat în imediata apropiere a Dolomișilor – se află chiar sub aceștia – are o climă foarte blândă, de tip mediteranean, astfel că măslinii nenumărași trec de fiecare dată cu bine peste iarnă.

În ziua plecării, dimineașă, după micul dejun, mergem să ne luăm rămas bun de la lac și ne promitem că o să revenim. Deocamdată, strada care ne duce spre sora mai mare, autostrada A 22, merge de-a lungul lacului, căruia încercăm să-i mai furăm câteva imagini. În urma noastră, o umbră de nostalgie mijeste deja...

Damaschin Pop-Buia
Ostfildern, la 20 sept. 2015

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN

Redactori: Viluș Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa

Nr. scos sub egida Consiliului local Maieru

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)

Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.

Adresa redacșiei: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, judeșul BISTRIȘA-NĂSAUD

Machetare: Viluș Cărbune

Tehnoredactare computerizată și tipar: IMPRES srl Bistrișă, str. N. Titulescu, nr. 18,

tel/fax: 0263 238027, tel: 0263 223201

ISSN 1224 - 643

Învățământ

CUIBUL VISURILOR
(Sport)
(Cultură)

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele"-

Liviu Ursu

VISIBILUL

Director fondator: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XIX Nr. 6 (117) *** DECEMBRIE 2015 *** 8 PAGINI *** 1 leu

Colinzi de Crăciun la Maieru

LÉR DOAMNE – LĒR!

Pe ce trece vremea, pe aceea uităm tâlcul vechilor tradiții. Odată cuibărită nepăsarea se 'ntâmplă, iată, să lăsăm în doru' lelii datini străbune și să uităm înțelesul unor cuvinte-simbol care altădată, prin "puterea" lor, legau ființarea lăuntrică a unui neam.

Crăciunul vremurilor precreeștine – dar și cel de după Hristos, încă multă vreme – se sărbătorea, după cum se știe, în prag de primăvară, în vremea florilor dalbe de măr, adică a Floriilor din zilele noastre. Crucea săbătorii era echinocțiul de primăvară (aprox. 21 martie), iar procesiunile religioase erau însoțite de pricene-colind invocând prin refrenul "Lér Doamne – LĒr!" sau "Florile dalbe, LĒr!", ceea ce azi ar corespunde incantației *Har Doamne – Luminare!*

Muzeul Cuibul visurilor, Maieru

Foto: Carbone Vilut

Bătrânul Crăciun (Anul Nou) a fost "ucis" în parte și prin schimbarea intempestivă a calendarului consacrat pentru sărbătoare, respectiv de la *floriile de primăvară*, la *gerul de bobotează*. Nenorocirile aduse de această schimbare – deopotrivă dramatice și hilare pentru un liber-cugetător de azi – se dezvăluie adesea prin "dojana" prelaților pravoslavnici, papistași și neoprotestanți cu privire la datinile și practicile de Crăciun-Anul Nou, datini care s-au "mutat" și ele, se 'nțelege, din vreme de (primă)vară în vreme de iarnă. Putem cita aici chiar pe Coșbuc al nostru – în afara oricărui proces de intenție, bine înțeles:

"Dar este un drac și mai mare. Câte răceli nu intră în fete și în neveste în nopțile când își fac pe dragoste și farmece, la Anul-Nou, la Bobotează și la Sf Gheorghe, când numără parii și fac vrăji la tăetor și numără stelele-logostele ca să-și afle ursitul. Toate aceste farmece le fac în gerul iernii, noaptea, dezbrăcate până la cămașe, ba chiar și despuete de tot, de le clănțănesc dinții ca la berze și tremură învinețite de frig. Ce te miri, apoi Române, că le lovesc Ielele, și că se plâng de dureri prin oase și la încheeturi, și că le ajung cuțitele? Nevestele nu-și prea fac pe dragoste, e adevărat, afară de cele ce-și pierd mintea după ibovnici, dar multe dintre ele poartă boala ielelor în oase de pe când erau fete și-și făceau vrăjile lor. Acum vezi că la toate acestea nu închipuitele Iele sunt de vină, ci singură prostia femeilor" (Coșbuc, 1909).

Sărbătorile religioase ale acelor vremi – în ciclul anual care începea cu bătrânul Crăciun – se numeau *nedei*. Iată ce spunea Ioan Pop Reteganul despre *nedei*,

cităm:

„Nedeia e mai luată în seamă ca Crăciunul, Paștele și Rusaliile... Nedeia e și mai mult decât Anul Nou. Nime din popor nu numără anii de la Anul Nou, ci de la Nedeie, nime nu dorește mai cu foc [altceva] ca sosirea Nedeii” apud. (Conea, 1940:48).

Numele vechi "nedelie", rostit azi *nedēie*, este corelativul nominal al verbului *a nedeli* 'a sui pe deal', 'a da "năvală" pe deal în sus', având ca termen corelat numele *deal*. Stau drept argument la acest înțeles atâtea alte creații lexicale analoge în limba rămână, precum: *nāvāli*, *nāvālă* ~ vale; *nāpādi* ~ podea; *nāzāri*, (se) *nāzare* ~ zare; *nārāvi*, *nārāv* ~ rău/răutate; *nāzui*, *nāzuiță* ~ zel, silință; *neaoș* ~ auș 'bătrân al casei, strămoș' etc.

Oronimul *nedeie*, însemnând *platou*, *pleșă* 'deal pleșuv', *scaun* 'este un fel de platou pe vârful de deal' (Loșonți, 2000:212) este omniprezent pe întreg habitatul munților Carpați. *Dicționarul toponimic* al Munților Rodnei (Șimon, 2007) consemnează oronimul *Nedeie* în peste 30 de locuri; doar la hotarul dintre Maieru și Sîngeorz (Băi), pe culmea pleșuvă despărțind apele Anieșului Mic de cele ale Cormăii se înșiră două vârfuri-*nedeie* – *Nedeia Strajă*, *Nedeia Țăranului* – și un platou-*nedeie* – *Nedeia Bârledelor*.

Este de la sine înțeles că *nedeile* 'suirile' la munte erau ciclice, începând primăvara – la vremea florilor dalbe ale vechiului Crăciun, după cum am consemnat mai sus – continuând apoi cu *nedeile* de Sămgeorz/Sfântu Gheorghe, de Sămzâiene / Sânzieni, de Sămmedru / Sfântu Dumitru etc.

La *nedeile* de peste an, dar mai ales "la primăvara" lui Crăciun mai toți măierii din Grădina Maicii Domnului "se suiēu" la Schitul sau la Biserica din Deal însoțindu-și suirea cu colinzi de *Ler*.

Căzând în uitare atât imnurile de *Ler* ale străbunilor noștri, cât și *nedeile* lor, nu-i de mirare că azi rămânem adesea muți când cineva ne cere să-l lămurim asupra înțelesului cuvântului *Lér* sau *Lehr* – în ortografie cu 'e' lung [ē, eh]. Iată de ce, în ce mă privește, n-am pregetat să caut – cu dragoste îndelung răbdătoare – înțelepciunea "adormită" în *negurile de har* ale doinelor și colindelor măierene.

Nefiind aici locul pentru o motivare lingvistică laborioasă a numelui *Lehr*, ne vom mărgini să afirmăm identitatea lexematică a numelui *Lehr* cu termenul gr. *hierós*, *ἱερός*.

În textele precreeștine putem constata (LSJ, 1940, s.v. *ἱερός*) numeroase ocurențe ale numelui *hierós*. Intrările termenului *hieros* în lexiconul citat sunt grupate în două tipuri de ocurențe sintactic-funcționale, și anume: A) în contexte în care termenul aparține clasei determinantilor nominali (atribut adjectival, nume predicativ, nume în apozitie etc.) (Coșeriu, 2004f:311) și B) în contexte în care termenul are valoarea "logică" (=semantică) de substantiv (Coșeriu, 2004d:241).

Cu precizarea de mai sus, definițiile numelui *hieros* în (LSJ, 1940, s.v.) sunt:

- continuare în pag. 2 -

Cărbune Vilut

Memorialul "Maria Cioncan"

REMEMBER - MARIA CIONCAN

O superbă zi de sfârșit de octombrie a marcat și anul acesta întâlnirea sutelor de copii din 27 de școli județene și hunedorene, care au alergat în memoria Mariei.

Cea de-a VIII-a ediție a Memorialului „Maria Cioncan” a fost gazduită cu frățească bucurie de către Anieș. școala Gimnazială „Iustin Ilieșiu”, prin conducerea și prin inimoșii ei dascăli, a oferit un generos suport organizatorilor tradiționali, puși în situația deloc confortabilă de a schimba locașia desfășurării competiției în ultimul moment.

Motivele au fost mai mult sau mai puțin obiective, datorate, mai ales, conducerii unor instituții care protejează circulașia sau întreșin drumurile publice și care trebuie să înșeleagă că regulile nu pot fi schimbate în timpul jocului și pregătirea unei asemenea manifestări sportive la care participă sute de copii și oficiali nu se poate realiza peste noapte. Lor le adresăm rugămintea de a încerca pe viitor să ne ușureze legal și prin mijloace specifice efortul de organizare.

Cu toate acestea, Memorialul a fost și anul acesta un succes, datorită numărului impresionant de participanși (aproape 600), echipei redutabile de organizare, prietenilor săi și institușilor care îl sprijină constant.

Festivitatea de premiere, cel mai așteptat moment al competișiei, a răsplătit efortul celor mai buni prin cupe, medalii, tricouri, oferite, ca de obicei, de către Direcșia Judeșeană de Sport și Tineret Bistrișă-Năsăud, Primăria Maieru și Academia Olimpică Hunedoara.

Anul acesta au triumfat sângeorzenii, urmași de hunedoreni cu o echipă foarte bună de atleși, coordonată de profesorul Florin Bucur și de rodneni, iar măiereni au ocupat un onorant loc șase din cele 27 de școli participante.

A impresionant din nou prezența domnului Bereszasy ștefan, antrenorul meritor al Mariei, care a premiat cu generozitate pe cei mai buni sportivi, dar și personalități sau membri meritorii din comisia de organizare. Domniei sale i s-a alăturat institușional primarul nostru, Vasile Dumitru care a oferit tricouri personalizate cu „Azi eu sunt Maria Cioncan”.

Se cuvin aprecieri sincere tuturor copiilor care au alergat în memoria Mariei Cioncan, pentru entuziasmul și efortul lor, indiferent că au fost învingători sau învinși. Ei sunt, de fapt, spiritul acestei competișii care a devenit un adevărat eveniment social. Nu trebuie uitași profesorii care-i pregătesc și-i înșoșesc, oferind școlii primăriei, și celorlalte institușii măierene prilejul de a fi gazde primitoare. Sincere mulșumiri și familiilor care au împărșit, timp de două zile, pâinea ospitalității cu prietenii noștri hunedoreni.

Dascălilor din comisia de organizare le rămân efortul și satisfacșia profesională de a finaliza în siguranșă și în deplină corectitudine încă o ediție a Memorialului.

Amintirea Mariei și a nedreptului ei destin oferă, an de an, acestor copii minunași prilejul bucuriei de a alerga în memoria ei, iar nouă, celorlalși, tristeșea că ea, pământește, nu-i înșoșește.

Liviu Ursu

Colinzi de Crăciun la Maieru

LÉR DOAMNE – LÉR!

- urmare din pag. 1 -

A:

I. *plin de sau manifestând putere divină, supranaturală; (op. cit.) filled with or manifesting divine power, supernatural;*

II. cu privire la lucruri, *desăvârșite, dumnezeiești; (op. cit.) of divine things, holy;*

2. despre lucrurile pământești, *sfințite, consacrate; (op. cit.) of earthly things, hallowed, consecrated;*

3. *sub protecție divină, în mod obișnuit se spune cu privire la locuri; (op. cit.) under divine protection, freq. of places;*

B:

1. *jerfă, prinos, ofrandă, Ionian; (op. cit.) ἱερόν [hierá], Ion. ἱρό [hirá], ῥύ, offerings, victims,*

2. *loc sfânt, cf. Homer; (op. cit.) after Hom., ἱερόν [hierón], Ion. ἱρόν [hirón], τό, holy place,*

3. *un principiu sacru de drept; (op. cit.) ἱερίν τις δίκης [hieron tēs dikēs] a sacred principle of right,*

4. *numele unei luni la Delos; (op. cit.) ἱερός [hierós], ἰ (sc. μῆν), name of month at Delos,*

5. *adeptii unei școli religioase sau membrii unui ordin (asociații) religioase; (op. cit.) ἱεροί [hierói], οἱ, members of a religious college or guild,*

Lexiconul citat (LSJ, 1940) este cel la care se raportează, de altfel, toți cercetătorii textelor scrise în greaca veche – atât din spațiul cultural laic-profan, cât și în cel ecleziastic. Găsim, totuși, de cuviință să împărtășim și punctul de vedere privitor la term. gr. *hierós* al unui mare cărturar britanic – George Ricker Berry, traducător în engleză al *Noului testament*, după cum urmează:

"[...] „ἱερός [hierós] înseamnă *sacru* – implicând o anume raportare la Dumnezeu, care nu poate fi nesocotită. Acesta este cuvântul cel mai general pentru *sfânt*, în limba greacă din perioada clasică și desemnează modul obișnuit de înțelegere de către greci a sfințeniei, dar apare arareori în *Noul Testament* [subl. ns] deoarece nu este adecvat să exprime pe de-a 'ntregul învățătura Noului Testament" (Berry, 1897:117) [în trad. ns. CV].

Trecerea sub tăcere, cu bună știință, a termenului *hierós*, ἱερός 'sfânt' în noul testament s-ar putea justifica, credem noi, prin ceea ce atunci, ca și acum – printr-o retrospectivă incongruentă eidetic – pune în discuție "practicarea sacrificiilor" și "cultul strămoșilor" – acei *Lari* 'păstori de neam', *Larioni* sau *Vlădici*, pe care îi găsim, iată, în mitologia greacă sub numele de *Eroi*, în opoziție cu zeii.

Rămânând în contextul idiomatic al limbii române ca limbă istorică și luând aminte la semnificația numelui *hâlmă*, *hâlme*, respectiv: s.f. (reg., înv.) *gâlmă*, *movilă mică* (<https://dexonline.ro>), vom constata, bunăoară, că numele Ierusalim este *hâlmă sfântă*, cf. *hierós-hâlmē* | *hieros-halime* | Ierusalim(e), *Hierosólima*, gr. ἱεροσόλυμα. Însăși numele Ierusalim – după cum se vede – stă mărturie pentru vechimea și circulația numelui *hierós* ἱερός 'sfânt', resp. *Hierosólima*. În schimb, în ce privește termenul *hieroglifă*, aproape oricine "știe" că este creat prin îmbinarea bazei gr. *glyphein* 'a grava' cu specificatorul gr. *hieros* 'sacru'.

Și tot plecând de la numele rom. Lehr putem constata identitatea construcțiilor lexicale în cuvinte precum:

Drum de prihod (azi de prohod), la Biserica din Deal

arhierei ~ arhi-^hlerei, gr. ἀρχιερεύς, *ieromonahi* ~ ^hLehrmonahi; *cler* ~ ^hLér | ^{ch}ler, *ierarhie* ~ ^hLer-arhie etc.

Fată de Máier

Cea mai veche atestare în scris a colindei Miorița este varianta năsăudeană cuprinsă în "manuscrisul [care] a aparținut lui Ioan Șincai, fratele mai mare al lui Gh. Șincai, [pe vremea când acesta era] căpitan în Regimentul II de graniță Năsăud, mort pe Rin, în 1795, la Lorch, în luptele duse de coaliția europeană împotriva francezilor [Valea Budenthal, Weisseburg, Strassburg etc.]" (Mihu-Poptămaș, 1991:8).

Redăm aici această variantă, astfel cum a fost ea transcrisă din alfabet chirilic în alfabet latin și apoi publicată de către Elena Mihu și Dimitrie Poptămaș în rev. *Manuscriptum*, nr. 2-4 (83-84), an XXII, 1991, p. 11:

f. 87r Aude-să, D[oa]mne, aude
f. 87v Peste cel plăiuț de

munte,

Un șuier, D[oa]mne, șuier

Că acolo, D[oa]mne

Sînt numai trei păcurărași

Doi ce[i] mari

Și-s ver[i] primari

Unu-i mic și-i străinel,

Acel mic și străinel

Că [la] apă l-au mînat

Pînă în apă au umblat

Foarte mult l-au judecat

Ca pe dînsul să-l omo[a]ră

Oile să i le ée

Da el cînd din apă au venit

El numai au avut

O mioară zdrăvoară

Și înainte au eșit

Și din grai așa au grăit:

– D r a j i m e i

verișori

Dacă pe mine mi-ț[i] omorî

Lîngă mine puneț[i]

Fluierul de dreapta

f. 88r Buciuul de-a stînga

Că cînd vîntu a sufla

Fluerul a fluera

Și bucinul a bucina

Numai răsunul

Că mi-a răsuna

Peste munți numai la ai mei doi părinți

Și răsunul și mi-a merje

Peste brazi la a mei frați

Într-o verde dumbrăviță

Este o răce fîntîniță

La acee răce fîntîniță

Sînt două luminiță

Da nu-s două luminiță

Că-s ochii șarpelui

Că măcar cît le-a ploua și le-a ninje

Acelea nu să vor stînje

Că șerpele au mîncat

Numa un voinic a scăpat

Čeptu lui l-au mîncat jumătate

Jumătate de cuțite, de arămite

f. 88v Curele fi-ntins[?]

Da el din grai așa au grăit:

– Cine a veni să mă scoată

Vină frate și vină tată, și vină maică

Oile mi l-au luat

Și mîna mi-au tăiat

Și m-au legat

Cu spatele la brad.

De-a lungul timpului s-au cules din Maieru 4 variante de colind Miorița, din care "Două reprezintă *tipul clasic* (TRANS. 34 b și 34 c) și două *tipul fata de maior* (TRANS. 34 a și 34 d)" (Fochi, 1964:453).

Contaminarea *maier*-*maior*, i.e. înlocuirea numelui *maier*, al cărui înțeles nu se mai cunoștea, prin neologismul *maior*, este evidentă; vorbim, de aceea despre *Fată de Máier*, iar nu de *Fată de Maiór*. De altfel, în graiul năsăudean neologismul *maior* – grad militar în Regimentul de Graniță Năsăud (1763-1851) – era *măjúr*. Neamurile *maierene* actuale, care au ascendență în vreun strămoș "maior" (grănițer), erau apelate cu posesivul genitival "de-a măjúrului", deși astăzi predomină forma "de-a maiorului".

Miorița – ca de altfel orice creație folclorică, literară, muzicală sau plastică – este un *obiect* (bun) *cultural*. Creația sau "fabricația" obiectelor culturale nu vizează nici un alt scop din afara lor. Nevoia de a crea/cânta doine și colinde nu se stămpără oricâte doine și colinde am crea/cânta, pe când nevoia de a crea/fabrica un ciocan pentru a bate coasa se stinge de îndată ce am creat/fabricat ciocanul. Motivarea producerii bunurilor culturale ține de natura Ființei umane, care – deși trăiește în lumea fizică a cauzalității și necesității – este în esență o ființă liber-*creatoare de sens* (Coșeriu, 1997:172-173). Din această perspectivă tipologia variantelor Mioriței trebuie "rafinată" și "sublimată" într-un plan ideatic mult mai subtil decât se practică în hermenutica mioritică în genere. În fapt, trebuie pornit de la *principiul finalității*

culturale al acestei creații, iar nicidecum de la pre-judecată că suntem în fața unui discurs folcloric subsumat unei cauze justițiare, prejudecată care nu face altceva decât să ducă în derizoriu *sensul* imnului colind. Și ca să fim mai bine înțeleși, îndemnăm pe iubitorul de înțelepciune să primească *în sinea sa* colinzile de Lehr la fel cum, eventual, primește slujba de Duminică.

Fată de Maier, zisă și *Miorița* este colind arhetip al "suirii" sufletului *pe drum de prihod*, spre *loc de hodină* în *tâmpla de deal*. În plan textual Miorița este o incantație-îmn însoțind sufletul din copilărie până la momentul (de)săvârșirii care-i este hărăzit în *prihodiștea* din *dâmb*.

Trăgându-mă dinspre mamă din neam de *Diac* trăitori *La Caba*, descopăr acum, iată, în acel orizont al copilăriei mele toate conextele idiomatice (antroponime, oronime, toponime) care susțin cadrul textual de "desfășurare" al unei nedei mioritice, și anume: *Prihod* – calea (drum de picior) urcând spre Măgură (măg. Porcului); *Nedeie* – platoul asemenea unui scaun, de sub vf. Măgura Porcului; *Prihodiștea* iconiței – loc de hodină (țânțărîm) al ieromonahilor de la schit; *Diac* și *Făt* – cele două neamuri de la Caba, aflate în imediată proximitate (mejde'n mejde), de unde începe se urce calea Prihodului; *Dâmbu' lu' Fátu* de la Caba – locul de lîngă vechea gospodărie (heredie) a neamului Fátu, unde, în vremea copilăriei noastre, se mai vedeau cruci de morminte.

Cum se explică oare păstrarea acestui colind-legământ „atâta amar de vreme”? Prin legare cu *limbă de moarte*, altfel spus prin legat "testamentar" – după cum ni se destăinuie un bătrân bard-cimpoier, în *Hanul Ancuței* – cităm:

"... eu rămânînd fără vedere încă de pe cînd eram copil, am ieșit din sat de la noi ș-am pornit în lume. Și oploșindu-mă într-o iarnă, pe apa Prutului la o perdea de oi, am stat pe lîngă niște baci bătrîni la focuri care nu se mai stingeau niciodată. Și acei baci vechi din pustie m-au învățat lîngă foc acest cîntec [Miorița]; dar *m-au legat cu blăstăm* [subl. ns.] să nu-l uit niciodată și de cîte ori oi suna din cimpoi să-l zic mai întîi și mai întîi" (Sadoveanu, 1969:84).

Măieri neaoși fiind, bunăoară noi – cei născuți în Maieru Năsăudului – s-ar cuveni să știm care-i noima cuvântului *Máier*, dar mai ales s-ar cuveni să ne întrebăm cine-i *Máieru' muntelui* sau cine-i *Fata de Máier* invocată în colindă.

În *Atlasul Etnografic Român*, (Ghinoiu, 2003:211) la întrebarea de chestionar – care este "Denumirea conducătorului stănei (târlei) de oi", răspunsul în zona Hațeg, sat Hobițaeste, cităm: "Conducătorul stănei este *Maierul Muntelui*."

Tot la dacia din Hațeg textul colindei Miorița, cules în 1963, începe astfel:

Pe cel plai de munte Cine mi-și mergea?

Merg oile-n frunte O fată de Maier;

Dar 'naintea lor Cu cel drag de Baier;

cf. A.C.F.C, Fond B, Reg. Hunedoara, Raion Hațeg,

- continuare în pag. 2 -

Cărbune Viluț

Colinzi de Crăciun la Maieru

LÉR DOAMNE – LÉR!

- urmare din pag. 2 -

Corn. Rîu Alb, sat Coroești, Inf. Bora Gavril, 62 ani, Culeg. Nae Constantin, 3.I.1963. (Pop,1965:142-143)

Pentru a urmări ce se spune despre "Fata de Maier" în textul propriu al celor peste 200 de variante ale colindei, pornim de la un text reprezentativ:

Pe cel plai de munte

Merg oile-n frunte.

Dar 'naintea lor

Cine mi-și mergea?

O fata de maier

Cu cel drag de baier.

Dar în urma lor

Cine mi-și mergea?

Nouă ciobănei,

Frățiori de-ai ei.

)Coroiești, Hunedoara, 1963)

)Mocanu, 2007:44)

Atributele Fetei de Maier, așa cum se pot constata în colindă sunt următoarele:

a) fătul | fata de Maier – aidoma zânelor ursitoare la naștere – (de)înșiră 'deapănă' baierul, adică soarta omului.

b) este întotdeauna „mai 'naintea lor", altfel spus conduce nedeia 'suirea la munte';

c) este totdeauna urmată de *trei*, uneori de *opt păcurărei*, dintre care unul singur este "străinel", ceilalți fiind toți "frați" sau "veri" primari;

c) patronează întreaga procesiune, asemenea larilor păcurari cu "turmele" lor – cf. "*Lariu, Lariu, păcurari / Suie'n munte cu oi multe...*" (Precup, 1926: 42);

Baierul se întrevide a fi simbolul puterilor firii omenești, cf. sintagmei "baierele firii", iar ocurențele numelui *baier* sunt aproape nelipsite în colindă: „Ș-o fată de maier / Cu-n focat de baier"; „Ș-o fată de maier / C-on pustiu de baier"; „Fată de

maier/ Cu galbân baier"; „O fată de maier/Cu cel drag de baier" (Fochi, 1964:ibidem);

Ajungând într-un final la un text cules în 1956 în Bucova, raion Caransebeș, reg. Banat, descoperim că de fapt "fata" nu-i "fată de maier/cu galbân baier" ci-i "... un ficior de maier / De-nsirând la baier" (Fochi, 1964:721); așadar, procesiunea-nedeie este patronată de un Făt.

Întregul context tematic al colindei trebuie revăzut și corelat cu acest "amănunt" ignorat de toți interpreții și culegătorii de folclor. Adrian Fochi (op. cit.) nici măcar nu redă versiunea completă a colindei, iar cele două versuri citate – C-un ficior de maier/De-nsirând la baier – sunt expediate de el la paragraful de final al variantei, cu titlul "Observații".

Reluând aici pe scurt punctul de vedere exprimat de noi în *Cuibul visurilor*, nr. 91, august 2010, p. 2 vom spune că *Fătul de Măier* – sinonim dial. cu *diac* sau *diacon* 'cunoscător de cele sfinte' – ca *Maier al Muntelui*, în fapt ca stăpân absolut al "schitului din deal", nu este altcineva decât ieromonahul sau preotul-călugăr al vremurilor precreștine. În acele vremuri *baierul* sau *brăul* era, dar continuă să fie și azi, însemn al castei mohahale sau clericale, însemn obligatoriu în ritualul liturgic.

Baierul cu care este împreunat *preotul* pentru a săvârși liturgia este numit textele biblice *cuvânt*, în fapt *legământ* – urmare traducerii gr. *λόγος*, *logos* 'cuvânt', cf., cităm: „Și luând veșmintele, vei înbrăca pre Aaron, fratele tău, și haina-cea-pănă-gios și cea-preste-umăr și *cuvântul*, și vei preuna acesta, *cuvântul*, cătră cea-preste-umăr" (Biblia, 1688, Ex., 29,5).

Bibliografie:

Berry, 1897 = George Ricker Berry, *The Interliniar Translation of Greek New Testament*, to which has been added *A New Greek-English Lexicon* to The New Testament, Hinds & Noble Publishers, New York City, 1897.

Cărbune, 2010 = Viluț Cărbune, *Zâne, Sânzâiene și Cosânzene în universul de discurs nășăudean*, în "*Cuibul visurilor*", an. XV, nr. 91, august 2010, pp. 1-3.

Conea, 1940 = Ion Conea, *Clopotiva, un sat din Hațeg*, monografie sociologică întocmită de Echipa Regală studentă (1935) sub conducerea lui Ion Conea, Institutul de Științe Sociale al României, București 1940.

Coșbuc, 1909 = George Coșbuc, *Superstițiile păgubitoare ale poporului nostru*, București, 1909.

Coșeriu, 1997 = Eugeniu Coșeriu, *Sincronie, diacronie și istorie*, Versiune în limba română de Nicolae Saramandu, Ed. Enciclopedică, București, 1997.

Coșeriu, 2004f = Eugeniu Coșeriu, *Determinare și cadru*, în "Teoria limbajului și lingvistica generală. Cinci studii", ed., Nicolae Saramandu, Editura Enciclopedică, București, 2004, pp. 2897-329.

Fochi, 1964 = Adrian Fochi, *Miorita – tipologie, circulație, geneză, texte*, Cu un studiu introductiv de Pavel Apostol, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964.

Ghinoiu, 2003 = Ion Ghinoiu, coord., *Atlasul Etnografic Român. Ocupațiile*, vol II, Editura Academiei, București, 2003.

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3atext%3a1999.04.0057>.

LSJ, 1940 = Henry George Liddell, Robert Scott, *A Greek-English Lexicon*, revised and augmented throughout by, Sir Henry Stuart Jones, with the assistance of, Roderick McKenzie, Oxford, Clarendon Press, 1940;

Mihu-Poptămaș, 1991 = Elena Mihu, Dimitrie Poptămaș, *Miorița- variantă transilvană din secolul XVIII*, în rev. "Manuscriptum", nr. 2-4 (83-84), an XXII, 1991, p. 8-11.

Mocanu, 2007 = Augustin Mocanu, *Colinda Fata de maior*, Ed. Dacoromână TDC, București, 2007.

Pop, 1965 = Dumitru Pop, *Pe marginea Mioriței*, în Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Series Philologia, Fasciculus 1, 1965, Cluj.

Sadoveanu, 1969 = Mihail Sadoveanu, *Hanul Ancuței. Noptile de Sinziene. Ostrovul lupior*, Editura pentru Literatură, București, 1969.

Simon, 2007 = Nestor Simon, *Dicționar toponimic*, Volum îngrijit de Ioan Mureșan, Adrian Onofreiu și Mircea Prahase, ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2007.

Cărbune Viluț

Rebreniana

MAIERU văzut de Niculae Gheran prin opera lui Rebreanu

Dintre cele douăsprezece localități prin care a trecut Rebreanu de-a lungul existenței sale, MAIERU este singura amintită cu drag și nostalgie. Itinerarul sumar începe din Târlisua, apoi Lăpuș, Maieru, Prislop, Năsăud, Bistrița, Sopron, Budapesta, Gyula, București, Craiova și Valea Mare. Maieru, comuna de pe Someș, unde familia Rebreanu se stabilește între 1888 și 1897, revine mereu în amintirea lui Liviu Rebreanu ca „o oază de fericire”, ca un etern „pământ al făgăduinței.” Hotarele satului, pentru scriitor, se pierd în vis, ele delimitează „imensa împărăție a copilăriei”, unde se păstrează cele mai vechi amintiri, poveștile cu balauri și Feți - Frumoși, descoperirea tainelor cunoașterii, ale lumii înconjurătoare, jocurilor și bucuria învățaturii, cu alte cuvinte, tot ce se leagă de candoarea primei copilării.

Când Liviu a intrat în Maieru, el nu avea mai mult de trei ani. Drumul anevoios și plin de suspans este evocat de scriitor ca „cea dintâi amintire a existenței lui.” Tot ce-și amintește Liviu este mai mult de ordin auditiv: „Părea că se oprise căruța; încetase zgomotul roților, un zgomot în care intra scârțâitul ușor al osiilor și hârâitul monoton al obezilor brăzdând adânc trupul pietros al șoselei. Poate că tocmai încetarea bruscă a acestui zgomot asurzitor prin insistența lui mi-a deșteptat conștiința. După o tăcere de câteva clipe, am auzit deodată un zgomot nou, ciudat, zgomotul pe care-l face, când se sparge, o tablă de sticlă acoperită cu stofă. Imediat apoi

glasul tatii, cunoscut: „Na, că s-a spart ceva!” Și după el glasul mamei, m-ai liniștitor pentru mine, deși atunci glasul părea speriat: „Vai de mine, numai să nu se fi prăpădit oglinda cea mare!” Amândurora le-a răspuns nepăsător, mormăind somnoros, un glas necunoscut: „Apoi că prea multe catrafuse....” Glasul acela străin a fost întrerupt și acoperit de un sunet metalic, clar și dulce, de clopoțel scuturat nervos; calul, extenuat, încerca desigur să-și scuture osteneala din oase.

Câteva clipe fu iarăși tăcere. Doar cineva umbla pe lângă căruța cu pași moi, care parcă se topeau în beznă. Pe urmă, brusc, alt zgomot straniu, niște aripi care se zvârcoleau undeva chiar lângă mine, urmate de un - cucurigu - prelung și foarte pătrunzător.

- Tii, trăsните-ar, că m-ai și speriat, cocoș nebun ce ești! Făcu glasul mamei, căutând să-și ascundă spaima sub o închipuire de glumă.

- Apoi el își face datoria cum i-a poruncit Dumnezeu – murmură glasul necunoscut, cu pauze icnitoare, ca și cum ar fi dezlegat cu greutate ceva în vreme ce vorbea.

Atât e amintirea. Într-un continuu de întuneric, glasuri distincte, cuvinte rămase în ureche (când aud și azi mai ales cuvântul „catrafuse”, îmi răsună în suflet culoarea și tonalitatea glasului de atunci), sunetul de clopoțel și cântecul cocoșului.” (1).

Tiberiu Rebreanu, bazat pe cele spuse de mama sa, Ludovica, susține și el că plecarea din Lăpuș a fost motivată de presiuni, ea a fost mai mult o

evadare spre a scăpa de unele datorii bănești (vezi Flacăra, XXXIV, nr. 15, 12 aprilie 1985, p.20).

Despre locurile în care a stat familia Rebreanu la Maieru, Gheran precizează următoarele: prima dată Rebrenii au stat la conacul „Grofoaiei”, ce avea o poveste interesantă care l-a fascinat pe Liviu. Pe numele ei adevărat, Ileana lui Gavrilă Mocodean, țărancă din Ilva Mică, ea a ajuns fiitoarea unui nobil, contele Zichy; după moartea acestuia, ea a ajuns să moștenească curtea acestuia, respectiv castelul și întreaga lui gospodărie. Povestea încălțită a acestei Ilene o știa și Liviu, multe legende s-au țesut în jurul ei. Rebreanu a scris o schiță cu titlul *Baroneasa* (Cf. Liviu Rebreanu, *Caiete*, p. 152-156), fără s-o includă în vreun volum. Din ciclul *Amintirilor din copilărie* scrise și abandonate prin 1908, Liviu ne oferă date despre existența familiei Rebreanu pe lângă curtea grofoaiei din Maieru: „În capul satului din sus este o casă mare, diformă, fără stil: curtea. Cel ce a zidit-o ori că n-a avut destui bani să-și facă curte, ori că i-a trebuit numai o casă mare și nu s-a uitat după multe ciudățenii. O cazarmă ordinară cu coperiș de tinichea. Curtea fusese a unui baron ungar. Noi locuiam dincolo de părau într-o căsuță aparținătoare curții, în care o fi șezând cândva spanul domeniilor sau așa ceva... ce palat minunat îmi părea mie pe-atunci curtea aceasta!” (Cf. Ileana, *baroneasa*, în Arh. L. R., II, ms. 5, f. 40, datat 22 dec. 1908). De copil, Liviu a fost fermecat de lespezile de

- continuare în pag. 4 -

Iacob Naroș

Rebreniana

- urmare din pag. 3 -

MAIERU văzut de Nicolae Gheran prin opera lui Rebreanu

marmură ale castelului, întregul ansamblu îl transpunea în lumea poveștilor, cu locuri pline de mister. Cuferele din podul casei cu vechituri îi vor aprinde acestuia imaginația, ducându-l cu gândul în lumea basmelor. Una din legendele despre Ileana baroneasa spunea că ea ar fi strâns o „oală cu galbini”, pe care ar fi îngropat-o în Ilva Mică, cu complicitatea unui frate de-al ei. și Liviu își va aminti de acest secret al comorii ascunse: „Acum, când am venit noi în Maieru, i-a povestit tatii toată pășania aceasta, rugându-l să meargă cu ea, să îi ajute să dezgroape banii, că o să-i dea și lui un rând de galbini.” Alte legende menționează că Ileana ar mai fi fost căsătorită, numindu-se și Gaftone, că ea ar fi originară de prin Prundul Bârgăului. Groful conte – episcop Domokos Zicsy, după unii conte – cardinal sau simplu episcopul Zichy Dominic avea multe proprietăți pe Valea Someșului. Pe Ileana o cunoscuse la dispensarul medical înființat de el în Maieru, când aceasta venise cu o boală de ochi. Episcopul o duse la Budapesta pentru operație ca să scape de orbire.

Familia Rebreanu a stat și în alte locuri, iată cum este descris unul dintre acestea, de Liviu: „În apropierea locului unde se șinea hora satului”, peste drum de cârciuma lui Aron Tupcil din Cuibul visurilor; aici a văzut Liviu după propria lui mărturisire lumea satului așa cum este descrisă în romanul Ion, cu toate că satul se numește Pripas: „De Maieru se leagă primele impresii care au lăsat urme ce nu se pot șterge în toate domeniile percepției și ale conștiinței. De acolo mi-a rămas imaginea jocului românesc, așa cum l-am scris în capitoul întâi din Ion, cu învârtita, cu fetele care așteaptă să fie poftite, cu nevestele și bătrânele în grup separat de privitoare, cu bărbații care pâlăvrăgesc cu gravitate. Acolo au trăit aievea lăutarii din Ion, și Briceag, și Holbea, și Găvan. De acolo am luat dracii de copii care fac fel de fel de nebunii, fură buchetele de flori din mâinile fetelor emoșionate, se adună lângă cei ce joacă, se pleacă pe vine și privesc cu înfrigurare la picioarele fetelor, așteptând ca, în toilă învârtitei, să se ridice mai sus poalele și să zărească poate ceva. Am fost și eu printre dracii aceia plini de curiozități, în care se manifestă fără seama lor, instincte și dorinși încă embrionare.” (Cf. Mărturisiri, p. 35-70, din vol. Amalgam, de Liviu Rebreanu, 1976).

Alte afirmații ale lui Rebreanu despre Maieru par și mai categorice: „Acesta e satul copilăriei mele. E un sat de munte, într-adevăr foarte frumos, cu oameni buni și foarte înșelepși. Dintre oamenii aceia am luat toate personajele rustice din literatura mea. Unora le-am pus o mână, altora le-am tăiat un picior, i-am împătimit pe unii, i-am făcut să cugete pe alții și oriunde i-am plasat în cărșile mele, tot din Maierul Năsăudului i-am luat.” (Cf. Tudor Mușatescu, Cu d-l Liviu Rebreanu despre el și despre alții, în Rampa, XIII, nr. 3232, 20 oct. 1928). Rebreanu s-a gândit chiar să revină pe aceste meleaguri ale copilăriei, având planuri mari: „Să iau casa grofoaiei din Maieru, s-o restaurez și să-mi fac acolo gospodărie.” (Liviu Rebreanu, Jurnal, 9 aprilie 1923). Un alt eveniment important pentru autor e faptul că este proclamat cetățean de onoare de Consiliul din Maieru și primește un loc de casă (Cf. Ioan Masoff, Liviu Rebreanu în intimitate (vezi supra). Procesul verbal al Consiliului Comunei din Maieru a fost tipărit în Universul literar, XLIII, nr. 3, 16 ian. 1927, p. 46. Interesant de subliniat este faptul că în creația de început a lui Rebreanu, lumea Maierului este pușin sau deloc codificată. Din ciclul de portrete literare frapante ale satului reșinem următoarele: Bătrânul Sencovici (zis și „șchiopul” sau „Armanul”), stăpânul prăvăliei unde se aduna inteligența Maierului, dascălii Alexandru Jarda, Vasile Tofan și Demetriu Boșca, popa Ieronim Groze, bătrânii evrei Schan, Tupcil, „Dihorul”, Biksenpaner

(zis și „Trei păduchi”) și „Cocoșul”. La aceștia se adaugă Laar pădurarul, notarul Dănilă Sanjoan, Wolf (băiatul lui Tupcil) și colecatorul Petre Ilieș. Din rândul „bocotanilor” se alătură Anchedim Partene și Deodat Corușiu. Pe lângă discuții savante legate de presa și politica vremii, cei prezenți jucau și cărși. Iată cum descrie acest „club”, Liviu, copil participant alături de tatăl său la asemenea momente: „Cu ce însufleșire mă pitulam lângă tata de multe ori și până la miezul nopții! Cum adormeam cu capul pe masă orbit de strălucirea banilor de aramă, de grămada pe care o zurăia cel care se întâmpla să fie norocos! Ce bucurie nespuse era pentru mine când vedeam că înaintea tatii se mărește grămada, când vedeam că e în voie bună, când mă întreba că nu mi-i somn și demi da creșar! Atunci câștiga! Cum mă supăram când vedeam că își tot tocmește scaunul, că tot numără creșarii, căși biata mai erau înaintea lui!... Atunci pierdea.” (3). Peste ani, multe din aceste notații s-au redus prin transcriere, la câteva schișe și povestiri ca: celebra Cuibul visurilor, urmată de Vrajmașii, Idilă de la șară. Doar în ultima, Maieru apare cu numele real, în celelalte, el trece în ficțiune, adică Vărarea. Cine au fost prietenii lui Liviu din acești primi ani petrecuși la Maieru? Iată-i amintiți, figuri abia schișate, nume strigate parcă dintr-un catalog al memoriei: Dumitru Boșca, Constantin Partene, Mihoc, Iulian, Vichentie, Octavian, Corneliu Sanjoan (Cf. Liviu Rebreanu, Opere, vol.2, Cuibul visurilor, p. 376). Dintre membrii familiei, Liviu îl pomenește doar pe Emil:

- „Emil, tu rămâi cu fetele, că ești copil mic.”

Liviu își notează și portrete ale unor amici din lumea celor care nu cuvântă, tovarășii nedespărșiți de joacă și caractere desăvârșite: „Sultan era cel mai distins, atât în ceea ce îl privea pe el, cât și în privința stăpânului său. Era întruchiparea comodității, a lenei, a trândăviei, dar și a demnității întocmai ca un conte. Dormita cât era ziua de lungă pe pridvor sau în mijlocul ulișei și mârâia numai dacă-l deranja cineva. De altfel, nu l-am auzit lătrând niciodată, de unde am tras concluzia că, de fapt, Sultan nici nu era câine, ci se prefăcea doar.” (Vezi Sultan și tovarășii săi; Tălhariul; Ursul; Vigyazz (traducerea textelor aflate în Journal, ms. Aflat în Arh. L. R., II, ms. 8, se află în vol. Liviu Rebreanu, Caiete, p. 479-482).

Școala din Maieru este descrisă sumar de Rebreanu în textul conferinței despre romanul Răscoala. În această clădire, la invitația prietenului său, Ioan Cioarba, se retrăgea Liviu ca să scrie noaptea: „școala era veche, cu o grădină care mergea până la malul Someșului. Scriam numai noaptea, ca totdeauna, într-o liniște ideală. Când deschideam ferestrele se auzeau apele Someșului murmurând parcă numai amintiri. În școala aceasta, cu mulți ani în urmă, făcusem și eu clasele primare, învășător fiind tatăl meu. Deseori, mai ales în primele nopți, mă pomeneam copleșit de amintirile copilăriei, întorcându-mă înapoi cu gândul ca să-mi regăsesc jocurile și bucuriile, în loc să isprăvesc aventurile eroului meu din Ciuleandra (Cf. Liviu Rebreanu, Jurnal, vol. I, Addenda, p. 454 passim). După mărturisirile lui Liviu, e posibil ca și tatăl său, Vasile Rebreanu să-i fi fost învășător la Maieru, este știut că primul dascăl al lui Liviu a fost Alexandru Ioan Jarda. Prin două epistole semnate de Jarda („fostul dumatăle dascăl”), el se afla în 1923, prin Maieru, fiind în pensie. Acest Jarda, „poetul laureat al Maierului”, cum și-l amintea Liviu, l-a învășat pe acesta cititul, scrisul și computul (socotitul). Avantajul școlii din Maieru a constat în faptul că era cu predare în limba română, ca școală trivială susținută din fondurile Regimentului năsăudean de grăniceri (doar Monorul și Năsăudul mai aveau așa ceva). Vorbim de perioada 1766-1816, după 50 de ani, școala trivială de la Maieru s-a mutat la Sângeorz, în locul ei va funcționa o școală populară,

cu cheltuieli suportate de comună. E vorba de citit și scris în limba română, apoi ceva comput (socotit) și religioase, între 7 și 12 ani, după care, vreme de trei ani, elevii trebuiau să treacă pe la școală duminică și sărbătorile ca să repete materia, în plus exista și o grădină economică, de regulă, profilată pe pomărit. De reșinat și portretul tatălui lui Liviu din acești ani: „Tata se arată totdeauna foarte sever, nu râde niciodată cu copiii și e învășător. Noi am înșeles însă demult că strășnicia dumnealui trebuie să fie prefăcută. Întâi, pentru că nu ne-a bătut niciodată. Pe urmă, când vorbea cu sătenii, spunea atâtea glume, de-și venea să te tăvălești de răs... mai frică mi-e de mama, care e veșnic necăjită și, cum zice, cum lovește... (4).

Alte mărturisiri ale lui Rebreanu despre Maieru sunt arătate de criticul Gheran: „Cele dintâi plăceri ale slovei tipărite și ale științei de carte tot în Maieru le-am avut, în forma primelor lecturi care m-au pasionat, Poveștile ardelenești ale lui Ion Pop Reteganul, vreo cinci volume, pe care le-am recitat cu dragoste înfiorată de vechi amintiri chiar și acum câșiva ani. Zmeii, și zânele, și balaurii, și câinii năzdrăvani, și toate minunile cuprinse în basmele pe care le citeam căutam să le găsesc, în zilele următoare, însoțit de numeroși tovarășii voinicoși ca și mine, pe dealurile și râpele de pe malurile Someșului, pe măgurile înalte, pe tot cuprinsul hotarului comunal.

În Maieru, am văzut întâia oară, la crășmarul Tupcil, o petrecere șăranească cu lăutari, sfârșindu-se cu o păruială generală pe urma căreia cârciumarul ovrei a plătit toate oalele sparte...

În Maieru am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele. Până ce, când să împlinesc zece ani, a trebuit să merg la Năsăud, la liceu. De la Maieru până la Năsăud, cale de cinci ore cu trăsura, am plâns amar, parcă instinctul mi-ar fi spus că nu voi mai avea niciodată bucuria de viață ce am simșit-o în comuna mare, bogată, de la poalele Ineului, cel cu zăpadă veșnică.” (2).

Rebreanu a revenit din când în când în Maieru, aici se mai aflau câșiva din vechii prieteni: Dumitru Boșca și Constantin Partene, acum învășători, frașii Iulian și Vichentie Ilieș, vărul lor Octavian Ilieș, învășătorul Silviu Corușiu și Ion Barna. Reamintim că familia Rebreanu a stat în gazdă și la tatăl lui Dumitru Boșca, apoi la Ilieș Laurențiu, tatăl lui Justin Ilieșiu, de aici, la bătrânul Anchedim Partene a cărui fiică era căsătorită cu preotul Iulian Cioarba (în unele documente este întâlnit și cu numele de Ciorbă). Una din cele de urmă gazde a familiei lui Liviu a fost colecatorul Petre Ilieș, după cum atestă și Niculișă Ilieș, fiul lui Vichentie Ilieș. Ceilalți prieteni de-ai lui Liviu erau departe de Maieru, e vorba de Dariu Pop, inspector general în învășământ și Corneliu Sanjoan, fiul notarului Dănilă Sanjoan, ajuns directorul Liceului de fete din Sighetul Marmașiei. Alte legături prin corespondență are Liviu cu Dumitru Boșca, Cornel Sanjoan, Varvara Partenie, sora lui Constantin Partenie, căsătorită cu Iulian Cioarba, Ovidiu Greavu, doctor, fiul lui Iulian și al Varvarei, Justin Ilieșiu, Niculișă Ilieșiu și chiar cu Alexandru Jarda, fostul lui învășător. Posibil ca unele din aceste epistole să apară în mult așteptatele volume de corespondență adresată lui Rebreanu.

)\ (. Nicolae Gheran, Tănărul Rebreanu, Editura Albatros, București, 1986, capitolul VI intitulat, La Maieru, p. 94-108.

)\ (. Cf. Liviu Rebreanu, Mărturisiri, 1932, în Revista Fundațiilor Regale, VII, nr. 11, nov. 1940, reproducă în volumul Amalgam (1943).

)\ (. Liviu Rebreanu, Caiete, capitolul Amintiri din Maieru, p. 151-152.

)\ (. Liviu Rebreanu, Opere, vol. 2, Cuibul visurilor, p. 277).

Meserii

Cioplitul în piatră

La început, când eram copii mici, am învățat să desenăm, iar apoi să scriem, mai întâi poate pe un perete, pe asfalt sau - de ce nu!? - poate pe o piatră, apoi pe o bucată de foaie sau pe un caiet. Pe urmă am crescut și unii au continuat să scrie tot pe acea piatră, au încercat să cioplească gânduri peste inima pietrei, să cioplească cuvinte pentru a-i găsi sufletul acesteia. Și odată găsit, sufletul pietrei și-a lăsat amprenta peste acei oameni pentru totdeauna.

Cioplitul în piatră – pentru că despre aceasta voi scrie – a devenit pentru unii, nu neapărat o profesie sau un meșteșug, ci mai ales un mod de a trăi pentru că existența a presupus două jumătăți: o jumătate fiind viața, iar cealaltă fiind piatră; doar așa ființa a putut fi întregită.

Despre cioplitul în piatră se știu tot mai puține, deoarece acest meșteșug e prins printre negurile timpului și anii duși îl fac tot mai uitat. Puțini sunt cei care cunosc tainele acestei meserii, dar și mai puțini sunt aceia care o practică în vremea de azi. Dar cu toate acestea, mai există și oameni care nu au uitat de vremurile de mult duse.

Toamnă, 2015. Noiembrie. Am ajuns la badea Alexandru Candale din Vernirea, de fapt unchiul meu. Știa că vin să-l întreb despre cioplitul în piatră și tocmai de aceea își și căutase toate uneltele și sculele necesare pentru operațiunea ce urma să aibă loc sub ochii amândorura. A ieșit din casă, a coborât pe treptele de piatră, apoi a călcat pe plăcile și pe calupcii de piatră și a venit la gardul de lemn ce avea ca sprijin niște stâlpi de piatră. Pe urmă s-a așezat pe niște bolovani aduși de la cariera din Poiana Ilvei și mi-a arătat două poze de pe vremea când lucra acolo. Născut în 1937, a început să muncească la carieră din anul 1950 și, zi de zi, a trecut dealul Poienii spre carieră și înapoi. Apoi a devenit șef de brigadă și a mers cu oamenii lui la Cernavodă, la Borcea și la Baia Mare.

Privește la poze. Într-una dintre ele e el împreună cu alți patru frați: Ionel, Vasile, Valer și Lazăr. Amintiri multe revin în minte. Parcă se cheamă din piatră lumina altui timp, iar povestea începe. Suntem la carieră și munca stă să înceapă și ea. E ora 8 dimineața și întâi e bătută toaca de badea Iosif Zăgrean din Măgura Ilvei ca toți să sosească și să se pregătească de muncă. Apoi e

făcut instructajul și lucrul începe.

“Dă-mi cărbunari, mă!” se aude o voce înaltă de pe stâncile muntelui. Cărbunarii erau de fapt o substanță explozivă, astralita, un fel de pulbere de culoare cenușie, ce era introdusă într-o gaură făcută în piatră cu perforatorul. În ea se puneau un pumn, două de astralită, dar și pământ, apoi urma explozia care dădea startul rocilor la vale. Dacă se mai rostogoleau câteva blocuri de piatră, de exemplu cât o cameră de mari, aceștia erau crăpați tot cu astralită. Blocurile de andezit, mai mari sau mai mici, așteptau să fie cioplite și să capete formă.

Însă lăsăm la o parte amintirile și badea Alexandru se ridică de pe pietre și își începe munca, având în față, câteva roci de la carieră. Îmi spune că, dacă blocurile ar fi fost mai mărișoare, ar fi trebuit să facă o gaură mică cu spițul și bătăieșul, apoi să bage durmașul sau poncele în care se dădea, fie cu barosul, fie cu barosul de 12 kg. până când piatra se crăpa.

Face aproape la fel și îmi explică că prima dată îi dă pietrei o linie cu spițul pe care îl bate cu bătăieșul, dar linia se poate face și cu șcarpela, o unealtă asemănătoare cu spițul, dar care are la vârf un cap vidia. Pe linia respectivă va trebui să se crape andezitul, dar până acolo încă mai este. Se face o gaură tot cu uneltele pomenite mai sus, gaura trebuind apoi făcută și mai spre interior. (1-2 cm.) O gaură, două, trei, depinde de cât de mare e piatra. Pe urmă îl învârt pe partea opusă ia barosul mai mic și dă pe o parte a liniei - o singură lovitură – și piatra se crapă exact pe linia făcută. “Prima dată îi dau rigadă, apoi o cuplez și îi dau cu barosu!” – zis și făcut.

Dar trebuie să avem grijă pentru că și piatra poate îngheța, iar dacă e înghețată, nu mai crapă pe unde vrem noi, ci o ia după capul ei.

Odată crăpată, piatra trebuie îndreptată, acest

lucru făcându-se cu scăitorul sau cu manșeta. Dar, pe lângă aceste unelte care se pot folosi în cioplirea sau șcarpela pietrei, se mai poate folosi și șcarpela, o unealtă care are la un capăt un cap vidia, aceasta putând fi mai lată sau mai îngustă.

Mult de muncă, dar o muncă cu multe foloase, deoarece din piatră se puteau și încă se pot face multe. De exemplu, moloane, cu dimensiunea de 40/40 cm., la care se folosea și vincălul care era pus pe piatră, pe lângă el fiind trasată o linie cu creionul, urmând ca piatra să fie șcarpelată după linia respectivă. Apoi pavele, de 12/14 cm. (sau de alte dimensiuni), calupci, trepte, stâlpi pentru gard sau plăci de pus în ogradă și poate multe altele pe care nu le-am amintit. Apoi zidurile care erau făcute pentru case, pivnițe sau garduri – tot de aici își luau “temelia”. Toate își aveau și poate încă își au “drumul” lor, un drum “greu”, la fel ca piatra... La ziduri se foloseau și mistriile: unele erau mai late, altele erau mai înguste, acestea din urmă fiind folosite mai ales la rostuit, la fel ca și un cârlig care era folosit tot la rostuitul zidurilor. Să nu uităm nici de rangă, care prindea tare bine la voltatul, rădicatul sau mutatul pietrelor.

Stau și mă gândesc că au fost mulți măiereni care au trecut dealul Poienii, zi de zi, timp de mai bine de 40 de ani, până când au ajuns la pensie, la fel ca badea Alexandru. Apoi au lucrat tot cu piatră. Au lucrat o viață cu ea și, cu toate acestea, vă spun cu siguranță că inima lor nu le-a fost de piatră...

Când am sosit la badea Alexandru, el a ieșit din casa ce avea ca temelie zidul de piatră, a coborât pe trepte, apoi a călcat pe plăci și pe calupci, venind până la gardul împrejmuț cu stâlpi - toate din piatră.

Mulți cioplitori au fost, însă puțini au rămas. Timpul și-a spus, își spune și își va spune cuvântul. Anii vor trece... Noi vom trece...

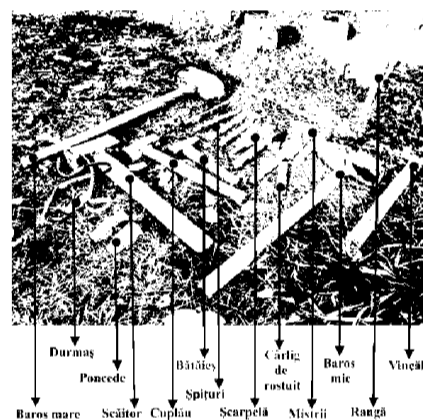
Dar pași mărunți se vor așterne pe aceleași trepte, pe aceleași pietre cioplite din ogradă. Copii, nepoți și strănepoți vor călca pe aceleași urme, urme ale pașilor, dar poate și urme ale vieții. Poate ei nu vor ciopli piatră, dar vor ciopli gânduri sau cuvinte peste piatră, rechemând din amintiri lumina altui

Vio-Daniel Partene

Badea Alexandru Candale - pietrar

Foto: Vio-Daniel Partene

timp.

Presă

PAVELDANIȘTII,
O nouă revistă în peisajul cultural transilvănean

În 14 decembrie 2013, la Câmpia Turzii, s-a înființat „Asociația Culturală Pavel Dan” cu un comitet director format din: Aurel Podaru - președinte, Petru Tegla, Victor Moldovan și Manole

Ciui - vicepreședinte, Ioan Latiț - secretar, Dan Istrate - trezorer, Mircea Ioan Casimcea - responsabil cu mass-media, Anca Kiț, Horația Gelmereanu, Anca Timbuț și Maria Szabo - membri. La a doua întâlnire, în februarie 2014, tot la Câmpia Turzii, s-a discutat și s-a aprobat statutul asociației, statut elaborat de o echipă coordonată de profesorul Dan Istrate, stabilindu-se totodată și obiectivele pe anul 2014: înscrierea asociației în registrul persoanelor juridice

(lucru realizat de Ioan Latiț), dezvelirea, la Tritenii de Sus, (locul de naștere al scriitorului) a unei plăci memoriale (obiectiv îndeplinit de Petru Tegla), precum și organizarea primei ediții a „Colocviilor Pavel Dan”, dar niciunul din întemeietori nu a visat că vor avea atât de repede și o revistă, denumită chiar așa „Paveldaniștii”!

Iată, grație scriitorului Aurel Podaru (jurnalist cu o bogată experiență, cel care a fost nașul revistei „Cuibul visurilor” și ne-a inițiat pe mine și pe dl. profesor Sever Ursa într-ale gazetăriei, ba a fost și redactor la „Minerva”, a condus destinele publicațiilor “Pasaj” (Bistrița) și „Observatorul de Beclean”, pe care l-a înființat chiar el, în orașul care l-a adoptat cu aproape 50 de ani în urmă, iar actualmente face parte din redacția „Răsunetului cultural”) a sosit la Maieru revista mai la deal pomenită, de o ținută impecabilă, care are nici mai mult și nici mai puțin decât 16 pagini (dedicată în întregime autorului „Urcăneștilor”, cel care s-a prăpădit la vârsta de 30 de ani, căruia același Aurel Podaru i-a editat întreaga operă într-o ediție critică de lux, în trei volume, cu o prefață semnată de criticul Andrei Moldovan, în anul 2013) și din care am aflat despre realizările acestei noi asociații.

Menționez că redacția revistei este alcătuită din: Aurel Podaru – redactor responsabil, Mircea Ioan Casimcea – secretar de redacție, Manole Ciui, Horația Gelmereanu, Dan Istrate, Anca Kiț, Ioan Latiț, Victor

Moldovan, Maria Szabo, Petru Tegla, Anca Timbuț, Valer Turcu-Iorga – redactori, iar tehnoredactarea este făcută de Dinu Virgil-Ureche. Fiecare are publicat cel

puțin un articol despre viața și opera lui Pavel Dan, la care se adaugă: Constantin Cubleșan, Mircea Popa, Andrei Moldovan, Simon Zoltan, Carmen Demes și Marian Oprea.

De aici, de la poalele Ineului, dorim drum bun și viață lungă acestei noi publicații ardelenice!

Icu Crăciun

Amintiri

Remember la... o fotografie!

Notă explicativă sau...comentarii la poză?

Comentarii la o poză de grup. La o fotografie din vremea adolescenței. și nu oricum. Scrise. Pentru un prieten.

Acolo, sunt alături competitori sau prezumtivi inculpași de pe la începuturile școlare nășudene ale subsemnatului. Cum a fost? A fost greu? A fost ușor? A fost frumos!?

Așadar, poza (fotografia) din *clasa opta (8, VIII)*. Cu cinci inculpați. (Așa par?!). La zid. Cu chipie de licean. (Sau fără!) De la liceul *Coșbuc*. (Liceu sau școală medie? Despre asta o să mai vorbim!) Din Năsăud.

Prezumtivii inculpați sunt în această ordine. (De data asta nu improvizez. Personajele există cu adevărat!)

Dreapta sus: Bumbu Ion (Ioanș) din Telciu. Zis *Țuică*. Poate unde avea o voce mai înaltă. Care după câte am înțeles l-a ajutat mai apoi în carieră. Știu că era (sau a fost) cândva ofițer. Undeva prin armata din nordul Ardealului. Nu a fost la *întâlnirea de 50 de ani*.

Cel de la mijloc, rândul de sus, este Dumitru Dionisie. Din Runcul Salvei. Zis *Doniză*. A fost cel mai *tânăr internist* din acea vreme. Era *abonat* (cu voce sau fără voce) la internatul liceului încă din *clasa a V-a*. Așa că le știa pe toate. L-am avut prieten de la început. Era bun la învățătură. De la el copiam uneori temele pentru a doua zi. Tot de la el am aflat că dacă vrei să ai viața ușoară acolo (în internat) trebuie să ai un protector.

Fac aici o paranteză. Despre zicerea *Ce ai mă cu viața lui?* Pe care o păstrez din liceu. Dar ca să fie și să rămână autentică trebuie să o completez și să o văr în contextul de atunci. Din vremea adolescenței (preadolescenței!). Bobocii, tineri interniști, erau în căutarea unui protector. Care era de regulă din ultimii ani de studii. Ca să-i ferească de situațiile năroade inerente comunităților de băieți. Iar dacă îl găseau, atunci ascultau fericiți intervenția în peisaj a protectorului. Și care se răstrea acum pe un ton arțăgos și fără drept de replică celui care îi făcea viața grea petentului.

Bă limbricule! Ce ai mă cu viața lui? Zicerea este strict autentică. Și strivitoare pentru adresant. E mai mult decât o injurie uzuală. E metaforică. Termenul de limbric (*Ascaris lumbricoides*) e memorabil. Și l-am păstrat, tocmai pentru adâncă

semnificație privind reprezentarea și locația unde coabitează! Așa!

Nu mai știu nimic despre prietenul meu. Prietenul *Doniză* nu a venit la *întâlnirea 50*.

Cel de lângă el, este Macavei Macavei. De loc din Maieru. Poreclit *Macavei la Pătrat*. Un bun camarad. Discret. Molcom la vorbă. Calculat. Cu argumente pe care le înșira metodic. Pe degete. Argumentând pro sau contra. Doar că atunci nu aveam niciodată timp să-l ascultăm până la capăt. (Nici noi, dar nici profesorii noștri!) După liceu a studiat dreptul. Acum, fost procuror.

Cel din rândul de jos, dreapta, este Sângiorzan Octavian. Din Șanț. (E vorba desigur de satul sau comuna șanș!) Zis *Coasta-Ră*. După povestirile despre locurile natale, unde a copilărit. Acestea aveau întodeauna ca locație principală Coasta-Ră. (Un loc mirific încă necunoscut?!). Era bun la carte. A fost sau mai este încă inginer silvic. (De la el am fotografia!) Ne-am întâlnit (cu drag!) *la 50!*

Lângă el, subsemnatul. Venit *la școli* din Leșu. Eram poreclit *Fantomel*. Adică *omul lui Fantomas*. Protectorul meu din liceu se autointitula *Fantomel*. (Personaj dintr-un film celebru în epocă). *Fantomelul*, adică eu, nu a fost un elev bun. Atunci. Acolo. La școala din Năsăud. Eu nu am avut vreo disciplină preferată. Poate doar *psihologia*. Iar după liceu a început drama. Poate *melodramaș* Mi-am găsit cu greu un rost. Am început trei facultăți și am terminat una. (Totuși!) Așa că despre profesia sau profesiile subsemnatului sunt mai multe de spus. Dar să fiu scurt. Așadar, Andrei-

Aurel Medinski! (Mă cheamă și Aurel. Carevasăzică *El de Aur*. Ziceam că. Adică eu. Dar a ieșit *altăceva*. Nicidecum de aur. Așa că am renunșat la Aurel!) De-a lungul vremii, am agățat de numele ăsta diverse profesii sau mai bine zis îndeletniciri. Mai mult sau mai puțin liberale. Precum: muncitor forestier, învățător, strungar (strungar metale, la oi e strungaș!), pictor, profesor, proiectant modele, referent, consilier superior (superior! Ha! Ha! Ha!), comentator de artă, expert patrimoniu mobil, agent constator. Iar după înscrișuri, cu îngăduința și voia dumneavoastră, scriitor. (Mai întâi pictor și mai pe urmă scriitor! Săc!).

Apropos de meseriile și profesiile din *câmpia muncii*, înscrise în nomenclatorul profesiilor din România. Este o folie! Să facem aici o buclă. Scurtă. Bunăoară meseria (profesia) de scriitor dinainte de 90! Figura în nomenclator doar *scriitor de...vagoane!* (Vorba cântecului: *Adă, Doamne, trenuuuu-n gaaaară!*). Alta. Astăzi, în codul CAEN, la poziția 814107 găsim o profesie și mai ofertantă: *aburitor de plută*. Asta da! În sfârșit o meserie cinstită la câte feluri de *abureli* avem parte! Închidem bucla cu o replică dintr-un film a lui Mircea Danieluc. În *zicerea actoricească* a lui Victor Rebenciuc: *Măăăă enoriașilor, măăăăă! Futu-vă Paștele și Evanghelia mamelor și taților voștri. La muncă ortodocșilor!*

Revenim la ce vorbeam (sciam). Despre colegii de clasă.

Dirigintele clasei noastre (Fie iertat!), Cosma Quintus-profesor de educație fizică, *a avut ceva de lucru* cu noi. A avut în clasă destui băieți *buni la fugă*. De la ore. (Într-un an subsemnatul a ieșit campion!) Asta este, dacă este, sau mai bine zis era, trupa din fotografie!

?i...cam asta-i tot!

P.S. Colegul care *a nevoit* cu lupul (împăiat) în pat este Damian Brumă. (I-am folosit numele în una din scrierile mele!). Era din comuna Ilva Mică... Fost mecanic de locomotivă. Are 9 copii și 9 nepoți. Semn că Dumnezeu îl iubește. Mult. Există zicerea că pe ce-i pe care nu-i iubește, Dumnezeu le stinge neamul! Și...Amin!

Colegul Belu, despre care aminteam, este doar în poza de grup de la *întâlnirea de acum două luni!* Acolo l-am văzut! Este acolo și virilul Brumă Damian-luparul.

Andrei Medinski

Lirica

Septembrie cu fluturi de Frunze

Ai trecut prin fereastră
Ca o adiere
Printre zăbrele
Ș-ai luat cu tine dorințele mele
Rochia Ta de fluturi
O fluturi
Un roi
Te uiți peste umăr la mine, la noi
S-așterne bruma peste genunchii mei, fără
TINE...goi...

Noi doi ar trebui să fim aceeași frunză
Eu, partea nervoasă
Tu fața ei cea blândă, aurie, mămoasă...
Pe tine să te mângâie soarele
Pe mine să mă sfășie vîntu...
Că nicio dată nu mi-am ținut cuvântu'
Să te culc pe covor...
Că-mi vine să te mănânc, să te iubesc și-apoi să mor!

Cămașa portocalie

Uitasem fată hăi, cămășile mele întinse la uscat
Pe sârma rozalie cea care seamănă uimitor de bine
Cu artera mea de bou, trandafiric.
Era pe-nserat...
Furtuna nocturnă le-a limpezit înc-o dat'
Le-a încărcat cu fulgere și trăznete...
Le-a magnetizat...
Boarea dimineții le-a zvântat
Așa că am îmbrăcat cămașa mea portocalie de toamnă
târzie
Ș-am început, măi fată hăi să mă electrizez
La vederea coapselor tale și-a ochilor tăi verzi!

Iubita mea, Kara-Fa!

Am mai dezbrăcat-o...
Pe-ntuner, pe mirosite, cu mîinile nebănuite
Era cam plinuță și mirosea a bute

...și n-o chema Any
Era gătită într-o pânză de sac ordinară
Un șiret pe după gātu-i subțire a la Modigliani
Ș-o breteluță aspră pe umărul stîng
Toate păreau să-i alunece
O chema...Chardonnaya
Albă, demidulce
Era de viță nobilă, fără pereche
Avea pe buric un sigiliu de ceară veche
Mâna dreaptă mi se lungea pe șoldu-i onctuos
Mirosea de la buze până la fundul jos
A sâmbure pietros, țâțos
Offf, avea sângele roș, uleios!
De câți strămoși i se strecuraseră
Pe sub cingătoare
S-o întrebe când și unde-o doare...
Era și este păcătos de periculoasă
Se dorea doar pe masă
Era o maseuză, era stripteuză
Pe unde trecea, mă ungea
Mi se strecura printre dinți
Te, te, te bălbăi, mă înfierbinți...
Ș-atunci aș fi țaran de nu i-aș zice așa, într-o
doară,
Te iubesc, te ador, CARAFA mea cu vinișor
De fiecare seară!

Ilie Hoza

Ușoare înclinări spre poezie de septembrie...

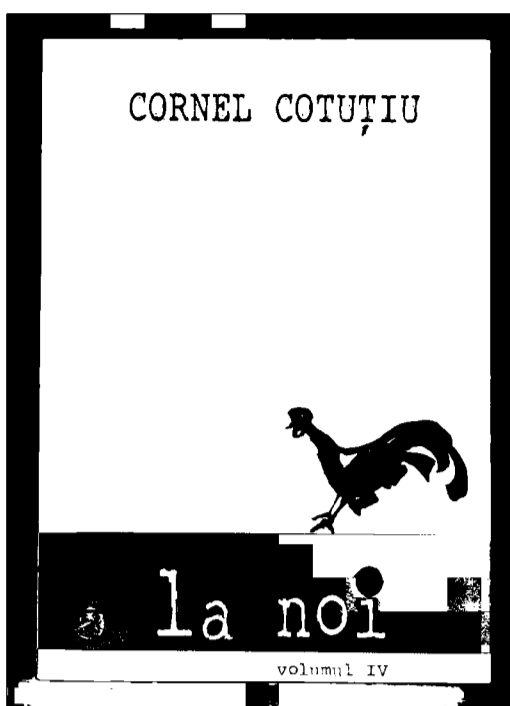
Noi doi ar trebui să fim o filă dintr-o carte
Tu cea fătoasă,
Eu partea întoarsă,
Literale să se potrivească perfect
Așa cum îți pun eu, ție peceți pe piept
Să ne cetim pe înserate, pe față și pe verso...
Tu...prostuțoo
Noi doi ar trebui să fim aripile unui fluture orb
Una care zboară ziua,
Noaptea cealaltă din priviri să te sorb!

Cartea

LA NOI, adică și la Maieru...

Este vorba de volumul IV, intitulat emblematic și inspirat, **La noi**, al scriitorului Cornel Cotușiu, apărut recent la Editura Charmides, Bistrița, 2015, editor Gavril șarmure, cu sprijinul Centrului pentru Cultură Judeșean. De la-nceput, cuvinte de laudă pentru copertă, autoare, Georgiana Cotușiu. Cele peste 270 de pagini sunt structurate pe patru mari capitole: I. *Printre ei*, II. *Sunt ce par a fi*, III. *Limba ce-o vorbim*, IV. ... *în loc cu verdeață...*

Primul capitol are un motto explicit pentru felul de a fi și a scrie al autorului și anume francheșea: „Într-o lume robită verbului a avea – avere, a mărturisi despre starea de umanitate, despre starea lui a fi – fire, este o urgență, o datorie.” (Horia Bădescu). Este capitolul cel mai amplu, peste 140 de pagini, el cuprinde 51 de articole ce abordează teme din cele mai diverse. Unele se dedică unor scriitori arhicunoscuți: (I. L. Caragiale, Nichita Stănescu, V. Fanache, universitar de Cluj, cunoscut îndeaproape de autor, Augustin Buzura, Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Grigore Vieru, George Coșbuc, M. Sadoveanu și Petre Pandrea). Alte evocări se referă la câșiva scriitori apropiași lui C. Cotușiu cum ar fi: T. Tanco, Teohar Mihadaș, Sever Ursu, Aurel Podaru, Emil Boșca Mălin, Daniel Săuca. Un loc aparte îl ocupă prezentările de carte ca: *Promenada scriitorilor*, almanah ilustrat, volum alcătuit de Irina Petras; *Monografia comunei Rodna Veche, ediția a doua*, 2014, de Liviu Păiuș; *Liviu Rebreanu în mileniul III*, 2014, de Iacob Naroș; *Gradele de comparație de Icu Crăciun*, *Al cincilea anotimp*, de Ilie Hoza; din nou, Icu Crăciun: *Omul cu inelarul retezat*, *Împreună*, *Pantofii*, dar și alșii: Roxana Forgaci Peter, *Tribuna*, teză de doctorat; Daniel Săuca, Viorica Pop, Cleopatra Lorinșiu, Menuș Maximinian, Doina Popa, Darius Pop, Traian Vasilcău, Valeria Florea-Dascăl din Basarabia. Vom găsi și articole cu implicații personale (*Pe urmele numelui Cotușiu*) sau comentarea unor emisiuni TV sau aniversări (*Cenaclul Saeculum*). Autorul are în vedere și evocarea unor personalități născute (Lazăr Ureche, Mircea Daroși, Liviu Păiuș, Mircea Prahase, Ioan Ilieș, Veronica Oșorheianu cât și Astra născuteană condusă de Ioan Seni. Am lăsat la sfârșit

cele scrise despre Maieru, una din localitățile natale ale lui C. Cotușiu, după propria lui mărturisire (vezi articolele: *Maieru, La Anieș și Maieru, Performanță revuistică la Maieru, Pe Someș, în amonte*).

Partea a doua a cărșii se intitulează: *II. Sunt ce par a fi*, ea se deschide cu un motto din C-tin Noica: „Cred că mi-am găsit o încadrare în societate: să fiu incomod. Nu e ușor, știu bine... Să nu lași lumea în pace.” CC, cum îl alintăm pe autor, se declară incomod, asta n-ar fi o noutate, îl știm așa din scrierile sale. Capitolul în cauză are doar vreo 50 de

pagini, în care găsim câteva proze aparte: *Fulgurații*, amintiri din vremea debutului (1964), a vieșii de cenaclu de pe lângă redacția revistei „Tribuna”, momente din viașa studențească a Clujului (Arizona sau brigada artistică). Unele întoarceri în trecut se petrec la Beclean, elev fiind de liceu, autorul are primul contact cu un scriitor sau despre revista „Minerva” de la Bistrița (1990-1999), prilej de evocare a lui Lucian Valea, Valentin Raus și Ion Moise. În articolul intitulat *Mândru, fălos*, CC ne vorbește din nou despre Maieru, respectiv o lansare de carte: *Autori măiereni*, autori Icu Crăciun și Iacob Naroș. O interesantă apologie lingvistico-istorică a celor două calificative din titlu este susținută cu argumente de toate nuanșele de către autor. O altă componentă a capitolului se intitulează *Acea vară fabuloasă*, aici găsim amintiri din anii copilăriei petrecuși la Beclean. Alte teme abordate sunt: despre câini și cerșetori, cei șapte ani de acasă ca expresie depășită, despre începuturile ziaristice de la Beclean. Sunt prezente și câteva interviuri: *Dialog despre N. Steinhardt* (de Călin E. Cira); *Preajma prezentului și viața care a devenit istorie* (de Mihaela Solomon, S.U.A.) și *Am fost totdeauna un incomod* (de Menuș Maximinian). Toate interviurile l-au avut ca interviuat pe CC; cu prilejul aniversării unei frumoase vârste, autorul a fost felicitat din partea următorilor confrăși de condei: Ioan Pinte, Veronica Oșorheian, Ioan Seni, Doina Popa, Ilie Hoza, Liviu Păiuș, Icu Crăciun, Iacob Naroș, Ioan Radu Zăgreanu, Valeria Dascăl din Chișinău.

III. *Limba ce-o vorbim* – se deschide cu un motto semnificativ despre cuvânt ce aparține lui Teodor Mazilu: „Nu trebuie să cerem cuvintelor mai mult decât pot ele să dea...” Avem 21 de articole printre care: *De la un fost elev de liceu* (ce rol are profesorul de română în învășământul românesc), *Cuvântul DOR, fără egal între limbile Europei*; *Nordul românesc și Et în Maramureș ego* (despre românii de dincolo de Tisa), *A dori să știi e un act de solidaritate* (despre românii basarabeni și cei din Odessa); despre năvala de cuvinte străine în limba română, în *Un vecin mă trage de mânecă*. Altele se referă la nume de familie bizare, regionalisme, cuvântul „onoare”, soarta limbii latine, explicarea unor expresii celebre, despre corupție, prezentarea unor publicații despre limbă ș. a.

IV. ... *în loc cu verdeață...* e un capitol dedicat celor plecași în lumea umbrelor, cunoștinșe, prieteni, apropiași: părintele Toma Bulea din Beclean, prof. dr. V. Fanache, Ioan Moldovan, Radu Săplăcan, ing. Călin Creșu, Lucreșia, colegă de clasă, Ion Badea, George Pop, Ion Moise, Tiberiu Irima, poetul Sandu Al. Rașiu, Mihai Pleș, Valentin Raus.

Plec de la ilustrația de pe coperta întâi a cărșii de fașă unde te-ntâmpină un cocoș falnic și provocator în alb-negru și aflui din motto-ul de început o definiție de subsol: „Cocoșul este un dominator ce defilează prin viașă neînșeles și excentric, curios în toate cele. Cu toate acestea, se dovedește un prieten loial și curajos și sare fără ezitare în apărarea celor apropiași, chiar dacă bătaia pare pierdută de la început.” La pagina 144, întâlnesc un citat din Ion Creangă despre cocoș (*Punguța cu doi bani*). O notă de la pagina 206 revine la aceeași temă: „Principala calitate a cocoșului este sinceritatea, întotdeauna spunând ceea ce gândește, chiar cu riscul de a-i răni pe cei apropiași.” În sfârșit, o ultimă notă, la pagina 244, care sună astfel: „Semnificațiile simbolice ale cocoșului trimit spre ideea de spiritualitate, cea care temperează prezența agresivă a materialității pentru a asigura un echilibru al lumii și persistența celor care au plecat dintre noi.” Așadar, dacă n-ar fost atâtea notașii legate de cocoș, câte una de fiecare capitol, aș fi fost tentat să cred că CC se dă cocoș doar de dragul artei, franc și incomod cum îl știm dintotdeauna. Adevărul e că, și la această vârstă, prietenul nostru, al măierenilor, până la urmă, ne-a convins nu numai prin aceste notașii, că este cu adevărat un luptător și nu unul oarecare, ci întocmai cum se autodefiniște în rândurile menșionate.

Iacob Naroș

Autori măiereni

Justin Ilieșiu, inedit

Grație d-lui profesor Liviu Păiuș, din Rodna, am intrat în posesia unei cărțicele necunoscute din opera poetului și folcloristului Justin Ilieșiu (nemenșionată nici măcar de I. I. în autobiografia sa); este vorba de „Colocărie, care se zice la nunși. Versuri glumeșe”, tipărită la Editura Librăriei Augustin S. Deac din Gherla; din păcate, nu este trecut anul apariției, dar presupun că datează din aceeași perioadă cu „Poezii din resbel, 1914-1915 și Doine populare”, (apărută la Editura Ioan I. Ciurcu, la Brașov, în 1916, scrisă împreună cu Ieronim Hangea), adică în timpul cât I. Ilieșiu era încă elev în ultimele clase de liceu.

Dacă veși avea curiozitatea să parcurgeși cele 15 pagini, sunt convins că vă

veși amuza de un schimb de replici în versuri foarte spumoase dintre starostele mirelui, venit, chipurile, să cumpere mireasa și cel al miresei, care îi răspunde în același mod. Iată o mostră din începutul conversației:

Starostele mirelui:

„Care-i vornicul de curte
Vorbitor de minciuni multe,
Cu limba de-un cot ieșită
și cu fașa jerpelită?
Urechile să-și desdoiască
Să-i spun o vorbă crăiască.

Starostele miresei:

Guraticule, vorbe?te
Pu?intel mai omene?te,
Sgâe?te-?i ochii mai bine

C-apoi mi-i vedea pe mine,
Că sunt zdravăn și voinic
De frică nu știu nimic –
În zadar mi te are?i
Cu nasul pe sus, măreș,
Că pe mine nu mă spai
Nici cu oaste, nici cu crai,
Nici cu tunuri de cucute
Cu bășde babe stătute.
Nu vād să fii sol de craiu
Că ai fașă de mălaiu;
E?ti cum e toaca de gras
Își curge săul pe nas –
?terge-te întâiu pe frunte
și-mi spune ce vești mărunte
Ne aduci de pe la voi?”

Icu Crăciun

Proză scurtă

Ficiorii lu' Ilie Strâmbu de pe Anieș

Autor: Sorin Login

Scrierea de față este o ficțiune. Acțiunea și personajele nu au legătură cu realitatea. Autorul.

Badea Ilie Strâmbu era măierean din naștere; avea o gospodărie frumoasă cu oi și cu mărhăi pe Pârcioaia; o parte din avere era moștenită de la părinți. Era însurat cu Docia, o femeie harnică, isteată cu care a avut 3 ficiori vrednici. Poate că cel mai mic dintre ficiori era un pic mutalău; își găsea mai greu vorbele dar era harnic și ascultător.

Pe badea Ilie îl chema Hădărău dar când era mic a căzut pe el o lodbă de fag de pe un stâncen și a rămas cu grumazul strâmb. Ilie se juca în ocol cu un zbgici și vroia să puște din zbgici; pleazna zbgiciului s-o agățat într-o lodbă de fag care o pcat pe bgetul băiet. Părinții lui Ilie l-o cemat pe bărbatul Bercioaiei care i-a tomnit oasele la loc, dar copilul tot o rămas cu grumazul strâmb. Măiereni, harnici și pricepuți în a da porecle, i-au zis „Strâmbu”, iar de atunci a fost cunoscut în Maieru ca Ilie Strâmbu. Strâmb cum era s-a dovedit a fi harnic și iute la minte. Într-o zi a auzit el de la niște iluani că austriecii împăratului Franz Iosef dau fără plată terenuri întinse localnicilor care au grijă de pământurile de pe graniță și se așază acolo.

Ilie, mintenaș s-a dus la Năsăud și a vorbit cu mai marii cătanelor austriece spunându-le că ar vrea să se așeze pe Valea Anieșului. S-a încheat o comisie din aleși ai primăriei Maieru, reprezentanți ai cadastrului și ofițeri austrieci și au plecat, în sus pe Valea Anieșului. Ilie, care cunoștea bine Anieșul s-a oprit în dreptul muntelui Sacă.

- Cam aici aș vrea eu să mă așez a spus Ilie din drum. Șeful comisiei a ordonat unui tânăr să urce pe Sacă prin pădure până la marginea ei și apoi pe limpede până la jumătate. Peste o jumătate de oră l-au văzut pe tânăr la marginea pădurii și i-au făcut semn să urce spre creastă. La jumătatea drumului spre creastă i-a făcut semn să se oprească. Topometristul a fixat locul tânărului. Acolo era mejdia de sus a terenului lui Ilie Strâmbu. Topometristul a mai măsurat 2 km. în dreapta și 2 km. în stânga. Astfel Ilie intra în posesia unui teren enorm de pădure și pășune pe fața de apus a Săcii. Comisia asudată, prăfuită și trudită s-a întors în Anieș la fâgădăul lui Avrum pentru o bere rece răcoritoare.

Ilie Strâmbu a adus din Maieru astalâși pricepuți și vreo 5 vecini și au ridicat o casă încapătoare la marginea pădurii. Din Rodna a cumpărat soba și alte obiecte. Peste 3 zile când a venit nevasta lui tot era gata pentru locuit. Lelea Docia a adus cu ea și pe cei 3 ficiori: Ion cel mai mare, Vasile și Gavrilă, ”mutalău”. Apoi Ilie a adus oile, 2 cai și mărhăile. Lelea Docia a adus și găinile. Gospodăria lui Ilie Strâmbu mergea bine. Oile pășteau iarba grasă de pe fața limpede a Săcii, dădeau lapte bun iar în primăvară au făcut 15 mieluți unul mai fain ca celălalt. Ion a împlinit 16 ani și îl ajuta pe Ilie în gospodărie; și Mihăilă, ficiorul cel mic era de ajutor. Îi plăcea să facă treabă și era bine făcut, puternic. Ducea cu ușurință vidări cu apă de la pârâu, căra lemne în spate și trăgea chiar și căruța. Ilie era mulțumit de pământul și pădurea căpătate, iar gospodăria lui, înfloritoare, îi aducea venituri bune. Văcuțele au fâtat și ele. Îi drept că erau cam singuri, că satul Anieș era cam departe dar viața mergea înainte.

Ion a împlinit 18 ani. Mergând în Anieș a văzut o fată, Măriuța Lorinț, care i-a plăcut. A pândit-o pe inserat și a întregat-o dacă vrea să steie de vorbă cu el. Ion era un ficior bine făcut, chipeș și știa să mânuiască vorbele. Măriuța l-a plăcut. Peste 3 săptămâni, în fața

casei Măriuței Lorinț, dintr-o căruță au coborât Ilie Strâmbu, Docia S trâmbului și Ion. Ion ducea în mână 3 glăji cu holircă.

- Primiți oaspeți, oameni de ominie a strigat Ilie?
- Haidaț înlontru.

Măriuța era o anieșancă frumoasă, iute la minte. La masă nu se sătura să nu se uite la Ion. Ion, după 2 păhărele de holircă era roș la față ca focul. Măriuța la fel. Badea Ilie s-a ridicat de pe scaun și cu păhărelul în mână a spus răspicat:

-Noi am venit să vă rugăm să ne faceți cinstea să ne-o dați pe fata Dumneavoastră de nevastă pentru Ion, ficiorul nostru, aici de față; tinerii s-au înțeleș. Zestrea nu a intra în înțelegere; amândouă familiile erau bine așezate și aveau destule.

Badea Grigore Lorinț și nevasta lui s-au uitat unul la altul, Măriuța a început să se cânte și tot spunea „da, da, da”. Până la urmă părinții mirilor s-au înțeleș.

A fost nuntă mare în Anieș. Mireasa era frumoasă. Zâmbetul ei îi fermeca pe toți iar mirele de chipeș ce era atrăgea toate privirile. După nuntă mirii s-au mutat pe Sacă. Măriuța a adus în casă un suflu proaspăt. Tare era plăcută fata asta. La o lună de la nuntă Măriuța i-a șoptit lui Ion că a pcat groasă. Era lesne de văzut că cei doi se iubeau și că se învârteau unul după altul toată ziua.

Cu ficiorul cel mic, Gavrilă lucrurile au stat un pic altfel. La 18 ani badea Ilie l-a băgat slugă în Anieș la cel mai bogat om din sat, la Bonifapt Avram. Bonifapt avea peste 500 de oi, 50 de vaci, locuri mari de fân în Boscădău, pe Jăreadă, su' Măgură și în Arinete. Bonifapt o avut slugă din Maramureș, Văsălie Timiș din Botiza, da nu știa ce blăstămății o făcut cu fata cea mică a lu' Bonifapt, Matroana că nu dormea noaptea iar ziua era trudit. Bonifapt o înțales că ceva nu mere bine între Matroana și Văsălie așa că nu l-o mai ținut.

Badea Ilie Strâmbu o auzit că Bonifapt nu are slugă și l-o adus la el pe Gavrilă ficiorul mai mic. Bonifapt l-o vrut pe Gavrilă că era bine făcut și o auzit despre el că-i harnic. Și cu Gavrilă a lu' Strâmbu lucrurile s-o cam încurcat tot din cauza Matroanei. Matroana la 17 ani era bine făcută, ca o femeie împlinită cu sâni care păreau să iasă din cămeșă și fundu' mare, era foarte puternică dar mintea ei era de copilă. Vecinii povesteau că îl fugărea prin ocol pe Văsălie, moroșanu'și când îl prindea îl ținea strâns, aproape de trupul ei; îl strângea atâta de tare pe Văsălie că aesta zbgera de durere.

Pe Gavrilă a lu'Strâmbu a pus Matroana ochii din prima zi. Ea dormea în aceeaș casă cu părinții. A tria noapte de la vinirea lu' Gavrilă, Matroana s-a sculat încet, ca și cum s-ar duce la privadă și s-o dus în șură unde durme Gavrilă. O zis că vre să se joace cu el de-a pupatu'și de-a mama și tata. Gavrilă care nu pre știa mare lucru despre femei și-o zis că așa-i obicei; s-o lăsat pupat și i-o plăcut. Matroana l-a mai pupat o dată și încă de câteva ori.

- Noaptea ce vine vin iară la tine să ne jucăm de-a mama și tata. De atunci Matroana venea mereu în șură și nu-l lăsa pe Gavrilă să doarmă. De fapt lui Gavrilă îi plăceau jocurile Matroanei și făcea tot ce-i spunea ea.

La vreo două luni după venirea lui Gavrilă, Matroana s-a dus la mă-sa și i-a spus că are grețuri și că nu i-a venit „admenstruația”.

- Tuluoai, fata mamei ce mi-ai făcut!; lelea Floare, nevasta lu' Bonifapt își freca mâinile încrunțată și îngrijorată. Ea a înțeleș că fata ei o pcat groasă; amu Floarea nu știa cu cine-i groasă Matroana cu Văsălie ori cu Gavrilă. Oricum ar fi, trăbuia făcut ceva.

- Bonifapte, a zbgerat ea de-o răsunat Măgura, apoi o mai zbgerat odată. Bonifapt care făce ceva prin grajdi o vinit tăt cu fuga.

- Te sui pe cal mintenaș, te duci la Strâmbu di su' Sacă și îl aduci aici să vorovim despre ce o făcut ficior'so cu fata noastă.

Peste 2 ore Bonifapt s-o întors în Anieș cu Ilie Strâmbu alături. L-o chemat și pe Gavrilă, lelea Floarea i-o spus hotărâtă tăt lu' Ilie și a hotărât că cei doi trebuie să se ieie. Badea Bonifapt le dă un loc mare de casă și de pășune în Boscădău, iar tinerii se iau la Primăria din Maieru și la Popa Groze ca bărbat și nevastă. Măne mărğ în Maieru la Primărie și la popă să-i puie pe lista de măritiș. Badea Ilie a plecat capul, s-o uitat la ficiorul lui și, supus s-a îndreptat spre calul lui. Nunta a vut loc la badea Bonifapt; o fost o nuntă faină de i s-o dus vestea. Tinerii s-o mutat pe Boscădău unde badea Bonifapt le-o făcut o casă arătoasă iar Gavrilă o ridicat țarc și tot ce trebe pentru o stână de 50 de oi. Matroana peste 7 luni o făcut o copilă voinică și faină. Peste iarnă tinerii o rămas în Anieș, la badea Bonifapt. Toată ziua tata Matroanei era pe lângă nepoata lui și îi aducea Matroanei unt, urdă, caș, papă ca să aibă lapte pentru nepoată. La 2 luni de la naștere copila a și pus pe ea 2 kile. A venit cu căruța de su'Sacă și badea Ilie cu Docia și Ion să-și vadă nepoata.

În casa de su'Sacă lucrurile mergeau bine. Ilie se îngrijea de gospodărie, dar și de drumul de lângă apa Anieșului. Într-o zi strângea niște găteje de pe mal. A auzit sunet de copite potcovite. Pe drum veneau doi ofițeri austrieci călare. L-au întregat ce face. Badea Ilie știa germana din războiul împăratului cu italienii.

- Curățasc albia râului că sunt obligat prin contract cu autoritățile grănicerești. Eu mi-am făcut casă tocmai acolo și a arătat spre marginea pădurii.

Unul dintre ofițeri a scos un caiet cu scoarțe groase.

- Cum te cheamă ?!-a întregat pe badea Ilie. A verificat în caiet; ei, ofițerii erau inspectori imperiali ai ținuturilor grănicerești. În registru Ilie Strâmbu figura ca locuitor al zonei.

- Gut, sehr gut, (bine, foarte bine) a spus ofițerul austriac și au plecat amândoi spre badea Buf.

Ficiorii lu'badea Ilie își vedeau fiecare de treaba lui. Ion înconjurat de copii și de nevastă, anieșanca cea frumoasă își conducea gospodăria care înflorea pe zi ce trece.

Vasile, ficiorul mijlociu îngrijea de oile lui și al tatălui. A făcut o stână de 100 de oi nu departe de casă, mai sus pe limpede. El se simțea bine între oi pe care le iubea. Aducea în casă mult caș, brânză, urdă, lapte acru și alte produse ale oilor.

Într-o zi însorită de vară Vasile, avea 18 ani a văzut, pe limpede Săcii, înspre Anieșul Mare o „arătare” colorată care venea spre stâna lui, parcă bată, înaintând încet și clătînându-se la fiecare pas spre dreapta și spre stânga, gata-gata să pceice. Nu era urs, nici mistreț, era formă și mârș de om da' di ce colorat? Câinii au văzut și ei mninunea și lătrând au pornit în fugă spre ea. Vasile a fășcâit cu degele în gură și a întors câinii. Vasile a pornit-o și el în fugă înspre ființa colorată care înainta încet, lengănându-se; s-o nădăit că era o fată tânără îmbrăcată în straie moroșenești cu năframă roșă și zadii vârstate cu negru și roș. Cămeșă era hâzâtă de colbul de pe drum și de pământ. Când s-o apropiet mai bine, copila a leșinat și o pcat într-o lature. Vasile s-o așezat lângă ea și a scos o ploscă cu apă de la brâu. Plosca era adusă de pe frontul cu italianii de bunul lu' Vasile. I-a dat să beie copilei și a udat-o cu apă pe obraz. I-a turnat apă în sân, iar fata a zâmbit.

- va urma -

Sorin Login

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN
 Redactori: Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase,
 [Alexandru Rațiu], [dr. Lazăr Ureche], Liviu Ursa
 Acest număr apare cu sprijinul financiar al d-lui Iugan Emil, patronul firmei SC M.I.S. GRUP ANIEȘ
 Corespondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)
 Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.
 Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSĂUD
 Machetare: Viluț Cărbune
 Tehnoredactare computerizată și tipar: IMPRES srl Bistrita, str. N. Titulescu, nr. 18,
 tel/fax: 0263 238027, tel: 0263 223201 ISSN 1224 - 643